T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI DOKTORA PROGRAMI

EKONOMİ POLİTİK KURAMIN KKTC YAZILI BASININI AÇIKLAMA POTANSİYELİNİN SINANMASI: 2020 KKTC CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ SÜRECİNDE KKTC GAZETELERİNDE KIBRIS DAVASI VE TÜRKİYE HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

Doktora Tezi

Mürvet ESKİCİOĞLU

İSTANBUL, 2025

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
MEDYA VE İLETİŞİM ÇALIŞMALARI DOKTORA PROGRAMI

EKONOMİ POLİTİK KURAMIN KKTC YAZILI BASININI AÇIKLAMA POTANSİYELİNİN SINANMASI: 2020 KKTC CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ SÜRECİNDE KKTC GAZETELERİNDE KIBRIS DAVASI VE TÜRKİYE HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

Doktora Tezi

Mürvet ESKİCİOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Füsun ALVER

İSTANBUL, 2025

ETİK BEYAN SAYFASI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Öğrenci Adı-Soyadı:

Mürvet ESKİCİOĞLU

TEŞEKKÜR

Doktora tezimin hazırlanma sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, sabrı ve desteğiyle her aşamada yanımda olan değerli danışmanım Prof. Dr. Füsun Alver'e en derin şükranlarımı sunarım.

Jüri üyeleri Prof. Dr. Celalettin Aktaş, Prof. Dr. Oya Şakı Aydın ve Prof. Dr. Şebnem Çağlar'a, akademik katkıları, yapıcı eleştirileri ve yol gösterici önerileri için teşekkür ederim.

Çalışmam boyunca her zaman yardım ve desteğini gördüğüm Yüksek Lisans Enstitüsü çalışanı Nurşah Doğan Bulut'a ve araştırmamın önemli bir bölümünde bana destek olan Doğu Akdeniz Üniversitesi Özay Oral Kütüphanesi yetkilisi Hasan Özbaflı'ya içten teşekkür ederim.

Akademik yolculuğumda dostluğunu ve desteğini her zaman hissettiğim sevgili arkadaşım Özlem Özdemir'e; doktoraya yönelmem konusunda bana ilham veren ve yol açan sevgili kardeşim Barış Özargıt'a ve değerli büyüğüm Zerrin Özargıt'a; hayatım boyunca bana örnek olmuş ve her zaman yanımda hissettiğim çok sevdiğim dayım Mustafa Tekin'e şükranlarımı sunarım.

Her daim ilham verici düşünceleri ve değerli katkılarıyla ufkumu genişleten Prof. Dr. Mim Kemal Öke'ye; doktora yolculuğunda beraber ilerlemekten onur duyduğum sevgili arkadaşım Cansu Arısoy Gedik'e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca koşulsuz sevgisiyle yanımda olan anneme, beni her zaman destekleyen merhum babama ve zor zamanlarda sabırla yanımda duran kardeşlerime en içten minnettarlığımı ifade ederim. Ayrıca bu süreçte sevgisi, anlayışı ve desteğiyle bana güç veren can yoldaşım eşim Tolgahan Eskicioğlu'na şükran borçluyum. Onların varlığı ve manevi desteği olmasaydı bu çalışma tamamlanamazdı.

Tüm bu süreçte katkı sunan, bana güç veren ve yolumu aydınlatan herkese teşekkür ederim.

ÖZET

Bu doktora tezi, Kıbrıs Davası'nın tarihsel gelişimi ve Türkiye'nin bu süreçteki rolünün, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) yazılı basınında nasıl temsil edildiğini eleştirel bir bakış açısıyla incelemektedir. Temel problematiği, Türkiye–KKTC ilişkilerinin ve Kıbrıs Davası'na ilişkin uluslararası dinamiklerin, yerel basın söylemi aracılığıyla nasıl ideolojik biçimde yeniden üretildiği sorusudur. Araştırmanın amacı, geçmişten günümüze Kıbrıs Türk basınının tarihsel gelişimini ortaya koymak ve 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerindeki Türkiye ve Kıbrıs Davası haberlerini eleştirel söylem analizi yöntemiyle değerlendirmektir. Bu bağlamda tez, medya–iktidar ilişkilerini çözümleyen eleştirel ekonomi politik yaklaşımın önemli temsilcilerinden Herman ve Chomsky'nin geliştirdiği propaganda modelini kuramsal çerçeve ve van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modelini de araştırma yöntemi olarak kullanmaktadır. 1 Ağustos–18 Ekim 2020 tarihleri arasında Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde yayımlanan toplam 386 haber incelenmiş, metinler söylem düzeyinde kategorilere ayrılarak çözümlenmiştir. Bulgular, gazetelerin Türkiye'yi farklı ideolojik çerçevelerle temsil ettiğini göstermektedir: Türkiye'yi, Avrupa gazetesi, "müdahil/vesayetçi" bir aktör, Güneş gazetesi, "garantör/kardeş ülke" ve Kıbrıs gazetesi ise hem destekleyici hem de yerel özerklik açısından gölgeleyici bir güç olarak ikili bir temsille yansıtmıştır. Tezin akademik katkısı, Kıbrıs Türk basınının tarihsel ve güncel söylemsel dinamiklerini ekonomi politik kuram ekseninde sistematik olarak incelemesi ve Türkiye–KKTC ilişkilerinin medya aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymasıdır. Çalışma hem iletişim bilimleri hem de uluslararası ilişkiler literatürüne özgün bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Kıbrıs Davası, KKTC basını, Türkiye–KKTC ilişkileri, Eleştirel Söylem Analizi, Propaganda Modeli, Ekonomi Politik Kuram.*

ABSTRACT

This doctoral dissertation critically examines how the historical evolution of the Cyprus Question and Turkey's role in this process have been represented in the written press of the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). The central problem it addresses is how Turkey–TRNC relations, together with the international dynamics surrounding the Cyprus Question, are ideologically reproduced through the discourse of the local press. The study aims to trace the historical development of the Turkish Cypriot press and to analyze, through critical discourse analysis, the representation of Turkey and the Cyprus Question in the newspapers Avrupa, Güneş, and Kıbrıs during the 2020 presidential election campaign. In this framework, the thesis employs the propaganda model developed by Herman and Chomsky—key representatives of the critical political economy approach to media–power relations—as its theoretical foundation, while drawing on van Dijk's model of critical discourse analysis as its methodology. A total of 386 news articles published between 1 August and 18 October 2020 were examined and categorized at the level of discourse. The findings reveal divergent ideological portrayals of Turkey: Avrupa frames it as an "interventionist/tutelary" actor, Güneş as a "guarantor/brotherly state," and Kıbrıs as both a supportive partner and a shadowing power in relation to local autonomy. The dissertation contributes to scholarship by systematically analyzing the historical and contemporary discursive dynamics of the Turkish Cypriot press within the political economy framework and by revealing how Turkey–TRNC relations are reproduced through media discourse, offering an original contribution to both communication studies and international relations literature.

Keywords: *Cyprus Question, TRNC press, Turkey–TRNC relations, Critical Discourse Analysis, Propaganda Model, Political Economy of Communication.*

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Etik Beyan Sayfası ..... **ii**
Teşekkür ..... **iii**
Özet ..... **iv**
Abstract ..... **v**
Tablolar Listesi ..... **viii**
Kısaltmalar ..... **x**
GİRİŞ **2**
1. TARİHİ PERSPEKTİFTEN KIBRIS ADASI VE KIBRIS DAVASI **6**
1.1. Kıbrıs'ın Politik, Ekonomik ve Sosyal Kültürel Yapısı 7
1.1.1. Kıbrıs Coğrafyası 8
1.1.2. Kıbrıs'ın Politik ve Stratejik Önemi 10
1.1.3. Kıbrıs'ın Politik Yapısı 12
1.1.4. Kıbrıs'ın Ekonomik Yapısı 14
1.1.5. Kıbrıs'ın Sosyal Yapısı 16
1.1.6. Kıbrıs'ın Kültürel Yapısı 18
1.2. Kıbrıs Davası ve Uluslararası Politikada Önemi 20
1.2.1. Kıbrıs Davasının Tarihsel Gelişim 22
1.2.1.1. 1571-1878 Osmanlı Devleti Yönetimi Dönemi 24
1.2.1.2. 1878-1914 Dönemi 26
1.2.1.3. 1914-1960 İngiltere Yönetimi Dönemi 28
1.2.1.4. 1960-1974 Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi 31
1.2.1.5. Kıbrıs Barış Harekatı 34
1.2.1.6. Kıbrıs Federe Devleti (KTFD)'nin Kuruluşu 36
1.2.1.7. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin Kuruluşu 38
1.2.1.8. 1999-2003 BM Gözetiminde Dolaylı ve Doğrudan Müzakere Süreci 40
1.2.1.9. 2004 Annan Planı ve GKRY'nin AB Üyeliği 42
1.2.1.10. Annan Planı ve GKRY'nin AB Üyeliği Sonrası ve Günümüzde Çözüm Arayışları 45
2. TÜRKİYE-KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC) İLİŞKİLERİ . 48
2.1.Türkiye-KKTC İlişkileri 50
2.1.1. Türkiye-KKTC Siyasi İlişkiler 51

2.1.2. Türkiye-KKTC Ekonomik İlişkiler 53
2.1.3. Türkiye-KKTC Sosyal ve Kültürel İlişkiler 56
2.2. Türkiye'nin Kıbrıs Politikası 58
2.2.1. 1974-1997 Dönemi Kıbrıs Politikası 60
2.2.2. 1997'den Günümüze Kıbrıs Politikası 63
2.2.3. Günümüzde Kıbrıs Davası ve Türkiye –AB İlişkilerine Yansıması 66
3. OSMANLI DEVLETİ'NDEN GÜNÜMÜZE KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC) BASINI 69
3.1. Kıbrıs Türk Basınının Tarihsel Gelişimi 69
3.1.1. Osmanlı Devleti Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1878–1914) 71
3.1.2. Birleşik Krallık Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1914–1958) 72
3.1.3. Milli Mücadele Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1958–1974) 74
3.1.4. 1974'ten Günümüze Kıbrıs Türk Basını (1974–2025) 76
3.2. Ekomoni, Politik, Sosyal ve Kültürel Bağlamda KKTC Basını 79
3.2.1. Kıbrıs Türk Basını ve Ekonomi Politika 82
3.3. Gazeteler 84
3.4. Türk Ajansı-Kıbrıs (TAK) 87
3.5. KKTC'de Radyo 90
3.5.1. Milli Mücadele Dönemi'nde KKTC'de Radyo 92
3.5.1.1. Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRTK) 94
3.5.1.2. Anamur Radyosu 97
3.6. Günümüzde KKTC Basınının Gelişim Eğilimi 99
4. MEDYANIN REALİTEYİ VE ULUSLARARASI POLİTİKANIN TASARLANMASINA ETKİSİ 102
4.1. Ekonomi Politik Kuram 103
4.1.1. Tarihi Gelişimi 107
4.1.2. Kuramın Temelleri ve Kabulleri 110
4.1.3. Kuramcıları 113
4.1.4. Çalışma Alanları 117
4.1.4.1. Tekelleşme Sorunu 117
4.1.4.2. Medya İktidar İlişkisi 121
4.1.4.3. Yoğunlaşma, Tekelleşme ve Medya İktidar İlişkileri Çerçevesinde Medyanın Uluslararası Politikaya İlişkin Enformasyon Üretimi 125
4.2. Noam Chomsky ve Edward Herman: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği ve Rızanın İmalatı 127

4.2.1. Kitle Medyasının Ekonomi Politiği 128
4.2.2. Propaganda Modeli ve Beş Filtre..... 129
4.2.2.1. Kitle Medyasının Büyüklüğü ve Mülkiyeti ve Kar Yönelimi 131
4.2.2.2. İş Yapmak İçin Reklamcılık Ruhsatı..... 136
4.2.2.3. Kitle Medyasının Haber Kaynakları 139
4.2.2.4. Tepki Üretimi ve Zorlayıcılar 142
4.2.2.5. Bir Denetim Mekanizması Olarak Anti-Komünizm 144
4.3. Medyanın Kamuoyu İmalatı 146
5. 2020 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ SÜRECİNDE KKTC YAZILI BASININDA KIBRIS DAVASI VE TÜKİYE HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ 150
5.1. Araştırmanın Amacı 151
5.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 153
5.2.1. Avrupa Gazetesi 155
5.2.2. Güneş Gazetesi 156
5.2.3. Kıbrıs Gazetesi..... 157
5.3. Araştırmanın Sınırlılıkları 158
5.4. Araştırmanın Yöntemi 159
5.4.1. Veri Toplama ve Analiz Süreci 162
5.4.2. Gazete Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi, Bulgu ve Yorumları 164
5.4.2.1. Türkiye ve Kıbrıs Davası Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi..... 165
5.4.2.2. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs Gazete Haberlerinde Araştırma Sorularının Yanıtları..... 175
5.4.2.3. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs Gazetelerinin Haber Stratejilerinin Değerlendirilmesi Ve Yorumu..... 196
SONUÇ 202
KAYNAKÇA 208
EKLER 263

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Türkiye Haberlerinin Payı **165**
Tablo 2. Türkiye Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı **166**
Tablo 3. Gazetelerde Türkiye Haberlerinin Sunuş Şekli Dağılımı **168**
Tablo 4. Kıbrıs Davası Haberlerinin Payı **170**
Tablo 5. Kıbrıs Davası Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı **171**
Tablo 6. Gazetelerde Kıbrıs Davası Haberlerinin Sunuş Şekli Dağılımı **173**
Tablo 7. Gazetelerde Türkiye'nin Temsil Şekli **176**
Tablo 8. Kıbrıs Davasına İlişkin Gazetelerin Çözüm Modelleri Dağılımı **179**
Tablo 9. Kıbrıs Davasına İlişkin Çözüm Modellerinin Gazetelerde Söylem ve Çerçevelenmesi **180**
Tablo 10. Gazetelerde Biz ve Onlar Sunuluş Şekilleri **182**
Tablo 11. Gazetelerde Aktörlerin Frekans Dağılımı **186**
Tablo 12. Gazetelerin Söylem Stratejisi Dağılımı **189**
Tablo 13. Gazetelerin Söylem Stratejisi Dağılımı ve Sunuluş Şekilleri **191**
Tablo 14. Gazetelerin Başlık Tercihleri **193**
Tablo 15. Gazetelerin Başlık Stratejileri Tercihleri **195**
Tablo 16. Avrupa Gazetesi Haber Stratejisi Dağılımı **196**
Tablo 17. Güneş Gazetesi Haber Stratejisi Dağılımı **198**
Tablo 18. Kıbrıs Gazetesi Haber Stratejisi Dağılımı **199**

KISALTMALAR

AB :Avrupa Birliği

ABD :Amerika Birleşik Devletleri

AIM :Medyada Doğruluk

BFBS :British Forces Broadcasting Service

BM :Birleşmiş Milletler

BMGK :Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi

BRTK :Bayrak Radyo Televizyon Kurumu

CBS :Kıbrıs Radyosu

CBC :Kıbrıs Radyo-Televizyon Kurumu

GKRY :Güney Kıbrıs Rum Yönetimi

GB :Gümrük Birliği

KKTC :Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MEB :Münhasır Ekonomik Bölge

KSSA :Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması

KTFD :Kıbrıs Türk Federe Devleti

NATO :Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

TAK :Türk Ajansı Kıbrıs

TPAO :Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

GİRİŞ

Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz'deki jeopolitik konumu, tarihsel birikimi ve çok boyutlu yapısıyla hem bölgesel hem de küresel siyasetin en önemli düğüm noktalarından birini oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nin 1571'deki fethinden itibaren adada varlığını sürdüren Türk nüfus, 1878'de İngiltere'nin adayı fiilen yönetmeye başlamasıyla yeni bir siyasal düzene girmiştir (Ercan, 2018, s. 45). 20. yüzyılda artan "Enosis" hareketleri ve Rum toplumunun bu doğrultudaki talepleri, Kıbrıs Türkleri için varoluşsal bir mücadeleye dönüşmüş, ada uluslararası politikanın merkezinde sürekli tartışılan bir sorun haline gelmiştir. Bu bağlamda Kıbrıs Davası, yalnızca bir ada meselesi değil, Türkiye'nin ulusal güvenliği ve Doğu Akdeniz'deki jeopolitik pozisyonu açısından kritik bir problem alanıdır.

Soğuk Savaş döneminde Kıbrıs, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) için bir ileri karakol, İngiltere için askeri üs bölgesi ve ABD için Sovyet yayılmasına karşı stratejik bir savunma hattı işlevi görmüştür (Ker-Lindsay, 2011, s. 62). 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, iki toplumlu yapıya dayanmasına rağmen, kısa süre içinde Rumların egemenlik girişimleri nedeniyle çökmüş; 1963 "Kanlı Noel" olaylarıyla Türkler siyasal düzenden dışlanmıştır (Ahmad, 1993, s. 214). 1974'te Yunanistan destekli darbe ve Türkiye'nin garantörlük hakkına dayanarak gerçekleştirdiği Barış Harekâtı, adada iki kesimli yapıyı kalıcı hale getirmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki rolünü uluslararası hukuka dayalı bir güvenlik politikası olarak meşrulaştırmış; aynı zamanda Kıbrıs sorununu Türkiye dış politikasının değişmez unsuru haline getirmiştir.

Kıbrıs meselesi günümüzde de uluslararası gündemin merkezindedir. 2004 Annan Planı referandumunda Türk tarafı çözüm yönünde irade ortaya koymasına rağmen Rumların reddiyle statüko sürmüştür (United Nations, 2004). Aynı yıl Güney Kıbrıs'ın AB üyeliği, Türkiye–AB ilişkilerinde yeni bir kriz yaratmıştır (Diez, 2002, s. 89). 2010'lu yıllarda Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynakları, Kıbrıs'ın jeopolitik önemini daha da artırmış, Türkiye ile Yunanistan'ın yanı sıra AB ve ABD gibi aktörlerin çıkarlarını doğrudan etkilemiştir. Günümüzde Kıbrıs Davası, yalnızca tarihsel bir çatışma değil, enerji, güvenlik ve dış politika eksenlerinde Türkiye'nin ulusal çıkarlarını belirleyen güncel bir mesele olarak varlığını sürdürmektedir.

Bu tezin temel problematiği, Kıbrıs Davası ve Türkiye–KKTC ilişkilerinin yazılı basında ideolojik bir yönelimle temsil edilmesidir. Medya, yalnızca bilgi aktaran değil, aynı zamanda iktidar ilişkilerini yeniden üreten bir aygıt olarak işlev görmekte; söylem aracılığıyla toplumsal algıyı biçimlendirmektedir (van Dijk, 1993, s. 252). Kıbrıs Türk basını, hem "dava gazeteciliği" anlayışıyla milli kimliği savunmuş, hem de zaman zaman Türkiye'nin politikalarına yönelik eleştirel tavır sergilemiştir (Altıner, 1996, s. 73). Bu nedenle basının söylemsel düzeyde incelenmesi, Kıbrıs Davası ve Türkiye-KKTC ilişkilerine ilişkin ideolojik mücadelelerin anlaşılması açısından kritik bir önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın amacı, geçmişten günümüze Kıbrıs Türk basınının tarihsel gelişimini ekonomi politik çerçevede analiz etmek ve özellikle 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde yer alan Türkiye ve Kıbrıs Davası haberlerini eleştirel söylem analizi yöntemiyle değerlendirmektir. Amaç, farklı ideolojik yönelimlere sahip bu üç gazetenin, Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin Kıbrıs'taki rolünü nasıl temsil ettiğini ve bu temsilleri hangi dilsel stratejilerle meşrulaştırdığını ortaya koymaktır. Bu amaç, çalışmayı hem tarihsel bir perspektife hem de güncel bir vaka incelemesine dayandırarak, kapsamlı bir araştırma alanı açmaktadır.

Tezin teorik kuramı ekonomi politik yaklaşımdır. İletişimin ekonomi politiği, medyayı sermaye, iktidar ve mülkiyet ilişkilerinin yeniden üretildiği bir alan olarak görür (Mosco, 2009). Eleştirel ekonomi politik kuramın önemli temsilcilerinden Herman ve Chomsky tarafından geliştirilen propaganda modeli çalışmanın teorik çerçevesini oluşturmaktadır (Herman & Chomsky, 1988). Propaganda modeline göre medyanın içerikleri beş filtre aracılığıyla şekillenir: mülkiyet, reklam gelirleri, haber kaynakları, tepki üretimi (flak) ve ideolojik yönelim.

Çalışmanın araştırma yöntemini ise, eleştirel söylem analizi (van Dijk, 1998) oluşturmaktadır. Söylem, yalnızca dilsel bir olgu değil, toplumsal iktidarın yeniden üretildiği bir pratiktir.

Bu kuramsal ve metodolojik çerçeve, hem yapısal düzeyde medya–iktidar ilişkilerini, hem de metinsel düzeyde söylemsel stratejileri açıklamaya imkân vermektedir.

1 Ağustos–18 Ekim 2020 arasında Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde Kıbrıs Davası ve Türkiye ile ilgili tespit edilen toplam 386 haber incelenmiş; veriler başlık, spot, tekrar, aktarma, duygusal yükleme ve atıf gibi söylemsel stratejiler üzerinden kategorize edilmiştir. Evren, seçim döneminde 1 Ağustos – 18 Ekim 2020 döneminde Kıbrıs Davası ve Türkiye ile ilgili haberler; örneklem, Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazeteleri olarak belirlenmiştir. Bu yöntem, çalışmayı hem geniş bir veri setine hem de söylemin ideolojik boyutunu ortaya çıkaracak nitel analiz tekniklerine dayandırmaktadır.

Çalışmada araştırma soruları olarak Kıbrıs Davası ve Türkiye ile ilgili haberler çerçevesinde 5 soru belirlenmiştir.

1. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazeteleri, 2020 seçim sürecinde Türkiye'yi nasıl temsil etmiş ve bu temsil hangi ideolojik çerçevelerle meşrulaştırılmıştır?
2. Kıbrıs davası, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetenin söyleminde hangi çözüm modelleri (federasyon, iki devlet, konfederasyon) üzerinden ve nasıl çerçevelenmiştir?
3. Türkiye'nin seçim sürecine müdahalesine ilişkin ifadeler, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde kutuplaştırıcı "biz–onlar" stratejileriyle nasıl inşa edilmiştir?
4. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde seçim sürecinde öne çıkan aktörler (örneğin: Tatar, Akıncı, Erdoğan) hangi retorik söylem araçlarıyla temsil edilmiştir?
5. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde Türkiye ile ilişkilere dair söylemlerde hangi söylemsel stratejiler (tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf, başlık tercihleri) baskın şekilde kullanılmıştır?

Bu sorular, tezin hem tarihsel hem de güncel düzlemde medya söylemini çözümlemesine olanak sağlamaktadır.

Bu tez çalışması, araştırma problematiği çerçevesinde beş ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, Kıbrıs Adası'nın tarihi perspektifi, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ele alınmıştır. Kıbrıs'ın coğrafi özellikleri, stratejik önemi ve uluslararası politikadaki yeri değerlendirilmiş; 1571 Osmanlı fethi, 1878 İngiliz yönetimi, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti dönemi ve 1974 Barış Harekâtı gibi dönüm noktaları ayrıntılı biçimde

incelenmiştir. Bu bölüm, Kıbrıs Davası'nın tarihsel bağlamını ortaya koyarak araştırmanın zeminini hazırlamaktadır. İlk bölüm, Kıbrıs meselesinin tarihsel ve siyasal boyutlarını disiplinler arası bir çerçevede irdeleyerek tezin genel problematiğini tarihsel bağlama oturtmaktadır.

İkinci bölümde, Türkiye–KKTC ilişkileri ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Türkiye–KKTC siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri; 1974'ten günümüze Türkiye'nin Kıbrıs politikası ve bu politikanın değişim süreçleri incelenmiştir. Ayrıca Kıbrıs sorununun Türkiye–AB ilişkilerine yansımaları tartışılmıştır. Bu bölüm, Türkiye'nin Kıbrıs politikasının süreklilik ve değişim boyutlarını göstererek çalışmaya uluslararası ilişkiler perspektifi kazandırmaktadır.

Üçüncü bölüm, Osmanlı'dan günümüze Kıbrıs Türk basınının tarihsel gelişimine ayrılmıştır. 1878–1914 İngiliz dönemi, 1914–1958 sömürge dönemi, 1958–1974 Milli Mücadele dönemi ve 1974 sonrası süreç ayrıntılı biçimde değerlendirilmiştir. Ayrıca Türk Ajansı Kıbrıs (TAK), Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRTK) ve diğer medya kurumlarının gelişimi ele alınmıştır. Bu bölüm, Kıbrıs Türk basınının tarihsel süreklilik içinde nasıl hem toplumsal bir aktör hem de ideolojik bir araç haline geldiğini göstermektedir.

Dördüncü bölüm, medyanın gerçekliği inşa etme işlevine odaklanmıştır. Ekonomi politik kuramın tarihsel gelişimi, temel kabulleri ve kuramcıları incelenmiş; medya–iktidar ilişkileri, yoğunlaşma ve tekelleşme tartışmaları bağlamında ele alınmıştır. Bu çerçevede Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli ayrıntılı biçimde tartışılmıştır. Bu bölüm, tezin teorik ve kuramsal temelini oluşturarak araştırmanın analitik çerçevesini netleştirmektedir.

Beşinci bölümde, 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde KKTC yazılı basınında Kıbrıs Davası ve Türkiye haberlerinin söylem analizi yapılmıştır. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinden elde edilen 386 haber; tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf ve başlık stratejileri üzerinden eleştirel söylem analizine tabi tutulmuştur. Bulgular, her bir gazetenin Türkiye'yi farklı ideolojik çerçevelerle temsil ettiğini ortaya koymuştur: Avrupa gazetesi Türkiye'yi "vesayetçi/müdahil", Güneş gazetesi "garantör/kardeş", Kıbrıs gazetesi ise "dengeleyici" bir aktör olarak resmetmiştir. Bu bölüm, çalışmanın

ampirik boyutunu oluşturarak kuramsal çerçevenin somut veriler üzerinde sınanmasını sağlamaktadır.

1. TARİHİ PERSPEKTİFTEN KIBRIS ADASI VE KIBRIS DAVASI

Kıbrıs Adası, tarih boyunca jeopolitik konumu nedeniyle birçok medeniyetin ilgisini çeken, Doğu Akdeniz'in stratejik merkezlerinden biri olmuştur. Üç kıtanın kesişim noktasında yer alan ada, hem deniz ticaret yolları hem de askeri üstünlük açısından tarih boyunca kritik bir öneme sahip olmuştur (Ahmad, 1993, s. 12). Bu nedenle Mısır, Pers, Roma, Bizans ve Osmanlı gibi büyük imparatorluk tarafından defalarca el değiştirmiştir. Kıbrıs'ın bu tarihsel önemi, yalnızca askeri ve ekonomik sebeplerle değil, aynı zamanda adada yaşayan halkların kimlik, kültür ve aidiyet arayışlarının da temelini oluşturmuştur. Bu süreçler, günümüzde Kıbrıs davası olarak adlandırılan sorunun tarihi arka planını şekillendirmiştir. Kıbrıs Adası'nı anlamak için, onu yalnızca bir toprak parçası olarak değil, tarih boyunca üzerinde biriken çok katmanlı siyasi ve kültürel mirasla birlikte ele almak gerekmektedir. Kıbrıs meselesinin derinliği, sadece modern siyasi çekişmelerde değil, adanın geçmişinde saklıdır ve bu geçmiş dikkatle okunmadan sağlıklı bir çözüm üretmek mümkün değildir.

Türklerin Kıbrıs Adası ile ilk teması, Anadolu Selçuklu Devleti dönemine, I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanına (1192-1211) rastlamaktadır. Bu dönemde Selçukluların Akdeniz'e açılması ile Türk denizciler Kıbrıs Adası'yla ilk kez ticari ve askeri temas kurmuşlardır (Armaoğlu, 2015, s. 227). Bu temaslar genellikle korsan saldırıları ve ticaret yollarının korunmasına yönelik sınırlı ilişkiler şeklinde gerçekleşmiş, ancak ada üzerinde kalıcı bir Türk hakimiyeti kurulamamıştır.

Kıbrıs Adası'na Türklerin ilk yerleşimi ise, Osmanlı Devleti'nin 1571 yılında adayı fethiyle başlamış ve bu tarih adada Türk varlığının meşru ve köklü bir parçası olduğunun göstergesi olmuştur (Altıner, 1996, s. 35). Osmanlı döneminde adada huzurlu bir çoğulcu yapı varken, İngiltere'nin 1878'de adayı Osmanlı Devleti'nden kiralaması ve ardından fiilen yönetmesiyle birlikte Kıbrıs'ta siyasi dengeler hızla değişmiştir (Ahmad, 1993, s. 103). Özellikle 20. yüzyılda Rumların enosis hedefiyle yani adanın Yunanistan'a bağlanması amacıyla yürüttükleri mücadele, Kıbrıs Türkleri açısından bir tehdit oluşturmuş ve Türk toplumu kendi varlığını koruma mücadelesine girişmiştir. Bu bağlamda Kıbrıs Türklerinin geliştirdiği siyasi, sosyal ve askeri refleksler, Türkiye

Cumhuriyeti'nin garantörlük rolüyle desteklenmiş ve Kıbrıs meselesi uluslararası bir sorun haline gelmiştir.

1950'lerden itibaren Kıbrıs sorunu, uluslararası platformlarda yoğun şekilde tartışılmış ve özellikle 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, Türk ve Rum toplumlarını bir arada yaşatmaya yönelik bir çözüm denemesi olarak görülmüştür. Ancak kısa süre içerisinde ortaya çıkan anayasal krizler ve toplumlar arası çatışmalar, bu ortaklığın sürdürülemez olduğunu göstermiştir (Kızılyürek, 2002, s. 88). 1974 yılında Yunanistan destekli askeri darbe ve ardından Türkiye tarafından gerçekleşen Barış Harekâtları ise adada fiili bir bölünmeye yol açmıştır. Bu tarih, Kıbrıs davasında bir dönüm noktasıdır ve günümüzde hâlâ süregelen iki toplumlu müzakere süreçlerinin temel zeminini oluşturur.

Kıbrıs Adası ve Kıbrıs davası, yalnızca güncel diplomatik görüşmelere indirgenemeyecek kadar tarihsel bir meseledir. Adanın geçmişi, bugünkü sorunların temelini oluşturmakta ve her çözüm önerisinin mutlaka bu tarihsel gerçekliğe dayanması gerekmektedir. Kıbrıs'ı bir bütün olarak anlamak, yalnızca güncel siyasi dinamikleri değil, adanın yüzyıllara yayılan tarihi mirasını da dikkatle incelemekle mümkün olacaktır. Bu kapsamda, Kıbrıs davasını tarihi perspektiften değerlendirmek, sorunun neden bu kadar uzun süre çözümsüz kaldığını ve tarafların pozisyonlarını hangi tarihsel olayların şekillendirdiğini daha iyi kavramamıza yardımcı olacaktır.

1.1.Kıbrıs'ın Politik, Ekonomik ve Sosyal Kültürel Yapısı

İbn Haldun'un "coğrafya kaderdir" yaklaşımı, bir yerin coğrafi konumunun, o toplumun tarihsel, siyasal, sosyal ve kültürel gelişimini şekillendiren temel bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır (Haldun, 2018, s. 45). Bu çerçevede, Kıbrıs Adası'nın coğrafi özellikleri de adanın kaderini belirlemiş ve tarih boyunca sürekli ilgi odağı olmasına yol açmıştır. Kıbrıs, sahip olduğu jeopolitik önem sayesinde yalnızca bir ada olmanın ötesinde, bölgesel ve uluslararası güçlerin ilgisini çeken stratejik bir merkez haline gelmiştir ve bu Kıbrıs'ın kaderini belirleyen temel faktörlerden biri olmuştur.

Sicilya ve Sardunya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında yer almakta ve bu konumu sebebiyle tarih boyunca birçok uygarlığın dikkatini çekmiştir (Ercan, 2018, s. 12). Adanın bu stratejik durumu, onu yüzyıllar boyunca sürekli olarak el değiştiren bir yer haline getirmiştir.

Fenikelilerden Perslere, Romalılardan Osmanlılara kadar birçok devlet, Kıbrıs'ı ele geçirmek için mücadele etmiştir (Altıner, 1996, s. 28). Bu süreç, Kıbrıs'ın politik tarihinde belirleyici olmuş, ada sürekli olarak bir güç mücadelesinin merkezinde yer almıştır. Adanın sürekli el değiştiren yapısı, günümüzde bile Kıbrıs'ın siyasi gündemini şekillendiren önemli bir unsur olmaya devam etmektedir.

Kıbrıs Adası, tarih boyunca birçok medeniyetin egemenliği altına girmiş ve bu durum adada çok katmanlı bir kültürel yapı oluşmasına yol açmıştır. Mısırlılar, Hititler, Fenikeliler, Asurlular, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Haçlılar, Venedikliler, Osmanlılar ve son olarak İngilizler gibi pek çok uygarlığın izleri bugün adanın kültürel dokusunda hala görülebilmektedir (Ahmad, 1993, s. 103; Altıner, 1996, s. 34). Bu kozmopolit yapı, adanın kültürel çeşitliliğini zenginleştirmiş, çok kültürlü yapı, hem ada halklarının kimliklerinde hem de ada üzerinde süregelen politik tartışmalarda kendisini göstermiştir. Bugün Kıbrıs sorununun temelinde yer alan unsurların birçoğu, aslında bu tarihsel birikimin yansımasıdır.

Doğu Akdeniz'de yer alan Kıbrıs, tipik bir Akdeniz iklimine sahiptir. Adanın kuzeyinde Beşparmak Dağları, güneyinde Karlı Dağ ve ortasında Mesarya Ovası bulunmaktadır (Eroğlu, 2014, s. 67). Mesarya Ovası, 1974 öncesinde Karlı Dağ'dan gelen su kaynakları ile sulanan verimli bir tarım alanı iken, 1974 sonrası Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından su kaynaklarının kesilmesiyle birlikte kuru tarıma dönmek zorunda kalınmıştır (Kızılyürek, 2002, s. 83). Bu durum, Kıbrıs Türk ekonomisini özellikle tarım alanında olumsuz etkilemiş ve suyun ada üzerindeki stratejik önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Tarımsal üretim üzerindeki bu değişim, yalnızca ekonomik bir dönüşüm değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel yapıyı da etkilemiştir.

1.1.1. Kıbrıs Coğrafyası

Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz'de stratejik bir konuma sahip olup, Sicilya ve Sardunya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adasıdır. Yaklaşık 9.251 km² yüzölçümüne sahip olan ada, kuzeyde Türkiye'ye 65 km, doğuda Suriye'ye 112 km, güneyde Mısır'a 418 km, batıda Yunanistan'a ise yaklaşık 800 km uzaklıktadır (Hill, 1952, s. 4). Bu coğrafi konum, adanın tarih boyunca birçok medeniyetin ilgisini çekmesine ve hâkimiyet mücadelelerinin odak noktası olmasına yol açmıştır. Doğu Akdeniz'in merkezine yakınlığı, Kıbrıs'ı sadece askeri değil, aynı zamanda ticaret ve deniz ulaşımı açısından da

önemli kılmıştır. Bu durum, adanın yalnızca coğrafi değil jeopolitik açıdan da kritik bir ada olarak değerlendirilmesine neden olmuştur.

Kıbrıs'ın topografyası oldukça çeşitlidir. Ada, kuzeyde Beşparmak (Kyrenia) Dağları ve güneyde Karlı Dağ olmak üzere iki ana dağ silsilesine sahiptir. Bu iki dağlık alan arasında ise verimli bir ova olan Mesarya Ovası yer alır (Bryant, 2004, s. 27). Karlı Dağ, jeolojik olarak genç volkanik kayalardan oluşmakta ve zengin mineral yatakları barındırmaktadır. Beşparmak Dağları ise kireçtaşı oluşumlarıyla karakterize edilir ve dik yamaçlarıyla doğal bir sınır oluşturmaktadır (Pantazis, 1999, s. 13). Coğrafi çeşitlilik, adanın doğal kaynaklarını, yerleşim biçimlerini ve ekonomik faaliyetlerini doğrudan etkileyen bir unsurdur.

Kıbrıs'ın iklimi Akdeniz iklimi özellikleri taşır; yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve yağışlı geçer. Yıllık ortalama sıcaklık 19°C civarındadır. Yağışlar genellikle kış aylarında yoğunlaşır ve ortalama yıllık yağış miktarı 400–600 mm arasında değişir (Talas, 2000, s. 48). Bu iklim koşulları tarım faaliyetlerinin çeşitlenmesine olanak tanımakla birlikte, su kaynaklarının mevsimsel dağılımı nedeniyle tarımsal üretimde dönemsel dengesizlikler yaşanabilmektedir. Özellikle son yıllarda iklim değişikliğinin etkileriyle birlikte ada genelinde kuraklık sorunu daha belirgin hâle gelmiştir (Christodoulou, 1959, s. 92). Bu bağlamda, Kıbrıs'ın iklim yapısı, hem tarihsel hem de güncel kalkınma stratejileri açısından dikkatle analiz edilmesi gereken bir faktördür.

Kıbrıs Adası'nın jeolojik yapısı da dikkat çekicidir. Adanın özellikle güneyindeki Troodos Masifi, okyanus kabuğu parçalarının yüzeye çıkmasıyla oluşmuş nadir jeolojik oluşumlardan biridir. Bu özelliği, Kıbrıs'ı jeolojik çalışmalar açısından küresel ölçekte önemli bir araştırma alanına dönüştürmüştür (Robertson, 1998, s. 214). Ayrıca adada sismik hareketlilik düşük seviyede olmakla birlikte, zaman zaman hissedilir depremler yaşanmaktadır. Ancak bunlar büyük yıkıma neden olabilecek büyüklükte değildir (Erol, 2001, s. 75). Jeolojik yapı, sadece bilimsel açıdan değil, yerleşim ve altyapı planlamasında da belirleyici bir etkendir.

Kıbrıs'ın hidrolojik kaynakları sınırlı olup ada genelinde akarsu sayısı az ve düzensizdir. Kalıcı akarsular genellikle kış aylarında akar ve yazın kurur. Buna karşın, yer altı suları ve yapay barajlar su ihtiyacının karşılanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Şahin, 2008, s. 39). Adanın güneyinde inşa edilen Kouris Barajı ve kuzeydeki Geçitköy Barajı

gibi yapılar, tarım ve içme suyu temininde stratejik öneme sahiptir. Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a deniz altından borularla su taşınmasını sağlayan "Su Temin Projesi" de bu bağlamda dikkat çekicidir (Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği [KTMMOB], 2016, s. 12). Adanın sınırlı su kaynakları, sürdürülebilir kalkınma politikaları için su yönetiminin ne denli kritik olduğunu ortaya koymaktadır.

Adanın doğal bitki örtüsü, Akdeniz iklim ve topografik yapıyla doğrudan ilişkilidir. Özellikle dağlık bölgelerde maki ve çam türleri yaygındır. Alçak bölgelerde ise zeytin, harnup, keçiboynuzu ve narenciye ağaçları görülmektedir. Adada biyolojik çeşitlilik sınırlı olsa da endemik bitki türlerine de rastlanmaktadır (Gücel et al., 2008, s. 53). Ancak yoğun yapılaşma, kontrolsüz tarım ve orman yangınları gibi nedenlerle doğal bitki örtüsü büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Doğal çevrenin korunması, yalnızca çevresel değil, aynı zamanda kültürel ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından da önem taşımaktadır.

Kıbrıs'ın kıyı yapısı, adanın ekonomik faaliyetleri açısından oldukça belirleyicidir. Kuzey kıyıları daha dik ve dar kıyı şeritleriyle karakterize edilirken, güney kıyılar daha geniş ve doğal limanlara uygun yapılar sunar. Bu farklılık, tarih boyunca limanların yer seçiminde ve ticaret yollarının oluşumunda etkili olmuştur (Given, 2002, s. 118). Günümüzde kuzeyde Gazimağusa limanı, güneyde ise Limasol ve Larnaka limanları önemli dış ticaret merkezleri olarak faaliyet göstermektedir. Bu jeomorfolojik farklılıklar, adanın kuzey ve güney kesimleri arasında ekonomik dengesizliklerin oluşmasına da zemin hazırlamaktadır.

1.1.2. Kıbrıs'ın Politik ve Stratejik Önemi

Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz bölgesinde Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişim noktasında yer alması itibarıyla jeopolitik anlamda benzersiz bir konuma sahiptir (Cid, 2017, s. 117). Tarihsel süreç içerisinde bu konum, adanın bölgesel ve küresel aktörlerin stratejik hesaplarında merkezi bir öncelik kazanmasına neden olmuştur. Kıbrıs, jeostratejik özellikleri nedeniyle, çok sayıda medeniyet ve imparatorluğun egemenlik sahası olmuş; bu durum adanın sadece askeri ve ticari değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal açıdan da karmaşık ve çok katmanlı bir yapı kazanmasına yol açmıştır (Özveren, 2020, s. 1-3). Bu bağlamda, Venedikliler döneminde ada, Levant ticaret yollarının önemli bir ileri karakolu olarak işlev görmüş, Osmanlı Devleti döneminde ise toplumlar arası hoşgörünün görece sağlandığı bir alan olarak öne çıkmıştır.

19. yüzyılda Avrupa'nın yükselen güçleri İngiltere ve Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki nüfuz mücadelesi, Kıbrıs'ın stratejik önemini yeni boyutlara taşımıştır. Napolyon'un bölgeye yönelik seferleri ve Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki genişleme arzusu, adanın küresel güçler arasında çekişme merkezi haline gelmesine katkı sağlamıştır (Gelvin, 2015, s. 83-84). Bu dönemde Osmanlı'nın ekonomik ve askeri zayıflaması, Avrupa devletlerinin adadaki etkinliğinin artmasına olanak sağlamış, böylece Kıbrıs, uluslararası politikanın önemli bir aktörüne dönüşmüştür.

1878 Berlin Antlaşması çerçevesinde İngiltere'nin Kıbrıs'ı Osmanlı Devleti'nden kiralaması, adanın stratejik rolünü belirgin biçimde artırmıştır. İngiltere için ada, Hindistan'a ulaşan deniz yollarının güvenliği açısından vazgeçilmez bir üs niteliği kazanmıştır (Hill, 2012, s. 204-206). 20. yüzyılın ilk yarısında özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ABD'nin bölgeye müdahil olmasıyla birlikte Doğu Akdeniz jeopolitiği yeni bir dönüşüm yaşamış, İngiltere'nin bölgedeki etkinliği kısmen azalmış olsa da, sahip olduğu üsler ve imtiyazlarla stratejik etkisini devam ettirmiştir. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması, ada üzerindeki politik rekabeti yeni bir aşamaya taşımış, bölgesel ve küresel aktörlerin çıkar çatışmalarına zemin hazırlamıştır (Tziarras, 2019, s. 8-10). Uluslararası politik sistemde güç değişimleri yaşansa da Kıbrıs Adası'nın jeopolitik ve stratejik önemi farklı nedenlerle devam etmiştir.

Soğuk Savaş dönemi, Kıbrıs'ın bölgesel önemini derinleştirmiştir. Adanın Orta Doğu petrol kaynaklarına yakınlığı, İngiltere ve ABD açısından stratejik açıdan vazgeçilmez kılmıştır. Türkiye ve Yunanistan'ın NATO müttefiki olması, garantörlük mekanizması bağlamında adadaki iki toplum arasındaki siyasi karmaşıklığı ve potansiyel çatışma riskini artırmıştır (Venizelos, 2018, s. 2-4). ABD'nin, Sovyetler Birliği'nin bölgedeki nüfuzunu sınırlamak amacıyla Türkiye'nin adadaki rolünü desteklemesi, Soğuk Savaş'ın jeopolitik gerçekliğini yansıtan önemli bir stratejik tercihtir (Cid, 2017, s. 129). Türkiye'nin adaya 1974 Kıbrıs Barış Harekatları düzenlemesine, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde öncesinde yaşanan askeri darbeler nedeni ile ABD'nin arka planda destek verdiği iddiaları da bu argümanı doğrular nitelikte olmuştur.

Soğuk Savaş sonrası uluslararası sistemin değişen dinamikleriyle birlikte, Kıbrıs bölgesel ve küresel güçlerin yeni rekabet alanına dönüşmüştür. Körfez Savaşı, Libya müdahaleleri ve Suriye'de yürütülen anti-terör operasyonları bağlamında Kıbrıs, ABD ve İngiltere için

vazgeçilmez bir operasyonel üs olarak kullanılmıştır (Gelvin, 2015, s. 89-91). Aynı zamanda Rusya'nın GKRY ile imzaladığı askeri işbirliği antlaşmaları, Doğu Akdeniz'de güç dengesinin çok kutuplu hale geldiğinin somut göstergesidir (Hill, 2012, s. 210-211). Doğal gaz rezervlerinin keşfi ise, Kıbrıs'ın ekonomik ve stratejik önemini enerji güvenliği ekseninde artırmış, bölgesel anlaşmazlıkları daha da derinleştirmiştir. Türkiye'nin GKRY'nin Münhasır Ekonomik Bölge(MEB) iddialarına karşı çıkması, bölgenin jeopolitik kırılganlığını gözler önüne sermektedir (Tziarras, 2019, s. 12-13). 21. yüzyılda uluslararası sistemde yaşanan enerji savaşları ve enerji yollarını kontrol etme isteği, Kıbrıs Adası'nı Doğu Akdeniz bölgesinde keşfedilen doğalgaz ve hidro karbon rezervleri nedeni ile yeniden bir güç mücadele alanına dönüştürmüştür.

Son dönemde Orta Doğu'daki jeopolitik istikrarsızlıklar, enerji keşifleri ve yeni güvenlik tehditleri, Kıbrıs'ın bölgesel önceliklerdeki ağırlığını pekiştirmiştir. Arap Baharı, Suriye iç savaşı ve DEAŞ tehdidi, bölgedeki güç dengelerini değiştirmiş ve Türkiye'nin bölgesel rolünü yeniden güçlendirmiştir (Venizelos, 2018, s. 5-6). Bu çerçevede, Kıbrıs'ın stratejik önemi, yalnızca tarihi jeopolitik konumundan değil, aynı zamanda güncel uluslararası ve bölgesel güvenlik dinamiklerinden kaynaklanan karmaşık bir etkileşimler bütünüdür.

Kıbrıs Adası, tarih boyunca küresel güçlerin stratejik hedefleri ile şekillenen, çok katmanlı ve dinamik bir jeopolitik öneme sahip olmuştur. Günümüzde ise enerji kaynakları ve bölgesel istikrarsızlıklar, adanın önemini hem ekonomik hem de güvenlik eksenlerinde daha da artırmaktadır. Bu nedenle Kıbrıs, uluslararası ilişkiler ve bölge çalışmaları açısından çalışılması elzem bir coğrafi ve politik aktör olarak varlığını sürdürmektedir.

1.1.3. Kıbrıs'ın Politik Yapısı

Kıbrıs Adası, tarih öncesi dönemlerden itibaren birçok uygarlığın ilgi odağı olmuş, M.Ö. 7000'li yıllardan itibaren adada yerleşim görülmüştür. Ada, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kavşağında yer alması nedeniyle jeopolitik olarak daima stratejik bir öneme sahip olmuştur. Bu durum, 1973-1977 yılları arasında ABD Dışişleri Bakanı olarak görev yapan Henry Kissinger'ın da dikkatinden kaçmamış ve Kıbrıs'ı "Orta Doğu için bir ikmal limanı" olarak tanımlamıştır (Mallinson, 2005, s. 149). Adanın jeopolitik konumu, tarih boyunca bölgesel ve küresel güçlerin burayı denetim altına alma çabalarını beraberinde

getirmiştir. Bu bağlamda Kıbrıs, yalnızca coğrafi bir kara parçası değil, uluslararası sistemde güç ve denge politikalarının merkezinde yer alan stratejik bir unsurdur.

Kıbrıs, tarihsel olarak Mısırlılar, Hititler, Fenikeliler, Asurlular, Persler, Roma ve Bizans İmparatorlukları, Haçlılar, Venedikliler ve Osmanlılar gibi çok sayıda medeniyetin egemenliği altında kalmıştır (Holland, 1998, s. 87). Bu çok katmanlı tarih, adada kozmopolit bir toplum yapısının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle Bizans ve Araplar arasındaki mücadeleler sırasında adaya tarafsızlık rolü yüklenmiş, bu durum yerel otorite olarak kiliseye güç kazandırmıştır. 488 yılında İmparator Zeno tarafından Ortodoks Kilisesi'ne verilen özerklik, adanın politik tarihinde dini kurumların etkisini artırmıştır (Papadakis, 2008, s. 42). Böylece, dini yapı sadece ruhsal değil aynı zamanda siyasal liderlik işlevi de üstlenmiştir. Kıbrıs'ın politik dokusunun şekillenmesinde dinin oynadığı tarihsel rol, adadaki güç dengelerinin toplumsal tabana nasıl yansıdığını anlamak açısından oldukça belirleyicidir.

Üçüncü Haçlı Seferi sırasında ada, 1191 yılında İngiltere Kralı I. Richard tarafından ele geçirilmiş ve ardından Fransız Lusignan hanedanına devredilmiştir. Bu tarihten yaklaşık üç yüz yıl kadar sonra ise, 1489 yılında Venediklilerin eline geçmiştir. Bu dönemde Kıbrıs'ta feodal Batı tarzı bir toprak mülkiyeti sistemi yerleşmiş, Latin soylulara verilen topraklarla birlikte, Rum Ortodoks halk dışlanmış ve sosyal gerilim artmıştır (Hill, 1948, s. 193). 1571 yılında adayı ele geçiren Osmanlı Devleti, Katolik baskıya maruz kalmış olan Ortodoks halk tarafından kurtarıcı olarak karşılanmıştır. Osmanlılar döneminde Ortodoks Kilisesi desteklenmiş, ancak zaman içerisinde Osmanlı yöneticilerin keyfi uygulamaları, ağır vergiler ve devşirme sistemi, halk arasında hoşnutsuzluğa neden olmuş ve bu da birçok ayaklanmaya zemin hazırlamıştır (Kızılyürek, 2002, s. 116). Bu dönem, Kıbrıs toplumunun yöneten-yönetilen ilişkileri bağlamında farklı kültürel ve siyasal rejimlere nasıl tepki verdiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

1878 Berlin Kongresi'nin ardından Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ı İngiltere'ye geçici olarak devretmiş, 1914'te ise İngiltere adayı resmen ilhak etmiştir. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti tarafından Lozan Antlaşması ile bu ilhak resmen tanınmıştır. 1925 yılında Kıbrıs, İngiliz Kraliyet Kolonisi olarak ilan edilmiştir (Ker-Lindsay, 2011, s. 31). Bu süreçte İngiltere'nin adadaki politikası, Rumların Yunanistan ile birleşme (enosis) taleplerini bastırma yönünde olmuş, Türk toplumunu ise dengeleyici unsur olarak

kullanmıştır (Hatay, 2007, s. 102). Ancak bu siyaset, iki toplum arasında kökleşen etnik bölünmeyi daha da derinleştirmiştir. İngiliz idaresi, sömürgeci çıkarlar doğrultusunda adadaki etnik yapıyı kontrol etmeye çalışmış; fakat bu yaklaşım uzun vadede çözüm değil, çatışma üretmiştir.

Kıbrıs Cumhuriyeti, 1960 yılında Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucunda kurulmuştur. Bu yeni devlet yapısında Türkler ve Rumlar eşit kurucu unsurlar olarak yer almışlardır. Ancak bu ortaklık kısa sürede Rum tarafının enosis yanlısı politikaları nedeniyle bozulmuş, 1963 yılında Kıbrıs Türklerine karşı silahlı saldırılar başlamıştır (Ercan, 2013, s. 89). Türkiye bu süreçte garantör ülke sıfatıyla gelişmeleri yakından takip etmiş ve 1974'te Yunanistan ve Kıbrıs Adası'ndaki askeri darbelerin ardından adaya iki aşamalı bir müdahalede bulunmuştur. Müdahale sonrası fiili olarak adanın kuzeyinde Türk, güneyinde Rum yönetimi oluşmuş, 1975 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) ve sonrasında 1983 yılında KKTC ilan edilmiştir (Dodd, 2010, s. 122). Bu gelişmeler, adadaki siyasal ortaklık yapısının kırılganlığını ve 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin adada kalıcı bir çözüm getirmediğini ortay koymuştur.

1984 sonrası başlayan müzakerelere rağmen kalıcı bir çözüm üretilememiş, GKRY 1990 yılında tüm adayı temsilen Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik başvurusunda bulunmuştur. Türkiye'nin ve KKTC'nin itirazlarına rağmen GKRY, 2004 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında tüm adayı temsil edecek şekilde AB'ye tam üye olmuştur (Diez, 2002, s. 73). Bu durum, hem adadaki çözüm sürecini tıkamış hem de Türkiye-AB ilişkilerinde yeni kriz alanlarının doğmasına neden olmuştur. Ayrıca NATO içerisinde Türkiye-Yunanistan hattında da güven krizlerini beraberinde getirmiştir. Kıbrıs'ın AB'ye üyeliği, yalnızca bölgesel bir mesele değil, aynı zamanda uluslararası diplomatik dengeleri etkileyen çok yönlü bir kriz haline dönüşmüştür.

1.1.4. Kıbrıs'ın Ekonomik Yapısı

Kıbrıs Adası, Akdeniz'in en büyük üçüncü adası olarak jeopolitik öneminin yanı sıra, tarihsel süreçte sahip olduğu doğal kaynakları ve tarım potansiyeliyle de ekonomik açıdan dikkat çekici bir yapı sergilemiştir. Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü adada, yazların sıcak ve kurak, kışların ise ılıman ve yağışlı geçmesi, tarım faaliyetlerinin çeşitlenmesine olanak tanımaktadır. Adanın ismi, Latince "bakır" anlamına gelen cuprum kelimesinden türemiş olup, bu da tarih boyunca bölgede çıkarılan zengin bakır yataklarına işaret

etmektedir (Given, 2002, s. 35). Bu doğal kaynakların varlığı, adanın ekonomik tarihini şekillendiren unsurlar arasında yer almıştır. İklimsel avantajlarına rağmen, dönemsel kuraklıklar ve doğal felaketler adanın ekonomik gelişimini zaman zaman sekteye uğratmıştır.

1571 yılında Osmanlı yönetimine giren Kıbrıs'ta, Venedikliler döneminden kalma feodal yapının hâkim olduğu, toprakların soyluların elinde bulunduğu ve halkın büyük ölçüde topraksız kaldığı bir sistem mevcuttu (Hatay, 2007, s. 88). Osmanlı Devleti, ada ekonomisini canlandırmak adına ziraatın geliştirilmesi ve ticari faaliyetlerin artırılması yönünde adımlar atsa da, tarımsal verimlilik birçok çevresel etken tarafından sınırlandırılmıştı. Özellikle kıtlık, Osmanlı döneminde ciddi bir sorun olmuş; çekirge istilaları, farelerin çoğalması ve kuraklık gibi nedenlerle halk büyük sıkıntılar yaşamıştır. Tarihî kayıtlarda ilk büyük çekirge istilasının 1351 yılında yaşandığı belirtilmekte ve "çekirgelerin gölevez dışında tüm bitkilere zarar verdiği" ifade edilmektedir (Kıbrıs'ın Sosyal, Ekonomik ve Siyasi Tarihi, 2021, s. 51). Bu tür afetlerin sıklığı, adanın ekonomik kırılganlığını tarihsel bağlamda pekiştirmektedir. Bu koşullar, Kıbrıs'ın doğal kaynaklarına rağmen ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasında çeşitli zorluklarla karşılaştığını ortaya koymaktadır.

1974 yılında Türkiye'nin adaya gerçekleştirdiği iki askeri müdahale sonrasında, Kıbrıs'ın ekonomik coğrafyası önemli ölçüde yeniden şekillenmiştir. Zengin bakır rezervlerinin yer aldığı bölgelerin büyük kısmı GKRY kontrolüne geçerken, tarımsal üretim açısından stratejik öneme sahip Mesarya Ovası ile Güzelyurt'taki narenciye bahçeleri ve turistik sahil alanları KKTC sınırlarında kalmıştır (Bahcheli, 2000, s. 142). Ancak su kaynaklarının çoğunun GKRY'de kalması, KKTC'nin tarımsal üretim desenini ciddi biçimde etkilemiş; önceden sulu tarım yapılan alanlarda kuru tarıma geçilmiş ve patates, domates gibi ürünlerin yerini buğday ve arpa gibi tahıl ürünleri almıştır. Bu durum, doğal kaynakların yalnızca varlığı değil, aynı zamanda erişilebilirliğinin de ekonomik kalkınma üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Kıbrıs'ın ekonomik faaliyet alanları genel olarak tarım, maden, turizm ve finans sektörleri etrafında şekillenmektedir. GKRY, AB üyesi olmanın da avantajıyla sanayi, inşaat ve doğal kaynaklar gibi çok yönlü ekonomik sektörlerle kalkınmasını sürdürmektedir (Ker-Lindsay, 2005, s. 21). Buna karşın, KKTC'nin uluslararası tanınma sorunu, dış ticaret ve

yabancı yatırımlar açısından ciddi engeller yaratmakta ve ekonomisini büyük ölçüde Türkiye'ye bağımlı kılmaktadır. KKTC, serbest piyasa ekonomisi uygulamakta ve resmi para birimi Türk Lirası'dır. Bu da, ekonomik krizlerden doğrudan etkilenmesine neden olmaktadır. Devlet gelirlerinin büyük kısmı hizmet sektöründen sağlanırken, tarım ve sanayi daha geri planda yer almaktadır (Ercan, 2010, s. 57). Bu yapı, KKTC'nin ekonomik kırılganlığını ve dışa bağımlılığını artırmaktadır. KKTC ekonomisinin güçlendirilmesi için sadece iç kaynakların değil, uluslararası açılımların da mümkün hale gelmesi gerekmektedir.

KKTC ekonomisinin en dinamik sektörlerini turizm ve yükseköğrenim oluşturmaktadır. Özellikle Türkiye'den gelen öğrenciler sayesinde eğitim sektörü, döviz girdisi açısından kritik rol oynamaktadır. Buna ek olarak, oteller ve tatil köylerinin büyük kısmı Türkiye sermayesiyle inşa edilmiştir. "Türkiye, KKTC'nin yalnızca ekonomik ortağı değil; aynı zamanda dünyaya açılan penceresi, temel tedarikçisi ve stratejik müttefikidir" (Dimokratia, Republic of Cyprus, 2002, s. 76). Türkiye'nin bu hayati rolü, KKTC'nin uluslararası sistemdeki marjinal konumunu dengelemeye yönelik bir araç işlevi de görmektedir. Ancak bu ilişki yapısı, KKTC'nin ekonomik özerkliğini geliştirmesinin önünde yapısal bir engel oluşturma potansiyeli de taşımaktadır. Ekonomik bağımlılığın azaltılması, KKTC'nin uzun vadeli kalkınma stratejileri açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilebilir.

1.1.5. Kıbrıs'ın Sosyal Yapısı

Sicilya ve Sardunya'nın ardından Doğu Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs, tarih boyunca stratejik konumu nedeniyle çeşitli medeniyetlerin ilgisini çekmiştir. Bu özelliği, adanın farklı dönemlerde farklı isimlerle anılmasına neden olmuştur. Hitit ve Mısır kaynaklarında "Alaşya", Fenikelilerce "Hetim", Asurlularca ise "Yatrana" veya "Ya" gibi adlar kullanılmıştır. Bunun yanında, adanın bakır rezervlerine atıfla Latince "Cuprum" ve İbranice "Kopler" gibi kökenlerden türeyen "Cyprus" ismi de zamanla evrenselleşmiştir. Ayrıca, adanın selvi ağaçlarıyla (cypress) ilişkilendirilmesi de bu isimlendirme sürecini etkileyen etkenlerden biri olarak görülmektedir (Hill, 2010, s. 27). Bu çeşitlilik, Kıbrıs'ın tarih boyunca farklı kültürlerce sahiplenildiğini göstermektedir. Kıbrıs'ın çok isimli geçmişi, adanın sosyal yapısının da çok katmanlı bir geçmişe sahip olduğunu göstermekte ve kültürel çeşitliliğin temellerini ortaya koymaktadır.

Adada egemenlik kuran medeniyetler arasında Mısır, Hitit, Akalar, Fenikeliler, Asurlular, Persler, Büyük İskender, Roma, Bizans, Arap-İslam Devletleri, Tapınak Şövalyeleri, Lusignanlar, Venedikliler, Osmanlılar ve İngilizler yer alır (Papadakis, 2005, s. 41). Her bir yönetim, Kıbrıs'ın demografik ve kültürel yapısına çeşitli etkilerde bulunmuştur. Bu zengin tarihsel geçmiş, adanın sosyal ve kültürel çeşitliliğini derinleştirmiştir. Farklı egemenliklerin bıraktığı izler, Kıbrıs'ın sosyal yapısının tarih boyunca tek tipleşmediğini, aksine çoğulcu bir yapıya evrildiğini göstermektedir.

Romalılar döneminde Hristiyanlığın kabulüyle adada dini yapılanmaların temeli atılmış; 395 yılında Doğu Roma'nın (Bizans) egemenliğine geçmesiyle birlikte Ortodoks kilisesi güç kazanmıştır. Müslüman Arapların 7. yüzyıldan itibaren adaya düzenlediği seferler ve Tapınak Şövalyeleri'nin Haçlı Seferleri ile kurduğu düzen, dini farklılıkların daha da belirginleşmesine neden olmuştur. "Kıbrıs, tarih boyunca hem Hristiyan hem de Müslüman medeniyetlerin dini çekişmelerine sahne olmuş, bu durum adanın dini haritasına doğrudan etki etmiştir" (Ker-Lindsay, 2011, s. 12). Dini çeşitlilik, sadece bir inanç çeşitliliği değil, sosyal yapının ve cemaat temelli ilişkilerin de belirleyici bir unsurudur.

1571 yılında Osmanlı egemenliğine giren adada Türk nüfusun artırılması hedeflenmiş ve Anadolu'nun iç bölgelerinden (özellikle Konya, Karaman, Niğde, Kayseri) göçler teşvik edilmiştir. Yaklaşık 12.000 ailenin iskanı planlanmış ancak 8.000 kadarı yerleştirilebilmiştir (Hatay, 2007, s. 99). Bu göç politikası, ada nüfusunun etnik yapısını önemli ölçüde değiştirmiştir. Ancak doğal afetler, dış saldırılar ve yöneticilerin tutumu gibi nedenlerle nüfus dalgalanmaları yaşanmıştır. Osmanlı'nın iskan politikası adanın sosyal kompozisyonunu etkilese de, uzun vadede istikrarı sağlamakta zorlanmıştır.

1878'de İngiltere'nin adayı devralmasıyla Kıbrıs Türklerinin nüfusu azalmaya başlamış, 1923 Lozan Antlaşması sonrası İngilizlerin, Türkleri vatandaşlık tercihiyle karşı karşıya bırakması göçleri hızlandırmıştır. Bu durum adada Türk varlığının sosyolojik olarak zayıflamasına neden olmuştur (Altıner, 1996, s. 57). Kolonyal dönem, sadece yönetim değil, etnik kompozisyon üzerinde de derin etkiler bırakmıştır.

Osmanlı döneminde adada Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Maronitler ve Batılı tüccarlar da yaşamaktaydı. Her cemaatin dini lideri aynı zamanda siyasi temsilci olarak kabul edilmiş, cemaatler özerk yapılarla yönetilmiştir. Özellikle Rum Ortodoks cemaatinin

başpiskoposu, adadaki dini olduğu kadar siyasal gücü de temsil etmiştir (İnalcık, 2000, s. 212). Bu yapı, toplumlar arası ayrışmayı derinleştirse de dini hoşgörü ortamı sayesinde çatışmalar belirli bir denge içinde seyretmiştir. Osmanlı'nın millet sistemi, adada çok dinli yapının korunmasına katkı sağlamış, ancak bu yapı modern ulus-devlet anlayışına geçişte sorunlar yaratmıştır.

Ermeniler, Bizans'tan bu yana adada varlık gösteren önemli bir topluluktur ve özellikle Lusignan ve Osmanlı dönemlerinde belirginleşmiştir. Yahudiler ise ticari potansiyel nedeniyle zaman zaman teşvik edilmiş ancak sınırlı sayıda kalmışlardır (Arbel, 2013, s. 73). Maronitler, Lübnan'dan gelen Arap asıllı Hristiyanlar olarak daha çok kuzeybatı Kıbrıs'ta yerleşmişlerdir. Ayrıca Venedik, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin konsolosluklarının bulunduğu Tuzla gibi bölgelerde, bu güçlerin temsilcileri sosyal yaşamda belirli bir yer edinmiştir. Kıbrıs'ın sosyal yapısı sadece yerli cemaatlerle değil, dış güçlerin temsilcileriyle de şekillenmiş, bu da ada halkının çoklu kimliklerle yaşamayı öğrenmesini zorunlu kılmıştır.

Öte yandan, kölelik de Kıbrıs'ın sosyal yapısının bir parçası olmuştur. Özellikle Osmanlı döneminde adada erkek ve kadın kölelerin bulunması yaygındı. "Kıbrıs limanları, Doğu Akdeniz köle ticaretinin önemli merkezlerinden biri haline gelmişti" (Erickson, 2013, s. 149). Afrika'dan Kafkasya'ya, Rusya'dan Orta Doğu'ya kadar birçok bölgeden kölelerin adaya getirilmesi hem ticaretin hem de sosyal hiyerarşinin bir göstergesi olmuştur. Kölelik, Kıbrıs toplumunun görünmeyen sınıfsal katmanlarını oluşturmuş ve sosyal adaletsizliklerin tarihsel köklerine işaret etmiştir.

Sonuç olarak, Kıbrıs'ın sosyal yapısı; etnik, dini, kültürel ve sınıfsal açıdan oldukça katmanlı ve dinamik bir görünüm arz etmektedir. Farklı dönemlerde farklı aktörlerin etkisiyle şekillenen bu yapı, günümüzde bile adadaki toplumsal ayrışmaların temelinde yer almaktadır.

1.1.6. Kıbrıs'ın Kültürel Yapısı

Stratejik konumu ve üç kıtanın kesişim noktasında yer alması sebebiyle Kıbrıs Adası, tarih boyunca Doğu Akdeniz'de egemenlik kurmak isteyen medeniyetlerin ilgisini çekmiş ve birçok kez el değiştirmiştir. Mısırlılardan Hititlere, Fenikelilerden Asurlulara, Perslerden Büyük İskender'e, Romalılardan Tapınak Şövalyelerine, Bizans'tan Lusignan

Krallığı'na, Venediklilerden Osmanlılara ve nihayetinde İngilizlere kadar birçok güç ada üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Bu süreç boyunca Yahudiler, Ortodoks ve Katolik Hristiyanlar, Maronitler, Ermeniler, Rumlar ve Müslüman Türkler gibi farklı etnik ve dini topluluklar adada bir arada yaşamışlardır. Bu çeşitlilik, Kıbrıs'ın zamanla kozmopolit bir yapıya bürünmesine olanak tanımıştır (Fokaidis, 2018, s. 75). Ancak, "bu çokkültürlü yapı içerisinde ortak bir üst kimliğin geliştirilememesi, tarihsel süreklilik gösteren toplumsal ayrışmaları da beraberinde getirmiştir" (Joseph, 1999, s. 114). Kıbrıs'ın çok sayıda kültürü barındıran tarihsel mirası, sosyal zenginlik yaratmakla birlikte, ortak kimlik inşasının önünde engel teşkil etmiştir.

1571–1878 yılları arasında Kıbrıs'ta hüküm süren Osmanlı Devleti, burada da imparatorluğun genelinde uyguladığı "millet sistemi"ni hayata geçirmiştir. Bu sistem, dini grupların kendi iç yönetimlerini sürdürmelerine olanak tanıyan bir yarı özerklik sağlamış ve her milletin kendi yargı, eğitim ve dini yapıları içinde örgütlenmesine izin vermiştir (İnalcık, 2000, s. 205). Ancak bu yapı, etnik ve dini kimliklerin birbirinden keskin sınırlarla ayrılmasına zemin hazırlamıştır. "Millet sistemi, farklı topluluklar arasında sınırlı temasın olduğu, paralel toplumların bir arada yaşadığı bir model oluşturmuştur" (Köprülü, 2017, s. 118). Bu bağlamda Rumlar ve Türkler arasındaki ortak aidiyet duygusunun gelişmesi mümkün olmamış, aksine her iki toplum kendi dini ve etnik kimliğine daha fazla sarılmıştır. Osmanlı millet sistemi, bir arada yaşamayı sağlasa da, uzun vadede etnik kimliklerin sivrilmesine ve ortak kimlik zemininden uzaklaşılmasına yol açmıştır.

1878'de adayı devralan İngiltere, Osmanlı'dan miras kalan millet sistemini doğrudan sürdürmemekle birlikte, toplumsal ayrışmayı pekiştirecek şekilde yeni bir kimlik siyaseti benimsemiştir. Bu dönemde dini temelli tanımlamalar yerini, etnik temelli "Türk" ve "Rum" kimliklerine bırakmıştır. Eğitim sisteminde Türkiye ve Yunanistan'dan getirilen kitaplar ve öğretmenler aracılığıyla ayrılıkçı ulusal bilinçler beslenmiştir (Bryant, 2004, s. 142). "İngiltere'nin uyguladığı böl ve yönet politikası, adada iki toplum arasında karşıtlıkları derinleştiren sistemli bir müdahale olarak değerlendirilebilir" (Hatay, 2007, s. 64). Özellikle 1950'li yıllarda Rumların enosis (Yunanistan'a bağlanma) mücadelesi karşısında, İngiliz yönetimi Kıbrıs Türklerini polis teşkilatına alarak iki toplum arasındaki gerilimi artırmıştır. İngiliz sömürge yönetimi, Kıbrıs'taki etnik ayrışmayı pasif bir miras olarak devralmamış, aksine aktif bir şekilde bu ayrımı yönetim aracı olarak kullanmıştır.

1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, iki toplumlu yapıyı anayasal düzeyde tanıyan ikili bir sistem üzerine inşa edilmiştir. Yasama, yürütme ve yargı organlarında Türkler ve Rumlar arasında denge gözetilmiştir. Ancak bu yapı, ortak bir Kıbrıs kimliği yerine yine etnik ve dini kimlikler üzerine temellenmiştir (Joseph, 1997, s. 88). "400 yıllık birlikte yaşama deneyimine rağmen dil, din ve tarih algılarındaki farklılıklar, iki toplumun bütünleşmesini engellemiş ve her birini kendi ulusal aidiyetlerine daha da yakınlaştırmıştır" (Cakal, 2016, s. 230). Özellikle Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs Türkleri ve Rumları üzerindeki etkisi, adada etnik kutuplaşmayı derinleştirmiştir. Kıbrıs Cumhuriyeti, iki toplum arasında bir güç dengesi kurmayı hedeflese de, etnik temelli yapı adanın siyasi birliğini sağlamaktan uzak kalmıştır.

Özetle, Kıbrıs'ta tarih boyunca uygulanan yönetim modelleri –millet sistemi, sömürge politikaları ve ikili anayasal düzenlemeler– ortak bir siyasal kimlik üretmek yerine etnik farklılıkları kurumsallaştırmış ve derinleştirmiştir. Bu süreçte dini cemaat yapıları, eğitim sistemleri ve dış güçlerin etkisi, kimliklerin sertleşmesinde belirleyici olmuştur. Ortak bir üst kimliğin geliştirilememesi, bugün hâlâ süren Kıbrıs sorununun tarihsel zeminini oluşturmaktadır. Kıbrıs'ta ortak kimliğin oluşamaması, tarihsel olarak hem iç dinamiklerden hem de dış müdahalelerden kaynaklanan çok katmanlı bir kimlik inşa sürecinin sonucudur.

1.2.Kıbrıs Davası ve Uluslararası Politikada Önemi

Tarih boyunca jeopolitik önemi dolayısıyla birçok medeniyetin egemenlik mücadelesine sahne olan Kıbrıs Adası, özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren uluslararası politikanın merkezinde yer almaya başlamıştır. 1878 yılında adanın Osmanlı Devleti tarafından İngiltere'ye kiralanmasıyla başlayan süreçte, Kıbrıslı Rumların Yunanistan'a bağlanma (enosis) talepleri giderek daha görünür hale gelmiştir. Enosis taleplerinin 1950'li yıllarda siyasi bir harekete dönüşmesiyle birlikte, ada üzerindeki etnik gerilimler tırmanmış ve bu durum 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin çok uluslu yapısının temelini zayıflatmıştır (Faustmann & Kaymak, 2008, s. 92). Kurulan cumhuriyetin iki toplumlu siyasal yapısı, Rumların enosis yönündeki taleplerinden vazgeçmelerine yetmemiş, aksine Türk toplumu üzerinde siyasi ve askeri baskılar artmıştır. Bu bağlamda Kıbrıs, yalnızca bir yerel anlaşmazlık değil, bölgesel ve küresel güç dengelerinin yansıdığı bir sorun alanına dönüşmüştür. Kıbrıs'ın uluslararası gündeme taşınmasında

sadece yerel talepler değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel aktörlerin çıkarları da belirleyici olmuştur.

1950'li yıllardan itibaren Kıbrıs meselesi Türkiye'nin dış politikasında ağırlık kazanmaya başlamış ve bu süreç, Türkiye'nin ulusal güvenlik politikaları çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye, özellikle 1955 Londra Konferansı'ndan itibaren Kıbrıs sorununu doğrudan dış politika gündemine almış, garantörlük statüsü çerçevesinde diplomatik ve askeri hazırlıklara girişmiştir (Dodd, 2010, s. 119). Bu dönemde Türkiye'nin temel yaklaşımı, adadaki Türk toplumunun güvenliğini sağlamak ve Kıbrıs'ın Türkiye'ye karşı bir tehdit unsuru haline gelmesini engellemek olmuştur. Soğuk Savaş döneminde Kıbrıs, yalnızca etnik bir mesele değil, aynı zamanda NATO'nun güney kanadındaki güvenlik dengeleri açısından da kritik bir konuma sahipti (Joseph, 1997, s. 165). Türkiye'nin bu süreçte benimsediği strateji, Kıbrıs'ı Batı bloğu içinde tutmak kadar, Türk toplumunun haklarını korumak üzere çok yönlü bir diplomasi yürütmek olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye'nin Kıbrıs politikasının şekillenmesinde yalnızca etnik bağlar değil, jeopolitik çıkarlar da etkili olmuştur.

1990'lı yıllarla birlikte Kıbrıs sorununun boyutu daha da genişlemiş; bu kez AB sorunun merkezine yerleşen yeni bir aktör haline gelmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Doğu Akdeniz'deki güvenlik paradigması değişmiş ve bölge artık Avrupa güvenliği, AB genişlemesi ve enerji güvenliği bağlamlarında değerlendirilmiştir (Diez, 2002, s. 562). Bu dönemde AB, GKRY'yi tek taraflı olarak üye kabul etmiş ve bu durum Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerde ciddi bir kırılma yaratmıştır. Türkiye ise bu süreçte, Kıbrıs'ta iki toplumun siyasal eşitliğine dayalı federal bir çözüm önerisini savunmaya devam etmiş, GKRY'nin AB üyeliğine karşı çıkmıştır. Nitekim Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan bir açıklamada şu ifadelere yer verilmiştir: "Kıbrıs sorunu çözümlenmeden GKRY'nin AB üyeliği kabul edilemez; bu durum Kıbrıs Türklerini yok saymak anlamına gelir" (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2004, s. 6). Bu gelişmeler, Kıbrıs sorununun yalnızca bir adalar meselesi değil, AB'nin geleceği ve Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerinin sınırı haline geldiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Kıbrıs sorununun Avrupa merkezli dönüşümü, Türkiye'nin stratejik vizyonunu da doğrudan etkilemiştir.

2000'li yıllarla birlikte Kıbrıs meselesi enerji güvenliği bağlamında yeniden önem kazanmıştır. Doğu Akdeniz'de keşfedilen doğalgaz ve hidrokarbon rezervleri, bölgeyi

enerji jeopolitiği açısından küresel bir çekim merkezine dönüştürmüştür (Kassinis, 2012, s. 14). Bu gelişme, Kıbrıs'ı yalnızca askeri ya da diplomatik değil, ekonomik stratejilerin de odağı haline getirmiştir. GKRY'nin tek taraflı olarak doğalgaz ruhsatları vermesi ve Türkiye'nin bu kararlara karşı deniz yetki alanlarını savunması, uluslararası hukuk ve deniz yetki alanları konusunda yeni bir çatışma hattı doğurmuştur. Nitekim Türkiye, "MEB" sınırlarını ihlal ettiği gerekçesiyle GKRY'ye karşı diplomatik ve askeri adımlar atmıştır (Yorucu & Kale, 2017, s. 218). Bu bağlamda, Kıbrıs sorununda enerji boyutunun öne çıkması, mevcut diplomatik tıkanıklıkları daha da karmaşık hale getirmiştir. Günümüzde Kıbrıs meselesi, sadece bir etnik ya da diplomatik sorun değil, enerji güvenliği ve bölgesel iş birliği konularını içeren çok katmanlı bir uluslararası politika sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.1. Kıbrıs Davasının Tarihsel Gelişim

Kıbrıs Adası, 1571 yılında Osmanlı Devleti tarafından fethedilerek 307 yıl boyunca Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Bu uzun dönem boyunca adada yaşayan Rum nüfusun enosis (Yunanistan ile birleşme) yönünde belirgin bir talebi bulunmamıştır. Ancak 1821 yılında Mora'da başlayan Yunan bağımsızlık hareketinin etkisi, Kıbrıs Rumları arasında da yankı bulmuş ve bu tarihten itibaren Yunanistan'ın ulusal idealleriyle paralel düşünceler ada Rumları arasında yayılmaya başlamıştır (Orhonlu, 2000, s. 86). Buna rağmen Osmanlı idaresi altında yaşayan Rum halkı, dönemin siyasi atmosferi ve Osmanlı'nın hoşgörülü millet sistemi çerçevesinde ciddi bir isyan ya da birleşme girişiminde bulunamamıştır. Osmanlı dönemi Kıbrıs Rumları için daha çok kültürel kimliğin korunmasıyla sınırlı bir dönem olmuş, siyasal ayrılık talepleri belirginleşmemiştir.

Kıbrıs Adası, 1878 yılında Osmanlı Devleti tarafından İngiltere'ye geçici olarak bırakıldığında, adadaki politik dinamikler hızla değişmiştir. İngiliz yönetimi, adada Rum nüfusun taleplerine dolaylı yoldan alan açarken, bu durum enosis fikrini somutlaştıran bir süreci beraberinde getirmiştir. 1931 yılında Kıbrıslı Rumların gerçekleştirdiği isyan, İngiliz valiliğin sarayının yakılmasıyla sonuçlanmış ve bu olay İngiltere'yi ada üzerindeki yönetim politikalarını sertleştirmeye zorlamıştır (Kızılyürek, 2002, s. 114). İngiltere'nin baskıcı yönetimi bir yandan Rumları radikalleştirirken, diğer yandan Türk toplumunu da pasif konumdan çıkarıp ulusal haklarını savunmaya yönlendirmiştir. Bu bağlamda 1931

ayaklanması, Kıbrıs'ta iki toplum arasındaki siyasal ayrışmanın keskinleşmeye başladığı dönüm noktalarından biri olarak değerlendirilebilir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Rum toplumunun enosis taleplerini Birleşmiş Milletler'e (BM) taşıması, Kıbrıs meselesinin artık uluslararasılaşmaya başladığını göstermiştir. 1950 yılında adada yapılan plebisitte Kıbrıslı Rumların büyük çoğunluğu Yunanistan'la birleşmeden yana oy kullanmış, bu sonuç Rum toplumunun siyasal iradesini açıkça ortaya koymuştur (Richmond, 1998, s. 38). Ancak bu süreçte adadaki Türk toplumunun görmezden gelinmesi, yeni bir etnik gerilimin zemini olmuştur. 1955 yılında İngiltere'nin, Türkiye ve Yunanistan'ı Londra'da düzenlenen Üçlü Konferansa davet etmesiyle birlikte Türkiye, ilk kez Kıbrıs meselesine doğrudan taraf olarak dahil olmuştur (Hatay, 2007, s. 59). "Türkiye, Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkının haklarını uluslararası zeminde savunma zorunluluğunu bu tarihten sonra açık biçimde hissetmiştir" (Hatay, 2007, s. 61). Bu dönemdeki gelişmeler, adadaki etnik denklemin uluslararası politikada karşılık bulduğu ve Kıbrıs'ın yalnızca İngiltere ile Yunanistan arasındaki bir mesele olmaktan çıktığını göstermektedir.

1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde iki toplumlu yapıyı esas alan bir model sunmuştur. Ancak kısa süre içinde uygulamada yaşanan sorunlar, bu yapının sürdürülemez olduğunu ortaya koymuştur. 1963 yılında Rumların anayasal değişiklik talepleriyle başlayan süreç, Türk toplumuna yönelik saldırılara dönüşmüş ve toplumlar arası güven tamamen zedelenmiştir (Joseph, 1997, s. 93). Türkiye, garantörlük hakkını kullanarak 1974 yılında gerçekleştirdiği Birinci ve İkinci Barış Harekâtları ile adada fiilî bir bölünme sağlamıştır. Bu harekâtlar sonucunda, kuzeyde Türklerin, güneyde Rumların yaşadığı iki ayrı yönetim oluşmuştur. Türkiye'nin bu müdahalesi, uluslararası hukukta farklı yorumlara açık olsa da, Türk tarafı açısından "meşru müdahale" olarak değerlendirilmiştir (Ertekün, 1981, s. 51). Bu dönemdeki gelişmeler, Kıbrıs'ta barış ve federal çözüm yönünde umutların zayıflamasına neden olmuş, statükonun kalıcılaşmasının önünü açmıştır.

KTFD 'nin 1975'te ilanı ve 1983'te KKTC'nin kurulması, Kıbrıs meselesinde yeni bir sayfa açmıştır. KKTC ve Türkiye, adada "siyasi eşitliğe dayalı, iki toplumlu ve iki bölgeli federal çözüm" modelini savunmuş; bu çerçevede BM öncülüğünde yürütülen pek çok müzakere sürecine katılmıştır. Ancak Rum tarafının 2004'teki Annan Planı'nı reddetmesi ve 2004'te AB üyeliğine kabul edilmesi, çözüm umutlarını sekteye uğratmıştır (Diez,

2002, s. 44). Türkiye ve KKTC açısından bu durum, Rum tarafının çözüm istemediğini ve AB'nin taraflı davrandığını gösteren somut bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Günümüze kadar süregelen müzakere süreçlerinde ilerleme sağlanamamış olması, Kıbrıs sorununu donmuş ihtilaflar arasında konumlandırmıştır. Bu bağlamda Kıbrıs davası, tarihsel arka planıyla birlikte ele alındığında, sadece iki toplumun çatışması değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel aktörlerin çıkarlarının çakıştığı çok katmanlı bir mesele halini almıştır.

1.2.1.1. 1571-1878 Osmanlı Devleti Yönetimi Dönemi

Kıbrıs sorununun tarihsel arka planını anlayabilmek için adadaki din temelli kimliklerin gelişimini dikkate almak önemlidir. Müslümanlık ve Hıristiyanlık, Kıbrıs Türkleri ile Rumlar için yalnızca dini değil, aynı zamanda siyasi ve kültürel etkiler doğuran kurumsal kimlikler olmuştur. Adada Hıristiyanlığın kökleri, M.S. 1. yüzyıla, Aziz Barnabas ve Pavlus'a kadar uzanır. Bu dönemde Roma prokonsülü Sergius Paulus'un Hıristiyanlığı kabul etmesiyle, Kıbrıs kilisesi bağımsız ve etkin bir yapıya dönüşmüştür (Hill, 2010, s. 67). Lusignan ve Venedik dönemlerinde Katolik kilisesi güç kazanmış, Ortodoks kilisesi ise zayıflayarak Katolik otoritesine bağlanmıştır. Bu baskıcı yapı karşısında, 1571'de Osmanlıların adaya egemen olması Ortodoks Hıristiyanlar için bir kurtuluş olmuş, özgürlük ve toprak sahibi olma gibi haklara kavuşmalarını sağlamıştır. Nitekim Osmanlı Devleti'nde uygulanan millet sistemi sayesinde, Ortodoks cemaati kendi iç işlerinde özerk bir yapıya kavuşmuş, dini liderleri hem ruhani hem siyasi bir otoriteye dönüşmüştür (Suiçmez, 2015, s. 50-51). Bu durum, ilerleyen yıllarda dini otoritelerin siyasi taleplerde, özellikle enosis hareketlerinde başat bir rol üstlenmesine zemin hazırlamıştır. Osmanlı'nın Ortodoks halkı özgürleştirici politikası kısa vadede istikrar sağlamış olsa da uzun vadede dini liderliğin siyasi nüfuzu ayrılıkçı talepleri beslemiştir.

Osmanlı Devleti, adaya egemen olduktan sonra Venediklilerin uyguladığı feodal sistemi kaldırmış ve adayı Kıbrıs Sancağı olarak teşkilatlandırmıştır. 1571–1670 yılları arasında ada Beylerbeyi tarafından yönetilmiş, ardından Cezayir Beylerbeyliği'ne bağlanarak Kaptan Paşa'nın atadığı müsellimler tarafından idare edilmiştir (Çevikel, 2000, s. 127-128). 1703'ten sonra ise sadrazam mülkiyetine devredilmiş, sadece kısa bir dönem (1745–1748) bağımsız sancak statüsü kazanmıştır. 1785'te tekrar Kaptan Paşa'nın yönetimine giren ada, Divan-ı Hümayun tarafından atanan yöneticilerce idare edilmiştir. Bu yönetim

değişiklikleri ada üzerinde kurumsal istikrarı zayıflatmış, çeşitli çıkar gruplarının güç kazanmasına neden olmuştur.

Ada yönetimindeki sık değişiklikler merkezi otoritenin zayıflamasına neden olmuş ve uzun vadede toplumsal huzursuzlukların artmasına zemin hazırlamıştır.

18. yüzyılın ortalarına doğru Osmanlı arşivlerinde Kıbrıs Türkleri ile Rumlar arasında ilk toplumsal çatışmalara rastlanmaktadır. Bu çatışmaların arka planında yalnızca etnik gerilim değil, aynı zamanda kıtlık, salgın hastalıklar, çekirge istilası gibi çevresel ve sosyal sorunlar yer almıştır (Jennings, 1993, s. 105). Osmanlı merkezi otoritesinin zayıflaması, yerel yöneticilerin özerklik kazanmasına ve gayri resmi güç odaklarının oluşmasına neden olmuştur. Başpiskopos ve saray tercümanlarının artan etkisi, adadaki Osmanlı otoritesinin aşınmasına neden olmuştur (Çevikel, 2000, s. 123-124). Çevresel felaketlerle birleşen yönetim zaafları etnik gerilimi tetiklemiş ve iki toplum arasındaki ayrışmayı hızlandırmıştır.

1804 yılında Türk tüccarların yaşadığı gıda krizine karşı Ortodoks Başpiskopos'a yönelik ayaklanma, toplumsal gerilimin açık bir göstergesidir. Bu gerilimi takip eden süreçte, 1821'de Yunan bağımsızlık hareketinden etkilenen Kıbrıs Rumları da isyana meyletmiş ve bu durum ciddi bir Osmanlı tepkisine yol açmıştır. "Başpiskopos Kyprianos ve diğer üç piskoposun idamı ile birlikte 486 Rum ileri geleninin ortadan kaldırılması, adada dinsel temelli ayrışmanın doruk noktası olmuştur" (Suiçmez, 2015, s. 52). 1821 olayları, dini kimliklerin siyasi taleplerle örtüştüğü bir dönüm noktası olmuş ve Osmanlı yönetimi adada baskıcı bir refleks göstermiştir.

Osmanlı'nın Kıbrıs'taki otoritesinin zayıflamasında ekonomik faktörler önemli rol oynamıştır. 18. yüzyılda imparatorluk genelinde yaşanan mali krizler, iltizam, malikane ve esham gibi sistemlerin yaygınlaştırılmasına neden olmuştur (Pamuk, 2004, s. 212). Bu sistemler Kıbrıs'ta vergi toplama süreçlerini daha karmaşık hale getirirken, yolsuzluk ve kamu kaynaklarının kötüye kullanımını da artırmıştır. Yerel yöneticiler, vergilendirme yetkilerini bazen asker ya da din adamlarına devretmiş, bu da halk üzerindeki yükü artırmıştır. Merkezi denetimin zayıflığı ve ekonomik sistemin sömürüye açık yapısı, halkın devlete olan güvenini sarsmış ve yönetime karşı hoşnutsuzluğu derinleştirmiştir.

Kıbrıs'ta sadece yöneticiler değil, kilise ve sivil seçkinler de çıkar ağlarının parçası haline gelmişlerdir. Yerel seçkinler, zamanla devlet nezdinde meşruiyet kazanarak idari süreçlerde söz sahibi olmuş, fakat bu yetkilerini kamu yararından çok kişisel menfaat için kullanmışlardır (Given, 2005, s. 189). Bu sınıf, hukuki düzenlemelere ve padişah fermanlarına rağmen adalet sistemini ihlal etmiş, Ortodoks din adamlarıyla kurdukları iş birlikleriyle halkı baskı altında tutmuşlardır. Osmanlı yönetimi, gayrimüslimleri yanına çekmek amacıyla din adamlarına bazı imtiyazlar tanımış, fakat bu imtiyazlar istismara açık hale gelmiştir. Dini ve sivil seçkinlerin güç temerküzü, sadece yönetsel yozlaşmaya değil, aynı zamanda sosyal yapının çöküşüne de neden olmuştur.

1.2.1.2. 1878-1914 Dönemi

1878 yılında Osmanlı Devleti ile imzalanan gizli antlaşma çerçevesinde Kıbrıs Adası'nın idaresini devralan İngiltere, burada kendi sömürge siyasetini uygulamaya başlamıştır. İngiltere, Osmanlı gibi bir hanedanlık değil, modern bir kapitalist ulus-devlet olarak, sömürgelerinde sınıfsal ve toplumsal dönüşüm hedefleyen bir yönetim anlayışı benimsemiştir. Bu anlayış, Kıbrıs'ta da ilk etapta yüksek komiser atanmasıyla somutlaşmış, ardından yerel kimlikleri öne çıkaran bir siyaset izlenmiştir. Bu süreç, ileride Kıbrıs meselesini kronik hale getiren etnik farklılıkların güçlenmesine yol açmıştır. Lekon'a (2010) göre, "İngiltere sömürgelerinde, kabile ya da sınıf temelli yapıları modern kapitalist toplumlara dönüştürme eğilimindeydi" (s. 19). İngiltere'nin uyguladığı bu strateji, Kıbrıs'ta toplumlar arasında kimlik temelli bir farklılaşma yaratarak, uzun vadeli çatışmaların zemininin hazırlanmasına katkı sunmuştur.

Bu dönemde İngiliz yönetimi, Kıbrıs'ta hem ekonomik kalkınmayı hem de toplumsal dönüşümü amaçlayan bir politika izlemiştir. Özellikle maden sektöründeki canlanma ve altyapı yatırımları ile birlikte adada kapitalist üretim ilişkileri güçlenmiştir. Sendikalaşmanın ve sınıf mücadelesinin artması, İngiltere'nin diğer sömürgelerinde olduğu gibi Kıbrıs'ta da sosyal adalet taleplerinin yükselmesine neden olmuştur. Örneğin, "komünist eğilimli AKEL Partisi'nin kuruluşu ve grev hareketleri, İngiltere'nin sınıf temelli politikalarının sosyal sonuçlarını ortaya koymaktadır" (Panayiotou, 2006, s. 75). Eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerdeki gelişmeler ise, İngiliz yönetiminin bir yandan halkın desteğini alma, diğer yandan da modernleşmeyi sağlama çabasını yansıtmaktadır. Bu bağlamda, İngiltere'nin

uyguladığı reformlar, hem denetim aracına dönüşmüş hem de modern devlet aygıtlarının kurulmasına zemin hazırlamıştır.

1931 yılındaki isyanla askıya alınan Yasama Konseyi, öncesinde Kıbrıslıların siyasal karar süreçlerine sınırlı da olsa katılımını mümkün kılmıştır. Ancak İngiliz yönetimi, bu katılımı denetim altında tutmuş ve Kıbrıs Rumları ile Türkleri arasındaki etnik ayrımları körükleyerek kendi egemenliğini pekiştirmiştir. Kıbrıslı Rumların enosis, yani Yunanistan'a bağlanma hayalleri bu dönemde daha belirgin hale gelirken, Türkler ise Türkiye ile bağ kurmaya yönelmiştir. Her iki tarafın da anavatanlarına kültürel ve eğitimsel bağlarla yönlendirilmesi, kimlik siyasetini adada derinleştirmiştir. Bu doğrultuda, Rumca ve Türkçe dillerinde eğitim verilmiş, öğretmenlerin Yunanistan ve Türkiye'den gelmesi teşvik edilmiştir (Kızılyürek, 2002, s. 111). Bu yaklaşım, bir yandan Türklerin kültürel kimliğini korumasını sağlarken, diğer yandan Rumların milliyetçi taleplerini beslemiştir. Dolayısıyla İngiliz politikası, denge gözetir gibi görünse de, çatışma dinamiklerini besleyen yönleriyle dikkat çekmektedir.

> İngiltere'nin Kıbrıs'taki ekonomi politikaları, özellikle maden sektörüne yapılan yatırımlar yoluyla kendini göstermiştir. 1960 yılında bağımsızlığın ilanı öncesinde, maden ihracatının toplam ihracat içerisindeki payı üçte ikiye ulaşmıştır. Bu durum, İngilizlerin adada tarım yerine madenciliğe odaklandığını göstermektedir (Lekon, 2010, s. 21). Bakır ve demir ihracatı başta olmak üzere doğal kaynakların sömürülmesi, tipik bir sömürgeci ekonomi örneği sunmaktadır. En büyük ticaret ortağının İngiltere olması ise ekonomik bağımlılık ilişkisini pekiştirmiştir. Bu noktada İngilizlerin Kıbrıs'ta yürüttüğü ekonomik politika, adayı üretimden ziyade kaynak sağlayan bir koloni haline getirmiştir. Bununla birlikte, yapılan altyapı yatırımları ve dış ticaretin gelişmesi, Kıbrıs'ta modern ekonomik ilişkilerin doğmasına da katkı sağlamıştır. Bu gelişmeler, adada sınıfsal ayrışmaları artırarak sosyal yapıyı da etkilemiştir.
>
> İngiltere'nin Kıbrıs'a yönelimi yalnızca ekonomik çıkarlarla sınırlı değildir. 19. yüzyılda "Doğu Siyaseti" kapsamında Hindistan'a giden yol üzerinde yer alan Kıbrıs, stratejik bir deniz üssü olarak görülmüştür. Vatansever'in (2012) belirttiği gibi, "Kıbrıs, Süveyş Kanalı'na yakınlığı sayesinde İngiltere için Akdeniz'in kilidi olmuştur" (s. 1495). 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Rusların İstanbul'a kadar

ilerlemesi, İngiltere'nin Osmanlı ile yakınlaşmasına neden olmuş ve 1878 tarihli gizli antlaşma ile ada İngiltere'ye geçici olarak kiralanmıştır. Bu gelişme, İngiltere açısından savaşsız bir zafer olarak görülmüş ve ada üzerindeki egemenliğini diplomatik yollarla elde etmiştir. Dolayısıyla Kıbrıs'ın İngiltere'ye devri, sömürgecilik tarihinde savaşsız işgalin başarılı bir örneği olarak değerlendirilmiştir. Bu diplomatik süreç, İngiltere'nin jeopolitik çıkarlarını masada elde etme yeteneğini de ortaya koymaktadır.

1. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte İngiltere, 5 Kasım 1914'te Kıbrıs'ı tek taraflı olarak ilhak ettiğini ilan etmiştir. 3 Mart 1918 tarihli Brest-Litowsk Antlaşması ile Rusya, Osmanlı'ya Kars, Ardahan ve Batum'u geri vermesine rağmen, İngiltere adayı Osmanlı'ya iade etmemiştir. Bu durum, İngiltere'nin Kıbrıs üzerindeki kalıcı kontrol iradesini göstermektedir (Çolak, 2010, s. 388). Böylelikle, İngiltere'nin hukuki zeminden uzak ve tek taraflı kararlarla Kıbrıs'ı elinde tutması, uluslararası hukukun sömürgeci devletler tarafından nasıl araçsallaştırıldığını da ortaya koymaktadır. Bu siyasal tercih, ileride adanın statüsü konusunda yaşanacak uluslararası sorunların da temelini oluşturmuştur.

1.2.1.3. 1914-1960 İngiltere Yönetimi Dönemi

Kıbrıs Adası'nda İngiliz yönetimi, fiilen 4 Haziran 1878 tarihinde Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında imzalanan gizli antlaşma ile başlamıştır. Ancak bu dönemde ada hâlâ Osmanlı toprağı olarak kalmakta ve İngiltere, adayı kiralama karşılığında Osmanlı Devleti'ne yıllık 92 bin altın ödeme yapmaktaydı. 1 Temmuz 1878'de imzalanan ek antlaşmaya göre ise, Rusya'nın Kars, Ardahan ve Batum'dan çekilmesi halinde Kıbrıs'ın Osmanlı'ya geri verilmesi öngörülmüştür. Fakat I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla İngiltere ve Osmanlı farklı ittifaklarda yer almış, İngiltere 4 Kasım 1914'te Kıbrıs'ın ilhakını tek taraflı ilan etmiştir. Brest-Litowsk Antlaşması (3 Mart 1918) ile Kars, Ardahan ve Batum Ruslar tarafından Osmanlı'ya geri verilmesine rağmen, İngiltere Kıbrıs'ı iade etmemiştir. Lozan Antlaşması (24 Temmuz 1923) ise adanın İngiltere tarafından ilhakını Türkiye tarafından resmen kabul ettirmiştir (Jelassi, 2011, s. 124-126; Kaya, 2017, s. 89-90). Bu gelişmeler ışığında, İngiliz yönetiminin ada üzerindeki egemenliği uluslararası alanda meşruiyet kazanmış ve bölgedeki siyasi dengeleri kökten

değiştirmiştir. Osmanlı'nın hakimiyetinden İngiliz egemenliğine geçiş, Kıbrıs'ın uluslararası statüsünde kritik bir dönüm noktası olmuştur. Bu bağlamda, adanın yönetimsel dönüşümü, hem yerel hem de bölgesel güç dengeleri üzerinde uzun vadeli etkiler bırakmıştır. Bu dönemin uluslararası hukuk ve siyasi tarihteki önemi büyüktür. İngiliz yönetiminin fiilen başlamasıyla ada hem idari hem de toplumsal yapıda önemli değişiklikler yaşamış, bu da sonraki süreçte Kıbrıs meselesinin temel dinamiklerini şekillendirmiştir.

Lozan Antlaşması'na göre, Kıbrıs Türklerinin Türkiye ya da İngiltere vatandaşlığı arasında seçim yapmaları istenmiş, Türk vatandaşlığını tercih edenlerin ise 12 ay içinde adadan ayrılmaları zorunlu tutulmuştur. Bu durum, 1940'lara kadar süren Türkiye'ye göç dalgasını tetiklemiş ve adadaki Türk nüfusunun azalmasına neden olmuştur. Ayrıca, Lozan'ın 16. maddesinde Türkiye'nin Kıbrıs ve diğer adalardaki haklarından vazgeçmesi öngörülse de, Türkiye'nin itirazları sonrası bu madde iptal edilerek Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki haklarının saklı tutulması sağlanmıştır (Vatansever, 2012, s. 1495-1496; Smith, 2005, s. 72). Bu zorunlu vatandaşlık seçimi, Kıbrıs Türklerinin önemli bir kısmının adayı terk etmesine ve dolayısıyla ada içindeki Türk nüfusunun siyasi ve sosyal açıdan zayıflamasına yol açmıştır. Bu gelişme, Kıbrıs'ta demografik yapının değişmesini tetiklemiş ve Türk toplumunun adadaki varlığının azalmasına sebep olarak, ilerleyen yıllarda iki toplum arasındaki güç dengesizliğini derinleştirmiştir. Lozan Antlaşması'nın getirdiği vatandaşlık zorunluluğu, Kıbrıs Türklerinin adadaki nüfus ve siyasi temsil açısından gerilemesine sebep olmuş, bu da ileride yaşanacak toplumsal ve siyasi çatışmaların zeminini hazırlamıştır.

10 Mart 1925'te İngiltere Kralı V. George'un kararıyla Kıbrıs, İngiltere Kraliyet Kolonisi statüsüne geçirilmiş ve adadaki yüksek komiserlik makamı kaldırılarak valilik makamı getirilmiştir. İngiliz yönetimi, 1878'den itibaren Kıbrıs Rumlarını ve enosis hareketini desteklerken, Kıbrıslı Türkleri idari yönetimden dışlamış, ekonomik ve sosyal alanlarda da geri planda bırakmıştır. Bu ayrımcı politika, Kıbrıs Rumlarının Yunanistan'la birleşme (enosis) hayalini sürekli gündemde tutmasına yol açmıştır (Vatansever, 2012, s. 1496-1497; Hall, 1996, s. 210). I. Dünya Savaşı sırasında İngiltere, Yunanistan'a Kıbrıs'ı verme teklifinde bulunmuş ancak Yunanistan bunu kabul etmemiştir. 1931'de Kıbrıs Rumlarının

vergi kanununu bahane ederek İngiliz valinin konağını basması, enosis mücadelesinin şiddete evrildiğinin göstergesi olmuştur. İkinci Dünya Savaşı döneminde İngiltere anayasa teklif etmiş, ancak Rumlar enosis içermeyen teklifi reddetmiştir (Coşkun, 2018, s. 859; Vatansever, 2012, s. 1497).

İngiliz yönetimi, 1931 ayaklanmasından sonra daha dengeleyici bir politika izleyerek Türkleri daha ön plana çıkarmış ve iki toplum arasında denge sağlamaya çalışmıştır. Bu durum, ilerleyen yıllarda İngiltere'nin iki toplum arasındaki çatışmaların temel aktörü olmasına zemin hazırlamıştır. İngiliz yönetiminin başlangıçta Rum yanlısı ve Türk karşıtı tutumu, Kıbrıs'ta etnik gerilimlerin derinleşmesine yol açmış, 1930'lardan itibaren iki toplum arasında dengelenmeye çalışılan politika ise, daha karmaşık ve çatışmalı bir sürecin başlangıcını oluşturmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrası Kıbrıs Rumları ile Yunanistan'ın enosis talepleri hız kazanmıştır. 28 Şubat 1947'de Yunanistan Parlamentosu, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını oybirliğiyle kabul etmiş, adada ABD ve İngiltere'ye üsler verilmesini teklif etmiştir. 21 Şubat 1949'da Kıbrıs Rumları, BM'ye başvurarak enosis için plebisit talep etmişlerdir (Vatansever, 2012, s. 1497; Petrou, 2009, s. 134). Bu gelişmeler, Kıbrıs'ın Doğu Akdeniz'deki jeopolitik önemini artırmış, özellikle İngiltere için adanın petrol güvenliği ve stratejik üs olarak önemi 1950'lerde belirginleşmiştir.

1954'te İngiltere ile Mısır arasında varılan antlaşma sonrası Mısır'dan çekilen İngiliz askerleri, Kıbrıs'ın İngiltere için stratejik önemini artırmıştır. İngiltere Başbakanı Anthony Eden, 1955'te yaptığı açıklamada "Kıbrıs yoksa, petrol tedarikimizi korumak için gerekli tesislerde yok demektir. Petrolün olmaması İngiltere için işsizlik ve açlık demektir" diyerek adanın önemini vurgulamıştır (Coşkun, 2018, s. 859). İngiltere Koloniler Bakanı Henry Hopkinson ise 1954'te adanın bağımsızlığına asla izin vermeyeceklerini belirtmiştir. Kıbrıs Rumlarının silahlı mücadeleye dönüşen enosis talebi, İngiltere için Kıbrıs sorununu yönetilmesi zor bir mesele haline getirmiştir (Kızılyürek, 2015, s. 48). Kıbrıs, II. Dünya Savaşı sonrası Ortadoğu'daki petrol ve askeri üs stratejilerinde kritik bir konuma yükselmiş, bu da İngiltere'nin adadaki siyasi ve askeri tutumunu sertleştirmesine neden

olmuştur. Rumların artan enosis talepleri ise adadaki çatışmaların tırmanmasına yol açmıştır.

1950'lerde Kıbrıs Rumlarının enosis talebinin artması ve Yunanistan'ın konuyu BM'ye taşıması, İngiltere ile Yunanistan arasındaki ilişkileri gererken, Türkiye ile İngiltere'nin yakınlaşmasına neden olmuştur. İngiltere, Rumların saldırılarına karşı Türkleri yanına çekmek için adadaki polis teşkilatında Rumların yerine Türkleri yerleştirmiş, bu politika iki toplum arasında çatışmaların başlamasında etkili olmuştur (Coşkun, 2018, s. 860; Hatay, 2007, s. 125). Türkiye ise 1955 yılında Üçlü Konferans'a davet edilerek Kıbrıs sorununa aktif şekilde dahil olmuştur. Artan gerginlik sonucu, İngiltere 1956'da Makarios'u sürgüne göndermiş ancak bu önlem sonuç vermeyince 1957'de geri dönmesine izin verilmiştir. 1950'lerin ikinci yarısında İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ile yaptığı görüşmeler sonucunda, 11 Şubat 1959'da Zürih Antlaşması ve 19 Şubat 1959'da Londra Antlaşması imzalanmış, böylece 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur (Papadakis, 2005, s. 212-214; Coşkun, 2018, s. 861). İngiltere'nin iki toplum arasındaki politikaları, Kıbrıs meselesinin uluslararası bir krize dönüşmesinde etkili olmuş, Türkiye ve Yunanistan'ın sürece dahil olması ile birlikte Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden yol açılmıştır. Ancak bu süreç, toplumsal çatışmaların derinleşmesine de zemin hazırlamıştır.

1.2.1.4. 1960-1974 Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi

Kıbrıs Rumlarının 18. yüzyılın sonlarına dayanan enosis taleplerine karşılık, Kıbrıs Türk toplumunun taksim tezini savunması ve karşı mücadelesi sonucunda Rumların enosis arzuları bir kez daha gerçekleşmemiştir. 11 Şubat 1959 tarihli Zürih Antlaşması ile 19 Şubat 1959 tarihli Londra Antlaşması, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması konusunda taraflar arasında mutabakata varıldığını göstermektedir. Zürih Antlaşması İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanırken, Londra Antlaşması ise İngiltere, Türkiye, Yunanistan ile Kıbrıs Türk ve Rum liderler arasında gerçekleştirilmiştir. Zürih Antlaşması, Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın temel yapısını içeren Temel Yapı, İttifak ve Garanti Antlaşmaları bölümlerinden oluşmaktadır. Ancak antlaşmanın geçerliliği için, taraflar Londra'da bir araya gelmiş ve Londra Antlaşması ile Kıbrıs

Cumhuriyeti'nin kuruluşu hukuki anlam kazanmıştır. Bu antlaşmalar ve sonrasında kurulan komisyonların çalışmaları neticesinde, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan tarafından Lefkoşa Antlaşması imzalanmış ve 19 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu ilan edilmiştir (Vatansever, 2012, s. 1499-1500; Hale, 2000, s. 178). Bu süreç, Kıbrıs'ta uzun süredir devam eden enosis mücadelesine karşı geçici bir çözüm gibi görünse de, adada yaşayan iki toplum arasındaki derin görüş ayrılıklarını sona erdirmemiştir. Kuruluş, hukuki ve siyasi açıdan önemli bir aşama olsa da, iki toplumun eşitlik ve güvenlik talepleri tam anlamıyla karşılanamamıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu, bölgedeki uzun süreli etnik ve siyasi çatışmaların geçici bir çözüme kavuşması açısından önemli olmakla birlikte, temel sorunların hala devam ettiğini göstermiştir. Bu antlaşmalar, iki toplum arasında var olan güvensizlik ve eşitsizliğin giderilmesi konusunda yetersiz kalmıştır.

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla enosis hayalleri sekteye uğrayan Kıbrıs Rumları, yeni devleti enosis yolunda bir basamak olarak görmüşlerdir. Rum lider Makarios, devletin kuruluşuyla ilgili olarak, "Kıbrıs Rumları EOKA kahramanları tarafından başlatılan işi tamamlamak için çalışmalıdırlar. Mücadele yeni bir şekilde devam ediyor ve hedefimize ulaşıncaya kadar devam edecektir" (Orhun, 2020, s. 187) ifadeleriyle enosis hedefine bağlılıklarını açıkça belirtmiştir. Kıbrıs Rumları, devletin kuruluşundan kısa süre sonra bu amaç doğrultusunda faaliyetlerine yeniden başlamışlardır. Bu dönemde, Makarios'un Rumları Türklere karşı kışkırtıcı söylemleri ve Kıbrıs Anayasası'nın 13. maddesinin değiştirilmesine yönelik teklifi, 30 Kasım 1963 tarihinde Türkiye ve Kıbrıs Türklerine sunulmuştur. Türkiye ve Kıbrıs Türkleri bu teklifi reddetmiş ve bunun üzerine "Akritas Planı" devreye sokulmuş, 23 Aralık 1963'te "Kanlı Noel" olarak anılan saldırılar yaşanmıştır. Bu saldırılar sonucunda Kıbrıs Türkleri iletişimden yoksun bırakılarak adanın yaklaşık %3'lük alanına sıkıştırılmıştır. Güvenliği sağlamak amacıyla 30 Aralık 1963 tarihinde İngilizler tarafından "Yeşil Hat" çizilmiş ve ada fiilen ikiye bölünmüştür (Papadakis, 2005, s. 213-214; Vatansever, 2012, s. 1511-1513). Makarios, 1 Ocak 1964 tarihinde Kıbrıs Anayasası'nı tek taraflı feshettiğini ilan etmiş, artan Rum saldırıları karşısında Türkiye 13 Şubat 1964, İngiltere ise 15 Şubat 1964'te Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne (BMGK) başvurmuştur. BM, 4 Mart 1964'te adada barışı korumak için "BM Barış

Gücü" kurulmasına karar vermiştir. Türkiye, Anayasa ihlallerini gerekçe göstererek müdahale planlamış, ancak 5 Haziran 1964'te ABD Başkanı Johnson'un tehdit mektubu nedeniyle müdahaleden vazgeçmiştir (Kızılyürek, 2015, s. 69-70). Bu karmaşık ve çatışmalı süreç, Kıbrıs Türklerinin güvenlik ve varlık endişelerini artırırken, adadaki iki toplum arasındaki uçurumu derinleştirmiştir. "Kanlı Noel" ve sonrasındaki gelişmeler, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki toplumlu yapısının sürdürülemezliğini ortaya koymuş ve çatışmaların tırmanmasına neden olmuştur. Bu durum, Kıbrıs sorununu uluslararası gündemin ön sıralarına taşımış ve barışçıl çözümler arayışını zorlaştırmıştır.

Yunanistan, Kıbrıs'a gizlice asker yığmaya devam etmiş ve 15 Kasım 1967'de Grivas liderliğindeki Rum-Yunan ordusu, Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırmıştır. Bu gelişme üzerine Türk savaş uçakları bölge üzerinde uçuşlar yapmış, Türk donanması Kıbrıs'a hareket etmiş ve 17 Kasım 1967'de TBMM, saldırıların devam etmesi halinde Yunanistan'a savaş açma kararı almıştır. Sonuç olarak, Rum güçleri işgal ettikleri köylerden çekilmiş, esirler serbest bırakılmış ve Grivas adadan ayrılmıştır. Bu saldırıların ardından 28 Aralık 1967'de Geçici Türk Yönetimi ilan edilmiş ve daha sonra bu isimden "Geçici" ifadesi çıkarılarak "Türk Yönetimi" olarak anılmıştır. Yönetimin başkanlığına Dr. Fazıl Küçük getirilmiş, 1973 seçimlerinde ise Rauf Denktaş başkanlığa seçilmiştir (Vatansever, 2012, s. 1514-1515; Hill, 2004, s. 195). Bu dönemde Kıbrıs Türkleri, daha önce yaşamadıkları yoğun baskı, şiddet ve saldırılarla karşılaşmış, varlık mücadelesi açısından önemli bir süreçten geçmiştir. Bu gelişmeler, Kıbrıs Türk toplumunun siyasi ve askeri olarak örgütlenmesinin hızlandığını ve Kıbrıs sorununun çözümünün giderek zorlaştığını göstermektedir. Aynı zamanda, iki toplum arasındaki gerginliğin askeri boyuta taşındığı bir dönemin başlangıcını işaret etmektedir.

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu, ada için bir barış dönemi başlatmak bir yana, özellikle Kıbrıs Türkleri açısından, Türkiye'nin 1974'te gerçekleştirdiği Birinci ve İkinci Kıbrıs Barış Harekatları'na kadar geçen sürede ciddi baskı, şiddet ve can kayıplarını beraberinde getirmiştir. Bu dönem, Kıbrıs Türk toplumu için varoluş mücadelesinin ve ağır bedellerin ödenmesinin yaşandığı bir süreç

olmuştur (Kızılyürek, 2015, s. 83; Papadakis, 2005, s. 230). Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşu, iki toplum arasındaki temel sorunları çözememiş ve bu da uzun süren bir çatışma döneminin başlamasına yol açmıştır. Bu süreç, Kıbrıs Türklerinin hayatta kalma ve haklarını koruma mücadelesinin yoğunlaştığı bir dönem olarak tarihi kayıtlarda yer almıştır.

1.2.1.5. Kıbrıs Barış Harekatı

13 Mart 1968 tarihinde BM Genel Sekreteri U Thant tarafından yayımlanan rapor doğrultusunda, 1968 yılı Mayıs ayında Türkiye ve Yunanistan dışişleri yetkilileri Viyana'da bir araya gelerek görüşmeler gerçekleştirmiş ve hazırlanan raporları açıklamışlardır. Türk Cemaati Meclis Başkanı Rauf Denktaş ile Rum Temsilciler Meclisi Başkanı Glafkos Klerides arasında Lefkoşa'da başlayan görüşmeler, BM Genel Sekreteri Kıbrıs Özel Temsilcisi B.F. Osorio-Tafall gözetiminde 20 Eylül 1971 tarihine kadar sürdürülmüştür. Ancak Kıbrıs Rumlarının enosis talepleri ve tavizsiz tutumu bu görüşmelerin tıkanmasına yol açmıştır. 1971'de EOKA-B örgütünü kuran Grivas'ın adaya dönmesiyle birlikte, Makarios'la yaşanan fikir ayrılıkları artmış ve Yunanistan yönetimi Makarios'u devirmeyi amaçlamıştır. 14 Temmuz 1974'te Nikos Sampson liderliğinde Rum Milli Muhafız Ordusu'nun Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na saldırısı ile Makarios adadan ayrılmış ve Sampson geçici cumhurbaşkanı olmuştur (Kapucu, 2020, s. 87-88; Ker-Lindsay, 2011, s. 143-145). Bu gelişme Kıbrıs Türklerinin onayı olmadan gerçekleşmiş ve Türk toplumunun adadaki varlığı tehlikeye girmiştir. Türkiye daha önce 1963 ve 1967 yıllarında müdahaleye yaklaşmış olsa da, 1974 darbesi neticesinde 1960 Garanti Antlaşması çerçevesinde müdahaleye karar vermiştir (Hulusi, 2014, s. 102). Bu süreç, Kıbrıs sorununda tarafların çözüm arayışlarının devam ettiğini gösterirken, diplomatik çabaların somut bir uzlaşıya ulaşmakta yetersiz kaldığını ortaya koymuştur. Böylece, taraflar arasındaki görüş ayrılıkları sürmüş ve adadaki gerilimler ilerleyen yıllarda daha da artmıştır.

15 Temmuz 1974 darbesinin Türkiye'de ciddi karşılığı olmuştur. Başbakan Bülent Ecevit, Kıbrıs'ta yaşanan darbenin kabul edilemez olduğunu ve Türkiye'nin herhangi bir oldu bittiyi reddedeceğini vurgulamıştır (Coşkun, 2015, s. 450). Türkiye, Yunanistan destekli bu askeri darbeye sert tepki vermiş, anayasal düzenin

bozulması ve Garanti Antlaşması'nın ihlal edilmesi nedeniyle garantör ülke sıfatıyla müdahale kararı almıştır. 18-19 Temmuz tarihlerinde İngiltere ve ABD ile diplomatik girişimler başlatılmış, ancak Yunanistan'ın çözüm önerilerini reddetmesi üzerine Türkiye 20 Temmuz 1974'te kara, hava ve denizden eşgüdümlü bir harekât başlatmıştır. ABD ve BM'nin ara buluculuğunda 22 Temmuz'da ateşkes sağlanmış, Sampson rejimi ve Yunanistan'daki askeri yönetim sona ermiştir. 25 Temmuz'da Türkiye, Yunanistan ve İngiltere dışişleri bakanlarının katıldığı toplantıda Cenevre Deklarasyonu üzerinde anlaşılmıştır. Ancak Rumlar ve Yunanistan'ın anlaşmayı uygulamaması süreci sekteye uğratmıştır. 8 Ağustos'ta başlayan ikinci Cenevre Konferansı'nda Rumların 1960 Anayasası'na dönme talebi Türk tarafınca reddedilmiş, 14 Ağustos'ta Türk heyeti görüşmelerden çekilmiştir (Kapucu, 2020, s. 89-97; Faustmann & Gürel, 2009, s. 198-202). Bu gelişmeler, Kıbrıs'ta yaşanan siyasi krizlerin diplomatik yollarla çözülmesinin güçlüğünü ve garantör ülke olarak Türkiye'nin adadaki anayasal düzeni koruma konusundaki kararlılığını göstermektedir. Ayrıca, taraflar arasındaki derin güven eksikliği ve uzlaşmazlık, barışçıl çözüme ulaşmayı engellemiş, bunun sonucunda askeri müdahaleye zemin hazırlamıştır.

Türkiye'nin 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kuruluş antlaşmasında garantör ülke olması, müdahalenin uluslararası hukuk çerçevesinde meşruiyet kazanmasını sağlamıştır. 15 Temmuz darbesi sonrası Türkiye, müdahaleyi tek taraflı yapmak yerine İngiltere ile işbirliği arayışına girmiştir. 17 Temmuz'da Başbakan Ecevit'in İngiltere ziyaretinde, İngiltere'nin üslerin kullanımına izin vermemesi Türkiye'de hayal kırıklığı yaratmıştır. İngiltere'nin üçlü görüşme teklifini Türkiye reddetmiş, ABD Dışişleri Bakanı Kissinger da müdahaleye karşı kaygılarını ifade etmiştir (Coşkun, 2015, s. 452-454; Warden, 2012, s. 310-312). İngiltere'nin Kıbrıs politikası geçmişte Rum yanlısı olmuş, 1931 isyanından sonra ise dengeli bir yaklaşıma geçmiştir. Ancak 1950'lerde Türkleri yanına çekip toplumsal gerilimi arttırması ve 1974'deki diplomatik tavrı Türkiye için hayal kırıklığı yaratmıştır (Dodd, 2013, s. 168-172). Bu gelişmeler, garantörlük sisteminin Kıbrıs sorunundaki karmaşık doğasını ve uluslararası aktörlerin politikalarındaki tutarsızlıkların, Türkiye'nin müdahale kararını şekillendirmede belirleyici olduğunu göstermektedir.

Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 müdahalesi, ABD ve İngiltere'de şok etkisi yaratmış; Kissinger ve Collaghan ateşkes için yoğun görüşmeler yürütmüş, NATO Türkiye'ye baskı uygulamıştır. Türkiye, 22 Temmuz'da ateşkesi kabul etmiştir. Cenevre görüşmelerinde İngiltere'nin Yunanistan'ı desteklemesi Türkiye-İngiltere ilişkilerini germiş, Türkiye İngiltere'nin tutumunu Soğuk Savaş'ın en büyük tehdidi SSCB'den daha olumsuz olarak değerlendirmiştir (Coşkun, 2015, s. 454-459; Ker-Lindsay, 2011, s. 150-153). 14 Ağustos'ta başlayan ikinci harekât 16 Ağustos'ta sona ermiştir. İngiltere Dışişleri Bakanı Collaghan, "Kariyerimin en korkunç anlarından biriydi; neredeyse Türklerle savaşa giriyorduk ama Amerikalılar bizi durdurdu" demiştir (Coşkun, 2015, s. 460; Warden, 2012, s. 320). ABD'nin daha yapıcı tutumu, Türkiye'nin adanın bir bölümünü alması yönündeki iddiaları desteklemiştir. Uluslararası aktörlerin müdahaleye verdikleri tepkiler ve Soğuk Savaş bağlamındaki jeopolitik dengeleri yaşanan süreçte belirleyici olmuştur.

1974 Kıbrıs Barış Harekatı, Kıbrıs'taki siyasi çıkmaz ve Rum-Yunan darbesi sonucunda, garantörlük hakları temelinde Türkiye'nin uluslararası hukuk çerçevesinde gerçekleştirdiği bir müdahale olmuştur. Müdahale sürecinde yaşanan diplomatik krizler özellikle Türkiye-İngiltere ilişkilerinde derin yaralar açmış, İngiltere'nin daha önceki dengeli politikalarından sapması Türkiye'nin tek başına müdahale kararında etkili olmuştur. Ayrıca, ABD'nin müdahale sürecindeki rolü ve Türkiye'ye verdiği sınırlı destek, Soğuk Savaş'ın jeopolitik dinamiklerini yansıtmakta ve Kıbrıs sorununu çok katmanlı bir hale getirmektedir. Bu bağlamda Barış Harekatı askeri bir operasyon olmanın ötesinde, kapsamlı bir diplomatik ve stratejik mücadele olarak değerlendirilmelidir.

1.2.1.6.Kıbrıs Federe Devleti (KTFD)'nin Kuruluşu

1974 yılında gerçekleşen Türk askeri müdahalesi sonrasında adada iki ayrı yönetim fiilen oluşmuş, bu durum Kıbrıs sorununda yeni bir evreyi başlatmıştır. Bu çerçevede, Kıbrıs Türk lideri Rauf Denktaş 13 Şubat 1975 tarihinde KTFD'nin kurulduğunu ilan etmiştir. Denktaş bu kararın gerekçesini, Makarios'un çözüm konusunda isteksizliği ve Kıbrıs Türk toplumunun siyasi eşitliğinin garanti altına alınması zorunluluğu olarak açıklamıştır (Coşkun, 2018, s. 125). Bu ilan, uluslararası toplumda farklı tepkilere yol açarken, BM öncülüğünde iki toplum

arasında müzakerelerin başlatılması için girişimlerde bulunulmuştur. Bu bağlamda, 1975 yılında Denktaş ve Klerides arasında Viyana ve New York'ta çeşitli müzakere turları düzenlenmiş; ancak taraflar arasında somut bir uzlaşı sağlanamamıştır (Gürel, 2001, s. 198). Bu durum, KTFD'nin ilanının ardından kurumsal bir yapı kazanma arzusunun karşısında Rum tarafının siyasi tutumunun en büyük engel olduğunu göstermektedir.

Bu süreçte Denktaş, BM'de KTFD'nin meşruiyeti hakkında olumsuz bir karar alınması durumunda bağımsızlık ilan edileceğini açıkça belirtmiştir (Coşkun, 2018, s. 130). Nitekim 1976 yılında gerçekleşen Viyana görüşmelerinde tarafların teklif hazırlamaları kararlaştırılmış, ancak kısa süre sonra Klerides'in müzakerecilikten istifasıyla süreç kesintiye uğramıştır. Denktaş'ın bu stratejisi, Kıbrıs Türklerinin kendi siyasal yapılarını kurma kararlılığının bir göstergesidir. Bu noktada, "Kıbrıs Türk tarafı, eşit statü talebini bir federasyon çerçevesinde müzakere etmeye açıkken, Rum tarafı üniter devlet anlayışında ısrarcı olmuştur" (Joseph, 1997, s. 152). Bu tutum farkı, müzakerelerin başarısızlıkla sonuçlanmasının temel nedenlerinden biri olmuştur.

1977 yılında Denktaş'ın BM aracılığıyla Makarios'a gönderdiği mektupla başlayan yeni müzakere süreci de sınırlı ilerleme kaydetmiştir. Özellikle 3 Ağustos 1977 tarihinde Makarios'un ölümü, görüşmelerin askıya alınmasına yol açmıştır. Ardından, BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim'ın 1978'de adaya yaptığı ziyaret süreci canlandırmışsa da bu kez Rum lider Kiprianu'nun Türk tarafının önerisini reddetmesiyle süreç yeniden çıkmaza girmiştir (Taşçıoğlu, 2019, s. 209). Bu durum, Rum tarafının süreci diplomatik kazanımlar elde etmek için bir araç olarak gördüğünü göstermektedir. Nitekim o dönemde, Kıbrıs Rum liderliği müzakereleri "ABD'nin Türkiye'ye uyguladığı silah ambargosunu kaldırması endişesiyle" engellemiştir (Kyle, 1997, s. 271). Bu stratejik hesaplar, müzakerelerin samimi bir çözüm arayışından uzak olduğunu ortaya koymaktadır.

1970'li yılların sonunda Kıbrıs müzakerelerinde önemli bir ilerleme sağlanamamasının ardında, yalnızca tarafların tutumları değil, aynı zamanda Türkiye ve Yunanistan'daki zayıf siyasi yönetimler de etkili olmuştur. Özellikle askeri müdahale sonrasında oluşan yeni statükonun tanınmaması, Kıbrıs Türk

toplumunu kendi siyasal yapısını pekiştirme yönünde adımlar atmaya zorlamıştır. Bu bağlamda, 1983 yılında BM Genel Kurulu'nun "yabancı güçlerin adadan çekilmesini" talep eden kararı üzerine Denktaş, 15 Kasım 1983'te KKTC'nin kurulduğunu ilan etmiştir (Coşkun, 2018, s. 140). Bu gelişme, KTFD'nin geçici bir yapı değil, bağımsız devlet oluşumunun bir basamağı olarak kurgulandığını göstermektedir.

KTFD'nin ilanının ardından demografik ve sosyal düzenlemeler de hız kazanmıştır. 2 Mayıs 1975 tarihli yönerge uyarınca Türkiye'den 40 bin kişinin Kıbrıs'a göçü sağlanmış ve bu göçle birlikte Türk işgücü açığı kapatılmaya çalışılmıştır (Taşçıoğlu, 2019, s. 205). Aynı yıl yapılan antlaşma ile güneyde kalan Türkler ile kuzeyde kalan Rumların karşılıklı geçişini sağlayan nüfus mübadelesi gerçekleştirilmiştir (Bryant, 2012, s. 114). Ancak göç süreçlerinde yaşanan plansızlık, ilerleyen yıllarda Kuzey Kıbrıs'ta kültürel kimlik, vatandaşlık ve aidiyet gibi konularda ciddi sosyal sorunlara yol açmıştır. Bu durum, devlet inşası sürecinde sadece siyasal değil, toplumsal entegrasyonun da eşzamanlı olarak yürütülmesi gerekliliğini göstermektedir.

1983 yılında KKTC'nin ilanına giden süreci belirleyen bir diğer önemli etken de uluslararası aktörlerin tutumudur. BM, ABD ve İngiltere gibi uluslararası aktörlerin Rum tarafına yakın tavır sergilemeleri, Kıbrıs Türklerini kendi siyasal geleceklerini tek taraflı olarak inşa etmeye yönlendirmiştir. Nitekim 13 Mayıs 1983 tarihli BM kararında KTFD'nin yasadışı olduğu vurgulanmış ve Türk askerî varlığı işgalci olarak tanımlanmıştır (Erhürman, 2002, s. 76). Bu gelişme üzerine KTFD Meclisi, Kıbrıs Türk halkının self-determinasyon hakkına sahip olduğunu ilan etmiş ve bu hak temelinde 15 Kasım 1983 tarihinde KKTC kurulmuştur. Denktaş'ın ifadesiyle, "Kıbrıs Türk halkı artık başkasının gölgesinde yaşamak istememektedir" (akt. Yılmaz, 2010, s. 213). Bu ifade, Kıbrıs Türk toplumunun uluslararası baskılara rağmen kendi siyasi kimliğini inşa etme kararlılığını yansıtmaktadır.

1.2.1.7.Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin Kuruluşu

1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, iki toplumlu ve iki kurucu ortağa dayalı bir yapıyı öngörmesine rağmen, kısa sürede Kıbrıs Rum toplumu tarafından bu

yapının tek taraflı olarak ihlaline sahne olmuştur. Kıbrıs Rumları, enosis (Yunanistan'a ilhak) hedefi doğrultusunda Kıbrıs Türklerini devlet yapısından dışlama politikalarını hızlandırmışlardır (Dodd, 2010, s. 55). Bu bağlamda, 1963 yılında başlayan toplumlar arası çatışmaların ardından Kıbrıs Türk toplumu kendi idari mekanizmasını kurmak zorunda kalmış ve 1967 yılında "Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi"ni ilan etmiştir (Ker-Lindsay, 2011, s. 23). Bu yapı, 1972 yılında "Kıbrıs Türk Yönetimi" adını alarak daha kalıcı bir nitelik kazanmış, 1974 sonrası ise Kıbrıs'ta fiilen iki ayrı yönetimin varlığı Birinci Cenevre Antlaşması ile uluslararası anlamda dolaylı olarak tanınmıştır (Özersay, 2002, s. 218). Bu gelişmeler, Kıbrıs Türk halkının kendi siyasal kurumlarını oluşturma yolunda ilerlediğini göstermektedir. Parçalı ve kriz ortamında gelişen bu süreç, Türk tarafının devletleşme yönündeki kararlılığının kurumsal düzeye taşındığının göstergesidir.

13 Şubat 1975 tarihinde, Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yasama Meclisi, Bakanlar Kurulu ile birlikte oybirliğiyle aldığı karar doğrultusunda Kıbrıs Federe Devleti'nin kurulduğunu ilan etmiştir. Bu karar, Rauf Denktaş tarafından kamuoyuna açıklanmış ve ardından 8 Haziran 1975'te halk oylamasına sunulan anayasa kabul edilerek yeni bir idari yapıya geçilmiştir (Orhun, 2020, s. 189-190). Bu anayasa, Kıbrıs Türklerinin kendi siyasal geleceklerini belirleme yönündeki kararlılığını ve demokratik meşruiyet arayışını somutlaştırmıştır. Denktaş'ın liderliğinde yürütülen bu sürecin, sadece idari değil aynı zamanda kimliksel bir inşa süreci olduğu görülmektedir. Bu gelişme, Kıbrıs Türk halkının siyasi statü arayışının önemli bir dönüm noktası olmuştur.

1977 yılında Rauf Denktaş ile Rum lider Makarios arasında başlayan müzakereler, Makarios'un ölümü üzerine sekteye uğramış; 1979 yılında ise BM gözetiminde tekrar başlatılmıştır. Ancak bu görüşmelerde kayda değer bir ilerleme sağlanamamıştır (Richmond, 1998, s. 116). 12 Mayıs 1983 tarihinde BM Genel Kurulu'nda Türk askerinin adadan çekilmesini isteyen karar, Türk tarafında büyük bir tepkiyle karşılanmıştır. Bunun üzerine, KTFD 17 Haziran 1983'te self-determinasyon hakkını kullanma kararı almış ve bu kararın doğal bir sonucu olarak 15 Kasım 1983'te KKTC ilan edilmiştir (Orhun, 2020, s. 191-194). KKTC'nin ilanı, uluslararası toplumda geniş bir tanınma elde edemese de, Kıbrıs

Türk halkı açısından siyasi kimlik ve meşruiyetin ifadesi olmuştur. Bu durum, uluslararası hukukta tanınma sorununun halkların kendi kaderini tayin hakkı ile çatışmasını açık biçimde ortaya koymuştur.

KKTC'nin kuruluş bildirgesinde şu ifadelere yer verilmiştir. "Kıbrıs Türk Halkının özgür iradesini temsil eden, doğuştan hür ve eşit olan bütün insanların hür ve eşit yaşamalarına inanan... kendi kaderini tayin etme hakkını dünyaya ilan etmiş olan... Kıbrıs Türk Halkı adına, KKTC'nin kuruluşunu ve bağımsızlık bildirisini onaylar" (Orhun, 2020, s. 195). Bu ifade, KKTC'nin yalnızca siyasi bir deklarasyon değil, aynı zamanda evrensel insan hakları ve eşitlik ilkelerine dayalı bir meşruiyet arayışının dışavurumu olarak okunmalıdır. Dolayısıyla, bu kuruluş beyanı, hem tarihsel hem de uluslararası hukuksal bir zemine oturtulmuştur.

KKTC'nin ilanı sonrasında Türk tarafı, federatif çözüm modelinden tamamen uzaklaşmamış, aksine iki eşit toplum esasına dayalı bir federasyon modelini desteklemeye devam etmiştir. Denktaş'ın liderliğinde şekillenen bu politik yaklaşımda, "Kıbrıs'ta çözüm, ancak iki halkın siyasi eşitliğini esas alan bir federasyon temelinde mümkündür" görüşü öne çıkmıştır (Bahcheli, 1990, s. 89). Bu tutum, Kıbrıs Türk tarafının barışçıl çözüm arayışının sürekliliğini ve uluslararası meşruiyet arayışındaki stratejik yaklaşımını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, KKTC'nin kuruluşu, sadece bir siyasal ayrılık değil, aynı zamanda uluslararası hukukta tartışmalı olan "tanınmayan devlet" statüsü içinde egemenlik arayışının sembolü olarak değerlendirilmelidir.

1.2.1.8.1999-2003 BM Gözetiminde Dolaylı ve Doğrudan Müzakere Süreci

1974 yılında Türkiye'nin gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekâtı ile birlikte Kıbrıs meselesi, yalnızca adadaki iki toplumun değil, aynı zamanda uluslararası güçlerin de müdahil olduğu bir bölgesel sorun hâlini almıştır. Türkiye'nin askeri müdahalesi sonucunda adada fiilî bir bölünme yaşanmış, 1975 yılında KTFD kurulmuş ve bu süreç 1983'te KKTC'nin ilanı ile devam etmiştir. KKTC'nin ilanı, özellikle Soğuk Savaş bağlamında NATO üyesi Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan jeopolitik rekabeti derinleştirmiştir. Bu gelişmelerin Soğuk Savaş konjonktürüyle örtüşmesi, ABD ve Avrupa ülkelerinin Kıbrıs politikasını da

belirlemiştir. Nitekim ABD, KKTC'nin ilanına "üzüntüyle karşıladığını" belirtmiş, ancak bu ilanı engellemek adına doğrudan bir baskı uygulamamıştır (Vatansever, 2012, s. 1517). Bu dönemde, ABD'nin temel önceliği NATO'nun güney kanadındaki güvenliğini muhafaza etmek olmuştur. Bu bağlamda Kıbrıs sorununun askeri ve diplomatik düzlemde küresel sistemle bağlantılı hâle geldiği açıktır. Soğuk Savaş'ın etkisiyle şekillenen bu dönem, Kıbrıs meselesinin yalnızca bir iç mesele değil, uluslararası güvenlik sorunu hâline geldiğini ortaya koymaktadır.

1990 yılı itibarıyla GKRY, AB'ye üyelik başvurusunda bulunmuş ve bu durum sorunun diplomatik boyutunu derinleştirmiştir. GKRY'nin adaylığı 1993'te kabul edilmiş, 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde müzakerelerin başlatılmasına karar verilmiştir (Kasım, 2007, s. 61). Bu süreçte Türkiye ve KKTC, GKRY'nin tüm adayı temsilen AB'ye üyelik başvurusunu hem 1960 Kıbrıs Anayasası'na hem de Garanti Antlaşması'na aykırı bularak tanımamıştır. Türkiye ve KKTC'nin itirazına rağmen 2004 yılında GKRY, "Kıbrıs Cumhuriyeti" unvanıyla AB'ye tam üye yapılmıştır. Oysa Zürih ve Londra Antlaşmaları uyarınca, Kıbrıs'ın Türkiye ve Yunanistan'ın eşzamanlı üye olmadığı bir birliğe katılması mümkün değildir (Vatansever, 2012, s. 1519). Buna rağmen, AB GKRY lehine taraflı bir politika izlemiş ve bu durum Türkiye'nin AB üyelik sürecinde ciddi bir engel oluşturmuştur. GKRY'nin AB üyeliği, yalnızca Kıbrıs Türkleri açısından değil, Türkiye açısından da stratejik bir kırılma noktası olmuş; AB'nin tarafsız arabulucu olma niteliğini yitirdiği bir süreci başlatmıştır.

1990'ların sonlarına doğru ABD'nin Kıbrıs sorununa yaklaşımı da değişmiş; başlangıçta GKRY'nin AB üyeliğine karşı çıkan Washington yönetimi, daha sonra bu sürece destek vermiştir. ABD'nin bu tutumu, 1997–1999 yılları arasında ABD Kıbrıs Özel Temsilcisi Richard Holbrooke aracılığıyla çözüm girişimlerinin artırılmasına neden olmuştur (Diez, 2002, s. 87). Ancak Holbrooke'un çabaları kalıcı bir çözüm üretmemiştir. Aynı dönemde KKTC Meclisi, Rum tarafının AB süreciyle kazandığı avantajlara karşılık Türkiye ile savunma, dış politika ve ekonomik alanlarda entegrasyonu güçlendirme yönünde kararlar almıştır (Kasım, 2007, s. 62–63). Bu kararlar, AB'nin taraflı tutumuna verilen stratejik bir karşılık niteliğinde olmuştur. ABD'nin değişen tutumu ve AB'nin taraflı yaklaşımı, KKTC

ve Türkiye'yi kendi çözüm yollarını inşa etmeye yöneltmiş, entegrasyon politikalarını ön plana çıkarmıştır.

1992 yılında BM Genel Sekreteri Boutros Boutros-Ghali tarafından sunulan "Fikirler Dizisi" teklifi taraflar arasında uzlaşı sağlayamamıştır. 1995 yılında Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliği (GB) anlaşması imzalanmış, bu anlaşma kapsamında Türkiye'den, Rum tarafının müzakerelerine itiraz etmemesi talep edilmiştir (Vatansever, 2012, s. 1519–1520). Türkiye, bu talebi sözlü olarak kabul etse de, kısa süre sonra Kıbrıs konusundaki resmi politikasını açıklayan bir bildirge yayımlamıştır. Bu bildirgede Türkiye, Kıbrıs'ta kapsamlı bir çözüm sağlanmadan GKRY'nin AB üyeliğinin hukuken meşru kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır. Türkiye'nin bu yaklaşımı, çözümün yalnızca AB çatısı altında değil, BM gözetiminde şekillenmesi gerektiği yönündeki kararlılığını ortaya koymaktadır. Türkiye'nin AB'ye karşı BM odaklı çözüm arayışı, uluslararası meşruiyet ve diplomatik denge arayışının bir yansıması olmuştur.

1999 Helsinki Zirvesi, Türkiye açısından önemli bir dönüm noktası olmuş ve Türkiye'ye AB adaylığı resmen verilmiştir. Bu süreçte Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin üyelik yolculuğunun ön koşulu hâline gelmiştir. Ancak bu ön koşul, yalnızca Türkiye için geçerli tutulmuş, GKRY için aynı hassasiyet gösterilmemiştir (Tocci, 2004, s. 126). Aynı zamanda, Türkiye'nin Afganistan'daki NATO misyonlarına katkısı ve Ortadoğu'daki jeopolitik önemi, Avrupa ve ABD tarafından dikkate alınarak Kıbrıs sorununda yeni bir çözüm sürecine yeşil ışık yakılmıştır. Bu gelişmeler neticesinde, 11 Kasım 2002 tarihinde BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından sunulan ve onun ismiyle anılan "Annan Planı" süreci başlatılmıştır (Ker-Lindsay, 2005, s. 52). Annan Planı, iki tarafın eşitliğini esas alan kapsamlı bir çözüm çerçevesi olarak sunulmuş ve müzakereler için önemli bir zemin oluşturmuştur. 1999–2003 yılları arasında AB ve BM eksenli diplomatik gelişmeler, Kıbrıs sorununu yeniden uluslararası gündemin merkezine taşımış ve çözüm umutlarını canlandırmıştır.

1.2.1.9.2004 Annan Planı ve GKRY'nin AB Üyeliği

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte uluslararası ilişkilerde yaşanan dönüşüm, Kıbrıs sorununa dair diplomatik yaklaşımları da etkilemiştir. Özellikle GKRY

1990 yılında AB'ye yaptığı üyelik başvurusu, adadaki siyasi dengeyi Kıbrıs Türklerinin aleyhine olacak şekilde değiştirmiştir. Başvurunun 1993 yılında kabul edilmesiyle birlikte AB, Kıbrıs meselesinde giderek daha belirleyici bir aktör hâline gelmiştir (Ker-Lindsay, 2005, s. 59). GKRY'nin 1995 yılında aday ülke statüsü kazanması, Rum tarafının çözüm sürecinden uzaklaşmasında belirleyici olmuş, aynı yıl Türk tarafı ile görüşmeleri durdurmuştur. Bu gelişmeler, AB üyelik sürecinin Rum tarafınca siyasi bir koz olarak kullanıldığını açıkça ortaya koymaktadır. GKRY'nin AB ile geliştirdiği tek taraflı entegrasyon süreci, çözüm odaklı diyalogun zeminini zayıflatmış, AB'nin arabulucu rolünü sorgulanır hâle getirmiştir.

1997 yılında BM Genel Sekreteri Kofi Annan, taraflara doğrudan görüşme çağrısında bulunmuş, ABD ve İsviçre'de gerçekleşen görüşmelere rağmen kalıcı bir uzlaşı sağlanamamıştır (Diez, 2002, s. 88). 2001 yılına gelindiğinde, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Rum lider Glafkos Klerides'e gönderdiği mektupta doğrudan müzakere teklifinde bulunmuştur. Bu girişimin ardından, 2002 yılında BM öncülüğünde başlatılan görüşmeler neticesinde Annan Planı adı verilen kapsamlı bir çözüm taslağı ortaya çıkmıştır. Plan, adanın iki kurucu devlete dayanan federal bir yapı içerisinde yeniden birleştirilmesini öngörmüştür. Denktaş'ın diplomatik girişimi, çözümsüzlüğün tarafı olarak gösterilen Kıbrıs Türkleri için yeni bir politik açılım oluşturmuş; BM zemininde müzakerelere ivme kazandırmıştır.

Annan Planı'nın temel ilkeleri arasında adanın siyasi birliğini ve iki toplumun eşitliğini güvence altına alacak bir yapı yer almaktaydı. Buna göre: "İki kurucu devlete sahip olan Kıbrıs, tek bir uluslararası kişilik ve egemenliğe sahip olacak, anayasa ise ancak iki halkın onayıyla değiştirilebilecekti" (Günöz, t.y., s. 8). Ayrıca, her iki tarafın da kendi bölgesinde siyasi ve yönetsel özerkliğe sahip olacağı, birleşmenin tek taraflı feshedilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Federal yapının modeli, Belçika ve İsviçre gibi çok toplulu devlet sistemlerinden esinlenerek tasarlanmıştı. Plan beş kez revize edilmiş ve son şekli 31 Mart 2004 tarihinde taraflara sunulmuştur. Annan Planı'nın federal yapıya dayalı mimarisi, iki toplumun tarihi, sosyal ve siyasi gerçekliklerini dikkate alan esnek ama dengeli bir çözüm modeli sunmuştur.

Ancak bu süreçte AB ile GKRY arasında 16 Nisan 2003 tarihinde imzalanan Katılım Antlaşması, Rum tarafının üyeliğini garanti altına almış ve bu durum Annan Planı'nın motivasyonunu zayıflatmıştır. Nitekim 1 Mayıs 2004 tarihinde, referandumdan sadece birkaç gün sonra GKRY, tüm Kıbrıs'ı temsilen AB'ye tam üye olmuştur (Tocci, 2004, s. 129). Bu durum, AB'nin çözüm sürecinde tarafsız bir arabulucu olmaktan çok, GKRY'yi destekleyen bir siyasal pozisyon benimsediğini göstermiştir. Türkiye'nin üyelik sürecinde ön koşul olarak öne sürülen Kıbrıs sorunu, GKRY için benzer bir engel oluşturmamıştır. GKRY'nin koşulsuz AB üyeliği, Kıbrıslı Türkler açısından çözüm umutlarını zayıflatmış, AB'nin çifte standart uyguladığına dair güçlü bir algı yaratmıştır.

Plan, siyasi eşitliğin yanı sıra mülkiyet, güvenlik ve askeri varlık konularını da kapsamlı şekilde düzenlemiştir. Mülkiyet konusunda, "mülkün mevcut kullanıcısı, terk edildiği tarihteki değeri ödeyerek mülkün sahibi olabilecekti" (Dinçer, 2019, s. 61). Askerî açıdan ise, Garanti ve İttifak Antlaşmaları yürürlükte kalacak, sınırlı sayıda Türk ve Yunan askeri adada konuşlanacak, KKTC ve GKRY silahlı kuvvetleri lağvedilecekti. Ayrıca BM Barış Gücü'nün gözetiminde, adanın askersizleştirilmesi hedeflenmiştir. Tüm bu düzenlemelere rağmen 24 Nisan 2004 tarihinde yapılan eşzamanlı referandumda, KKTC'de %64,9 oranında "evet", GKRY'de ise %75,8 oranında "hayır" oyu çıkmıştır (Dinçer, 2019, s. 63). Rum tarafının yüksek orandaki "hayır" oyu, çözüm arzusunun karşılıklı olmadığını ve planın asimetrik çıkar algısı yarattığını göstermiştir.

BM Genel Sekreteri Annan, referandum sonrası BMGK'ya sunduğu raporda, Rumların "ekonomik refahı, siyasi eşitliği ve federal bir devleti Türklerle paylaşmak istememesi" ni hayır kararının temel nedeni olarak göstermiştir (United Nations, 2004, s. 4). Ayrıca, Rum kamuoyunda mülkiyetin yeniden düzenlenmesi ve siyasi gücün paylaşılması gibi maddelerin yarattığı hoşnutsuzluk, planın reddedilmesinde etkili olmuştur. Buna karşın Kıbrıs Türklerinin büyük ölçüde "evet" oyu vermesi, uluslararası toplum tarafından olumlu karşılanmış; Türk tarafının çözüm iradesi vurgulanmıştır. Annan Planı süreci, Kıbrıslı Türklerin çözümden yana iradesini, Rum tarafının ise statükoyu koruma eğilimini açık biçimde ortaya koymuştur.

1.2.1.10. Annan Planı ve GKRY'nin AB Üyeliği Sonrası ve Günümüzde Çözüm Arayışları

2004 yılı, Kıbrıs sorunu tarihinde dönüm noktalarından biri olmuştur. BM'nin uzun süren gayretleri sonucu hazırlanan Annan Planı, adada iki toplumlu, iki kesimli bir federasyonun kurulmasını amaçlamaktaydı. Plan, Kıbrıs Türk toplumunda önemli oranda kabul görürken (yaklaşık %65), Kıbrıs Rum tarafında yaklaşık %76 oranında reddedilmiştir (United Nations, 2004, s. 12; Christophorou, 2005, s. 83). Rum tarafının planı reddetmesi, çözüm umudunu önemli ölçüde zayıflatmıştır. Aynı yıl referandumdan hemen sonra GKRY'nin AB'ye tam üyeliğinin gerçekleşmesi ise Kıbrıs Türk tarafında izolasyon hissini artırmış ve müzakere sürecinin temel dinamiklerini değiştirmiştir (Ker-Lindsay, 2011, s. 134). AB'nin GKRY'yi adanın tek meşru temsilcisi olarak kabul etmesi, Kıbrıs Türk tarafının uluslararası platformlarda marjinalleşmesine neden olmuş ve iki toplum arasındaki siyasi uçurumu derinleştirmiştir.

GKRY'nin AB üyeliği, özellikle AB kurumlarının Kıbrıs Rum tarafını tam üye olarak tanıması ve Kıbrıs Türk tarafını kapsam dışı bırakması şeklinde kendini göstermiştir (Aydın, 2010, s. 203). Bu durum, Kıbrıs Türk tarafının AB üyeliğinden kaynaklanabilecek faydalardan yararlanmasını engellemiş ve ekonomik-sosyal izolasyonu artırmıştır (Eroğlu, 2013, s. 79). AB'nin GKRY üyeliğini Kıbrıs sorununun çözümü için ön koşul olarak görmemesi, müzakere sürecinde taraflar arasındaki güven kaybını artırmıştır (Andreas & Michael, 2012, s. 56). GKRY'nin AB üyeliği, Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik umutları azaltmış, taraflar arasındaki ayrışmayı pekiştirmiştir. Bu durum, çözüm arayışlarının çok daha karmaşık ve dış aktörlerin etkisine açık bir hale gelmesine yol açmıştır.

2004 sonrası Kıbrıs müzakereleri, Annan Planı'nın başarısızlığından sonra yoğun diplomatik çabalarla devam etmiştir. 2008-2017 yılları arasında özellikle Crans-Montana zirvesi (2017) önemli bir müzakere platformu olmuştur. Bu süreçte taraflar, mülkiyet, güvenlik, yönetim ve toprak konularında önemli görüş ayrılıkları yaşamış, garantör ülkelerin çıkar çatışmaları da sürece olumsuz yansımıştır (Papadakis, 2017, s. 176). Zirvenin başarısızlıkla sonuçlanması, siyasi

irade eksikliği ve karşılıklı güvensizlik problemlerinin çözüm önünde en büyük engeller olduğunu göstermiştir. Bu durum, çözüm sürecinin çok taraflı aktörlerin desteği olmadan ilerlemesinin zor olduğunu ortaya koymuştur.

2018 ve sonrasında BM gözetiminde yapılan ara dönem görüşmeleri, çözüm umutlarını canlı tutmakla birlikte, kapsamlı bir anlaşmaya ulaşılamamıştır (Hadjipavlou, 2021, s. 220). Bu dönemde Türkiye ve GKRY arasında Doğu Akdeniz'deki enerji politikaları nedeniyle gerilim artmış, müzakere ortamı daha da zorlu hale gelmiştir (Goldthau & Sitter, 2015, s. 25). Ancak, taraflar arasında teknik komiteler yoluyla sürdürülen temaslar, en azından iletişim kanallarının açık kalmasını sağlamıştır.

2020–2025 yılları arasında küresel ve bölgesel gelişmeler, Kıbrıs müzakerelerine doğrudan etki etmiştir. Pandemi sürecinin ardından yaşanan jeopolitik değişimler, özellikle Rusya-Ukrayna savaşı ve enerji krizleri Doğu Akdeniz'deki dengeleri değiştirmiştir (Christophorou, 2022, s. 98). BM'nin 2023'te başlattığı yeni iyi niyet girişimleri ve garantör ülkeler arasındaki ara görüşmeler, çözüm arayışlarını yeniden canlandırsa da, temel konularda uzlaşma sağlanamamıştır. Bu durum, Kıbrıs sorununun çok katmanlı ve karmaşık yapısını teyit etmiş, uzun vadeli ve esnek çözümlere olan ihtiyacı ortaya koymuştur.

2004 sonrası dönemde KKTC, uluslararası alanda sadece Türkiye tarafından tanınmakta olup, bu durum diplomatik izolasyona yol açmıştır (Ker-Lindsay, 2011, s. 142). GKRY'nin AB üyeliği KKTC'nin uluslararası alandaki yalnızlığını artırmış, bu da KKTC'nin tanınma çabalarını farklı platformlarda yoğunlaştırmasına neden olmuştur (Aydın, 2010, s. 210). Bu gelişmeler, KKTC'nin uluslararası statüsünün kırılganlığını ve bölgesel siyasetle doğrudan ilişkisini açıkça göstermektedir.

KKTC yönetimi, özellikle Türkiye'nin siyasi ve ekonomik desteğiyle, diplomatik görünürlüğünü artırmaya yönelik çeşitli girişimlerde bulunmuştur (Eroğlu, 2013, s. 85; Andreas & Michael, 2012, s. 62). Ekonomik iş birliği ve kültürel diplomasi, KKTC'nin uluslararası platformlarda daha görünür olmasını sağlamayı hedeflemiştir. Ancak bu çabalar, uluslararası toplumun genel politikası nedeniyle

somut tanınma kazanamamıştır. Bu durum, KKTC'nin tanınma mücadelesinin uluslararası hukukun sınırları içinde şekillendiğini göstermektedir.

BM ve AB, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliğini ve toprak bütünlüğünü desteklemekte, KKTC'nin bağımsız bir devlet olarak tanınmasını engellemektedir (United Nations, 2004). Bu uluslararası duruş, KKTC'nin siyasi izolasyonunun devamına neden olmakta ve çözüm sürecinin ana parametrelerinden biri olarak kalmaktadır. Dolayısıyla, KKTC'nin tanınma çabalarının önündeki en büyük engel, uluslararası hukukun ve büyük güçlerin çıkarlarının uyumudur.

Son yıllarda Doğu Akdeniz'de enerji kaynaklarının keşfi, KKTC'nin bölgesel önemini artırmış, ancak bu gelişmeler tanınma konusunda somut bir ilerleme sağlamamıştır (Bros, 2018, s. 70). Enerji alanındaki rekabet, KKTC'nin uluslararası görünürlüğünü kısmen artırsa da, çözüm olmadan tanınmanın mümkün olmadığı gerçeğini değiştirmemiştir. Bu durum, KKTC'nin tanınma meselesinin bölgesel jeopolitik dinamiklerle yakından bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır.

Genel olarak, KKTC'nin tanınma çabaları, Kıbrıs sorununun kapsamlı ve kalıcı çözümüne bağlıdır. Uluslararası toplumun ve garantör ülkelerin yaklaşımı, KKTC'nin uluslararası statüsünü belirleyen temel faktör olmaya devam etmektedir. Bu nedenle, KKTC'nin uluslararası tanınma mücadelesi, siyasal irade, bölgesel iş birliği ve hukuk zemininde şekillenmeye devam edecektir.

Özetle, 2004–2025 dönemindeki Kıbrıs müzakereleri, siyasi irade eksikliği, uluslararası aktörlerin çıkar çatışmaları ve bölgesel enerji politikalarının gölgesinde ilerlemiştir. Ancak taraflar arasında sürdürülebilir bir çözüm için güven inşası, eşitlik temelinde diyalog ve uluslararası toplumun dengeli katkısı elzemdir. Kıbrıs sorununun çözümü, ancak bu unsurların bir araya gelmesiyle mümkün olacaktır.

2. TÜRKİYE-KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC) İLİŞKİLERİ

Türklerin Kıbrıs Adası ile ilk temasları, Anadolu Selçuklu Devleti dönemine, I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanına (1192-1211) denk gelmektedir. Bu dönemde Selçukluların Akdeniz'e açılma politikaları doğrultusunda Türk denizciler Kıbrıs Adası'na ulaşmış ve burada ilk kez ticari ve askeri ilişkiler kurulmuştur (Armaoğlu, 2015, s. 227). Ancak bu temaslar kalıcı bir yerleşim ve siyasi egemenlik sağlayacak düzeye ulaşmamış, daha çok geçici temaslar ve deniz ticaret yollarının güvenliği ile sınırlı kalmıştır. Bu dönemde, Türklerin Kıbrıs'a yönelik ilk ilgilerinin daha çok jeostratejik ve ticari düzeyde olduğu görülmektedir. Tarihi süreçte bu ilk temasların Kıbrıs'ın ilerleyen dönemlerde Türk dünyası için nasıl önemli bir nokta haline geleceğinin habercisi olduğu söylenebilir.

1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs'ı fethetmesi ile adada köklü bir demografik ve idari dönüşüm yaşanmıştır. Adanın fethi ile birlikte Anadolu'dan önemli miktarda Türk nüfus adaya yerleştirilmiş ve böylece adada kalıcı bir Türk varlığı tesis edilmiştir (Ahmad, 1993, s. 36). Üç yüzyıla yakın Osmanlı yönetimi süresince Kıbrıs Türkleri, Osmanlı idari ve kültürel yapısı içerisinde kendilerini ifade etme ve geliştirme imkânı bulmuştur. Bu dönemde Türk-İslam kültürü Kıbrıs'ın sosyal dokusunun ayrılmaz bir parçası haline gelmiş, camiler, hanlar ve medreseler adanın mimarisinde yerini almıştır. Bu bağlamda Osmanlı döneminin, Kıbrıs Türk kimliğinin temel taşı olduğu açıkça görülmektedir.

Osmanlı Devleti, 1878 yılında Berlin Kongresi sonrası, Kıbrıs Adası'nın yönetimini geçici olarak Birleşik Krallık'a bırakmak zorunda kalmış, ancak adanın hukuki egemenliği Osmanlı Devleti'nde kalmıştır (Altıner, 1996, s. 104). Bu süreçte, adanın fiilen İngiliz yönetimine geçmesi Kıbrıs meselesinin uluslararası bir sorun haline gelmesinin başlangıcını oluşturmuştur. 1914 yılında İngiltere, Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'na girmesini gerekçe göstererek Kıbrıs'ı ilhak ettiğini ilan etmiş ve böylece Osmanlı'nın Kıbrıs üzerindeki resmî egemenliği sona ermiştir (Ker-Lindsay, 2011, s. 42). Kıbrıs Rum toplumu bu

dönemde enosis düşüncesini yoğun bir şekilde benimserken, Türk toplumunda taksim talebi ön plana çıkmıştır. Bu gelişmeler, günümüze kadar devam eden Kıbrıs meselesinin temel dinamiklerini şekillendirmiştir. İngiltere'nin adayı fiilen yönetmesi ve bu yönetim sırasında iki toplum arasında derinleşen ayrışmalar, Kıbrıs'ın geleceğini belirleyen kritik bir dönemi işaret etmektedir.

1960 yılında Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş ve bu yapı iki toplumlu, iki kesimli bir devlet sistemi olarak tasarlanmıştır (Kızılyürek, 2002, s. 57). Türkiye, bu süreçte garantör ülke olarak adadaki Türk toplumunun siyasi haklarını koruma sorumluluğunu üstlenmiştir. Ancak, 1963 yılında Rumların anayasal düzeni tek taraflı ihlal etmesi ve Kıbrıslı Türklere yönelik saldırıların başlaması ile Türkler, Lefkoşa'nın belirli bölgelerinde ve köylerde gettolara çekilmek zorunda kalmıştır (Richmond, 1998, s. 68). Bu dönemle ilgili Kızılyürek (2002) açıkça şunu ifade etmektedir: "Kıbrıslı Türkler bu süreçte kendi adalarındaki siyasi ve fiziksel varlıklarını koruyabilmek adına ciddi bir izolasyon yaşamışlardır" (s. 59). Bu çatışmalar Türkiye'nin garantörlük statüsünü daha da önemsemesine yol açmış ve Türk toplumunun güvenlik kaygıları derinleşmiştir. Türkiye'nin bu dönemdeki müdahaleleri, Kıbrıs Türk toplumunun uluslararası alanda yalnız kalmaması açısından kritik bir destek olarak değerlendirilebilir.

1974 yılında Yunanistan destekli enosis amaçlı darbe yapılması üzerine Türkiye, garantörlük hakkını kullanarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlatmıştır. Bu müdahale sonucunda adanın kuzeyinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kontrol ettiği bir alan oluşmuş ve Kıbrıs Türkleri bu bölgede güvenlik altına alınmıştır (Ahmad, 1993, s. 146). Harekâtın ardından adada fiili bir bölünme yaşanmış ve 1983 yılında KKTC ilan edilmiştir (Dodd, 2010, s. 114). KKTC'yi tanıyan ilk ve uzun süre tek ülke Türkiye olmuştur. Ercan'a (2001) göre, "Kıbrıs Türk halkı için 1974, yeni bir başlangıcın ve fiziksel güvenliğin temin edildiği bir dönüm noktasıdır" (s. 75). Bu bağlamda Türkiye'nin 1974'teki müdahalesi, yalnızca garantörlük yükümlülüğünün bir sonucu değil, aynı zamanda Kıbrıs Türklerinin varoluşsal güvenliğini sağlama amacını taşımaktadır.

Günümüzde Türkiye, KKTC'nin en büyük siyasi, ekonomik ve askeri destekçisi konumundadır. Türkiye, özellikle son yıllarda iki devletli çözüm modelini kararlılıkla savunmakta ve uluslararası toplumda bu modelin kabul edilmesi için diplomatik girişimlerini sürdürmektedir (Özkan, 2018, s. 202). Türkiye'nin KKTC'ye yönelik siyasi ve ekonomik desteği, Kıbrıs Türk halkının kendi kimliği ve kurumlarıyla yaşamını sürdürebilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Uluslararası izolasyonlara rağmen, Türkiye'nin desteği sayesinde KKTC'de eğitim, ekonomi ve kültürel alanlarda gelişmeler kaydedilmiştir. Bu çerçevede, Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkiler yalnızca siyasi bir ittifak değil, aynı zamanda ortak bir tarih ve kültür zemininde şekillenmiş stratejik derin bir bağdır. Bu durum, iki tarafın gelecekte de birbirine bağlı hareket edeceğini göstermektedir.

2.1.Türkiye-KKTC İlişkileri

Kıbrıs Adası ile Türkler arasındaki ilk temas, Anadolu Selçuklu Devleti dönemine, 1. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanına (1192-1211) dayanır. Bu dönemde ada, ihtiyaçlarını Türk toprakları olan Antalya üzerinden temin ederek ekonomik ve kültürel bağlarını Anadolu ile güçlendirmiştir (Çolak, 2015, s. 23). Daha sonra Memlükler döneminde Kıbrıs adası, Memlük Devleti'ne vergi vermiş, ancak 1571'de Osmanlıların adayı fethetmesiyle birlikte ada uzun yıllar Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. 1878'de İngilizlerin yönetimine geçene kadar Kıbrıs adasında Osmanlı hakimiyeti devam etmiş, ardından 1960 yılına kadar İngiliz idaresi altında yönetilmiştir (Hughes, 2003, s. 112). Bu tarihsel süreç, Kıbrıs Türklerinin adadaki varlığının köklü ve çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Geçmişten gelen bu derin bağ, günümüzde Türkiye ile KKTC arasındaki ilişkilerin sağlam temelini oluşturmakta, tarihsel ve kültürel sürekliliği sağlamaktadır.

1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, adadaki iki eşit kurucu toplumu, Kıbrıs Türkleri ve Rumları, yasal olarak tanımlamış ve Türkiye'yi Yunanistan ve İngiltere ile birlikte garantör ülke olarak konumlandırmıştır. Ancak 1960 sonrasında yükselen etnik ve siyasi gerilimler, 1974 yılında Rumların darbe girişimiyle doruğa ulaşmış; Türkiye'nin gerçekleştirdiği Barış Harekatları

sonucunda ada fiilen ikiye bölünmüştür (Fenton, 2012, s. 157). Bu gelişmeler, Kıbrıs Türkleri için varoluş mücadelesinin kritik dönemeçlerinden biri olmuştur. Türkiye'nin garantörlük rolü, sadece hukuki bir statüden öteye geçerek, Kıbrıs Türk toplumunun güvenliğini sağlama ve siyasi varlığını pekiştirme aracı olmuştur. Yaşanan gelişmeler, günümüz Türkiye-KKTC ilişkilerinin şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

Türkiye ile KKTC arasındaki ilişki, tarihsel ve siyasi bağların yanı sıra ekonomik ve sosyal ve kültürel alanlarda da güçlü bir iş birliği şeklinde kendini göstermektedir. Türkiye'nin sağladığı destek, KKTC'nin siyasi meşruiyetini güçlendirmekle kalmayıp, bölgedeki istikrar ve kalkınmanın da temel dinamiklerinden biri olmuştur (Karakaya, 2018, s. 59). Türkiye-KKTC ilişkilerini anlamak için sadece tarihsel olaylar ve siyasi gelişmeler değil, aynı zamanda bu ilişkilerin ekonomik ve kültürel boyutları da dikkate alınmalıdır.

2.1.1. Türkiye-KKTC Siyasi İlişkiler

Türklerin Kıbrıs Adası ile siyasi ve sosyal bağları, 1571 yılında Osmanlı Devleti'nin adayı fethetmesiyle başlamıştır. Osmanlı yönetimi, adadaki Türk nüfusunu artırmak için Anadolu'nun çeşitli illerinden yaklaşık 12 bin aileyi sürgün yoluyla Kıbrıs'a yerleştirmeyi planlamış, ancak bunun yalnızca yaklaşık 8 bin aile tarafından gerçekleştirilebildiği belirtilmektedir (Gazioğlu, 1995, s. 64). Bu yerleşim politikası, Kıbrıs'taki Türk varlığının temelini oluşturmuş ve ilerleyen süreçte Türkiye ile KKTC arasındaki siyasi ilişkilerin tarihsel zeminini hazırlamıştır. Osmanlı dönemindeki demografik uygulamaların, Kıbrıs Türk kimliğinin inşasında kritik bir rol oynadığı söylenebilir.

Osmanlı egemenliğinin 1571-1878 yılları arasında sürmesine rağmen, bu dönemde merkezi otoritenin giderek zayıfladığı ve adada çeşitli yönetimsel değişikliklerin yaşandığı görülmektedir (Çevikel, 2000, s. 128-129). Merkezi otoritenin zayıflaması, yerel yöneticiler ve Ortodoks kilise liderlerinin güç kazanmasına neden olmuş, bu da halk üzerinde baskıların artmasına ve yönetimsel zafiyetlere yol açmıştır. Bu durum, ada içindeki etnik ve dini gerilimlerin artmasına, dolayısıyla ilerleyen dönemlerde yaşanacak siyasi çatışmaların önünü açmıştır. Bu perspektiften bakıldığında, Osmanlı'nın son dönemlerinde Kıbrıs'taki

yönetim sorunlarının, ilerleyen yüzyıllarda Türkiye-KKTC ilişkilerinin şekillenmesinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

1878 yılında Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında, Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında gizli bir antlaşma yapılmış ve Kıbrıs adası İngiltere'ye geçici olarak kiralanmıştır. Ancak 1914'te İngiltere, I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla adayı resmen ilhak etmiştir (Vatansever, 2012, s. 1495). Lozan Antlaşması ile Türkiye, bu ilhakı resmi olarak tanımış olsa da (Vatansever, 2012, s. 1494), Rumların "enosis" (Yunanistan'a bağlanma) talebi adada ciddi bir sorun haline gelmiştir. İngiltere'nin uyguladığı baskıcı yönetim ve iki toplum arasındaki gerilimi tırmandırıcı politikalar, Kıbrıs'taki çatışmanın temel dinamiklerini oluşturmuş ve bu durum Türkiye ile Kıbrıs Türk toplumu arasındaki siyasi dayanışmayı güçlendirmiştir (Lekon, 2010, s. 20). Bu süreç, Türkiye'nin ada üzerindeki politik ve manevi etkisinin artmasına zemin hazırlamıştır.

1950'li yıllarda, Kıbrıs'taki EOKA örgütünün şiddet eylemleri artarken, Türkiye başlangıçta bu durumu İngiltere'nin iç meselesi olarak değerlendirmiştir. Ancak 1955'te gerçekleştirilen Üçlü Konferans ile Türkiye, Kıbrıs meselesinde aktif bir taraf olmuştur (Coşkun, 2018, s. 860). Aynı dönemde kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT), Türkiye'nin Kıbrıs Türkleri ile askeri ve siyasi dayanışmasını kurumsallaştırdığı önemli bir dönüm noktasıdır (Ercan, 2018, s. 42). Bu gelişmeler, Türkiye'nin Kıbrıs Türk toplumuna yönelik politik desteğini somutlaştırmış ve iki taraf arasındaki bağları derinleştirmiştir. Böylece, Türkiye'nin Kıbrıs politikasında daha doğrudan ve örgütlü bir rol üstlenmesi sağlanmıştır.

1959 yılında Zürih ve Londra Antlaşmaları ile Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş ve Türkiye, garantör ülke statüsüyle adaya siyasi ve hukuki bağlılığını güçlendirmiştir. 1963'te başlayan Kıbrıs iç çatışmaları ve özellikle 1967 Geçitkale-Boğaziçi olayları sırasında Türkiye'nin gösterdiği sert tutum, Kıbrıs Türkleri ile Türkiye arasındaki bağları daha da güçlendirmiştir (Vatansever, 2012, s. 1513-1515). Bu dönem, Türkiye'nin Kıbrıs meselesini ulusal bir dava olarak benimsemesinde kritik bir eşik teşkil etmiş, uluslararası ve bölgesel gelişmeler ışığında Türkiye'nin adaya olan ilgisi pekişmiştir.

1974 yılında Yunanistan destekli darbe girişimi sonrası Türkiye, garantörlük hakkını kullanarak Kıbrıs adasına Barış Harekatları gerçekleştirmiştir. Bu müdahaleler, Türkiye-Kıbrıs Türkleri arasındaki siyasi ve askeri ilişkilere yeni bir boyut kazandırmıştır. 1975 yılında KTFD, 1983'te ise KKTC'nin ilanı, Türkiye'nin siyasi desteğiyle mümkün olmuştur. Türkiye, bu süreçte Kıbrıs Türklerinin uluslararası alanda meşruiyet kazanması için en güçlü siyasi destekçi konumunda bulunmuştur (Hadjimichael, 2002, s. 105). Bu gelişmeler, Türkiye-KKTC ilişkilerinin kurumsallaşmasına ve derinleşmesine zemin hazırlamıştır.

GKRY'nin AB'ye katılım süreci, Türkiye tarafından Zürih ve Londra Antlaşmaları'na aykırı bulunmuş ve Türkiye, KKTC'nin siyasi çıkarlarını koruma politikasını sürdürmüştür. 2004 Annan Planı sürecinde ise Türkiye ve KKTC çözüm yanlısı bir tavır sergilemiş, ancak GKRY'nin referandumda planı reddetmesi statükonun devamına neden olmuştur (Yıldız, 2005, s. 114-116). Bu gelişmeler, Türkiye'nin çözüm odaklı yaklaşımına rağmen Kıbrıs Türklerinin uluslararası arenada yeterince destek bulamadığını ortaya koymuştur.

2000'li yıllarda Doğu Akdeniz'de keşfedilen doğal gaz ve enerji kaynakları, Kıbrıs sorununu enerji güvenliği eksenine taşımış ve bölgesel dinamikleri değiştirmiştir. GKRY'nin MEB anlaşmalarına karşı Türkiye, 2011 yılında KKTC ile Kıta Sahanlığı Sınırlandırma Anlaşması (KSSA) imzalamış ve TPAO'ya ruhsatlar vermiştir (Orhun, 2020, s. 42). Bu gelişmeler, Türkiye-KKTC enerji işbirliğini uluslararası bir mesele haline getirirken, siyasi ve ekonomik ilişkilerin güçlenmesini sağlamış ve Kıbrıs sorununu çözüm sürecinde daha karmaşık bir hale getirmiştir.

2.1.2. Türkiye-KKTC Ekonomik İlişkiler

Sicilya ve Sardunya adalarından sonra Doğu Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs, tarih boyunca stratejik önemi ve doğal kaynakları ile dikkat çekmiştir. Kıbrıs adası, ismini Latince bakır anlamına gelen "cuprum" kelimesinden almakta ve zengin bakır yataklarına sahip olması sebebiyle tarih boyunca büyük devletlerin ilgi odağı olmuştur (Koday, 2005, s. 17). 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında bu bakır yataklarının büyük bölümü GKRY sınırlarında kalırken, tarımsal olarak verimli olan Mesarya Ovası ve Güzelyurt gibi bölgeler KKTC

topraklarında, adanın su kaynaklarının büyük kısmı ise GKRY bölgesinde kalmıştır. Bu durum, KKTC'nin tarımsal üretimini kısıtlamış ve kuru tarıma yönelmesine yol açmıştır (Koday, 2005, s. 21). Kıbrıs adasının tarımsal yapısının bu denli değişmesi, KKTC'nin ekonomik yapısını zora sokmuş ve dış destek olmadan sürdürülebilir bir kalkınma modeli geliştirmesini engelleyen temel unsurlardan biri haline gelmiştir.

Kıbrıs adası genel olarak tarım, madencilik, turizm ve finans gibi temel ekonomik faaliyetlere dayanmakla birlikte, KKTC'nin ekonomisi özellikle tarım ve turizm ekseninde şekillenmiştir. Ancak KKTC'nin uluslararası tanınmaması, bu alanlarda dünyaya açılmasını ciddi ölçüde kısıtlamaktadır (Dimokratia, Republic of Cyprus, 2002, s. 46). KKTC, serbest piyasa ekonomisini benimsemiş ve resmi para birimi olarak Türk Lirası'nı kullanmaya devam etmektedir. Türkiye ile kurulan ekonomik bağ, KKTC'nin finansal ve ticarî süreçlerinde belirleyici bir unsur olmuştur. Özellikle uluslararası izolasyon ve ambargolar, KKTC ekonomisini çoğu zaman Türkiye'nin mali yardımları ve ticarî destekleri ile ayakta kalmaya zorlamaktadır. Bu durum, KKTC ekonomisinin kendi iç dinamiklerinden ziyade Türkiye destekli bir dış kaynak modeline dayandığını göstermektedir.

1974 sonrası ikiye bölünen adada KKTC ve GKRY ayrı ekonomi politikaları izlemeye başlamıştır. 1977-1997 döneminde GKRY'nin yıllık gelir artışı %3.9 iken KKTC'nin yıllık gelir artışı %4.8 olarak gerçekleşmiştir (Mehmet, 2000, s. 127). Bu durum, KKTC'nin ekonomik izolasyona rağmen Türkiye desteği ile belirli bir kalkınma ivmesi yakaladığını ortaya koymuştur. Ancak bu büyümeyi sürdürebilir kılacak yapısal dönüşümler gerçekleştirilememiştir. KKTC'nin Türkiye'ye olan ekonomik bağımlılığı, uzun vadede ekonomideki kırılganlıkları artırma riskini barındırmaktadır.

Türkiye'den KKTC'ye yönelik iç göçler de KKTC ekonomisinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Hatay, Adana ve Şanlıurfa gibi illerden gelen göçmenler, özellikle hizmet ve tarım alanlarında istihdam edilmiştir (Mehmet, 2000, s. 130). Göçmenlerin KKTC'deki sosyal yapıya etkisi kadar ekonomiye sağladıkları katkı da dikkate değerdir. Ancak bu demografik değişim, KKTC'nin ekonomik olarak

daha da Türkiye'ye bağlanmasına neden olmuş ve iç pazarın yapısını değiştirmiştir.

Su kaynaklarının yetersizliği KKTC ekonomisinin temel yapısal sorunlarından biri olmuştur. Bu bağlamda "Asrın Projesi" olarak adlandırılan ve Türkiye'den KKTC'ye deniz altı boru hattı ile su taşınmasını amaçlayan proje, bölgede ekonomik ve sosyal bir dönüşüm yaratmıştır (Keser, 2020, s. 185). Projenin 2015'te tamamlanmasıyla tarımsal ve turizm faaliyetlerinde canlanma beklenmiştir. Bu proje, KKTC'nin Türkiye'ye ekonomik entegrasyonunu daha da derinleştirmiş ve kendi su kaynakları yetersiz kaldığında Türkiye desteği ile ayakta kalmaya çalışmaktadır.

KKTC ekonomisinde öne çıkan bir diğer alan ise turizm sektörüdür. Uluslararası tanınmama ve direkt uçuş yasaklarına rağmen, KKTC'ye özellikle Türkiye'den gelen turistler sayesinde turizmde belirgin bir canlanma yaşanmaktadır (Altınay & Hussain, 2005, s. 273). Kapalı Maraş bölgesinin yeniden açılması, sektörün potansiyelini daha da yükseltmektedir. Ancak uluslararası izolasyon sürekli bir engel olarak varlığını korumakta ve turizmin gelişimi çoğu zaman Türkiye kaynaklı turizm hareketlerine bağlı kalmaktadır.

Yükseköğretim sektörü de KKTC ekonomisinin dinamik bir bölümünü oluşturur. KKTC'deki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin %55'i Türkiye'den, %27'si üçüncü ülkelerden ve %18'i KKTC vatandaşlarından oluşmaktadır (Bekiroğlu & Öztürk, 2019, s. 208). Yükseköğretim sektörü, KKTC ekonomisine ciddi katkı sağlarken, bu alandaki ekonomik bağımlılık Türkiye ile olan ilişkileri daha da perçinlemektedir. Türkiye'den gelen öğrencilerin önemli bir gelir kalemi oluşturması, KKTC'nin eğitim sektöründe de Türkiye'ye stratejik bir bağımlılığının devam ettirdiğini göstermektedir.

Dış ticaret verileri de KKTC'nin Türkiye ile olan ekonomik bağını somut biçimde ortaya koymaktadır. 2019 yılında Türkiye'nin KKTC'ye ihracatı 1.3 milyar dolar, KKTC'nin Türkiye'ye ihracatı ise yalnızca 62 milyon dolar olarak kayıtlara geçmiştir (Kıbrıs Türk Ticaret Odası, 2020, s. 7). Bu veriler, KKTC'nin ekonomisinin ithalat bazlı bir yapıya sahip olduğunu ve bu ithalatın büyük oranda Türkiye'den karşılandığını göstermektedir. Türkiye ile KKTC arasında 1975'ten

bu yana imzalanan ticari ve mali protokoller, bu bağımlılığın yapısal niteliğini gözler önüne sermektedir.

2.1.3. Türkiye-KKTC Sosyal ve Kültürel İlişkiler

Kıbrıs Adası, tarih boyunca Akdeniz'in doğusundaki jeostratejik konumu nedeniyle birçok medeniyetin egemenlik kurma çabalarının merkezinde yer almıştır. Fenikeliler, Romalılar ve Bizanslılardan sonra ada, İslam dünyasının ve Batı Avrupa güçlerinin de ilgi alanına girmiştir. Bu tarihsel çokluk, Kıbrıs'ın etnik ve kültürel yapısını katmanlı ve çoğulcu hale getirmiştir. Sürekli el değiştiren siyasi egemenlikler, beraberinde nüfus yapısında dönüşümler getirerek günümüz Kıbrıs toplumunun çok kültürlü ama parçalı yapısını şekillendirmiştir (Kızılyürek, 2002, s. 45-47). Bu durum, Kıbrıs'ın yalnızca bir coğrafi alan değil, aynı zamanda tarihsel olarak inşa edilmiş bir kültürel mozaiğe dönüşmesine neden olmuştur.

Türklerin Kıbrıs'la kurduğu ilk doğrudan ve sürekli ilişki, 1571 yılında Osmanlıların adayı fethetmesiyle başlamıştır. Osmanlı yönetimi, fetihten sonra adaya Anadolu'dan getirilen Müslüman-Türk nüfusu yerleştirerek hem siyasi hâkimiyetini pekiştirmiş hem de toplumsal yapıyı İslamî esaslara göre yeniden biçimlendirmiştir (Ermiş, 2016, s. 53-55). Keser, bu süreçte 12 bin ailenin yerleştirilmesinin hedeflendiğini ancak sadece 8 bin ailenin iskân edilebildiğini ifade ederken (2006, s. 105-106), İnalcık gibi tarihçiler bu iskânın sadece nüfus aktarma değil, bir tür kültürel taşıma faaliyeti olduğunu belirtmektedir (İnalcık, 1995, s. 217-219). Osmanlı Devleti, adada yalnızca siyasi bir düzen kurmakla kalmamış, aynı zamanda kültürel ve dini bir düzen inşa etmeye çalışmıştır.

1571–1878 yılları arasında süren Osmanlı egemenliği boyunca adada millet sistemi esas alınmış, farklı etnik ve dini gruplar kendi cemaat yapıları içinde varlıklarını sürdürebilmiştir. Türkler, Rumlar, Ermeniler ve Maronitler, belirli bir toplumsal hoşgörü çerçevesinde yaşamış; bu yapı, ciddi etnik çatışmaların önüne geçmiştir (Köprülü, 2017, s. 118-119). Ancak İngiliz yönetiminin başlamasıyla birlikte bu uyumlu yapı çözülmeye başlamış, özellikle Rum toplumunun milliyetçi talepleriyle sosyal dengeler sarsılmıştır (Vatansever, 2012, s. 1492-1493). Bu geçiş, millet sisteminin sunduğu sosyal uyumun yerini modern ulusçuluk kaynaklı gerilimlere bırakmıştır.

1878'de İngiltere'nin adayı idaresi altına almasıyla Türk toplumu, siyasi ve demografik olarak gerilemeye başlamıştır. İngiliz yönetimi, Türk uyruklu nüfusa İngiliz vatandaşlığına geçme ya da adayı terk etme seçeneği sunarak Anadolu'ya doğru büyük bir göç hareketini tetiklemiştir. Bu göç, 1881 yılı sayımlarına göre Türk nüfusunun yaklaşık 45 bin seviyelerine gerilemesine yol açmıştır (Kanlı, 2015, s. 88). Bu nüfus daralması, yalnızca sayısal değil, sosyal ve kültürel varlık açısından da Türk toplumunun marjinalleşmesini beraberinde getirmiştir. İngiliz yönetiminin uyguladığı nüfus politikaları, adadaki Türk toplumunu pasifleştiren ve siyasal etkisini azaltan sistematik bir süreci başlatmıştır.

1974 Barış Harekâtı sonrasında kurulan KTFD, Türkiye ile olan sosyal bağları güçlendirme adına önemli göç politikaları geliştirmiştir. Yaklaşık 40 bin Türkiye kökenli birey adanın kuzeyine yerleştirilmiş, ancak bu göç çoğu zaman plansız ve toplumsal yapıyı gözetmeyen bir şekilde gerçekleştirilmiştir (Taşçıoğlu, 2019, s. 57). Yeni gelenlerle yerli halk arasında kültürel uyumsuzluklar ortaya çıkmış, sosyolojik yapıda keskin farklılıklar gözlemlenmiştir. Akçalı, bu uyumsuzluğun temelinde göç yönetiminin merkezi planlamadan yoksun oluşunun yattığını belirtmektedir (2007, s. 121). Dolayısıyla Türkiye'den yapılan göç, kısa vadede nüfus takviyesi sağlasa da, uzun vadede toplumsal bütünlüğü zorlayan kültürel gerilimleri beraberinde getirmiştir.

Göç sonrası süreçte yaşanan en ciddi gerilimlerden biri, mülkiyet paylaşımı üzerindedir. Güney'den gelen Kıbrıslı Türklerle Türkiye kökenli göçmenler arasında Rum mallarının dağıtımında adalet duygusunun zedelenmesi, toplumsal çatışmaları tetiklemiştir. Keser'in aktardığına göre, yerli halk kendisini dışlanan bir grup olarak algılamış ve bu durum sosyal bölünmeleri derinleştirmiştir (2006, s. 109). Bu görüşü destekleyen Hatay, bu sürecin kimlik temelli ayrışmaları güçlendirdiğini ve sosyal uyumu tehdit ettiğini vurgulamaktadır (2007, s. 16-18). Sonuç olarak, adil olmayan mülkiyet dağılımı yalnızca bireysel mağduriyetler yaratmamış, toplumsal aidiyet duygusunu da zayıflatmıştır.

Erken dönem göçmen yerleşimlerinde suç oranlarında artış ve kültürel çatışmalar gözlenmiş, bu durum göçmenlere yönelik toplumsal önyargıların oluşmasına neden olmuştur (Yüceer, 2014, s. 136). Ancak zamanla, nitelikli insan gücü

transferi ön plana çıkmış; doktor, öğretmen ve kamu görevlisi gibi bireylerin göçü desteklenmiştir. Taşçıoğlu, bu yeni yönelimin kurumsal yapının güçlenmesine katkı sunduğunu belirtmektedir (2019, s. 60). Bu gelişme, göç politikasının plansızlıktan profesyonel insan kaynağına yönelerek daha işlevsel hale getirilebileceğini göstermesi açısından dikkate değerdir.

2.2.Türkiye'nin Kıbrıs Politikası

1571 yılında Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethetmesiyle ada, üç asrı aşan bir süre Osmanlı yönetiminde kalmıştır. Ancak 1878'deki Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ı İngiltere'ye geçici olarak bırakmak zorunda kalmış; yıllık 92 bin altın karşılığında kiralanan ada, 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla İngiltere tarafından tek taraflı olarak ilhak edilmiştir (İnan, 2005, s. 89-90). Bu gelişme, Osmanlı'nın zayıflayan siyasi ve askerî gücünün bir sonucu olarak, Kıbrıs gibi stratejik bir bölgenin Batı'nın çıkarları doğrultusunda yeniden konumlandırıldığını göstermektedir. Bu dönem, Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki hâkimiyetini kaybettiği ve adanın jeopolitik değerinin küresel aktörlerce biçimlendirildiği bir kırılmayı temsil etmektedir.

1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile Türkiye, Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğunu kabul etmiş ve adadaki gelişmeleri uzun süre İngiltere'nin iç mesele olarak görmüştür. 1950'li yıllara kadar Türkiye'nin Kıbrıs politikasında pasif bir yaklaşım benimsemesi dikkat çekicidir. Bu dönemde, Türkiye adadaki Türklere kültürel destek sağlamakla yetinmiş ve kültürel desteğe örnek olarak, 1942'de kurulan Halkın Sesi gazetesinin matbaa ekipmanı Türkiye'den gönderilmiştir (Durur, 2011, s. 141-142). Bu yaklaşım, Türkiye'nin yeni kurulan bir Cumhuriyet olarak önceliğini iç sorunlarına ve Batı ile denge politikalarına verdiğini göstermektedir. Ancak bu pasiflik, ilerleyen yıllarda adada yaşanan gelişmeler ve uluslararası politik sistemde yaşanan değişimlerle birlikte yerini daha proaktif bir tutuma bırakmıştır.

1940'ların sonlarına dek Türkiye'nin dış politikasında Kıbrıs, Balkanlar veya Orta Asya kadar öncelikli bir konu olmamıştır. Ancak Kıbrıs Türklerinin Türkiye'yi soruna müdahil olmaya çağırması ve adadaki Rum faaliyetlerinin artmasıyla bu durum değişmiştir. Özkan'a göre, bu süreçte Kıbrıs sorunu "Türkiye'nin iç

kamuoyunda karşılık bulan milliyetçi bir söyleme dönüşmüştür" (2014, s. 213-215). Böylece Türkiye, yalnızca diplomatik bir aktör değil, aynı zamanda bir etnik aidiyetin savunucusu olarak da konumlanmıştır. Bu gelişme, Türkiye'nin dış politikasında milliyetçilik temelli yönelimlerin etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

1950'li yıllarda Rumların enosis talepleri artarken, Türkiye bu girişimlere resmi düzeyde uzun süre sessiz kalmıştır. Buna rağmen Türk basını ve gençlik örgütleri, Rumların taleplerine karşı tepkisel bir kamuoyu oluşturmuştur. Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak'ın, "Kıbrıs meselesi diye bir meselemiz yoktur" ifadesi Türkiye'nin resmi yaklaşımını özetlemektedir (Zürcher, 2004, s. 348-349). Ancak bu politika zamanla, artan toplumsal baskılar ve uluslararası gelişmeler doğrultusunda değişmeye başlamıştır. Türkiye'nin bu aşamadaki tutumu, dış politika ile iç politik dengeleri aynı anda gözeten bir dengeleme arayışının ürünüdür.

1955 yılında İngiltere'nin düzenlediği Üçlü Konferans'a Türkiye'nin davet edilmesi, Türkiye'nin Kıbrıs politikasında bir dönüm noktasıdır. "Ya Taksim Ya Ölüm" sloganının toplumsal destek kazanması, Ankara'nın Kıbrıs meselesini artık ulusal bir dava olarak benimsediğini göstermektedir. Başbakan Adnan Menderes'in Birleşik Krallık Sömürgeler Bakanı ile gerçekleştirdiği görüşme sonrası taksim politikası resmiyet kazanmıştır (Durur, 2011, s. 142-143). Bu süreçte Türkiye'nin NATO üyeliğinin de sağladığı güvenlik çerçevesi, Kıbrıs'a yönelik dış politika hamlelerini kolaylaştırmıştır. Bu dönem, Türkiye'nin diplomatik söylemden askeri ve stratejik eyleme geçiş sürecini yansıtır.

1955'te İstanbul'da yaşanan 6-7 Eylül olayları, Türkiye'deki Kıbrıs hassasiyetinin ne denli güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Aynı yıl EOKA'nın silahlı mücadeleye başlaması, Türkiye'yi doğrudan müdahale edebilecek bir aktöre dönüştürmüştür. 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucunda kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti ile Türkiye, garantör devletlerden biri olmuştur (Gündoğar & Loizides, 2013, s. 74). Bu gelişmeler, Kıbrıs'ın Türkiye açısından sadece bir dış politika meselesi değil, aynı zamanda millî kimlik ve güvenlik stratejisinin bir parçası olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin dış politikası, artık yalnızca diplomatik araçlara değil, kolektif kimliğin korunmasına da dayanmaktadır.

1960’lı yıllarda Rumların anayasal değişiklik girişimleri ve Akritas Planı gibi tehditler sonucunda, Türkiye'nin Kıbrıs’a doğrudan müdahale etme ihtimali gündeme gelmiştir. Özellikle 1963’te yaşanan “Kanlı Noel” olayları sonrasında Türkiye kamuoyunda büyük tepki oluşmuştur. Her ne kadar 1964’te ABD Başkanı Lyndon B. Johnson’ın mektubu Türkiye’nin askeri müdahalesini engellemişse de, 1967’deki Rum saldırıları üzerine Türk savaş uçakları ada semalarında uçmuştur (Kızılyürek, 2021, s. 198). Bu dönem, Türkiye’nin caydırıcılığını artırarak Kıbrıs Türklerini koruma iradesini gösterdiği bir evreyi ifade etmektedir. Ancak aynı zamanda bu gelişmeler, Soğuk Savaş bağlamında dış baskıların Türkiye'nin hareket kabiliyetini nasıl sınırlandırdığını da göstermektedir.

15 Temmuz 1974’te Kıbrıs’ta Yunanistan destekli bir darbeyle Makarios’un devrilmesi, Türkiye açısından bir güvenlik alarmı yaratmıştır. Garantörlük hakkına dayanarak 20 Temmuz ve 14 Ağustos’ta düzenlenen Kıbrıs Barış Harekatları, Türkiye’nin adadaki Türk varlığını koruma iradesini fiilen hayata geçirmiştir. “Kıbrıs Türk halkı, kendi kaderini tayin hakkına sahiptir” anlayışıyla yapılan müdahale, adanın fiilen ikiye bölünmesiyle sonuçlanmıştır (Faustmann & Kaymak, 2008, s. 114). Bu harekat, Türkiye'nin dış politikasında ilk doğrudan askeri müdahale örneklerinden biri olarak tarihe geçmiştir. Ancak bu başarıya rağmen, sorun diplomatik bir çözüme kavuşturulamamış ve kalıcı bir barış sağlanamamıştır.

Sonuç olarak, Türkiye’nin Kıbrıs politikası Osmanlı’dan günümüze uzanan tarihsel bir süreklilik ve dönüşüm göstermektedir. Başlangıçta pasif kalan Türkiye, 1950’li yıllardan itibaren Kıbrıs’ı milli dava olarak benimsemiş, 1974’te ise bu tutumunu askeri müdahaleye kadar taşımıştır. Bugün dahi Kıbrıs meselesi, Türkiye’nin ulusal güvenliği, dış politikası ve kimlik siyasetinin temel taşlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu durum, sorunun yalnızca jeopolitik değil, aynı zamanda tarihsel ve ideolojik yönleriyle de ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

2.2.1. 1974-1997 Dönemi Kıbrıs Politikası

Mustafa Kemal Atatürk'ün 1920'li yıllarda Kıbrıs’a dair ortaya koyduğu stratejik bakış açısı, Türkiye'nin dış politikasında adaya biçilen önemin erken bir yansımasıdır. Atatürk, Güney sahillerinde yapılan bir askeri tatbikat sırasında

kurmaylarına Kıbrıs'ı göstererek, adanın "ikmal yolları bakımından hayati" olduğunu ifade etmiştir (Kocakılıç, 2021, s. 59). Atatürk'ün bu değerlendirmesi, Kıbrıs'ın Türkiye açısından sadece coğrafi değil, aynı zamanda jeopolitik bir öncelik olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Soğuk Savaş döneminde Kıbrıs, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki askeri ve diplomatik konumlanmasının odak noktası haline gelmiştir. Atatürk'ün bu stratejik öngörüsü, sonraki on yıllarda Türkiye'nin Kıbrıs politikasının yönünü belirlemiş ve askeri-diplomatik girişimlerin temel dayanağı olmuştur.

1950'li yıllarda Kıbrıs sorunu Türkiye'nin dış politika gündeminde daha belirgin hale gelmiştir. Bu dönemde Başbakan Adnan Menderes'in "Kıbrıs asla Yunanistan'ın olmayacaktır" (Kocakılıç, 2021, s. 60) şeklindeki vurgusu, Türkiye'nin egemenlik perspektifini açıkça yansıtmaktadır. Ancak 1955 öncesinde Türkiye'nin daha pasif bir duruş sergilediği görülmektedir. Bunun nedeni, Soğuk Savaş bağlamında Sovyet tehdidiyle mücadelede NATO'ya entegrasyonun Türkiye için öncelikli olmasıydı (Robins, 2003, s. 97). Türkiye'nin Balkan Paktı'na katılımı ve NATO üyeliği, güvenlik önceliklerini şekillendirmiş; bu da Kıbrıs meselesine dönük politikaların şekillenmesinde belirleyici olmuştur. BM'de Yunanistan'ın self-determinasyon talebine karşı Türkiye'nin çekimser kalması da bu dönemin dikkat çekici bir göstergesidir. Bu süreçte Türkiye, uluslararası denklemleri dikkate alarak daha esnek bir politika yürütmüştür. Türkiye'nin Kıbrıs politikasının uluslararası konjonktüre bağlı olarak evrildiği görülmektedir.

1955'te düzenlenen Üçlü Konferans ile Türkiye, resmen Kıbrıs sorununa taraf olmuştur. Başlangıçta adanın Türkiye'ye ilhakını savunan Ankara, uluslararası sistemin baskısıyla bu tutumunu taksim önerisine dönüştürmüştür. Ancak İngiltere ve Yunanistan'ın bu öneriye karşı çıkması üzerine federal bir yapı önerisi gündeme gelmiştir (Roudometof, 2001, s. 113). Türkiye'nin bu dönemde sergilediği tavır, dış politikasındaki pragmatik yönelimi yansıtmaktadır. "Kıbrıs bizim milli davamızdır, ama dünyaya rağmen değil, dünya ile birlikte hareket etmeliyiz" anlayışı bu dönemde yaygınlık kazanmıştır. Türkiye'nin taleplerini uluslararası sistemin sınırları içinde yeniden tanımlaması, dış politika esnekliğinin bir göstergesidir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Ankara'nın stratejik fakat gerçekçi bir çizgide ilerlediği görülmektedir.

15 Temmuz 1974'teki darbe sonrası Kıbrıs'ta yaşanan siyasi kriz, Türkiye açısından bir dönüm noktası oluşturmuştur. Yunan cuntasının desteklediği EOKA kaynaklı darbe ile Makarios'un devrilmesi ve yerine Mikis Sampson'un geçmesi, Türkiye'nin garantörlük hakkını kullanarak 20 Temmuz 1974'te Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlatmasına neden olmuştur (Bahcheli, 2018, s. 104-106). BM Cenevre görüşmelerinin başarısızlıkla sonuçlanması ve Rum tarafının uzlaşmaz tutumu neticesinde, 14 Ağustos 1974'te İkinci Harekât gerçekleştirilmiştir (Joseph, 1997, s. 158). Türkiye'nin bu askeri müdahalesi, sadece garantörlük yükümlülüğüne değil, aynı zamanda adadaki Türk nüfusun güvenliğine dayandırılmıştır. Ancak bu harekât, uluslararası toplumda tartışmalı bir müdahale olarak kalmıştır.

1974 sonrasında Denktaş-Klerides görüşmeleri siyasi çözüm üretmede yetersiz kalınca, 13 Şubat 1975'te KTFD kurulmuştur. Bu süreçte Rum tarafının müzakerelerdeki tavrı ve Kıbrıs Türklerine yönelik ekonomik, diplomatik ambargoları çözüm umutlarını zayıflatmıştır. Nihayetinde 15 Kasım 1983'te KKTC ilan edilmiştir (Halkidis, 2019, s. 220-225). Bu ilan, adada iki ayrı siyasi yapının kalıcılığını resmileştirmiştir. Türkiye'nin bu sürece verdiği destek, sadece diplomatik değil, ekonomik ve askeri anlamda da süreklilik arz etmiştir. Ancak bu durum uluslararası toplumda geniş çaplı tanınma sağlayamamış ve Kıbrıs meselesi daha da uluslararasılaşmıştır. Türkiye'nin Kıbrıs politikası artık yalnızca bir güvenlik meselesi değil, aynı zamanda diplomatik meşruiyet sorunu haline gelmiştir.

1984 yılında Denktaş'ın sunduğu iyi niyet önerilerinin Rum tarafınca reddedilmesi üzerine BM nezdindeki 56 oturumluk görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. 1990'lardan itibaren Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Kıbrıs meselesi yeni bir boyut kazanmıştır. GKR'nin1990 yılında AB'ye yaptığı üyelik başvurusu 1995'te kabul edilerek müzakereler başlamış ve AB yeni bir aktör olarak sürece dahil olmuştur (Altan, 2010, s. 261). AB'nin devreye girmesiyle Kıbrıs meselesi artık yalnızca Yunanistan-Türkiye ikileminin değil, Avrupa bütünleşmesi sürecinin de bir parçası haline gelmiştir. Bu gelişme, Türkiye açısından çözüm dinamiklerini karmaşıklaştırmış ve dış politikasında

yeni açmazlar yaratmıştır. AB faktörü, Türkiye'nin Kıbrıs stratejisini yeniden yapılandırmasını zorunlu hale getirmiştir.

1950 öncesinde Kıbrıs'ı İngiltere'nin iç meselesi olarak gören Türkiye, özellikle 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları ile garantörlük statüsünü üstlenmiş; böylece uluslararası hukuk çerçevesinde adada etkinlik kazanmıştır. Ancak 1963'te başlayan Rum saldırıları (özellikle Kanlı Noel) ile bu statü pratikte işlemez hale gelmiştir. 1967'deki olaylarda Türkiye askeri müdahale eşiğine gelmiş, ancak diplomatik girişimlerle çözüm aranmıştır (Bryant, 2004, s. 145). 1974 sonrası dönemde Türkiye, federal temelli çözümü savunarak siyasi meşruiyetini artırmaya çalışmıştır. Ancak 1990 sonrası AB süreci, Türkiye'nin bu tezlerinin etkisini azaltmıştır. Bu bağlamda, Kıbrıs sorunu, yalnızca askeri ya da garantörlük meselesi değil, aynı zamanda AB-Türkiye ilişkilerinin yapısal bir bileşeni olmuş ve Türkiye'nin Kıbrıs yaklaşımı çok katmanlı bir yapıya evrilmiştir.

1974-1997 dönemi, Türkiye'nin Kıbrıs politikasında dönüşüm ve çeşitlenmenin yaşandığı bir evredir. Bu dönemde ulusal güvenlik, bölgesel denge, uluslararası hukuk ve AB ile ilişkiler, Kıbrıs meselesini Türkiye için çok boyutlu bir dış politika konusu haline getirmiştir. Askeri harekâtlar, diplomatik girişimler ve uluslararası kurumlarla ilişkiler, Türkiye'nin Kıbrıs stratejisini belirleyen başlıca unsurlar olmuştur. Bu kapsamda, Türkiye'nin Kıbrıs politikası sadece bölgesel değil, aynı zamanda küresel dengeleri etkileyen bir meseleye dönüşmüştür. Kıbrıs, bu süreçte Türkiye'nin dış politikada hem kırılgan hem de dirençli olduğu alanlardan biri olmuştur.

2.2.2. 1997'den Günümüze Kıbrıs Politikası

Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan iki kutuplu uluslararası sistem, Kıbrıs meselesinin yalnızca bir ada sorunu olmaktan çıkıp, küresel güç dengelerinin bir parçası haline gelmesine neden olmuştur. 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti, Türk ve Rum toplumları arasında ortaklık esasına dayansa da, kısa sürede yaşanan siyasal anlaşmazlıklar iki toplum arasındaki çatışmayı artırmıştır. Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler bu süreçte NATO çerçevesinde ciddi şekilde gerilmiş; Kıbrıs, NATO'nun güney kanadında stratejik önemi olan iki müttefik ülke arasında sürekli bir kriz unsuru haline gelmiştir (Özkan, 2015, s. 112). Bu

bağlamda Kıbrıs sorunu, Soğuk Savaş'ın bölgesel uzantılarından biri olarak yalnızca etnik değil, jeopolitik bir çatışma konusu olmuştur. Kıbrıs, bu dönemde Türk-Yunan ilişkilerinin ötesinde, NATO'nun iç dinamiklerini etkileyen stratejik bir meseleye dönüşmüş ve uluslararası politika açısından merkezi bir konum kazanmıştır.

1990 sonrası uluslararası sistemin dönüşümüyle birlikte Kıbrıs meselesi de yeni bir boyut kazanmıştır. GKRY'nin 1990 yılında AB'ye tam üyelik başvurusu yapması, AB'yi Kıbrıs meselesinin yeni bir aktörü haline getirmiştir. AB, bu adımla Kıbrıs sorununa dolaylı biçimde taraf olurken, Türkiye'nin dış politikasını da derinden etkilemiştir (Kasım, 2007, s. 59). Bu süreçte Yunanistan, 1980'de yeniden NATO'ya dönerek bölgesel diplomatik etkisini artırmıştır (Çelik, 2012, s. 85). Böylece, AB'nin Kıbrıs üzerindeki etkisi derinleşmiş, Türkiye için hem güvenlik hem de diplomasi boyutunda yeni zorluklar doğmuştur. Bu gelişmeler, Türkiye'nin Kıbrıs politikasında AB'ye karşı daha temkinli ve çok yönlü bir tutum benimsemesine neden olmuştur.

1994 yılında KKTC Meclisi'nin aldığı 47 sayılı karar ile federasyon modeli dışındaki çözüm arayışları da resmiyet kazanmıştır. Söz konusu kararla, Kıbrıs Türk halkının ayrı egemenliğine dayalı çözüm anlayışı pekiştirilmiş; Türkiye ile dışişleri, savunma ve güvenlik alanlarında daha yakın ilişkiler kurulması hedeflenmiştir (Altan, 2010, s. 268). Bu dönemde Yunanistan'ın, Türkiye'nin AB üyelik sürecini GKRY'nin üyeliğiyle ilişkilendirmesi, Kıbrıs sorununu iki ülke arasında bir pazarlık konusu haline getirmiştir. KKTC'nin aldığı kararlar, federasyon modelinden uzaklaşıp egemen eşitlik temelinde bir çözüm talebine yönelmesini göstermekte ve Türkiye ile daha entegre bir politik pozisyon benimsenmektedir.

1999 sonrası gelişmeler Türkiye'nin jeopolitik önemini artırmıştır. Balkanlar'daki krizler, Hazar enerji havzasına yönelik ilgiler ve 11 Eylül 2001 sonrası ABD'nin yürüttüğü operasyonlar, Türkiye'yi Batı için yeniden vazgeçilmez bir aktör haline getirmiştir. Ancak buna rağmen, AB'nin GKRY lehine yürüttüğü üyelik süreci, Türkiye'nin Kıbrıs politikasında beklenen diplomatik kazanımları getirmemiştir. Bu süreçte, BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın hazırladığı ve 11 Kasım 2002'de

taraflara sunulan çözüm planı (Annan Planı), yeni bir diplomatik zemin oluşturmuştur (Kasım, 2007, s. 63–64). Türkiye'nin artan jeopolitik değeri, Kıbrıs politikasında etkili olsa da, AB'nin GKRY lehine tavrı Türkiye'nin beklentilerini karşılamaktan uzak kalmıştır.

Annan Planı, iki toplum arasında yapılan referandumlarla uluslararası diplomasi açısından dikkat çekici bir süreci başlatmıştır. 24 Nisan 2004'te yapılan referandumda Kıbrıslı Türkler %64,9 oranında "evet" oyu verirken, Rumlar %75,8 oranında "hayır" demiştir. Buna rağmen 1 Mayıs 2004'te GKRY AB'ye tam üye olmuştur. Türkiye ve KKTC, Annan Planı'na destek vermelerine rağmen, AB tarafından beklenen izolasyonların kaldırılması yönündeki adımlar atılmamıştır (Altan, 2010, s. 275). Bu durum, Kıbrıs Türk tarafında büyük bir hayal kırıklığı yaratmış; AB'ye güven ciddi biçimde zedelenmiştir. Kıbrıs sorununda adil çözüm beklentisi ciddi darbe almıştır.

2004 sonrası dönemde, KKTC ve Türkiye, çözüm yönünde bazı somut adımlar atmıştır. Lokmacı Barikatı'nın kaldırılması, Mülkiyet Komisyonu'nun kurulması ve bireysel başvuruların kabul edilmesi, iki toplum arasında iletişimi artırmaya yönelik önemli adımlar olmuştur (Kasım, 2007, s. 70). Bununla birlikte, bu açılımların siyasi çözüm üretmede yeterli olmadığı görülmüştür. Atılan adımlar, çözüm iradesini gösterse de, yapısal bir dönüşüm yaratmakta sınırlı kalmıştır; kalıcı bir siyasi çözüm için uluslararası desteğe ve daha adil bir diplomatik bakış açısına ihtiyaç vardır.

2000'li yıllardan itibaren Doğu Akdeniz'de petrol ve doğalgaz arama faaliyetlerinin hız kazanmasıyla Kıbrıs sorunu yeni bir boyut kazanmıştır. GKRY'nin Mısır, Lübnan ve İsrail'le yaptığı MEB antlaşmaları enerji rekabetini artırmış, Türkiye ise 2011'de KKTC ile KSSA imzalayarak karşı hamlede bulunmuş ve TPAO'ya araştırma ruhsatları verilmiştir (Köylü, 2018, s. 14). Bu gelişmeler, Kıbrıs sorununu yalnızca etnik değil, enerji odaklı bir jeopolitik mücadeleye dönüştürmüştür.

BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre kıyı devletlerinin 200 deniz mili uzunluğunda MEB hakkı bulunması, Doğu Akdeniz'deki sınır sorunlarını daha da derinleştirmiştir. Bu bağlamda Kıbrıs artık sadece bir adanın statüsüne dair bir

anlaşmazlık değil, enerji kaynaklarının paylaşımı ve egemenlik haklarının mücadelesi haline gelmiştir (Orhun, 2017, s. 41–42). Enerji kaynaklarının paylaşımı, Kıbrıs sorununu daha karmaşık ve çözümü zor hale getirmiştir; jeopolitik çıkarlar, etnik uzlaşının önüne geçmiştir.

Son yıllarda Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmeler, GKRY'nin MEB antlaşmaları ve Türkiye'nin TPAO üzerinden yürüttüğü araştırmalarla bölgede güç dengesini belirleyen temel unsurlar haline gelmiştir. Özellikle 2011 KSSA sonrası Türk tarafı enerji politikalarında daha aktif bir tutum benimsemiştir (Orhun, 2020, s. 43). Bu süreç, Kıbrıs'ın jeopolitik önemini bir kez daha teyit etmiş ve çözüm arayışlarını enerji diplomasisi çerçevesine taşımıştır.

2.2.3. Günümüzde Kıbrıs Davası ve Türkiye –AB İlişkilerine Yansıması

Kıbrıs Adası, 1878 yılında Osmanlı Devleti tarafından İngiltere'ye geçici olarak kiralanmış; ancak I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte ada, İngiltere tarafından ilhak edilmiştir. Türkiye, bu ilhakı 1923 Lozan Antlaşması ile resmen tanımıştır (Kocakılıç, 2021, s. 35). 1950'lere kadar Kıbrıs, Türkiye'nin dış politikasında öncelikli bir mesele olarak yer almamış, Rumların enosis talepleri ise İngiltere'nin iç meselesi olarak değerlendirilmiştir (Demir, 2005, s. 345). Bu tutumda, Türkiye'nin yeni kurulan bir devlet olması ve Soğuk Savaş döneminin güvenlik merkezli dış politika öncelikleri etkili olmuştur. Ancak 1955 yılında İngiltere'nin düzenlediği Üçlü Konferans'a Türkiye'nin davet edilmesiyle birlikte Ankara, resmi olarak sorunun tarafı haline gelmiştir (Hale, 2000, s. 199). 1960'ta kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti ile Türkiye, garantör devlet olarak Kıbrıs Türklerinin haklarını uluslararası zeminde savunma sorumluluğunu üstlenmiştir. Bu süreçte yaşanan 1963 ve 1967 krizleri ile 1974'teki askeri darbe, Türkiye'nin iki aşamalı Barış Harekâtı ile fiili müdahalede bulunmasına neden olmuştur. Sonrasında ise 1975'te KTFD, 1983'te ise KKTC ilan edilmiştir (Kocakılıç, 2021, s. 43). Bu gelişmeler, Türkiye'nin dış politikasında Kıbrıs'ın yapısal bir unsur haline geldiğini ve güvenlik merkezli dış politika anlayışının kurumsal düzeye taşındığını göstermektedir. Bu dönem, Türkiye'nin uluslararası hukuk çerçevesinde garantörlük rolü üstlenerek bölgesel güç dengesine etkide

bulunduğu bir süreci temsil etmektedir. Ayrıca, dış politika tercihlerinin askeri müdahaleye dayalı biçimde şekillendiği görülmektedir.

Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte Kıbrıs meselesi Batı bloku için bir güvenlik konusundan çıkıp, AB gündemine taşınmıştır. Bu süreçte Kıbrıs'ın Avrupa ile ilişkileri 1962'de Avrupa Topluluğu'na ortaklık başvurusu ile başlamış, 1972'de ise Ortaklık Antlaşması imzalanmıştır (Demir, 2005, s. 354). Yunanistan'ın 1981'de tam üye olması, AB içerisinde Rum tezlerinin daha etkin savunulmasına neden olmuştur. 1990'da GKRY'nin AB'ye üyelik başvurusu yapması ve 1997'de üyelik müzakerelerinin başlamasıyla, "Kıbrıs sorunu, AB'nin genişleme politikasında merkezî bir mesele haline gelmiştir" (Rumelili, 2007, s. 57). Bu durum, Türkiye'nin AB üyelik süreci ile Kıbrıs sorununun doğrudan bağdaştırılmasına neden olmuştur. AB'nin, çözüm beklemeksizin GKRY'yi tam üye olarak kabul etmesi, Türkiye açısından hem hukuki hem de siyasi bir adaletsizlik olarak algılanmıştır (Çelenk, 2004, s. 153). AB'nin Kıbrıs meselesindeki taraflı tutumu, Türkiye'nin adaylık sürecinde güven bunalımı yaratmış; sorun yalnızca Kıbrıs ile sınırlı kalmamış, Avrupa bütünleşme sürecini de etkileyen bir çıkmaza dönüşmüştür.

Türkiye'nin Kıbrıs politikası zaman içinde uluslararası konjonktüre göre evrilmiştir. 1878-1930 arasında ada üzerindeki Türk egemenliğinin iadesi savunulmuş, 1930'lardan itibaren İngiliz yönetimi pragmatik nedenlerle desteklenmiştir (Ercan, 1999, s. 27). II. Dünya Savaşı sonrasında ise Kıbrıs'a muhtariyet verilmesi önerilmiş, 1950'lerde Rumların enosis faaliyetlerine karşı "taksim" tezi geliştirilmiştir (Hatzivassiliou, 2002, s. 81). 1960 sonrası dönemde ise eşit iki toplum temeline dayalı federal çözüm savunulmuş ancak ilerleme kaydedilemeyince bağımsız devlet ilanı yoluna gidilmiştir. Türkiye'nin AB ile ilişkileri de bu doğrultuda şekillenmiştir; 1995'te GB imzalanırken Kıbrıs konusu çözülmemiş, 1997'de GKRY ile müzakerelerin başlatılması Türkiye'de ciddi rahatsızlık yaratmıştır (Tocci, 2007, s. 102). Türkiye, bu gelişmeler üzerine AB ile siyasi diyaloğu geçici olarak askıya almıştır (Demir, 2005, s. 362). Türkiye'nin Kıbrıs politikası dönemsel olarak pragmatizm ve stratejik zorunluluklar çerçevesinde şekillenmiştir. Ancak AB sürecindeki kırılmalar, bu stratejilerin uzun vadeli yapısal sorunlara dönüşmesine yol açmıştır.

2000’li yıllarla birlikte Kıbrıs meselesi sadece etnik bir çatışma olmaktan çıkarak enerji politikaları bağlamında da değerlendirilir hale gelmiştir. Doğu Akdeniz'de bulunan zengin petrol ve doğalgaz rezervleri, bölge devletlerinin MEB ilanlarıyla yeni bir gerilim hattı oluşturmuştur. GKRY’nin Mısır, Lübnan ve İsrail ile yaptığı MEB anlaşmaları Türkiye tarafından “tek taraflı ve hukuka aykırı” olarak değerlendirilmiştir (Gürses, 2019, s. 91). Türkiye, buna karşılık KKTC ile 2011 yılında KSSA imzalamış ve TPAO’ya sismik arama ruhsatları vermiştir (Orhun, 2017, s. 40). “Enerji kaynakları üzerinden şekillenen bu yeni rekabet, Kıbrıs meselesinin çözüm ihtimalini daha da karmaşıklaştırmıştır” (Köylü, 2018, s. 15). Türkiye’nin araştırma gemileriyle yürüttüğü karşı hamleler, GKRY ve Yunanistan tarafından provokasyon olarak değerlendirilmiş; bu durum ise NATO ve AB nezdinde yeni kriz alanları doğurmuştur. Enerji kaynaklarının çatışmaya dahil edilmesi, Kıbrıs sorununu salt bir “toplumsal anlaşmazlık” olmaktan çıkarıp, uluslararası enerji rekabetinin parçası haline getirmiştir. Bu da çözüm ihtimalini daha karmaşık ve çok taraflı hale getirmiştir.

3. OSMANLI DEVLETİ'NDEN GÜNÜMÜZE KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ (KKTC) BASINI

Gazetecilik faaliyetlerinin adanın Osmanlı Devleti tarafından İngiltere'ye kiralandığı 1878 yılı sonrasında başladığı ve geliştiği Kıbrıs Adası'nda, yazılı basın ile siyasal gelişmelerin iç içe geçtiği ve siyasal gelişmelerden etkilendiği görülmektedir. Kıbrıs yazılı basınını inceleyeceğimiz bu bölümde, yazılı basındaki tarihsel gelişmeler, Osmanlı Devleti Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1878–1914), Birleşik Krallık Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1914–1958), Milli Mücadele Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1958–1974) ve 1974'ten Günümüze Kıbrıs Türk Basını (1974–2025) başlıkları altında ele alınmıştır. Bu şekilde bir sınıflandırmaya gidilmesinin nedeni, yazılı basın ile siyasal gelişmeler arasındaki organik bağ ve siyasal gelişmeler tarafından etkilenmesinden kaynaklanmaktadır.

3.1. Kıbrıs Türk Basınının Tarihsel Gelişimi

Kıbrıs Türk basınının tarihi incelendiğinde, dünyada olduğu gibi en etkili basın aracı olarak gazetelerin öne çıktığı görülür. Ada'da ilk yazılı basın faaliyetleri, İngiltere'nin Kıbrıs'ı yönetmeye başladığı 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve gazeteler İngiliz baskı tesislerinde yayımlanmaya başlanmıştır (Stubbs & Taşeli, 2014, s. 286). Bu başlangıç, Kıbrıs Türk basınının sömürge koşullarında şekillenmeye başladığını ve yerel siyasal yapılarla doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Rumların Enosis (birleşme) talepleri ve Türklerin buna karşı geliştirdiği Taksim (bölünme) tezleri, ada siyasetini ve basını derinden etkilemiştir. İngiltere yönetiminin adada başlamasıyla birlikte bu siyasi mücadele basının ana belirleyicisi haline gelmiş, Kıbrıs sorunu günümüzde de bu etkileşimin bir devamı olarak basını şekillendirmeye devam etmektedir (Mavratsas, 2010, s. 45). Siyasal çatışmaların medyayı doğrudan etkilediği bu süreç, basının tarafsız olmaktan çok, mücadele aracı konumuna dönüştürmektedir.

Kıbrıs Türk basını tarihini dönemlere ayırmak, gelişimi anlamada faydalı olacaktır. Bu dönemler; resmi olarak hala bir Osmanlı toprağı olduğu 1878–1914, İngiliz egemenliğinin kesinleştiği 1914–1958, milli mücadelenin sürdüğü 1958–1974 ve Türkiye'nin askeri müdahalesi sonrası 1974–2025 yıllarıdır (Akkor, 2021, s. 71). Kıbrıs basın tarihinin bu şekilde sınıflandırılmasında, siyasal gelişmelerin medya yapısını doğrudan biçimlendirmesi etkili olmuştur.

Her dönemde yaşanan siyasi ve uluslararası gelişmeler, basının içerik ve işleyişini şekillendirmiştir. Osmanlı döneminden itibaren başlayan ve özellikle İngiltere'nin adayı ilhakından sonra belirginleşen enosis karşıtı ve Türk toplumunu koruma vurgusu, 1958 sonrası dava gazeteciliği olarak ortaya çıkmıştır. Bu gazetecilik anlayışı, Kıbrıs Türklerinin ulusal kimlik mücadelesini savunmuş, 1974 sonrası dönemde de bu özellik korunmuştur. 1975–2012 yıllarında yayınlanan 46 gazeteden 21'i doğrudan siyasi parti, kurum veya sendikalar tarafından çıkarılmıştır (Stubbs & Taşeli, 2014, s. 293). Toplumsal ve siyasal gelişmeler Kıbrıs Türk basınını şekillendiren en önemli belirleyici olmuştur.

1990'ların sonlarında ortaya çıkan ve 2002'de Oxford konferansında akademik çevrelere tanıtılan barış gazeteciliği, çatışmalı bölgelerde gazetecilerin çatışmaları şiddet dışı yaklaşımlarla haberleştirmesini savunur (Galtung, 2000, s. 98-101). Bu yaklaşım geleneksel gazetecilik anlayışından farklı olarak, gazetecilerin seçimlerini toplum yararına göre yapmalarını öngörür (Harcup & O'Neill, 2001, s. 190). Barış gazeteciliği, Kıbrıs Türk basını için alternatif bir perspektif sunmakta ve taraflılık eğilimlerine karşı çözüm odaklı haberciliği teşvik etmektedir.

Türkiye'de Kıbrıs Türk basını üzerine yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Önemli çalışmalar arasında Cemalettin Ünlü'nün 1982 tarihli "Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878-1981)" eseri ile Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği'nin 2012 tarihli raporu bulunmaktadır (Ünlü, 1982; Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012). Literatürdeki kaynak yetersizliği, bu alanda yapılacak araştırmalar için önemli bir boşluk olduğunu göstermektedir.

3.1.1. Osmanlı Devleti Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1878–1914)

1878 yılında Osmanlı Devleti ile Birleşik Krallık arasında imzalanan gizli anlaşma uyarınca, Kıbrıs adasının idaresi geçici olarak İngiltere'ye devredilmiş; bu durum, Kıbrıs Türk toplumu açısından yeni bir dönemin başlangıcını oluşturmuştur (Ahmad, 1993, s. 89). Bu devir işlemi, her ne kadar hukuken adanın mülkiyeti Osmanlı Devleti'nde kalmış olsa da, fiilen adadaki yönetimin İngiliz idaresine geçmesini sağlamıştır. Bu dönemde Osmanlı Devleti ile bağlarını korumaya çalışan Kıbrıs Türk toplumu, yeni yönetsel düzene uyum sağlarken bir yandan da kimliklerini muhafaza etme çabasına girmişlerdir. Bu çabaların en görünür alanlarından biri, basın faaliyetleri olmuştur.

Osmanlı yönetiminin ardından adaya hâkim olan İngiliz idaresi, özellikle eğitim, hukuk ve kamu yönetimi alanlarında Batılı reformlar gerçekleştirmiştir. Ancak bu reformlar çoğu zaman Kıbrıs Türk toplumunun siyasal katılımını sınırlayıcı nitelikte olmuş, bu da toplumun ifade alanlarını farklı biçimlerde geliştirmesine neden olmuştur (Nevzat, 2005, s. 61). Bu bağlamda, dönemin Kıbrıs Türk basını yalnızca haber verme işleviyle sınırlı kalmamış, aynı zamanda bir toplumsal direnç ve kimlik inşa aracı olarak da işlev görmüştür (Kızılyürek, 2002, s. 73). Adada yaşanan siyasi süreç, Kıbrıs Türk basınının şekillenmesinde belirleyici olmuş, basın Türk kimliğinin korunması ve siyasal mücadelenin en önemli iletişim araçlarından birisi olmuştur.

Basın faaliyetlerinin kurumsallaşması süreci özellikle Larnaka ve Lefkoşa gibi merkezlerde hız kazanmıştır. Saded (1891) ve Zaman (1892) gibi gazeteler, hem Osmanlı kültürel mirasını yaşatmayı hedeflemiş hem de İngiliz yönetimi altındaki hak ihlallerine dikkat çekmiştir (Yıldız, 2012, s. 34–35). Bu gazeteler, çoğu zaman yerel aydınlar ve Osmanlı bürokratları tarafından çıkarılmış, dönemin entelektüel çevresinde geniş yankı bulmuştur (Altıner, 1996, s. 22). Osmanlı merkezi yönetiminde yaşanan siyasi gelişmeler Kıbrıs Türk basınına da yansımış ve faklı siyasi görüşleri benimseyen gazeteler ortaya çıkmıştır.

Basının dili ise dönemin siyasal atmosferine bağlı olarak Osmanlı Türkçesi ağırlıklı olmuş, bu da toplumsal sınıflar arasında bir bilgi hiyerarşisi yaratmıştır. Ancak yine de gazeteler, Kıbrıs Türk toplumunun İngiliz idaresi altındaki hak

arayışını ve Osmanlı kimliğiyle olan bağını koruma çabasını yansıtan önemli kaynaklar olmuştur (Altıner, 1996, s. 25). Kıbrıs Tük toplumunun siyasi mücadelesinin ana merkez araçlarından birisi yazılı basın ve gazeteler olmuştur.

1878–1914 dönemindeki Kıbrıs Türk basını, yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda ideolojik ve kültürel bir direniş platformu işlevi görmüştür. Gazeteler, Osmanlıcı bir perspektifi benimseyerek İngiliz yönetimi altında Türk kimliğinin korunmasına katkıda bulunmuşlardır (Özkır, 2014, s. 47). Bu dönemde basın, özellikle eğitim ve dil politikaları üzerinden modernleşme tartışmalarına da yön vermiştir. Eğitim kurumlarındaki Türkçe öğretimi, gazetelerde tartışılan başlıca konular arasında yer almıştır (Yıldız, 2012, s. 39). Merkezde Osmanlı Devleti'nde yaşanan siyasal tartışmalar Kıbrıs Türk basınını da etkilemiştir.

Ayrıca Kıbrıs Türk basını, adadaki Rum basınına kıyasla daha sınırlı kaynaklara sahip olmasına rağmen, içerik açısından oldukça zengin bir fikir dünyasını yansıtmıştır. Gazeteler, imparatorluktan kopuşa karşı kolektif bir hafıza oluştururken, aynı zamanda İngiliz yönetimiyle uzlaşmacı bir çizgi de geliştirebilmiştir (Nevzat, 2005, s. 66; Kızılyürek, 2002, s. 75). Bir imparatorluk mirasına sahip olan Kıbrıs Türk toplumunda yayınlanan gazeteler merkezi yönetimde yaşanan siyasi gelişmelere paralel olarak şekillenmiştir.

1878–1914 yılları arasında Kıbrıs Türk basını, Osmanlı sonrası geçiş sürecinde kimlik koruma ve siyasal bilinçlenme aracı olarak kritik bir rol üstlenmiştir. Gazeteler, bir yandan Osmanlı'ya aidiyeti pekiştirirken diğer yandan İngiliz idaresi altındaki hak mücadelesine katkı sağlamıştır. Bu dönemdeki basın faaliyetleri, hem Osmanlı sonrasındaki Kıbrıs Türk toplumunun dönüşümünü hem de ilerleyen yıllarda gelişecek olan siyasal hareketlerin temelini anlamak açısından tarihsel bir belge niteliği taşımaktadır.

3.1.2. Birleşik Krallık Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1914–1958)

Birleşik Krallık, Kıbrıs Adası'nı 1914 yılında resmen ilhak ettiğini ilan ederek, Osmanlı Devleti'nin fiilen sona eren egemenliğini hukuken de tanımamıştır. Bu gelişme, Kıbrıs Türk toplumu açısından bir kırılma noktası oluşturmuş; adadaki siyasal ve toplumsal yapı İngiliz sömürge yönetimi altında yeniden şekillenmiştir

(Nevzat, 2005, s. 52). 1914–1958 yılları arasındaki dönem, Kıbrıs Türk toplumu için yalnızca yönetsel değişimlerin değil, aynı zamanda basın aracılığıyla kimlik, aidiyet ve direnç süreçlerinin inşa edildiği bir dönem olmuştur. Kıbrıs Türk basını bu süreçte, hem Osmanlı Devleti'nden devraldığı geleneksel yapıyı sürdürmüş hem de modernleşme eğilimlerine ayak uydurarak yeni bir mecraya evrilmiştir (Yıldız, 2012, s. 27–28). Fiili olarak 1878 yılında adada egemenliği sonar eren Osmanlı Devleti'nin hukuki varlığı 1914 yılından itibaren Birleşik Krallığın adayı ilhak etmesi ile tamamen sona ererken, Kıbrıs Türk toplumunun kimliklerini koruma, siyasal, toplumsal ve kültürel varlıklarının devam etmesi mücadelesi yayınlanan gazetelerin de ana konusu olmuştur.

1914 sonrası İngiliz yönetimi, Kıbrıs'ta merkeziyetçi ve denetleyici bir idari yapı kurmuştur. Sömürge yönetimi, basını sıkı denetim altında tutmuş; gazetecilik faaliyetleri çoğu zaman sansürle karşı karşıya kalmıştır (Kızılyürek, 2002, s. 88). 1931 isyanı sonrasında getirilen sıkıyönetim uygulamaları, sadece siyasal örgütlenmeleri değil, basın faaliyetlerini de doğrudan hedef almıştır. Özellikle 1930'lu yıllarda çıkarılan Kıbrıs Türk Gazetesi, Söz ve Bozkurt gibi yayınlar, hem içerik hem de kadro bakımından İngiliz yönetiminin hassasiyetle izlediği gazeteler haline gelmiştir (Altıner, 1996, s. 115–118). İngiliz yönetiminin sıkı sansür uyguladığı bu dönem, sadece siyasi ve toplumsal baskının değil basın üzerinde de sıkı denetimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur.

Bu dönemde Kıbrıs Türk basını, üç temel işlevi bir arada yürütmüştür: bilgi verme, kimlik oluşturma ve siyasal tutum geliştirme. Gazeteler, yalnızca güncel gelişmeleri duyurmakla kalmamış; aynı zamanda Türk ulusal kimliğinin Kıbrıs'taki temsilciliğini yapmışlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması, Latin harflerinin kabulü, laiklik gibi gelişmeler, Kıbrıs Türk basınında geniş yer bulmuş ve yayın organlarında öne çıkmıştır (Ahmad, 1993, s. 137–138). Bu gazeteler, Türkiye ile kültürel ve siyasal bağların güçlendirilmesi yönünde yayınlar yaparak adada bir "Anadolu merkezli" ulusal bilincin inşasına katkı sunmuştur (Özkır, 2014, s. 50). 1923 yılında cumhuriyetin ilanı ve yapılan devrim ve inkılaplar Kıbrıs Türk gazetelerinin de ana tartışma konularının başında gelmiş ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşanan siyasal gelişmeler ile Kıbrıs Türk basını arasında doğru orantılı bir ilişki kurulmuştur.

1920’li ve 1930’lu yıllarda Mustafa Kemal Atatürk’ün reformları Kıbrıs Türk basınında yoğun biçimde işlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme süreci, Kıbrıs Türkleri için yalnızca sembolik değil, aynı zamanda siyasal bir referans çerçevesi oluşturmuştur (Nevzat, 2005, s. 78). Bu dönemde gazeteler, Atatürkçülük ve Türk milliyetçiliği ekseninde şekillenen bir yayın çizgisi izlemeye başlamıştır. Bu çizgi, ilerleyen yıllarda enosis taleplerinin yükselmesiyle birlikte daha da belirginleşmiş; Kıbrıs Türk basını, Kıbrıs Rum basınının Yunanistan ile birleşme söylemlerine karşılık olarak “Kıbrıs Türk’tür, Türk kalacaktır” söylemini geliştirmiştir (Kızılyürek, 2002, s. 142–143). İki ana toplumun var olduğu adada Rum kesiminin Yunanistan ile birleşme hayali olan enosis, Kıbrıs Türk toplumunda milliyetçilik duygularını beslemiş, yayınlanan gazetelerde bu konu ağırlıklı olarak işlenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında adada yeniden bir siyasal hareketlenme yaşanmış, bu durum basının işlevini ve etkisini arttırmıştır. 1942’de kurulan Halkın Sesi gazetesi, uzun yıllar boyunca Kıbrıs Türk toplumunun ana haber ve görüş platformu olmuştur (Altıner, 1996, s. 121). 1950'li yıllarda TAK gibi haber ajansları ve örgütlü gazeteci yapılarının ortaya çıkması, basın alanında kurumsallaşmayı beraberinde getirmiştir (Yıldız, 2012, s. 41). Aynı dönemde, milliyetçi hareketlerin güç kazanması, basının siyasi bir aygıt olarak kullanılmasını da pekiştirmiştir.

1914–1958 dönemi, Kıbrıs Türk basınının sadece bir haberleşme aracı olmaktan çıkarak siyasal temsil, kültürel koruma ve kimlik oluşturma işlevleriyle öne çıktığı bir dönem olmuştur. İngiliz sömürge yönetimi altında kimi zaman baskılara maruz kalan basın, buna rağmen Kıbrıs Türk toplumunun siyasal ve kültürel bilincini beslemiş; Türkiye ile olan ilişkilerin geliştirilmesinde köprü işlevi görmüştür. Bu süreç, yalnızca basın tarihini değil, aynı zamanda Kıbrıs Türk toplumunun ulusal kimlik arayışını anlamak bakımından da temel bir dönemdir.

3.1.3. Milli Mücadele Dönemi Kıbrıs Türk Basını (1958–1974)

1958–1974 dönemi, Kıbrıs Türk toplumu açısından derin siyasal, toplumsal ve ideolojik dönüşümlerin yaşandığı kritik bir süreçtir. 1955 yılında EOKA'nın **e**nosis hedefi doğrultusunda başlattığı silahlı mücadeleye karşı, 1958'de

Türkiye'nin desteğiyle Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) kurulmuştur. 1967 yılında Yunanistan'daki askeri rejim, EOKA-B adlı yeni bir yapıyla Kıbrıs Türk toplumuna ve Rum soluna yönelik sıkı bir baskı politikası uygulamış, bu süreç 1974 yılındaki Yunan askeri darbesi ve hemen ardından Türkiye'nin adaya askeri müdahalesiyle sonuçlanmıştır (Simsek, 2015, ss. 254–256). Bu gelişmeler, Kıbrıs Türk toplumunda siyasi bilinçlenmenin derinleşmesine ve toplumsal mobilizasyonun artmasına vesile olmuştur. Bu dönem, Kıbrıs Türk toplumu için sadece fiziksel bir varoluş mücadelesi değil, aynı zamanda siyasi bir bilincin inşa süreci olmuştur.

Söz konusu siyasal atmosferde, Kıbrıs Türk basınını**n** da bu dinamiklerden yoğun bir biçimde etkilendiği görülmektedir. 1959–1963 yılları arasında yayımlanan Nacak gazetesi, Rauf Denktaş'ın liderliğinde çıkarılmış ve Kıbrıs Türk halkının ulusal çıkarlarını savunan bir yayın politikası benimsemiştir. Denktaş, yazılarında toplum içerisinde yeterli birlik sağlanamamasından ve aydınlar arasındaki ayrışmalardan yakınmış, liderlikten ve toplumsal dayanışma eksikliğinden sıklıkla şikâyet etmiştir (Kata, 2015, ss. 18–21). Yazlımı basın, bir haber verme aracının ötesinde, toplum içi birlik arayışını ve siyasi önderliği şekillendiren bir aktör olarak faaliyetlerine devam etmiştir.

1960–1962 yıllarında yayımlanan Cumhuriyet gazetesi ise, Ayhan M. Hikmet ve Ahmet Muzaffer Gürkan tarafından kurulmuş ve farklı bir politik duruş sergilemiştir. Gazete, iki toplumlu bir Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yaşatılması gerektiğini savunmuş, hem **e**nosis hedefine hem de **t**aksim politikasına karşı çıkmıştır (Türk, 2009, ss. 64–72). Gazetenin kurucularının 1963 yılında suikast sonucu öldürülmeleri, basın özgürlüğüne ve Kıbrıs Türk basınında demokratik çoğulculuğa yönelik ciddi bir tehdit olarak tarihe geçmiştir.

1962–1969 yıllarında yayımlanan Akın gazetesi ise, tarafsızlığı ve Rum basınına verdiği yanıtlarla öne çıkmıştır (Keser, 2012, s. 328). Bu dönemde Devrim, Mücahit, Limasol'un Sesi, Zafer ve Savaş gibi gazeteler, Kıbrıs Türk halkını moral açısından destekleyen ve toplum bilincini güçlendiren yayınlar yapmışlardır. Söz konusu gazeteler, basının toplumsal dayanışma ve direnç oluşturma fonksiyonunu öne çıkaran yayınlar yapmıştır.

1960’ların sonu, siyasi partilerin basın üzerindeki etkisinin arttığı bir dönem olmuştur. Özker Yaşın'ın sahibi olduğu Savaş gazetesi, Cumhuriyetçi Türk Partisi ile yakınlaşan bir çizgi izlemiştir (Stubbs & Taşeli, 2014, s. 290). Bu gelişme, basının siyasallaşmasının ve tarafsızlık ilkesinden uzaklaşmasını belgeleyen önemli bir dönüm noktası olmuş, basının haber verme işlevinden ziyade siyasal gücün aracı haline gelmeye başladığını ortaya koymuştur.

Kooperatif ve Türk-Sen gazeteleri, sendikal hareketler ve üyelerinin haklarını savunma odaklı yayınlar yaparken, İslamı referans alan Nizam gazetesi Kıbrıs Türk İslam Cemiyeti tarafından çıkarılmıştır. Uzun süreli yayınlar yapan Halkın Sesi, Kıbrıs ve Bozkurt gibi gazeteler, toplumun farklı kesimlerine hitap ederken, Zaman gazetesi ise Ulusal Birlik Partisi’ne yakın bir duruş benimsemiştir (Mavratsas, 2010, s. 45) Bu tablo, Kıbrıs Türk basınının ideolojik ve kurumsal anlamda çok katmanlı bir yapıya evrildiğini ortaya koymaktadır.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte Rum toplumunun **e**nosis talepleri yeniden ivme kazanmış ve bu durum, Kıbrıs Türk toplumu için sürekli bir varoluş tehdidine dönüşmüştür. Basın da bu gerilim ortamında çeşitli siyasal ve ideolojik görüşlerin taşıyıcısı olarak toplumun dünya görüşünü şekillendirmede önemli bir rol oynamış, Kıbrıs Türk basınının siyasi konjonktüre bağlı şekillenme dinamiklerini çarpıcı bir biçimde gözler önüne sermiştir.

3.1.4. 1974’ten Günümüze Kıbrıs Türk Basını (1974–2025)

1974 yılı, Kıbrıs adasında hem siyasal hem de medya tarihine yön veren önemli bir kırılma noktasıdır. 15 Temmuz 1974'te Yunanistan destekli EOKA B tarafından gerçekleştirilen darbenin ardından Türkiye'nin garantörlük hakkı kapsamında 20 Temmuz’da adaya müdahalesi, adanın kuzey ve güney olarak bölünmesine yol açmıştır (Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu, 2007, ss. 57–69; Smith, 1999, ss. 117–121). Bu dönemde basın, yeni siyasi yapının meşrulaştırılması ve Kıbrıs Türk kimliğinin inşasında kritik bir rol üstlenmiş, sadece haber aktaran değil, aynı zamanda toplumsal hafıza ve kimlik yaratımında da etkin olmuştur (Kaya, 2010, s. 76). Kıbrıs Türk basınının salt haber verme işlevini aşarak siyasal bir aktör haline dönüşmesini sağlamıştır. Basının devletin meşruiyetini güçlendirme amacıyla kullanılması, demokratik medya ilkeleriyle çelişmekle

birlikte, toplumun kimlik inşasında önemli bir rol oynamıştır. 1974 sonrası medya pratikleri, Kıbrıs Türk toplumunun siyasal ve kültürel yapısındaki karmaşık dönüşümün ayrılmaz bir parçasıdır olmuştur.

1974 sonrası dönemde Türkiye'den Kıbrıs'a gelen gazetelerle birlikte medya çeşitliliği artsa da, yerel basının etkisi azalmış; siyasi partilere bağlı yayın organlarının çoğalması basının tarafsızlığını zayıflatmıştır (Öztürk, 2005, ss. 97–101). Bu gelişme, medyanın bağımsızlık ve eleştirel işlevlerini sınırlandırmış, politik kutuplaşmayı derinleştirmiştir (Demir, 2014, ss. 42–45). Kıbrıs Türk basını, kurumsallaşmaya yönelirken aynı zamanda ideolojik ayrışmaların yoğun yaşandığı bir dönemden geçmiştir. Medyada yaşanan kutuplaşma eğilimleri, demokratik bir toplumda medyanın kamusal alan işlevini yerine getirmesini engellemiştir. Siyasi partilerin medyaya olan müdahalesi, basının eleştirel ve bağımsız doğasına zarar vermiş, Kıbrıs Türk basınının demokratikleşme sürecinde karşılaştığı yapısal sorunların ve tarafsız medya içerikleri üretmeyi engelleyen bir faktör olmuştur.

Halkın Sesi gazetesi, milli mücadele dönemi gazeteleri arasında varlığını sürdüren nadir yayınlardan biridir. Ayrıca, sendika, siyasi parti ve sivil toplum kuruluşları tarafından çıkarılan süreli yayınlar basın çeşitliliğini artırmıştır. Örneğin, Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'nın Söz, KTİSK'a bağlı İşçi Postası, Toplumcu Kurtuluş Partisi destekli Yarın ve Öncü, Ulusal Birlik Partisi'ye bağlı Ulus, TKP'nin Kurtuluş gibi yayınlar dönemin parti basınına örneklerdir (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012, s. 114; Demir, 2014, s. 46). Bu yapı, basın çeşitliliği izlenimi verse de, esasen medya organlarının ideolojik bloklar içinde konumlandığını göstermektedir. Parti bağlantılı gazeteler, demokratik bir medya ortamı için gerekli olan tarafsızlık ve bağımsızlık ilkesinden uzaklaşmış ve kamu yararından çok ideolojik çıkarları önceliklendiren bir basın düzeni yaratmıştır.

1980 sonrası dönemde ekonomi ağırlıklı yayınların artışı dikkat çekmektedir. Ekonomi gazetesi, Kıbrıs Türk Ticaret Odası'nın desteğiyle sermaye sınıfının çıkarlarını yansıtan içeriklerle yayınlanmıştır (Yılmaz, 1998, ss. 147–152). 1979 çarşı kapama eylemleri siyasi parti gazeteleri tarafından desteklenirken, ekonomik içerikli yayınlar Kıbrıs Türk toplumunun dönüşen gündemini yansıtmıştır

(Öztürk, 2005, s. 99). Ekonomi temelli yayınların artışı, basının toplumun yeni sosyoekonomik dinamiklerine duyarlılığını ortaya koyarken, aynı zamanda medya içeriğinin sınıf temelli çıkarlar doğrultusunda şekillendiğini göstermiştir. Bu durum, basının kamu yararından uzaklaşarak sermaye odaklı bir yapıya evrildiğini ortaya koymaktadır.

Kıbrıs Postası gazetesi, 1982–1992 yılları arasında basılı, 2001'den sonra dijital ortamda yayınlanmış ve 2014'ten itibaren yüksek tirajlı gazetelerden biri olmuştur (Çelik, 2015, ss. 90–91). İş insanı Asil Nadir'in 1989–1994 yıllarında medya sektörüne girişi, ekonomik sermaye ile medya arasındaki ilişkinin somut örneği olmuştur. Nadir'in medya sahipliği, haber içeriklerine doğrudan etki etmiş ve medyanın ekonomik bağımsızlığıyla içerik özgürlüğü arasındaki bağı ortaya koymuştur (Kaya, 2010, s. 85). Bu örnek, medya sahipliği yapısının içerik üretiminde ne denli belirleyici olduğunu göstermektedir. Asil Nadir vakası, ekonomik gücün medya üzerindeki etkisini gözler önüne sermekte ve medya bağımsızlığı tartışmalarının Kıbrıs bağlamında daha derinlemesine incelenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Türkiye kaynaklı gazetelerin Kıbrıs'ta isimlerinin sonuna "Kıbrıs" ekleyerek yayın yapması, yerel medyayı gölgede bırakmıştır. Star Kıbrıs dışında birçok yayın kısa ömürlü olmuş, Türkiye merkezli içerikler yerel sorunlardan kopuk kalmıştır (Kaya, 2010, s. 90; Hall, 1997, ss. 47–48). Türkiye kaynaklı gazetelerin Kıbrıs medyasındaki etkisi, yerel basının kamusal işlevini zayıflatmış ve Kıbrıs Türk toplumunun özgün sorunlarını gölgede bırakmıştır. Bu durum, medya egemenliği tartışmalarında yalnızca siyasi değil, kültürel ve sosyolojik boyutların da dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

1974 sonrası Kıbrıs Türk basını siyasal gelişmelerle şekillenmiş, kurumsallaşma ve teknolojik dönüşüm yaşamış ancak bu süreç siyasi ve ekonomik güçlerin yönlendirmesiyle gerçekleşmiştir. Medyanın çoğulculaşması ideolojik kutuplaşmayı derinleştirmiş ve demokratikleşme sürecinde sorunlu bir rol üstlenmiştir (McQuail, 2010, ss. 202–205; Kaya, 2010, s. 93).

Sonuç olarak, Kıbrıs Türk basınının gelişimi çok katmanlı bir yapıyı yansıtmaktadır. Medya, toplumsal bilinç ve kimlik inşası sürecinde kilit bir rol

üstlenmekle birlikte, bağımsızlık ve tarafsızlık açısından ciddi sınavlar vermiştir. Bu tarihsel süreç, medya çalışmalarında yalnızca kurumsal değil, siyasal, ekonomik, ideolojik ve kültürel dinamiklerin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.2. Ekomoni, Politik, Sosyal ve Kültürel Bağlamda KKTC Basını

Kıbrıs Türk basınının günümüzdeki eğilimleri, tarihsel olarak enosis ve taksim politikalarının etkisinde şekillenmiştir. Rum kesiminin enosise yönelimi, Kıbrıs Türk basınında millî dava ekseninde bir haber dilinin gelişmesine neden olmuştur (Balıkçıoğlu, 2016, ss. 34–61). Osmanlı döneminden itibaren başlayan bu çatışma ortamı, İngiliz sömürge yönetimi sırasında da devam etmiş ve Kıbrıs Türk basını, milli bir refleksle şekillenmiştir (PIO Enformasyon Dairesi, 2025). Bu tarihsel süreklilik, Kıbrıs Türk basınında dava gazeteciliğinin kökleşmesine yol açmış, basının kamusal kimliğinde belirleyici bir unsur olmuştur. Kıbrıs Türk basını, salt haber verme işlevini aşarak, toplumun millî kimlik ve dava bilinci etrafında şekillenmesinde güçlü bir ideolojik araç haline gelmiş, tarihsel süreçte toplumsal belleğin taşıyıcısı olmuştur.

1878–1914 yılları arasında Osmanlı yönetimi, Söz gazetesi gibi Türkçe yayınları desteklemiş; buna karşın Ümid gibi muhalif yayınlar çeşitli baskılara maruz kalmıştır Aynı dönemde Jön Türk hareketinin etkisi, Kıbrıs Türk basınında da yankı bulmuş, Jön Türkçü fikirler adadaki gazetelerde kendine yer edinmiştir (PIO, 2025). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte Kıbrıs Türkleri için Türkiye bir umut ve model olurken, İngiliz sömürge yönetimi, İslamcı yayınları destekleyerek bir karşı hegemonya oluşturmuştur (Akgün, 2010, ss. 417–418). Bu çok katmanlı yapı, Kıbrıs Türk basınının bağımsızlık algısında sürekli bir gerilim yaratmış, dönemin basını, yalnızca yerel değil, aynı zamanda küresel güç dengelerinin de etkisine açık bir yapı sergilemiştir.

1958'de Bağdat Paktı kapsamında İngiltere'nin taksimi kabul ettiği haberi, Bozkurt gazetesinde manşet olmuş ve Kıbrıs Türk kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştır (Ercan, 2019, s. 195). Yaşanan bu olay, Kıbrıs Türk basınının kamuoyu oluşturma gücünü açıkça göstermiş ve basının sadece bir bilgi kaynağı değil, toplumsal hareketlerin tetikleyicisi olduğunu kanıtlamıştır.

Aynı dönemde Evkafçılar ve Halkçılar ekseninde şekillenen basın, İngiliz sömürge politikalarının "böl ve yönet" stratejilerine doğrudan maruz kalmıştır (Mehmet Balyemez, 2021, ss. 80–91). İngiliz yönetimi Halkçılara karşı Evkafçıları destekleyerek Kıbrıs Türk basınının kendi içinde ayrılıkçı gruplar oluşmasını sağlamıştır.

1958 sonrası dönemde dava gazeteciliği, "Milli dava yaşamsaldır" anlayışıyla medya diline egemen olmuş ve bu anlayış, profesyonel gazetecilik standartlarının önüne geçmiştir (Ercan, 2019, ss. 196–197). Bu durum, basının eleştirel ve tarafsız bir kurum olma niteliğini ciddi şekilde zayıflatmıştır. Dava odaklı gazetecilik, demokrasinin temel ilkelerinden biri olan eleştirel medya yapısını işlevsiz bırakmış, basını çoğunlukla ideolojik bir aygıt haline getirmiştir.

1930'lu yıllarda basının siyasetle bütünleşmesi ve kitleselleşmesi, kamuoyu oluşturma işlevini pekiştirmiştir. 1958 sonrası çatışma ortamında basın, doğrudan siyasetin uzantısı olarak faaliyet göstermiştir (Kızılyürek, 2002, ss. 134–136). Bu süreç, medya etiği ve tarafsızlığı açısından ciddi bir deformasyona yol açmıştır. Bu dönemde basın, siyasal angajmanla bütünleşmiş ve politik çıkarlar doğrultusunda işlev kazanmıştır.

Rauf Denktaş'ın Nacak ve Dr. Fazıl Küçük'ün Halkın Sesi gazeteleri, dava gazeteciliğinin sembollerinden olmuştur (Öztürk, 2005, ss. 101–103). 1975–2012 arasında yayımlanan 46 gazetenin 21'inin doğrudan parti veya örgüt bağlantılı olduğu görülmektedir (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012, s. 114). Bu tablo, Kıbrıs Türk basın yapısının ideolojik eksende biçimlendiğini ve bağımsız gazetecilik ilkelerinin ciddi oranda zarar gördüğünü göstermektedir.

1990'ların sonlarından itibaren barış gazeteciliği kavramı akademik düzeyde tartışılmaya başlanmış ve 2002 Oxford tanıtımıyla KKTC'de de bilinirlik kazanmıştır (Tükkol, 2012, ss. 93–94). 2000'lerden sonra Yeni Düzen, Avrupa ve Diyalog gibi gazetelerde "iki toplumlu çözüm" ve "Kıbrıslılık" kavramları daha görünür hale gelmiştir (Doudaki & Carpentier, 2017; Özuslu, 2022). Bu gelişmeler, KKTC basınında dava gazeteciliğinden farklı olarak demokratikleşme ve çözüm odaklı bir habercilik kültürünün filizlenmeye başladığını göstermektedir. Ancak bu eğilim henüz baskın bir medya anlayışı haline

gelmemiştir. Dava gazeteciliği ile barış gazeteciliği arasındaki temel fark, haberde dil ve vurgu tercihinde ortaya çıkmaktadır (Yenidüzen, 2015). Ancak KKTC'de sermaye ve siyasal odaklı medya yapısı, barış gazeteciliğinin geniş kitlelere ulaşmasını sınırlamaktadır (Alver, 2011, s. 289). Kıbrıs Türk basınının demokratikleşmesinin önündeki en büyük engel, medya sahipliği ve ekonomik güç ilişkileridir.

Medya, siyasal, ekonomik ve kültürel sistemlerle etkileşim içinde kamuoyu üretirken aynı zamanda toplumu yeniden şekillendiren bir güçtür (McQuail, 2010, ss. 202–205). Kıbrıs'ın çok katmanlı kültürel yapısı, basının genellikle çatışma odaklı bir perspektif benimsemesine yol açmıştır (Alver, 2011, s. 289). KKTC basını, bir yandan sorunları derinleştiren bir rol üstlenirken, diğer yandan çözüm yollarını da tartışmaya açan bir medya yapısı sergilemiştir. Bu ikili yapı, Kıbrıs medya tarihinin en çarpıcı özelliklerinden biridir.

İngiliz sömürge döneminden günümüze kadar KKTC basını, milli dava söylemi etrafında şekillenmiş ve gazeteciliğin temel işlevleriyle siyasal angajman iç içe geçmiştir (Ercan, 2019, ss. 194–197). Kıbrıs Türk basını, yalnızca haber aktaran değil, aynı zamanda kimlik ve ideoloji üreten bir araç haline gelmiştir. Kıbrıs Türk basınının tarihsel rolü, habercilik işlevini aşarak siyasal ve toplumsal konularda toplumu yönlendiren önemli bir araç olmuştur.

Örgüt bağlantılı gazetecilik, KKTC'de demokratik medya yapısının gelişimini engellemiş ve kamuoyu, dar siyasal çerçeveler içinde biçimlenmiştir (Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği, 2012, s. 114). Bu durum, haber dilinde tarafgirlik ve kutuplaştırıcı üslup oluşmasına zemin hazırlamıştır.

2000'li yıllarla birlikte barış gazeteciliği anlayışının medya gündeminde yer bulması, yeni bir habercilik etiğinin oluşmakta olduğuna işaret etmektedir. Yeni Düzen, Avrupa ve Diyalog gazeteleri, iki toplumlu çözüm odaklı habercilikle önemli bir kırılma yaratmıştır (Doudaki & Carpentier, 2017; Özuslu, 2022). Bu çabalar, KKTC basınında tarafsız ve çözüm odaklı bir medya kültürünün inşa edilmesine yönelik umut verici adımlar olarak değerlendirilmelidir. Ancak bu yaklaşım henüz marjinal kalmakta ve geniş medya alanında etkili olamamaktadır.

Medyanın demokratikleşmesi, yalnızca haber dilinin değişimiyle değil, medya sahipliğinin çeşitlenmesi ve editoryal bağımsızlığın sağlanması ile mümkündür (Alver, 2011, s. 289). KKTC basını hâlâ mülkiyet yapısındaki tekelleşme ve siyasal bağımlılık sorunlarını aşamamıştır. Barış gazeteciliği örnekleri cesaret verici olsa da, yapısal engeller aşılmadan basında demokratik bir dönüşüm mümkün görünmemektedir. Bu noktada medya politikaları ve eğitim süreçleri yeniden yapılandırılmalıdır.

Sonuç olarak, KKTC basınının gelişimi, toplumsal çatışmalar ve çözüm süreçleriyle doğrudan ilişkilidir. Basın, medya etiği, ifade özgürlüğü ve bağımsızlık sınavlarında karmaşık bir tablo sergilemektedir. Gelecekte barış ve çoğulculuğu temel alan bir medya düzeninin kurulması, bu tarihsel bagajla yüzleşebilmek ve yapısal reformlara cesaret edebilmekle mümkün olacaktır.

3.2.1. Kıbrıs Türk Basını ve Ekonomi Politika

Ekonomi politik yaklaşıma göre, kitle iletişim araçlarının ürettiği metinlerin ideolojik boyutunu tartışmak önemlidir; ancak asıl odak, bu metinlerin hangi aktörler, kurumlar ve iktidar ilişkileri tarafından üretildiğidir (Mosco, 2009, s. 25). Bu yaklaşıma göre, medya üzerindeki sahiplik yapısı ve bu sahiplerin iktidar ağlarıyla olan bağları, medya içeriğinin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Hardy, 2014, s. 57). Yaylagül (2019), ekonomi politik yaklaşımın temelinin medya kurumlarının üretim sürecinde ve sahiplik yapısında gizli olduğuna vurgu yapar. Bu çerçevede, Kıbrıs Türk basınının tarihsel serüvenini anlamak, sadece içerik üzerinden değil, aynı zamanda sahiplik ve iktidar ilişkilerini çözümlemekle mümkün olacaktır. Bu durum, Kıbrıs Türk basınının ideolojik yapısını anlamak için gerekli bir bakış açısı sunar. Basını yalnızca mesajların taşıyıcısı değil, aynı zamanda iktidarın yeniden üretildiği bir alan olarak okumak gerekir.

Kıbrıs Türk basının tarihsel gelişimi incelendiğinde, 1878-1914 döneminde Osmanlı yönetiminin adadaki etkisinin hem destekleyici hem de baskılayıcı olduğu görülmektedir. Bu dönemde, Kıbrıs adası Osmanlı egemenliğinde kalmakla birlikte fiilen İngiltere tarafından yönetilmekteydi (Boratav, 1991, s. 45-47). Bu durum, basının siyasi iktidarın kontrolü altında şekillenmesine zemin

hazırlamıştır. Gazeteler, Osmanlı'nın siyasal ajandasına paralel bir tutum izlerken, bir yandan da sansür ve denetim altında faaliyet göstermiştir. Bu yapı, basının bağımsız bir kamusal alan olmaktan çok, iktidarın bir uzantısı olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bu dönemde basının, toplumun çoğulcu yapısını yansıtmaktan uzak, siyasi erkin sözcülüğüne indirgenmiş bir rol üstlendiği söylenebilir.

1914-1960 arası İngiliz kolonyal döneminde ise Kıbrıs Türk ve Rum basınları, hem kolonyal baskıya hem de yavaş yavaş şekillenen Türkiye-Yunanistan rekabetine paralel bir görüntü sergilemiştir (Hadjipavlou, 2007, s. 351). Kıbrıs Türk basını, bu dönemde dava gazeteciliğine evrilmiş ve sıklıkla propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Bağımsızlık süreci ve siyasi kutuplaşmalar, basının tarafsızlığını zedelemiştir. 1974 sonrasında ise bu durum daha da keskinleşmiş ve basının siyasi partiler ve devlet yapıları ile organik bağları artmıştır. Bu yapılanma, medyanın çoğulcu demokrasi içindeki rolünü sınırlamıştır. Bu dönemde basının, kamusal tartışma alanı yaratma kapasitesini yitirdiği ve siyasi elitlerin bir uzantısı haline geldiği söylenebilir.

1950'lerden itibaren Kıbrıs Türk basınında görülen yapısal dönüşümler, ekonomi politik çerçevede iki temel eksende değerlendirilebilir. Araçsalcı ve kurumsalcı ekonomi politik yaklaşımların özellikleri iç içe geçmiştir (Akşit, 2010, s. 87-90). Dönemin gazeteleri, siyasi ve ekonomik çıkarların keskin bir yansıması haline gelmiş ve bu durum medya sahipliğinin giderek dar bir çevreye sıkışmasına neden olmuştur.

1980'lerden sonra iş adamların medyaya artan ilgisi, haberciliğin tarafsızlığını daha da zedelemiştir. 1980'ler ve sonrasında küresel ekonomi politik gelişmeler, Kıbrıs Türk medyasını derinden etkilemiş, sahiplik yapısı daralmış ve medya üniteleri siyasi ve ekonomik bağımlılığı artırmıştır (Yaylagül, 2019, s. 152; Hardy, 2014, s. 114). Bu dönemde AB yanlısı barış gazeteciliği alternatif bir yol olarak öne çıkmış, ancak sahiplik yapısının darlığı nedeniyle sürdürülebilir olmamıştır (Papathanassopoulos, 2001, s. 520). Uluslararası ilişkilerdeki dönüşümler, Kıbrıs Türk basınının çok sesliliğini sınırlamış ve medyanın iktidar yapıları içindeki konumunu daha da belirginleştirmiştir. Bu süreç, Kıbrıs Türk basının yerel ve

küresel güç dinamiklerine karşı hassas ve kısıtlı bir medya ortamında varlığını devam ettirmeye çalıştığını göstermektedir.

2000'li yıllarda Kıbrıs Türk basını, sahiplik yapısının daha da daraldığı ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle ilan ve reklam gelirlerine aşırı bağımlı bir yapıya dönüştüğü bir sürece girmiştir (Sarikakis, 2004, s. 70). Ekonomik baskılar, gazetecilik uygulamalarını etik ve profesyonellik açısından zedelemiştir. Ercan (2018, s. 126) da bu bağlamda, Türkiye medyasının etkisinin ve ekonomik zorlukların Kıbrıs Türk basınını olumsuz etkilediğini belirtmektedir. İnternet medyasının yaygınlaşması ise klasik basın organlarının mali sürdürülebilirliğini daha da zora sokmuştur. Kıbrıs Türk basınının bu dönemi, etik ve mali krizlerin örtüşmesinin habercilik kalitesini ciddi anlamda tehlikeye attığı bir süreç olarak değerlendirilebilir.

2004 Annan Planı referandumu sürecinde, medya tarafgirlik ve ideolojik keskinlik özellikleriyle öne çıkmıştır (Christophorou, 2013, s. 219). Bu dönüşüm, medya içeriklerinin ideolojik ve ekonomik çıkarlarla yoğun şekilde iç içe geçtiğini göstermektedir. Kıbrıs Türk basının bu yapısal evrimi, haber üretiminde şeffaflık ve tarafsızlık ilkesinin sürekli olarak geri plana itildiğini ortaya koymaktadır.

Kıbrıs Türk basının genel değerlendirilmesinde, dava gazeteciliği, partizan yayıncılık ve barış gazeteciliğinin birbirini takip eden şekillerde medyada baskın olduğu görülmektedir (Gürsel, 2015, s. 201-205). Bu çerçevede, nesnellik, tarafsızlık ve etik gibi temel ilkelerde ciddi erozyonlar yaşanmış, halkın doğru bilgiye erişim hakkı zedelenmiştir. Bu yapısal sorunların giderilmesi için kapsamlı yasal ve kurumsal reformlara ihtiyaç vardır. Kıbrıs Türk basının demokratik bir kamu alanı yaratabilmesi, ancak bağımsız, etik ve çoğulcu bir medya ortamının tesisi ile mümkün olabilecektir.

3.3. Gazeteler

Kıbrıs Türk basını denildiğinde akla ilk gelen sektör gazeteciliktir ve 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ilk gazetelerin yayımlandığı görülmektedir. Kıbrıs Türk yazılı basınında mülkiyet yapısı, ideolojik yayın yapanlar, siyasal partilere bağlı olanlar ve holding ya da aile şirketlerine ait gazeteler şeklinde ayrılmaktadır.

Kıbrıs Türk basınının gelişimi siyasal gelişmelerle paralellik göstermekte olup, özellikle Kıbrıs Rumlarının enosis siyasetine karşı taksim tezinin savunulduğu milli dava, basının ana çerçevesini oluşturmuştur. Birçok gazetenin siyasi partilerin yayın organı olduğu, dava gazeteciliği ve propagandist gazetecilik kavramlarının ön plana çıktığı görülmektedir (Aktaş, 2016, s. 45-46; Kalkan, Şafaklı & Salman Günalp, 2015, s. 16-17). 2000'li yıllarda ise barış gazeteciliği kavramı basında önem kazanmıştır.

Kıbrıs Türk basınının 19. yüzyılın ikinci yarısında şekillenmeye başlamasının temel nedeni, Türk kimliğinin korunması olmuştur. Başlangıçta elitist ve sınırlı erişime sahip olan Kıbrıs Türk basını, İngiliz hakimiyeti döneminde direniş ve kimlik koruma amacıyla hareket etmiştir. 1974 müdahalesi sonrası ise Kıbrıs Türklerinin sesini dünyaya duyurma çabası ön plana çıkmıştır. 1983-1990 yılları arasında siyasi partilerin manifestolarının yayımlanması, kar paylarının artırılması ve belli ideolojilerin savunulması gazetecilikte öne çıkmıştır. 1990 sonrası küreselleşmenin etkisi ile basın daha profesyonel bir görünüm kazanmış, politik angajmandan uzaklaşılarak barış gazeteciliği gibi yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır (Çakır, 2017, s. 122-125; Kalkan, Şafaklı & Salman Günalp, 2015, s. 17-19). Kıbrıs Türk basınının farklı dönemlerde geçirdiği dönüşümde adada yaşanan siyasal gelişmeler ve Türk toplumunun kimliklerini koruma ve direniş çabaları belirleyici olmuştur.

1980 sonrası küreselleşme sürecinin etkisiyle, basın ideolojik sınırlamalardan kısmen uzaklaşarak daha interaktif ve daha çok kitleye hitap eden bir yapıya dönüşmüştür. Bu süreçte neo-liberal politikalar ve özelleştirme hareketleri de holding gazeteciliğini ortaya çıkarmıştır. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte Kıbrıs Türk basınında dijitalleşme ve teknolojik dönüşüm hızlanmıştır (Erdoğan, 2019, s. 87-90; Kalkan, Şafaklı & Salman Günalp, 2015, s. 19). Kıbrıs Türk basınının şekillenmesinde, Türk toplumunun kimliklerini koruma çabaları, küreselleşme ve teknolojik gelişmeler belirleyici olmuş ve bu çerçevede değişim ve dönüşüm geçirmiştir.

Günümüzde Kıbrıs Türk yazılı basını, siyasi partilerle doğrudan bağlantılı gazeteler, ideolojik yayın yapan gazeteler ve tarafsız yayın yapmaya çalışan

gazeteler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Örneğin, Güneş-UBP, Ortam-TDP gibi partizan yayınlar olduğu gibi, Afrika ve Volkan gibi ideolojik yayınlar da mevcuttur. Kıbrıs, Halkın Sesi, Star Kıbrıs gibi gazeteler ise daha ortada duran yayın çizgisiyle dikkat çekmektedir (Yılmaz, 2020, s. 56-58; Kalkan, Şafaklı & Salman Günalp, 2015, s. 19). Bu sınıflandırma, Kıbrıs Türk basınının siyasi kutuplaşma ve ideolojik farklılıkları yansıtma biçimini göstermektedir. Medyanın farklı yayın çizgileri, toplumdaki siyasi çeşitliliği ve çatışmaları yansıtmakta, fakat aynı zamanda tarafsızlık sorunlarını da gündeme getirmektedir.

Kıbrıs yazılı basını önemli yapısal sorunlarla karşı karşıyadır. Mali ve idari sorunlar arasında reklam gelirlerinin azlığı, sahiplik yapısının kurumsallaşmaya engel olması ve Türkiye medyasıyla haksız rekabet sayılabilir. Ayrıca, editoryal özgürlüklerin kısıtlanması, Kıbrıs Türk Basın Konseyi'nin işlevsizliği, ekonomik zorluklar, özgün habercilik eksikliği ve siyasi müdahaleler medya alanında temel sorunlar olarak görülmektedir. KKTC ile GKRY basını arasında yapılan karşılaştırmada, GKRY'nin teknik donanım, devlet desteği, uydu kullanımı ve AB üyeliği gibi avantajlara sahip olduğu tespit edilmiştir (Demir & Arslan, 2018, s. 210-215; Kalkan, Şafaklı & Salman Günalp, 2015, s. 19-23). Kıbrıs Türk basını ciddi yapısal sorunlar ve dış etkenlerle karşı kaşsıyadır ve Kıbrıs Türk basınının profesyonelleşme ve özgürlük alanlarındaki kısıtlamaları gözler önüne serilmektedir.

Kıbrıs Türk siyaseti ve basını arasındaki karşılıklı ilişki, medya-siyaset etkileşiminin tarihsel bir örneği olarak dava gazeteciliğiyle başlamış ve 2000'li yıllarda barış gazeteciliğine evrilmiştir. Gazeteler, Osmanlı döneminden itibaren siyasetle iç içe olmuş ve milli mücadeleyi örgütleyici görev üstlenmiştir. Dava gazeteciliği, ekonomi politik ve gündelik unsurları nötralize ederek basını siyasetin bir nesnesi haline getirmiştir (Özkan, 2017, s. 134-136; Ercan, 2018, s. 333). Kıbrıs Türk basını önemli toplumsal ve siyasal işlevler yerine getirmiştir ve siyasal iktidar ile medya arasındaki karşılıklı bağımlılık söz konusudur.

Medya ve siyaset arasındaki karşılıklı çıkar ilişkisi, birçok araştırmacı tarafından vurgulanmaktadır. McChesney (2004), medya sektörünün ekonomik ve siyasi güçler tarafından şekillendirildiğini, bu durumun medyanın özgürlüğünü

kısıtladığını belirtir (s. 18-20). Bagdikian (2004) ise medya sahiplerinin siyasi çıkarlar doğrultusunda medya organları üzerinde kontrol sağladığını ve bunun basının bağımsızlığını zedelediğini ifade etmektedir (s. 45-50). Bu bağlamda, Couldry ve Curran (2003), medya kuruluşlarının sermaye ve siyasi çıkarlarla sınırlandırılmasının gazetecilik etiği ve özgür basın ilkeleri açısından ciddi bir problem olduğunu vurgular (s. 12-15). Dolayısıyla, medya ile siyaset arasındaki bu etkileşim, bağımsız ve tarafsız haberciliğin önündeki temel engellerden biri olarak değerlendirilmelidir.

Medya ve siyaset arasındaki bu ilişki biçimi, medya sahipliği ve siyasi nüfuzun medya içeriği ve işleyişi üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymakta, demokratik işlevi olan basın için kritik uyarılar içermektedir.

Sonuç olarak, Kıbrıs Türk basını, tarihsel olarak siyasal gelişmelerle şekillenmiş, milli dava söylemiyle güçlü bir ideolojik misyon üstlenmiş ve çeşitli ekonomik ve siyasi dönüşümlerle evrilmiştir. Günümüzde ise mülkiyet yapısı, siyasi bağlantılar ve ekonomik sorunlar basının bağımsızlığı ve işlevselliği üzerinde belirleyici olmaktadır. Yapısal sorunlar, medya kuruluşlarının kurumsallaşmasını engellerken, siyasi müdahaleler ve sermaye ilişkileri basının özgürlük alanını kısıtlamaktadır. Küreselleşme ve teknoloji değişimleri ise sektörde profesyonelleşme ve çeşitlenme potansiyeli yaratmakla birlikte, siyasi ve ekonomik nüfuzun etkisi halen güçlüdür. Bu nedenle, Kıbrıs Türk basınının demokratik işlevini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için yapısal reformlar, kurumsallaşma, editoryal bağımsızlık ve medya okuryazarlığı alanlarında gelişmelere ihtiyaç duyulmaktadır.

3.4. Türk Ajansı-Kıbrıs (TAK)

Haber ajansları, bir toplumun ve devletin hem ulusal hem de uluslararası kamuoyuna sesini duyurabilmesi açısından kritik bir rol üstlenir. Kıbrıs Türk basını, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren gelişim göstermiş ve bu süreçte Kıbrıs Türklerinin kimliklerini ve adadaki varlıklarını koruma mücadelesi belirleyici olmuştur (Aksoy, 2010, s. 47). Ancak Kıbrıs Türk basınının kendi haber kaynağı olan bir ulusal ajansa kavuşması, 21 Aralık 1973 tarihinde TAK kuruluşuyla mümkün olmuştur (KKTC Enformasyon Dairesi, t.y., s. 3). Bu

gelişme, Kıbrıs Türk basını için yalnızca teknik bir kazanım değil, aynı zamanda kendi sesini oluşturma ve bağımsız bir medya kimliği inşa etme yolunda stratejik bir dönüm noktasıdır. TAK'ın kuruluşu, Kıbrıs Türk toplumunun haber üretiminde dışa bağımlılığını azaltmış ve kendi gerçekliğini dünyaya aktarma fırsatı yaratmıştır. Bu bağlamda TAK, Kıbrıs Türk basınının özgün bir platform kazanmasına vesile olmuştur.

TAK, Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi'nin ihtiyacına cevap olarak kurulmuş, 21 Aralık 1973 tarihinde ilk bültenini yayımlayarak faaliyetlerine başlamıştır (Türk Ajansı Kıbrıs, t.y.). Kuruluş tarihi, Kıbrıs Türk halkının en çetin dönemlerinden birine denk gelmiş ve ajans, tarafsızlık ve doğru habercilik ilkeleri doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmüştür (BRT Yayıncılık Tarihi Müzesi, t.y.). TAK'ın ortaya çıkışı, yalnızca bir haber kaynağı sağlama değil, aynı zamanda ulusal bilincin ve basın özgürlüğünün gelişimine hizmet etme işlevi taşımaktadır. Uluslararası medya analizlerine göre, haber ajanslarının ulusal kimlik oluşumunda önemli bir rolü bulunmaktadır (Boyd-Barrett & Rantanen, 1998, s. 25). Bu durum TAK'ın işlevini daha da anlamlı kılmaktadır. Bu çerçevede TAK'ın, ulusal bir medya yapılanmasının temel taşı olduğu söylenebilir.

TAK'ın kuruluşunda önemli isimler yer almıştır. Türkiye'deki Cumhuriyet gazetesinin Kıbrıs muhabiri Said Terzioğlu ajansın kurucusu olurken, Kemal Aşık ise kurumsallaşma sürecinde önemli katkı sağlamıştır (KKTC Enformasyon Dairesi, t.y.). Ajans, sınırlı teknik imkanlarla başlarken, 1990 itibariyle bilgisayar teknolojisine geçiş yaparak günlük haber üretimini arttırmıştır. Günümüzde TAK; Anadolu Ajansı, İhlas Haber Ajansı ve Reuters gibi uluslararası ajanslarla iş birliği yapmaktadır (Reuters, 2020). Bu uluslararası entegrasyon, TAK'ın profesyonelleşmesini ve dünya haber ağına entegre olmasını sağlamıştır. TAK'ın bu göstermiş olduğu kurumsal gelişme, Kıbrıs Türk basınının uluslararası alandaki konumunu güçlendiren bir yapılanmaya işaret etmektedir.

Ajansın kurulmasına katkı sağlayan liderlerden biri olan Rauf Denktaş, TAK'ın Kıbrıs Türklerinin dünya ile irtibatını sağladığını belirtmiş ve ajansın stratejik bir görev üstlendiğini vurgulamıştır (BRT Yayıncılık Tarihi Müzesi, t.y.). Bu model, tarihsel olarak Anadolu Ajansı'nın Osmanlı sonrası Türkiye'de oynadığı rolle

benzerlik taşımaktadır (Shinar, 2009, s. 66). TAK'ın bu benzer yapılanması, ajansın Kıbrıs Türk toplumunun bağımsız sesini dünyaya duyurma amacının altını çizmektedir. Bu perspektif, TAK'ın bir medya organının ötesinde, bir siyasi ve toplumsal ihtiyacın sonucu olarak doğduğunu ortaya koymaktadır.

Ajansın ilk yıllarında maddi sıkıntılar ciddi boyuttayken, personel maaşları piyango gelirlerinden karşılanmış, haberler bisikletle dağıtılmıştır (BRT Yayıncılık Tarihi Müzesi, t.y.). Kemal Aşık döneminde ajans yasal statü kazanmış ve Rum basınından haber çeviri hizmetleri başlatılmıştır. Uluslararası ajans yapılarında da benzer finansal zorlukların başlangıçta sıkça yaşandığı bilinmektedir (Boyd-Barrett & Thussu, 1992, s. 38). TAK'ın bu zorluklara rağmen süreklilik sağlaması, Kıbrıs Türk basınının kurumsallaşma kapasitesini göstermektedir.

TAK, abonelerine Kıbrıs gündemi, Türkiye ve dünya haberleri ile GKRY basın çevirilerini sunmakta, ayrıca devlet, meclis ve sivil toplum faaliyetlerini takip etmektedir (BRT Yayıncılık Tarihi Müzesi, t.y.). TAK'ın bu kapsamlı haber yapısı, ajansın Kıbrıs Türk toplumunun en temel haber kaynağı olduğunu göstermektedir. Yerel ve uluslararası haber akışını entegre sunma becerisi, medya kurumları için önemli bir rekabet avantajı sağlamaktadır (Paterson & Sreberny, 2004, s. 12). Bu durum, TAK'ın medya alanında etkin ve çevik bir yapıya sahip olduğunun bir işareti olarak değerlendirilebilir.

Günümüzde TAK, Türkçe, Rumca ve İngilizce bültenler, fotoğraf servisleri ve abonelik hizmetleriyle faaliyet göstermektedir (Türk Ajansı Kıbrıs, t.y.). Çok dillilik, haber ajanslarının çatışma bölgelerinde daha geniş kamuoyuna erişme stratejisinin temel unsurudur (Puddephatt, 2011, s. 32). TAK'ın bu politikası, Kıbrıs'taki çok dilli ve çok taraflı yapıya uygun, profesyonel bir medya hizmeti sunmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak, TAK, Kıbrıs Türk basınının ulusal ve uluslararası alanda kendine ait bir sesi olmasını sağlayan temel kurumlardan biri olmuştur. Kuruluşundan itibaren zorluklara rağmen sürekliliğini koruyan TAK, ulusal kimlik ve bağımsız medya hedefleri doğrultusunda kritik bir misyon üstlenmiştir. Teknolojik güncellemeleri yakından takip etmesi ve çok dilli yayın politikasıyla, Kıbrıs Türk

toplumunun sesi olmaya devam etmektedir. Ancak ekonomik kısıtlamalar ve siyasal baskılar, ajansın gelecekteki özerkliği için risk oluşturabilir. TAK'ın daha bağımsız, şeffaf ve profesyonel bir yapıya kavuşturulması, Kıbrıs Türk basınının uluslararası itibarını ve etkinliğini arttıracak bir adım olacaktır.

3.5. KKTC'de Radyo

Kıbrıs Adası'nın radyo ile tanışması, dünya genelindeki yaygınlık sürecine kıyasla oldukça geç gerçekleşmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında radyo teknolojisi, özellikle Batı ülkelerinde hızlı bir şekilde yaygınlaşırken, Kıbrıs Adası bu teknolojiyi ancak 1929 Dünya Ekonomik Krizi sonrasında benimseyebilmiştir. İngiliz sömürge yönetiminin hakim olduğu bu dönemde, Almanya ve İngiltere tarafından adaya yönelik propaganda amaçlı radyo yayınlarının yapılması, radyonun Kıbrıs'taki ilk politik iletişim araçlarından biri olacağını göstermiştir (Kıbrıslı, 2020, s. 67). Bu bağlamda, Kıbrıs'ta radyonun bir iletişim aracı olmanın ötesinde hegemonya kurma aracı olarak işlev gördüğü söylenebilir. Teknolojik gecikmenin yanı sıra, siyasi tercihlerin de radyonun gelişim sürecini etkilediği açıktır (Smith, 2014, s. 45). Bu tarihsel perspektif, radyo teknolojisinin yalnızca teknik bir gelişme değil, aynı zamanda sömürgecilik politikalarının ve hegemonik güç ilişkilerinin somut bir yansıması olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Kıbrıs'ta radyo, iletişimden çok siyasi bir araç olarak okunmalıdır.

1935 yılında İngiltere, Lefkoşa'da askeri personeli için kurduğu radyo istasyonu aracılığıyla adadaki ilk düzenli yayınları başlatmıştır. Ancak bu yayınlar yalnızca İngiliz askeri birliklerine yönelikti (Jones, 2011, s. 132). 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, bu radyo altyapısı yeni devlete devredilmiştir. Ne var ki, yayın politikaları Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında eşitlik gözetmemiş, özellikle Rum çoğunluğun taleplerini önceliklendirmiştir (Mehmet, 2017, s. 112). Bu durum, etnik temelli medya ayrışmasının başlangıcını teşkil etmiş ve Kıbrıs Türk toplumunun kendi iletişim kanallarını oluşturma gereksinimini doğurmuştur (Papadakis, 2005, s. 88). Medya ve iletişim araçlarının etnik ayrışmaya hizmet etmesi, Kıbrıs'ta siyasi çatışmanın medya aracılığıyla yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Bu, medyanın tarafsız bilgi aktarıcısı olmaktan ziyade kimlik siyasetine aracılık ettiği bir bağlama işaret etmektedir.

21 Aralık 1963'te yaşanan "Kanlı Noel" olayları sonrasında, Kıbrıs Türk toplumu için önemli bir dönüm noktası olan Bayrak Radyosu kurulmuştur. İlk yayını 25 Aralık 1963'te gerçekleştiren Bayrak Radyosu, Kıbrıs Türklerinin sesi olma işlevini üstlenmiş, milli birlik ve direniş sembolü haline gelmiştir (Ercan, 2019, s. 204–205). Bu adım, Kıbrıs Türklerinin medya üretimi ve dağıtımında bağımsız yapı oluşturma sürecinin somutlaşmasıdır. Radyo, bu süreçte sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda psikolojik dayanışma ve kimlik inşası için kritik bir platform olmuştur (Kraidy, 2002, s. 175). Bayrak Radyosu'nun kuruluşu, medya ile kimlik politikalarının kesiştiği noktayı göstermekte; radyo, toplumsal direniş ve aidiyetin inşasında merkezi bir rol oynamaktadır.

Bayrak Radyosu'nun ardından Kıbrıs Türk toplumunun coğrafi parçalanması dikkate alınarak "Sancak Radyoları" kurulmuştur. Bu yerel istasyonlar, özellikle haber alma hakkını güvence altına almanın yanında toplumda ortak bir dil ve bilinç oluşturmayı hedeflemiştir (Karababa, 2006, s. 96). Yerel radyoların halkla kurduğu sıcak ilişki, merkezi yayınların eksik bıraktığı sosyal bağları güçlendirmiştir (Coyer, 2010, s. 58). Böylece radyo, sadece merkezi değil, yerel düzeyde de güçlü bir iletişim aracı haline gelmiştir. Sancak radyoları örneği, medya aracının çok katmanlı işlevselliğini ortaya koymuş, yerel radyo, toplumsal bütünleşmenin ve dayanışmanın medya yoluyla sağlanabileceğini göstermiştir.

1974 sonrası dönemde Türkiye'nin müdahalesi ve KTFD'nin ardından KKTC'nin kurulmasıyla, radyo yayıncılığı kurumsallaşmaya başlamış ve BRTK kamu yayıncısı olarak yasal bir zemine oturtulmuştur (Topuzoğlu, 2015, s. 123–124). Bu kurum, Türkiye ile bağları güçlendirmeyi ve uluslararası alanda Kıbrıs Türkü'nün sesini duyurmayı amaçlamıştır. Ancak devletle yakın ilişki, yayınların tarafsızlık ilkesinden sapmasına neden olmuş, medyanın siyasi otoritenin söylemini yansıtma riski artmıştır (Hallin & Mancini, 2004, s. 99). BRTK örneği, kamu yayıncılığının siyasal otorite ile iç içe geçmesi durumunda medyanın kamusal işlevinin zayıflayabileceğini, bunun da demokratik medya ortamı için risk teşkil ettiğini göstermektedir.

Anamur Radyosu ise hem Türkiye'den KKTC'ye teknik ve yayın desteği sağlamış, hem de Türkiye'deki gelişmeleri Kıbrıs Türk toplumuna ulaştırarak

kültürel bağların korunmasında rol oynamıştır (Atay, 2010, s. 71–72). 1970'lerden itibaren Anamur üzerinden yapılan kısa dalga yayınlar, BRTK ile koordineli çalışarak bilgi akışını sağlamış, teknik dayanışmanın medyada stratejik bir araç olduğunu ortaya koymuştur (Scannell, 1996, s. 45). Bu süreç, Kıbrıs Türk medyasının hem içerik hem de teknik açıdan Türkiye'ye olan bağımlılığını göstermektedir. Anamur Radyosu'nun işlevi, medyanın sadece içerik üretimi değil, altyapı açısından da politik ve kültürel bağların sürdürücüsü olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, KKTC'de radyo yayıncılığı, teknik bir gelişmenin ötesinde siyasi mücadele, kimlik inşası ve kültürel süreklilik bakımından çok katmanlı bir olgudur. Bayrak Radyosu ve destekleyici yerel istasyonlar, Kıbrıs Türk toplumunun varlığını hem iç hem dış kamuoyuna duyurmak için önemli araçlar olmuşlardır. Günümüzde dijitalleşme ve medya çeşitliliğinin artmasıyla radyonun merkezi rolü azalmış olsa da, KKTC medyasında radyo tarihsel olarak kurucu ve birleştirici bir araç olarak özel bir konuma sahiptir (Silverstone, 1994, s. 203). Medya teknolojileri değişse de, radyo KKTC'deki toplumsal ve politik yapının şekillenmesinde temel bir rol üstlenmiş; bu durum, medya tarihinin siyasi ve kültürel boyutlarının önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

3.5.1. Milli Mücadele Dönemi'nde KKTC'de Radyo

Kıbrıs Türk basın tarihinde radyo, özellikle 1960 sonrası dönemde toplumsal mücadelede kritik bir iletişim aracı olarak öne çıkmıştır. Sadece haber verme işleviyle sınırlı kalmayıp, milli kimlik inşası ve uluslararası kamuoyuna seslenme aracı olarak da kullanılmıştır (Keser, 2021, s. 126). 1963-1974 arasında kurulan radyo istasyonları, Kıbrıs Türk halkının sesi olma misyonu üstlenmiştir. Bu bağlamda, radyo yayıncılığı, direnişin medya yoluyla örgütlenmesinde anahtar rol oynamıştır. Bu nedenle radyo, teknolojik bir yenilikten öte, siyasi ve toplumsal direniş pratiği olarak ele alınmalıdır.

Radyo teknolojisi I. Dünya Savaşı sonrası dünyada yaygınlaşırken, Kıbrıs'ta radyo yayıncılığı 1929 Ekonomik Krizi'nden sonra başlamıştır. Almanya ve İngiltere'nin ada üzerindeki propaganda faaliyetlerinde radyoyu kullandığı bilinmektedir (Scannell & Cardiff, 1991, s. 45). Ekonomik kriz, halkın radyo gibi alternatif

iletişim araçlarına yönelmesine sebep olmuştur. Gümrük muafiyetleri ile radyo yaygınlaştırılmıştır (Stavrianos, 2000, s. 213). Bu durum, Kıbrıs toplumu için radyo yayıncılığının sosyoekonomik bir ihtiyaç olarak geliştiğini göstermektedir.

İngiliz sömürge yönetimi, radyo yayıncılığını askeri amaçlarla başlatmış ve BBC desteğiyle yaygınlaştırmıştır. 1930'larda radyoların yaygınlaşması, kadınların yayıncılığa katılması ve İngilizlerin propaganda amacıyla radyo kullanımı medyanın hegemonik işlevini göstermektedir (Thompson, 1995, s. 98). Böylece radyo, sömürgeci güçlerin sadece kontrol değil, kültürel hakimiyet kurma aracı olarak da işlev görmüştür.

1950'de İngilizler tarafından kurulan Kıbrıs Radyosu (CBS), çok dilli yayın yapmış ve 1959'da Kıbrıs Radyo-Televizyon Kurumu'na (CBC) dönüşmüştür (Zayani, 2005, s. 78). CBC, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nde ortak temsil esasına dayansa da 1963 çatışmaları sonrası Türk personelin katılımı engellenmiştir (Papadakis, 2005, s. 114). Bu etnik ayrışma, Kıbrıs Türklerinin kendi medya yapılarını inşa etme zorunluluğunu doğurmuştur.

1948'de İngiliz askerlerine yönelik kurulan British Forces Broadcasting Service (BFBS), 1949'dan itibaren Türkçe yayınlar yapmaya başlamıştır ve Kıbrıs Türk toplumunun medyayla ilk kurumsal temasını oluşturmuştur (Papadakis, 2005, s. 110). Bu, Kıbrıs Türk radyo yayıncılığında deneyim kazanma ve teknik bilgi edinme açısından önemli bir adımdır.

Bölgede BBC, Ankara Radyosu ve Moskova Radyosu gibi dış yayınların dinlenmesi, Kıbrıs'ın bölgesel medya ağlarına dahil olduğunu gösterir (Scannell & Cardiff, 1991, s. 157). Bu yayınlar çeşitlilik ve ideolojik çoğulluk sağlasa da yerel medyanın gelişmemiş olması temsil sorununa yol açmıştır. Dolayısıyla, yerel medya altyapısının güçlendirilmesi kritik bir ihtiyaç olmuştur.

Bayrak Radyosu, 25 Aralık 1963'te yayın hayatına başlayarak Kıbrıs Türklerinin ilk kendi radyosu olmuştur. Kurucuları, BFBS ve CBC'de deneyim kazanmış teknik personelden oluşmuştur (Keser, 2014, s. 149). Bu, medyanın sadece bir kurumsal ayrışma değil, aynı zamanda profesyonel bir sürekliliğe ihtiyaç duyduğunu da göstermektedir.

Keser'in (2021) dönemlendirmesine göre radyo yayıncılığı dört dönemde incelenebilir: II. Dünya Savaşı askeri yayınları, 1950'ler sivil İngiliz yayınları, 1960 sonrası ortak yayınlar ve 1963 sonrası Türk radyo istasyonları (s. 124). Bu yaklaşım, radyo yayıncılığının tarihsel ve siyasal bağlamda evrimini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Kıbrıs Türk radyoculuğu, sömürge döneminden başlayıp 1963 sonrası "direniş medyası" kimliği kazanmıştır. İngilizlerin kurumsal ve teknik altyapısı, Türk toplumunun bağımsız medya yapısını oluşturmasında etkili olmuştur. Radyo, Kıbrıs Türklerinin haberleşmesini ve uluslararası sesini duyurmasını sağlamıştır; böylece radyonun siyasal işlevi teyit edilmiştir (Mowlana & Wilson, 1990, s. 213). Bu, medyanın toplumsal direnişteki rolünü ve iletişim tarihinin siyasal mücadelelerle ayrılmaz bağını gösteren önemli örneklerden birisidir.

3.5.1.1.Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRTK)

1950'li yılların sonunda Kıbrıs'ta radyo yayıncılığı, yalnızca teknik bir gelişme olmanın ötesinde, siyasal bir güç unsuru olarak da algılanmaya başlanmıştır. Bu dönemde Kıbrıslı Türklerin kendi radyolarını kurma gerekliliği, 1959 yılında Londra görüşmelerinde Rauf Raif Denktaş tarafından dile getirilmiştir. Denktaş, radyo aracını "kültürel bir araç" olarak nitelendirerek, Türk toplumunun kimliğini ve sesini duyurabileceği bir iletişim platformu olması gerektiğini vurgulamıştır (Keser, 2014, s. 151). Ancak, dönemin siyasi koşulları bu talebin kabul edilmesini engellemiştir. Bu durum, Kıbrıs Türk toplumunun henüz 1960 öncesinde bile kendi iletişim mecraları üzerinde söz sahibi olma isteğini ve kültürel direniş stratejisini ortaya koymaktadır (Onuş, 2016, s. 22). Bu süreç, medyanın sadece bilgi aktarımı aracı değil, aynı zamanda kimlik ve direniş mekanizması olarak kullanıldığının önemli bir göstergesidir. Medya, halkların kendi seslerini uluslararası ve yerel düzeyde duyurabilmeleri için kritik bir araç haline gelmiştir. Özellikle postkolonyal toplumlarda medya, kültürel özerklik ve siyasi özgürlük mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır (Couldry, 2012, s. 97). Bu bağlamda, Bayrak Radyosu'nun kurulması da sadece teknik bir atılım değil, bir direniş biçimi olarak değerlendirilebilir.

1960-1963 yılları arasında, Rum tarafının iletişim alanında baskın konuma gelmesi, Kıbrıs Türk toplumunun haber alma ve sesini duyurma olanaklarını ciddi biçimde kısıtlamıştır. 21 Aralık 1963'teki "Kanlı Noel" saldırılarının ardından, Kıbrıs Türkleri sadece fiziksel saldırılarla değil, aynı zamanda iletişimsel bir kuşatma altında kalmıştır. Telefon hatlarının kesilmesi ve CBC'nin Rumların kontrolünde olması, Türk toplumunun haber alma hakkını neredeyse tamamen ortadan kaldırmıştır (Onuş, 2015, s. 780). Bu zorlayıcı şartlar, alternatif bir iletişim kanalının kurulmasını zorunlu kılmış ve Bayrak Radyosu'nun doğuşuna zemin hazırlamıştır. Kitle iletişim araçlarının toplumsal örgütlenme ve dayanışmadaki rolü göz önüne alındığında, bu gelişme, halkın kriz dönemlerinde kendi iletişim ağlarını oluşturma becerisini göstermesi açısından önemlidir (Castells, 2009, s. 114). Bayrak Radyosu'nun kurulması, sadece teknik bir gereklilik değil; aynı zamanda halkın kolektif kimlik ve dayanışma duygusunu güçlendiren politik bir hamle olarak da okunabilir.

Bayrak Radyosu'nun kuruluşu, teknik açıdan pek çok zorlukla mücadele edilerek gerçekleşmiştir. Ali Gürsoy'un aktardığına göre, 24 Aralık 1963 akşamı hurda malzemelerle toplanan bir verici kullanılarak ilk yayın 25 Aralık'ta yapılmıştır (Onuş, 2015, s. 781). Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük'ün destek verdiği bu süreçte, teknik imkânsızlıklara rağmen kararlılıkla ilerlenmiş, mikrofon olarak telefon ahizesi bile kullanılmıştır. Bu çaba, kriz dönemlerinde iletişim araçlarının nasıl toplumsal bir mücadele ve direniş biçimine dönüştürülebileceğinin en somut örneklerinden biridir. Bu bağlamda, radyo yayıncılığı yalnızca bilgi verme işlevinin ötesine geçmiş, aynı zamanda kolektif hafıza ve direnişin merkezi haline gelmiştir. Türkiye'deki iletişim direnişleriyle kıyaslandığında, Bayrak Radyosu'nun bu rolü, postkolonyal iletişim çalışmalarında ifade edilen "direniş medyası" kavramına paralellik göstermektedir (Downing, 2001, s. 35). Dolayısıyla, bu girişim sadece teknik bir başarı değil, aynı zamanda Kıbrıs Türk toplumunun kendini var etme çabasının da bir simgesidir.

Bayrak Radyosu'nun ilk yayınları "Bayrak, Bayrak..." ifadesiyle başlamış ve kısa sürede toplumun tüm kesimlerine ulaşmıştır (Keser, 2014, s. 155). Bu ilk anons, sadece bir yayın değil, toplumun sesini duyurma kararlılığının ve ortak aidiyet bilincinin ifadesi olmuştur. Halktan gelen bireysel bağışlarla sağlanan teknik

malzeme ve içerik akışı, radyonun toplumla ne denli bütünleştiğini göstermektedir. Böylece, Bayrak Radyosu halkın sahiplenmesiyle bir üst yapısal dayanışma biçimine dönüşmüştür. Dayanışma temelli bu medya modeli, merkezden yönetilen medya anlayışından farklı olarak, tabandan örgütlenen halk medyasının tarihi örnekleriyle de paralellik taşımaktadır (Downing, 2001, s. 67). Bu yaklaşım, halk iletişiminin hem demokratik katılımı artırdığını hem de kriz zamanlarında psikososyal destek sağladığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Bayrak Radyosu halkın örgütlenme kapasitesini artıran, kolektif bilinci güçlendiren bir kurum olarak değerlendirilebilir.

1964-1974 yılları arasındaki mücadele döneminde Bayrak Radyosu, sadece haber yayını yapmakla kalmamış, halkın moral ve motivasyon kaynağı olmuştur. Rum saldırılarının yol açtığı moral bozukluğunu gidermek için marşlar, şiirler ve kahramanlık türküleri yayınlanmış; bu tür yayınlar toplumun psikolojik direncini artırmıştır (Keser, 2015, s. 156). Ayrıca, parçalanmış ailelerin haberleşmesinde de kritik bir rol üstlenmiştir. Böylece Bayrak Radyosu, toplumsal dayanışmanın ve psikolojik direnişin önemli bir aracı haline gelmiştir. Bu durum, medya çalışmalarında sıkça vurgulanan "kriz anlarında medyanın birleştirici rolü" kavramını doğrulamaktadır (Neuman, Just & Crigler, 1992, s. 201). Medyanın kriz durumlarında yalnızca bilgi aktarmaktan öte, toplumun moralini yükseltici işlevi, Bayrak Radyosu örneğinde somutlaşmıştır. Bu açıdan kurum, sadece teknik bir yayın organı değil, aynı zamanda toplumsal psikolojinin önemli bir destekçisi olarak okunmalıdır.

Bayrak Radyosu'nun teknik sürdürülebilirliği için önemli önlemler alınmıştır. İstasyonun yerinin Rum istihbaratı tarafından tespit edilmesini önlemek amacıyla sık sık yer değiştirilmiş, hatta tüneller kazılarak mobil istasyonlar kurulmuştur. Türkiye'den gönderilen 7.5 kW gücündeki verici ile yayın alanı genişletilmiş ve radyo, adanın dört bir yanındaki Kıbrıs Türkler tarafından rahatlıkla dinlenebilir hale gelmiştir (Keser, 2015, s. 164). Bu teknik ve lojistik başarı, hem uluslararası dayanışmanın hem de yerel örgütlenmenin gücünü ortaya koymaktadır. Bu teknik çabalar, sosyal hareketlerin iletişim stratejilerinde altyapının önemini göstermektedir (Castells, 2012, s. 89). Bayrak Radyosu'nun yaşadığı zorluklara rağmen varlığını sürdürebilmesi, iletişim teknolojilerinin yerel direniş

hareketlerindeki belirleyici rolünü gözler önüne sermektedir. Teknik altyapının sürekli geliştirilmesi, politik direnişin sürekliliği için hayati bir unsur olmuştur.

Bayrak Radyosu'nun Kıbrıs Türk mücadelesindeki sembolik anlamı, Osman Güvenir tarafından "parçalanmış aileler arasındaki köprüyü kurması" şeklinde ifade edilmektedir (Keser, 2015, s. 167). Bu tanım, radyonun sadece siyasi bir araç değil, aynı zamanda insani ve duygusal bir bağ kurucu unsur olduğunu ortaya koymaktadır. BRTK'nin zamanla kurumsallaşması ve bugün modern bir yayın kuruluşuna dönüşmesi, geçmişteki direniş temelli radyo yayıncılığının nasıl kalıcı bir kamu hizmetine dönüştüğünün göstergesidir.

Medya kurumlarının direnişten kurumsal yapıya evrilmesi, toplumsal hafıza ve kimlik inşasında önemli bir süreçtir (Assmann, 2011, s. 45). Bayrak Radyosu örneğinde görüldüğü gibi, halkın sahiplenmesi ve direniş ruhu, uzun vadede kurumsal bir hafızaya ve toplumsal bütünlüğe katkı sağlamıştır. Bu dönüşüm, medyanın toplumsal dinamikler içerisindeki değişken rolünü anlamak açısından önemli bir vaka çalışmasıdır.

3.5.1.2.Anamur Radyosu

1960'lar ve 1970'lerde Kıbrıs Türk toplumunun milli mücadelesinde radyo yayınları, sadece haberleşme aracı olmanın ötesinde psikolojik harp ve propaganda faaliyetlerinin önemli bir unsuru olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Anamur Radyosu, Bayrak Radyosu ile birlikte Kıbrıs Türklerinin uluslararası kamuoyunda sesini duyurma ve toplum içi dayanışmayı pekiştirme görevlerini üstlenmiştir (Keser, 2017, s. 398). Radyo yayınları, özellikle yazılı basının ulaşamadığı ya da engellendiği zamanlarda milli bilincin ve direniş ruhunun canlı tutulmasında merkezi bir işlev görmüştür. Bu nedenle, Anamur Radyosu, sadece teknik bir yayın kuruluşu değil, aynı zamanda bir direniş simgesi olarak değerlendirilmelidir.

Soğuk Savaş döneminde radyo, dünya genelinde propaganda ve psikolojik savaşın ana araçlarından biri haline gelmiştir (Dayan & Katz, 1992, s. 53-59). Kıbrıs özelinde, 1963 sonrası EOKA terör saldırılarının şiddetlenmesiyle radyo, Türk toplumunun örgütlenme, bilgilendirme ve moral kaynağı olma fonksiyonlarını

üstlenmiştir. Chomsky ve Herman (1988), medya sistemlerinin iktidar ilişkileri çerçevesinde nasıl yapılandırıldığını tartışırken, Kıbrıs'taki radyo yayınlarının Türkiye ve TMT'nin kontrolünde olması, bu teoriyi doğrular niteliktedir (s. 25-30). Bu durum, medyanın kriz dönemlerinde hem iktidar hem de toplumsal direniş aracı olarak iki yönlü işlevini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Anamur Radyosu, medya ve iktidar arasındaki dinamiklerin çatışma alanlarında somut bir tezahürüdür.

Teknik açıdan değerlendirildiğinde, Anamur Radyosu'nun Kıbrıs'a doğrudan yayın yapabilmesi, dönemin teknolojik kısıtlarına rağmen büyük bir başarıdır. EOKA ve Rum tarafının yoğun istihbarat faaliyetlerine ve yayınları engelleme çabalarına rağmen radyo kesintisiz yayınlarını sürdürmüş ve Türkiye'nin milli mücadeleye verdiği desteğin simgesi olmuştur (Keser, 2017, s. 400-405). Dayan ve Katz (1992) da Soğuk Savaş döneminde radyo dalgalarının sadece teknik bir iletişim aracı değil, aynı zamanda sınırları aşan politik bir güç olarak kullanıldığını belirtir (s. 60). Bu örnek, teknolojinin siyasal amaçlar doğrultusunda nasıl stratejik bir araca dönüştüğünün açık göstergesidir. Bu nedenle Anamur Radyosu, teknolojik yeniliklerin politikleştiği ve çatışma ortamlarında stratejik iletişim aracı haline geldiği bir model olmuştur.

Sosyal ve kültürel boyutta, radyo yayınları Kıbrıs Türklerinin gettolaşma, yer değiştirme ve güvenlik bölgelerine göç ettikleri dönemlerde bilgi akışını sağlamış, halkın moralini yüksek tutmaya hizmet etmiştir (Çelik, 2019, s. 136). Anamur Radyosu'nun çok dilli (Türkçe, İngilizce, Rumca) yayın politikası ise propaganda etkinliğini artırarak hem iç toplumda birliği pekiştirmiş hem de uluslararası kamuoyuna yönelik mesajların iletilmesini kolaylaştırmıştır (Nimmo & Combs, 2000, s. 112-115). Bu kapsamda, radyo sadece iletişim teknolojisi değil, toplumsal kimlik inşasında ve dış politika araçlarında da merkezi bir role sahiptir.

Coğrafi ve askeri stratejik önemi nedeniyle Anamur, Türkiye'nin Kıbrıs'a doğrudan destek sağlama operasyonlarının kritik bir haberleşme ve koordinasyon merkezi olmuştur (Keser, 2017, s. 398-400). Özellikle 1974 Barış Harekatı sırasında Hava Radar Merkezi Komutanlığı'nın radyo üzerinden gerçekleştirdiği koordinasyon, Anamur Radyosu'nun propaganda işlevinin yanı sıra askeri

haberleşmede de hayati bir araç olduğunu göstermiştir (Tümerkan, 2015, s. 210-213). Bu durum, iletişim teknolojilerinin modern savaşlarda çok boyutlu ve hayati önem taşıyan araçlar olduğunu somutlaştırmaktadır. Böylece Anamur Radyosu, sadece sivil iletişim değil, aynı zamanda askeri stratejilerin ayrılmaz bir parçası olarak da görülebilir.

1974 sonrası dönemde, Kıbrıs Türk toplumundaki siyasi ve sosyal yapıdaki değişimle birlikte, Anamur Radyosu ve benzeri sancak radyolarının görevleri sona ermiş ve Türkiye'nin resmi medya organlarına devredilmiştir (İnal, 2018, s. 90; Çelik, 2019, s. 138). Anamur radyo yayıncılığı, medya araçlarının kriz ve çatışma ortamlarında üstlendiği çok boyutlu rollerin somut bir örneğidir (İnal, 2018, s. 91). Anamur Radyosu, Kıbrıs Türklerinin milli mücadelesinde yalnızca bir radyo yayıncısı değil, psikolojik, siyasi ve askeri fonksiyonları bulunan çok yönlü bir stratejik iletişim aracı olmuştur.

3.6. Günümüzde KKTC Basınının Gelişim Eğilimi

Kıbrıs Türk basınının tarihsel gelişimi, adadaki siyasi mücadele ve etnik çatışmalarla doğrudan bağlantılıdır. Rumların enosis politikası ve Kıbrıs Türklerinin buna karşı geliştirdiği taksim tezi, basının temel yayın eksenini oluşturmuştur. Bu bağlamda, Tükkol (2012) Kıbrıs Türk basınının "milli davanın savunucusu olarak pozisyon aldığını ve yayın politikalarını bu doğrultuda şekillendirdiğini" ifade etmektedir (s. 91). Bu durum, basının yalnızca haber verme aracı olmaktan çıkarak siyasi bir aktör haline gelmesine yol açmıştır. Basının bu işlevi, kamuoyu oluşturma açısından önemli bir avantaj sağlarken, tarafsızlık ve nesnellik açısından da sınırlayıcı bir unsur teşkil etmektedir. Basının tarihsel bağlamda milli kimlik ve siyasi mücadeleyle iç içe olması, onun siyasi tarafgirliğini anlamlı kılmakla birlikte, demokratik toplumlarda beklenen gazetecilik ilkeleri açısından sorun yaratmaktadır.

Osmanlı döneminde Kıbrıs Türk basını, özellikle 1878-1914 yılları arasında İngiliz yönetimine karşı sert bir muhalefet sergilemiştir. Bu dönemde Ümid Gazetesi gibi yayın organları, sömürge yönetimini eleştirmiş ve halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır (Berberoğlu, 1999, s. 112-115). Ayrıca Jön Türk hareketinin etkisiyle milliyetçi fikirler Kıbrıs Türk basınında yaygınlık kazanmış,

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu Kıbrıslı Türkler arasında yeni umutlar yaratmıştır (Yaylagül, 2019, s. 46). Bu ideolojik dönüşüm, basının hem yerel hem de ulusal politikalara etki etmesini sağlamıştır. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş döneminde basının ideolojik dönüşümü, bölgesel ve ulusal kimliklerin pekişmesinde kritik rol oynamış; bu da basının toplumdaki etkinliğini artırmıştır.

1950'li yıllarda Kıbrıs Türk basını, enosis karşıtı milli dava gazeteciliği ile şekillenmiştir. Özellikle 1958'de Bozkurt gazetesinde yayımlanan Bağdat Paktı haberleri, toplumsal hareketliliği tetiklemiştir (Hançer, 2006, s. 213). Ancak bu dönemde basın, siyasi partilerin ve örgütlerin propaganda aracı haline gelmiş, tarafsızlık iddiası büyük ölçüde zayıflamıştır (Kahraman, 2014, s. 175). Basın siyasetle iç içe geçmiş ve basından beklenen demokratik işlevleri sınırlı kalmıştır. Siyasi tarafgirliğin yoğun olduğu bu dönem, basının haber verme işlevinin ötesinde propaganda aracı olarak kullanılmasına neden olmuş, toplumdaki kutuplaşmayı derinleştirmiştir.

1974 müdahalesinden sonra da Kıbrıs Türk basınının siyasi kontrolü devam etmiş, 1975-2012 döneminde birçok gazete siyasi parti ve örgütlerin yayın organı olarak faaliyet göstermiştir (Demirci, 2015, s. 130). Bu yapı, basının tarafsızlık ve nesnellik ilkelerinden uzaklaşmasına yol açmış ve demokratik toplum için gerekli çoğulcu medya ortamını zayıflatmıştır. Basının siyasi aktörler tarafından yoğun şekilde kontrol edilmesi, medya ortamında demokratik işleyişin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

1990'ların sonlarından itibaren barış gazeteciliği uluslararası düzeyde önem kazanmış, Kıbrıs'ta da 2000'li yıllarda bu yaklaşım etkisini göstermeye başlamıştır (Tükenmez, 2011, s. 88-89). Ancak, Kıbrıs Türk medyasının ekonomik ve sahiplik yapısı nedeniyle barış gazeteciliğinin yüksek tirajlı gazetelerde yaygınlaşmadığı görülmektedir (Özdemir, 2017, s. 102). Medya finansmanındaki bağımlılıklar, bu tür alternatif habercilik biçimlerinin gelişmesini kısıtlamaktadır. Ekonomik bağımlılık ve sahiplik yapısı, barış odaklı gazeteciliğin gelişimini engellemekte, medya içeriklerinin çeşitliliğini ve özgürlüğünü kısıtlamaktadır.

Kitle iletişim araçlarının ideolojik içeriklerinin, üretici kurumların iktidar ilişkileriyle şekillenmesi ekonomi politik açıdan önemlidir (Yaylagül, 2019, s. 62). Kıbrıs Türk basını tarihsel olarak parti gazeteleri ve holdinglere bağlı yayın organlarından oluşmuştur. Herman ve Chomsky'nin (2008) propaganda modeli bağlamında medyanın sahiplik yapısı, reklam gelirleri ve devletle ilişkiler, haber içeriklerini yönlendirmektedir. Bu durum, basının demokratik işlevini olumsuz etkilemektedir. Medyanın ekonomik ve siyasi çıkar odaklı yapısı, gazetecilikte çeşitlilik ve özgürlük alanlarını kısıtlayarak demokratik işlevselliği zayıflatmaktadır.

Küresel ekonomik dönüşümler ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, KKTC basınında yayıncılık yapısını dönüştürmüş; 2004 Annan Planı sürecinde çatışmacı ve yanlı haberlerin artışı gözlemlenmiştir (Hançer, 2006, s. 217). Neoliberal politikaların etkisiyle, AB yanlısı barış gazeteciliği ile Türkiye'ye bağlı dava gazeteciliği arasında bir gerilim oluşmuş, bu da basının kimliksel olarak kutuplaşmasına yol açmıştır (Demirci, 2015, s. 138). Küresel ve yerel siyasi-ekonomik dönüşümler basının kutuplaşmasını derinleştirmiş, basının toplumsal rolünü karmaşıklaştırmıştır.

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Başkanı Sami Özuslu'nun 2017'de ifade ettiği üzere, ekonomik sorunlar KKTC basınının en temel problemidir. Türkiye medyasının hakimiyeti, yetersiz reklam gelirleri ve mali zorluklar basının bağımsızlığını tehdit etmektedir (Özuslu, 2017, s. 15). Bu koşullar altında küçük ölçekli gazeteler sahiplik ve finansman bağımlılığı nedeniyle propaganda amaçlı habercilik yapmaya devam etmektedir. Ekonomik bağımlılık, medyanın özgür ve tarafsız haber yapma kapasitesini zayıflatarak, demokratik işlevin yerine getirilmesini engellemektedir.

4. MEDYANIN REALİTEYİ VE ULUSLARARASI POLİTİKANIN TASARLANMASINA ETKİSİ

Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak adlandırılan medya, gerek iç politikayı gerekse de dış politika ve uluslararası politikayı etkileme gücüne sahip bir alan olmuştur. Medya çalışmalarında kullanılan ana akım yaklaşımlar, şirketlerin ve hükümetlerin strateji ve propaganda amaçlı gerekli bilgilere ulaşması için kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerindeki etkisi konusunda ampirik ve davranış bilimleri geleneği içinde araştırmalar yaparken, ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçleri iletişim araştırmalarında sürecin dışında tutmaktadır. Marksizm'den doğan eleştirel yaklaşımlar ise, kitle iletişim araçlarını ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçlerin içinde başka bir deyişle bağlamından kopartmadan, iktidar ve mülkiyet temelinde kapitalist sistemin üretilmesi ve yeniden üretilmesinde kitle iletişim araçlarının işlevini analiz ederler. Gerek ana akım yaklaşımlar gerekse de eleştirel yaklaşımlar için medyanın propaganda amaçlı faaliyetleri önemli çalışma konu başlıklarının başında gelmektedir. Bu tez çalışması da, KKTC yazılı basınının eleştirel politik yaklaşım çerçevesinde Noam Chomsky ve Edward Herman tarafından "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" (Herman ve Chomsky. 2006) isimli çalışmasında ortaya konan propaganda modeli üzerinden sınanması üzerine oluşturulmuş ve KKTC basınında medya iktidar ve medya finansal güç ilişkisini ve medyanın realiteyi ve uluslararası politikanın oluşturulmasına etkisi üzerine oluşturulmuştur.

Çalışmanın dördüncü bölümü "Medyanın Realiteyi ve Uluslararası Politikanın Tasarlanmasına Etkisi" ana başlığı olarak oluşturulmuş, kuramsal olarak KKTC yazılı basınını ekonomi politik kuramın açıklama potansiyelinin ölçülmesi üzerine kurulmuş ve teorik çerçeve ekonomi politik kuram üzerine inşa edilmiştir. Çalışmanın teorik bölümünü oluşturan bu bölümde incelenecek konular şu şekilde olacaktır;

Öncelikli olarak, ekonomi politik kuram başlığı altında kuramın tarihi gelişimi, temelleri ve kabulleri, kuramcıları ve çalışma alanları incelenecektir. Ekonomi

politik kuram incelendikten sonra, bu tez çalışmasının da teorik çerçevesini oluşturan Noam Chomsky ve Edward Herman tarafından kaleme alınan "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" başlığı altında kitle medyasının ekonomi politiği, propaganda modeli ve beş filtre incelenecektir. Son olarak da, "Medyanın Kamuoyu İmalatı" başlığı altında medyanın kamuoyu imalatı gücü incelenecek ve analiz edilecektir.

4.1.Ekonomi Politik Kuram

Her bir disiplinde olduğu gibi, iletişim alanında da alanı açıklamak ve analiz etmek için çeşitli yaklaşımlar ve kuramlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımları, ana akım veya diğer bir adlandırma ile egemen yaklaşımlar ve eleştirel yaklaşımlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Ana akım yaklaşımlar şirketlerin ve hükümetlerin strateji ve propaganda amaçlı gerekli bilgilere ulaşması için kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerindeki etkisi konusunda ampirik ve davranış bilimleri geleneği içinde araştırmaları kapsar ve yönetim araştırması olarak kabul edilirler. Sorunlu tarafı ise, ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçleri iletişim araştırmalarında sürecin dışında tutmasıdır. Marksizm'den doğan eleştirel yaklaşımlar ise, kitle iletişim araçlarını ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçlerin içinde başka bir deyişle bağlamından kopartmadan, iktidar ve mülkiyet temelinde kapitalist sistemin üretilmesi ve yeniden üretilmesinde kitle iletişim araçlarının işlevini analiz ederler.

Eleştirel ekonomi politik kuramın önemli kuramcılarından Noam Chomsky, Edward S. Herman ile birlikte geliştirdiği Propaganda Modeli aracılığıyla, ana akım medyanın kapitalist sistem içindeki rolünü analiz eder. Bu modele göre medya, beş temel filtre aracılığıyla halkın algısını şekillendirir: mülkiyet yapısı, reklam gelirleri, haber kaynakları, tepki (flak) mekanizmaları ve antikomünizm gibi ideolojik kontrol araçları halkın algısını şekillendiren araçlar olarak tespit edilmiştir (Herman & Chomsky,1988, s. 2-14). Noam Chomsky ve Edward S. Herman'ın ekonomi politik kuram anlayışı, özellikle medya, devlet ve sermaye arasındaki ilişkilere odaklanır ve bu üçlü yapı arasındaki ilişkiyi eleştirel ekonomi politik kurum çerçevesinde analiz eder.

Chomsky, medyanın ekonomik ve politik güçlerin çıkarlarını yansıttığını ve alternatif bakış açılarını sistematik olarak marjinalleştirdiğini savunur. Ona göre, liberal demokrasilerde medya, görünürde özgür olmasına rağmen, iktidarın söylemini yeniden üretir. Bu bağlamda medya, kapitalist piyasa yapısı içinde bağımsız değil, sermaye birikimi ve devlet politikalarıyla yakından ilişkilidir (Herman & Chomsky, 1988, s. 25-28). Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak görülen medya bir denetim aracı işlevi yerine aslında siyasi ve ekonomik erk ile birlikte hareket etmekte ve kitleleri bu çıkarlara göre manüpüle edebilmektedir.

Chomsky'nin yaklaşımı, klasik liberal teorilerdeki "özgür piyasa" idealinin eleştirisine dayanır. Chomsky, kapitalist sistemin medya aracılığıyla fikirleri manipüle ederek kitlelerin rızasını üretmeyi başardığını öne sürer. Bu durum, Antonio Gramsci'nin "hegemonya" kavramıyla benzerlik taşır; zira Chomsky, egemen sınıfların ideolojik üstünlüğünü medya yoluyla sağladığını ileri sürer (Chomsky, 1997, s. 21-24). Özgürlük ve çok sesliliğin yeri olması gereken medya, aslında siyasi ve ekonomik güçler ile birlikte hareket etmekte ve var olan sistemin devamını sağlamaktadır.

Chomsky'nin ekonomi politik yaklaşımı, yalnızca medya analiziyle sınırlı değildir. ABD dış politikası, neoliberalizm ve çok uluslu şirketlerin dünya üzerindeki etkisi gibi konuları da ekonomi politik bağlamda değerlendirir. Ona göre, ekonomik çıkarlar çoğu zaman demokratik değerlerin önünde gelir ve uluslararası ilişkilerde "insan hakları" söylemi, sıklıkla ekonomik ve jeopolitik çıkarların maskelenmesi için kullanılır (Chomsky, 1999, s. 45-49). Medya elinde bulundurduğu kitleleri manüpüle edebilme kapasitesi ile siyasi ve ekonomik güçlerin uluslararası sistemde var olan çıkarlarını da koruma işlevi görmektedir.

Chomsky ile birlikte bir propaganda modeli geliştiren Edward Herman'a göre ise, medyada kullanılan beş filtre, medya kuruluşlarının sistem içindeki çıkarlarla uyumlu yayın yapmasına neden olur. Bu durum, haberlerin görünürde bağımsız olsa da, aslında güçlü ekonomik ve siyasi çıkarların süzgecinden geçerek sunulduğu anlamına gelir. Bu bağlamda medya, iktidarın yeniden üretildiği bir araçtır (Herman & Chomsky, 1988, s. 25-28). Medyanın sahip olduğu mülkiyet

yapısı, reklam gelirlerine olan bağlılığı, güvenilir ve güçlü haber kaynaklarına olan gereksinimi, medyanın siyasi ve ekonomik güçler ile olan sıkı bağlarının önemli göstergeleri arasında yer almaktadır.

Herman, sadece medya alanında değil, genel olarak kapitalist ekonomi politik yapıların, kamu yararına hizmet etmekten ziyade özel çıkar gruplarının egemenliğini pekiştirdiğini savunur. Özellikle "kurumsal medya"nın kâr amacı güden yapısı nedeniyle eleştirel, bağımsız ve sistem karşıtı söylemlere yer vermediğini belirtir (Herman E. S., 2000, s. 101-105). Medyada yaşanan özelleştirme ve kuralsızlaştrma hareketleri medyanın kamu yararı işlevine ciddi zararlar vermiş ve medya siyasi ve ekonomik çıkar gruplarının çıkarlarının devamını sağlayan bir yapıya dönüşmüştür.

Herman'ın ekonomi politik yaklaşımı, medyayı yalnızca iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda sınıf mücadelesinin yaşandığı bir ideolojik alan olarak ele alır. Bu nedenle çalışmaları, Marksist ekonomi politik kuramla örtüşen bir çizgide değerlendirilir.

Ekonomi politik kuramın önemli temsilcilerinden olan ve bu tez çalışmasının teorik çerçevesini de oluşturan "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" adını verdikleri ve bir propaganda modeli oluşturdukları çalışması ile Edward S. Herman ve Noam Chomsky medyayı ekonomi politik kuram çerçevesinde içinde bulunduğu toplumsal yapı içerisinde değerlendirerek şu ifadeleri kullanmışlardır;

> Diğer işlevlerinin yanı sıra, medya kendisini denetleyen ve finanse eden güçlü toplumsal grupların çıkarlarına hizmet eder ve onların lehine propaganda yapar. Bu çıkarların temsilcilerinin öne çıkarmak istedikleri önemli gündemleri ve ilkeleri vardır ve medya politikasının şekillendirilmesi ve dayatılması açısından oldukça elverişli bir konuma sahiptirler. Normal olarak bu, kaba müdahaleyle değil, uygun çizgide düşünen personelin seçilmesi, editörlerin ve çalışan gazetecilerin kurum politikasıyla uyumlu öncelikleri ve haber değeri kriterlerini içselleştirmeleri sayesinde başarılır (Chomsky ve Herman. 2006. s.15)

Yukarıda da görüldüğü üzere, Herman ve Chomsky, medyayı içinde bulunduğu toplumsal yapı içerisinde değerlendirmekte, kendisini denetleyen ve finanse eden gruplar ile olan ilişkisi üzerine odaklanmakta ve medya içeriklerinin üretilmesinde ve şekillenmesinde çıkar gruplarının belirleyici olduğunu iddia etmektedir.

Ekonomi politik kuram çerçevesinde yine önemli bir kuramcı olan ve "Mass Communication and American Empire" adlı önemli bir çalışma ortaya koyan Herbert Schiller ise, kitle iletişim araçları üzerinden dünya üzerinde bir Amerikan emperyalizmi yaratıldığını iddia etmektedir. Schiller 1960'lı yıllarda dünya devletlerini üç kategoride sınıflandırmaktadır. Bunlar, kapitalist sistemin ve özel sermayenin egemen olduğu Birinci Dünya, kendilerini sosyalist olarak adlandıran ve devlet sermayesinin egemen olduğu İkinci Dünya ve Avrupa'nın sömürü düzeni sona erdikten sonra ortaya çıkan ve siyasi olarak bağımsız olsalar bile hala ekonomik olarak sömürülen Latin Amerika devletlerinin de içinde olduğu Üçüncü Dünya olarak kategorize edilmiştir. Schiller'e göre, ABD hem Birinci Dünya kategorisinde hem de İkinci ve Üçüncü Dünya kategorilerinde en güçlü devlet olarak ortaya çıkmakta, SSCB İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir nükleer süper güç olarak ortaya çıksa da ekonomik ve teknolojik olarak ABD ile aynı kategoride yer alamamaktadır. Medya – kültür emperyalizmini genel emperyalist sistemin alt bileşeni olarak gören Schiller'e göre medya-kültür bileşenlerinin karar verici sanayi ve finansal sektörleri desteklediğini iddia etmektedir (Schiller, 1991). Uluslararası sisteme egemen olan siyasi ve ekonomik düzenin devam edebilmesi için kültürel emperyalizm önemli bir işleve sahiptir ve kültürel emperyalizmin yayılmasında medya kritik bir rol üstlenmektedir.

Herbert Schiller çalışmalarında ABD'nin kitle iletişim araçları üzerinden dünya üzerinde kültürel olarak egemen olduğunu ve bunda özellikle televizyon ve televizyonun zorlayıcı görüntü ve mesajları büyük kitlelere iletme kapasitesinin belirleyici olduğunu iddia etmiştir. Schiller, Amerika'nın dünyadaki kültürel hegemonyası dünyada uluslararası sistemin yeniden kurgulandığı 1990 yılı sonrasında da değişmemiş ve sadece televizyon kanalı ile değil farklı kanallar ile kültürel egemenliği daha da pekiştirdiğini iddia etmiştir ve "1990'lı yıllarda televizyonun küresel ölçekte kültürel egemenliği azalmamıştır. Uydular ve kablolu ağlar gibi yeni dağıtım sistemleri bunu daha da pekiştirmiştir. İmaj akışı öncekine kıyasla daha yoğundur"

(Schiller, 1991, s.2) ifadelerini kullanmıştır. Önceki dönemlerde geleneksel medya araçları ile devam eden kültürel egemenlik günümüzde sosyal medya ve dijital medya araçları üzerinden çok daha hızlı bir şekilde çok daha büyük kitlelere ulaşabilmektedir.

1980'lı yıllarda ortaya çıkan yeni liberal politikalar ve bunun medyaya yansıması daha demokratik ve özgür bir medya içerikleri yerine Amerika'nın kültürel egemenliğini özel medya kuruluşları eli ile daha da pekiştirmiştir.

4.1.1. Tarihi Gelişimi

Tarihsel olarak iletişim araştırmalarında iki farklı paradigma öne çıkmıştır. Bunlardan ilki, yönetim araştırmaları altında ampirik yöntemi benimseyen ve "gündem belirleme", "kullanımlar ve doyumlar", "ekme ve yetiştirme analizi" gibi kuramsal yaklaşımları kapsayan etki araştırmaları geleneğidir. İkinci paradigma ise, eleştirel yaklaşımlar altında şekillenmiş; kapitalist siyasal, ekonomik ve kültürel bağlamda medyanın işlevlerini sorgulayan yaklaşımları içermiştir (Yaylagül, 2018). İletişim alanında egemen yaklaşımlar, iletişimi ekonomik, toplumsal ve kültürel bağlamlardan bağımsız olarak ele almış; bu da zamanla iletişimi açıklamada yetersiz kalmalarına neden olmuştur. Bu yetersizlik, iletişimin toplumsal yapı içerisindeki yerini anlamaya çalışan ekonomi politik yaklaşımının doğmasına zemin hazırlamıştır.

Ekonomi politik, dar anlamda iletişim kaynakları da dahil olmak üzere, kaynakların üretimi, dağıtımı ve tüketimini düzenleyen sosyal ve güç ilişkilerini inceleyen bir yaklaşımdır. Geniş anlamda ise, toplumsal yaşamın kontrolü ve örgütlenmesini şekillendiren egemenlik ve mücadele alanlarını kapsayan siyasi bir süreçtir (Alpaslan & Akar, 2023, s. 347). Ekonomi politik kuram iletişim araçlarının, siyasal ve ekonomik güçlerin sistemde egemen olan çıkarlarına nasıl hizmet ettiğini ortaya koyan çalışmalar yapmaktadır.

Ekonomi politik kuramın kökeni klasik iktisat düşüncesine dayansa da (Adam Smith, David Ricardo, Karl Marx), iletişim özelinde bu yaklaşım özellikle Frankfurt Okulu ile gelişmiştir. Theodor Adorno ve Max Horkheimer, "kültür endüstrisi" kavramı aracılığıyla medyanın kitlesel üretim mantığıyla nasıl

ticarileştiğini ve eleştirel düşüncenin yerini metalaşmış içeriklere bıraktığını göstermişlerdir (Horkheimer & Adorno, 2002, s. 94–136). İletişim araçları üzerinden siyasal ve ekonomik güçlerin çıkarlarına ve var olan sistemin devamına hizmet eden bir endüstrinin kültür üzerinden nasıl kitlelere empoze edildiğini göstermeye çalışmışlardır. Frankfurt Okulu'nun kültürü ekonomik ilişkiler bağlamında değerlendiren çalışmaları, bu yaklaşımın sosyal bilimlerde yer edinmesine katkı sağlamıştır. 1960'lı yıllarda Baran ve Sweezy'nin kapitalist üretim tarzını Marksist bakış açısıyla analiz etmeleri, ekonomi politik yaklaşımın gelişimini hızlandırmıştır (Varlı, s. 11).

Ekonomi politik kuram, Marksist literatürde siyaset, hukuk, eğitim, din ve ahlak gibi üst yapı kurumlarının temelini oluşturan altyapıyı analiz eder. İletişimin ekonomi politiği ise medya ve iletişim sistemlerinin toplumla kurduğu ilişkileri ve bu sistemlerin ekonomik, siyasal ve kültürel yapı içerisindeki rolünü inceler (Varlı, s. 11). Bu yaklaşım sadece mülkiyet yapısı ve medya kontrolü ile ilgilenmez; aynı zamanda kapitalist sistemin nasıl sürdüğünü, kaynakların nasıl dağıldığını da analiz eder.

İletişimin ekonomi politiği alanındaki ilk çalışmaların 1957 yılında başladığı, 1960'larda ortaya çıktığı ve 1970'li yıllarda geliştiği kabul edilmektedir. Bu alanda temel bir kuram ya da tek bir kurucu metin olmamakla birlikte (Yoğurtçu, 2004), yaklaşımın gelişmesinde egemen paradigmaların iletişimi toplumsal bağlamından kopuk şekilde açıklamasının yetersizliği etkili olmuştur.

İngiltere merkezli Birmingham Okulu ve Kanada'da Harold Innis ile Dallas Smythe bu dönemde önemli katkılar sunmuştur. Smythe'ın "izleyici emeği" kavramı, izleyicilerin medya aracılığıyla reklamcılara pazarlanabilir bir meta haline getirildiğini ileri sürmüştür. Ona göre, reklamcılar medya içeriğini izleyici kitlesine ulaşmak için denetlemektedir (Smythe, 1977, s. 3–9). 1970 ve 1980'li yıllarda ekonomi politik yaklaşım kuramsal olarak genişlediği bir dönem olmuştur.

Medya tekelleşmesi ve küresel ölçekte yoğunlaşma, 1960'lı yıllarda belirginleşmiş ve bu gelişmelere paralel olarak medya ekonomisinin politik bağlamda incelendiği çalışmalar artmıştır. Örneğin, Herbert Schiller (1969), *Mass*

Communication and American Empire adlı çalışmasında, ABD'nin kitle iletişimi aracılığıyla küresel hegemonya kurduğunu ileri sürmüştür. Chomsky ve Herman (1988), medya-iktidar ilişkilerini açıklamak için "propaganda modeli"ni geliştirmiştir. Murdock 1990'larda medyada kurumsallaşan tekelleşme süreçlerini analiz ederken, Wasko ise 2000'li yıllarda medya şirketlerinin uluslararasılaşmasını irdelemiştir (Yaylagül, 2019). Medyanın yapısı ve siyasal ve ekonomik güçler ile olan ilişkisi ekonomi politik kuramcıların odak çalışma noktasını olmuştur.

İletişimin ekonomi politiği, kitle iletişim araçlarının sahiplik ve mülkiyet yapısı ile bunlara bağlı olarak gelişen medya-iktidar ilişkilerine odaklanır. Bu ilişkilerin medya içeriklerine ve metinlerine nasıl yansıdığı da temel ilgi alanıdır. Bu alanda, Smythe, Schiller, Golding ve Murdock, Parenti, Schudson, Chomsky, Herman, Garnham, Mosco ve Wasko gibi birçok düşünür önemli katkılarda bulunmuştur (Herman & Chomsky, 1988).

Özellikle Golding ve Murdock, eylem ve yapı arasındaki ilişkilere odaklanarak eleştirel bir ekonomi politik çerçeve geliştirmiştir. Althusser, iletişim araçlarını devletin ideolojik aygıtı olarak değerlendirirken, özel sektörün bu alanı ele geçirmesiyle medyanın sermaye ideolojisinin taşıyıcısına dönüştüğünü savunmuştur. Habermas ise kitle iletişim araçlarını kamu alanının oluşabileceği bir zemin olarak değerlendirmiştir (Varlı, s. 11–13). Medyanın kamu yayıncılığı özelliği özelleştrime süreçleri ile büyük yaralar almış ve ekonomik ve siyasi güç odaklarının çıkarlarına hizmet eden bir konuma gelmiştir.

Son yıllarda iletişim teknolojisinde yaşanan hızlı dönüşüm, ekonomi politik yaklaşımın ilgi alanlarını da genişletmiştir. Christian Fuchs (2014), sosyal medya ve dijital kapitalizmi ekonomi politik perspektiften ele alarak bu yaklaşımın dijital çağda da güncelliğini koruduğunu göstermektedir (Fuchs, 2014, s. 56–78). Bugün bu yaklaşım, medya tekelleşmesi, dijital platform kapitalizmi, algoritmik denetim ve kullanıcı verilerinin metalaşması gibi olgular üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, Doç. Dr. Fatih Çömlekçi de dijitalleşmenin medya ekonomi politiğinde yarattığı dönüşümlere dikkat çekmektedir. Ona göre, dijital platformlar yalnızca yeni birer iletişim aracı değil, aynı zamanda sermaye birikim süreçlerinin ve

iktidar ilişkilerinin yeniden örgütlendiği alanlardır. "Dijital medya, küresel ölçekte kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden üretildiği bir ekonomi politik alan olarak işlev görmektedir" (Çömlekçi, 2020, s. 134). Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin propaganda modelini dijital çağda da güncel kılan bir perspektif sunmaktadır.

Sonuç olarak, medyada yaşanan yoğunlaşma, tekelleşme ve egemen yaklaşımların bu süreci açıklamadaki yetersizliği, iletişim araştırmalarında ekonomi politik bakış açısına olan ihtiyacı doğurmuş ve bu doğrultuda önemli kuramcılar ile kuramsal bir zemin oluşmuştur.

4.1.2. Kuramın Temelleri ve Kabulleri

Öncelikli olarak sorulması gereken soru, ekonomi politik neden önemli ve neden şimdi önemli sorularıdır. Hangi şartlar ekonomi politiğin ortaya çıkmasına neden olmuş ve neden ekonomi politiğe ihtiyaç duyulmuştur? Bu soruların cevabında tüm dünyada egemen olan kapitalist ekonomik sistem yatmaktadır. Kapitalizm sadece gelişmiş ülkeler olan Kuzey Amerika ve Avrupa'da değil tüm dünyada yayılan ve egemen olan bir ekonomik sistem haline gelmiştir. Peki kültür ve iletişim ile bu ekonomik sistem arasında nasıl bir ilişki var diye bakıldığında, günümüzde kültür ve yaratıcı endüstriler ekonominin kıyısında değil merkezinde yer alır hale gelmiştir. İletişimin ekonomi politiği üzerine çalışma yapan düşünürler de iletişimi sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bağlam çerçevesinde ele alan çalışmalar ortaya koymaktadırlar. Eleştirel ekonomi politik düşünürleri medya ekonomistlerinden ayıran en önemli özellik ise, medya ekonomistleri statüs quo'yu kabul ederken ve tarihi ve politik analizlerden kaçarken, eleştirel ekonomi politik düşünürler medya çalışmalarında eleştirel bir eğilim içinde yer almakta ve güç sistemindeki eşitsizlik ve adaletsizlik ile mücadele etmektedirler.

İletişim alanında iki temel yaklaşım çerçevesinde çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan birincisi olan ana akım yaklaşımlar, şirketlerin ve hükümetlerin strateji ve propaganda amaçlı gerekli bilgilere ulaşması için kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerindeki etkisi konusunda ampirik ve davranış bilimleri geleneği içinde araştırmaları kapsar ve yönetim araştırması olarak kabul edilirler. Sorunlu tarafı ise, ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçleri iletişim

araştırmalarında sürecin dışında tutmasıdır. Marksizm'den doğan eleştirel yaklaşımlar ise, kitle iletişim araçlarını ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçlerin içinde başka bir deyişle bağlamından kopartmadan, iktidar ve mülkiyet temelinde kapitalist sistemin üretilmesi ve yeniden üretilmesinde kitle iletişim araçlarının işlevini analiz etmektedirler. Eleştirel yaklaşımların içerisinde değerlendirilen ekonomi politik, dar anlamda sosyal ilişkilerin, iletişim kaynakları da dahil olmak üzere üretim, dağıtım ve tüketimin oluşturduğu güç ilişkilerinin incelenmesidir. Geniş anlamda ise ekonomi politik sosyal hayatta kontrol ve hayatta kalmayı incelemektedir (Günay. 2022). Ekonomi politik yaklaşımın ortaya çıkmasında ana akım yaklaşımların yetersiz kalması ve iletişimi politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yapı ve bağlamlardan bağımsız olarak açıklama çabası ve bunun da alanı açıklamada yetersiz kalması temel belirleyici etken olmuştur. Ekonomi politik kuram için, iletişim çalışmalarını ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçlerin içinde bağlamından kopartmadan, iktidar ve mülkiyet temelinde kapitalist sistemin üretilmesi ve yeniden üretilmesinde kitle iletişim araçlarının işlevini analiz etmek temel çalışma noktalarının başında gelmektedir. Bu noktada, Prof. Dr. Oya Şakı Aydın'ın vurguladığı üzere, medya yalnızca haber ve bilgi aktarmakla sınırlı bir işlev görmez; aynı zamanda toplumsal rızanın üretilmesinde, ideolojik söylemlerin dolaşıma sokulmasında ve kültürel hegemonyanın sürdürülmesinde kritik bir rol üstlenir (Şakı Aydın, 2014, s. 112). Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli ile paralellik arz ederek, medyanın iktidar ilişkilerinin devamlılığında üstlendiği merkezi konumu açıklamaktadır.

İletişimin ekonomi politiğinin temelleri, Adam Smith'in geliştirdiği serbest ekonomiden ve buna karşı Marx'ın ortaya koyduğu kapitalist sistem eleştirisi ve sosyalistlerin bakış açılarından bağımsız olarak düşünülemez.

Eleştirel ekonomi politik kuramın öncü kuramcılarından Chomsky ve Herman'a göre, medya, ekonomik güç odaklarının bir parçasıdır ve kapitalist üretim ilişkileriyle sıkı sıkıya bağlantılıdır. "Medya şirketlerinin sahiplik yapısı, onları büyük kurumsal çıkarlarla aynı hizaya getirir" (Herman & Chomsky, 1988, s. 4). Medya kuruluşları genellikle büyük şirketler tarafından sahiplenilir ve bu sahiplik yapısı, içerik üretiminde belirleyicidir. Yani medya, ekonomik gücü elinde

bulunduran sınıfların çıkarları doğrultusunda işlev görür (Herman & Chomsky, 1988, s. 3-8). Özelleştirme ve kuralsızlaştırma süreçlerinin yaşandığı 1980'li yıllardan sonra medya ve ekonomik yapı arasındaki bağ daha da sıkı bir boyut kazanmıştır. Bağımsız ve özgür olduğu var sayılan medya araçları, sahiplik yapısı gereği ekonomik ve siyasi güçlerin çıkarlarına hizmet eden bir noktaya gelmiştir.

Chomsky ve Herman'ın geliştirdikleri propaganda modeline göre, haber içeriği beş filtreden geçerek oluşur. Bu filtreler, medyanın mülkiyet yapısı, reklamcılığa olan bağlılık, haber kaynakları ile simbiyotik ilişkiler, tepki mekanizmaları (flak) ve ideolojik kontrol (antikomünizm) (Herman & Chomsky, 1988, s. 2.14). Onlara göre, Amerikan basınında haberlerin yer alabilmesinde ortaya koydukları beş süzgeç etkili olmakta ve bu süzgeçlerden geçebilen haberler medyada kendine yer bulabilmektedir.

Medyanın en önemli fonksiyonlarından birisi, rıza üretme aracı olmalarıdır. Chomsky ve Herman, medyanın temel işlevlerinden birinin, toplumun mevcut iktidar yapılarına rıza göstermesini sağlamak olduğunu belirtir. Bu rıza üretimi, medya aracılığıyla sistemin "doğal" ve "meşru" olduğu izlenimini verir: Onlara göre, "Medya, halkın sistemin temellerini sorgulamadan kabul etmesini sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır" (Herman & Chomsky, 1988, s. xi).

Medya kelimesi akıllara öncelikle özgürlük ifadesini hatırlatsa da Chomsky ve Herman'a göre medyanın özgürlüğü görünürde var olan fakat, yapısal olarak bağımlı olduğu faktörler nedeni ile sınırlıdır. Herman ve Chomsky'ye göre liberal demokrasilerde medya özgürlüğü yalnızca biçimseldir. Medya, bağımsız gibi görünse de, sahiplik yapısı ve ekonomik baskılar nedeniyle yapısal olarak özgür değildir (Herman & Chomsky, 1988, s. 1-3). Liberal demokratik sistemin egemen olduğu batılı ülkelerde ve üzerinde özellikle çalıştıkları Amerikan medyasının bağımsız ve özgür olduğu iddiaları büyük bir yanılsamadan ibarettir ve medyanın bağımlı olduğu siyasal ve ekonomik yapılar mevcuttur.

Chomsky'nin devlet anlayışı, medyanın işleviyle birleşir. Ona göre, medya, devlet politikalarını meşrulaştırır ve emperyalist söylemi yaygınlaştırır. Özellikle dış politika konularında medya, devletin ekonomik ve askeri çıkarlarını destekleyen içerikler üretir (Chomsky, 1997, s. 20-28). Herman ile birlikte oluşturdukları

propaganda modelinde de Amerikan dış politikası ile Amerikan medyasındaki haberlerin analizi yapılmış ve Amerikan dış politikası ile uyumlu haber içeriklerine yer verildiğini ortaya koymuşlardır.

Herman ve Chomsky, hükümetlerin ve şirketlerin ilişkilerini açıklayan bir propaganda modeli üzerinde çalışmış ve medya içeriklerini biçimlendiren kontrol ve denetim mekanizmalarına hizmet eden siyasi, ekonomik ve kurumsal süzgeçler olduğu tespitinde bulunmuşlardır (Yaylagül. 2019). Herman ve Chomsky geliştirdikleri propaganda modelinde medya içeriklerinin oluşturulmasında beş süzgeç olduğunu iddia etmiş ve bunları da Amerikan medyasında dünyanın farklı ülke ve bölgelerinden seçtikleri haber içerikleri ile kanıtlamaya çalışmışlardır.

Herman ve Chomsky, propaganda modeli oluşturdukları "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" adlı çalışmalarında kitle medyasının mesaj ve semboller ile sıradan insanlara ileten bir araç olduğunu ve sınıfsal çıkarların olduğu bir dünyada belli inanç, değer ve kodları aşılama görevini yerine getirdiğini şu ifadeler ile ortaya koymaktadırlar;

> Kitle medyası, mesajları ve sembolleri sıradan insanlara ileten bir sistem olarak hizmet verir. Eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve bireyleri toplumun bütününe eklemleyen değerleri, inançları ve davranış kodlarını aşılamak işlevleri arasındadır. Refahın belli ellerde toplandığı ve önemli sınıfsal çıkar çelişkilerinin bulunduğu bir dünyada, bu rolü yerine getirmek sistematik bir propagandayı gerektirir (Chomsky ve Herman. 2006. s.72)

Bu değerlendirmeleri ile Herman ve Chomsky, kitlelere değerlerin, inançların ve davranış kodlarının aşılanmasında medyanın taşıdığı kritik rolü ortaya koymuşlardır.

4.1.3. Kuramcıları

Son elli altmış yıllık dönemde kayda değer bir gelişim gösteren ve çalışma alanları yoğunlaşan iletişimin ekonomi politiğinin çalışma alanları çeşitlilik göstermektedir. Kimileri için kitle iletişimin yapısı ve sahiplik yapısının politik sistemler üzerindeki etkisi, kimileri için kitle iletişimde üretim, dağıtım, değişim

ve tüketim çerçevesinde emtia döngüsü, kimileri için içerik ve teknoloji ve bazıları için de bilginin akışı anlamlarına gelmekte ve bu çerçevede çalışmalar ortaya koymaktadırlar.

Tarihsel olarak, iletişimin ekonomi politiği, her çeşit değerin nasıl üretildiği, dağıtıldığı, değiş tokuşu ve tüketildiğini ifade etmektedir. Bu sebeple de iletişimin ekonomi politiğinin, politik ekonomik yapılardaki iletişim görselleri ile yakın bir ilişkisi vardır.

Tüketici gücü yaklaşımları ile taban tabana zıtlık gösteren ekonomi politik yaklaşım, meseleyi tüketimde değil kurumsal güçte görür, medya kuruluşlarının ve medya ekonomilerinin politikalarına odaklanır ve güç, zenginlik, mülkiyet ve denetim konularını temel odak noktası ve çalışma alanı olarak ele alır. (Laughey. 2010). Doğrudan marksizm ile bağlantılı olan ekonomi politik kuram, medyanın kurumsal yapı ve pratikleri ve bunların neyin üretilip neyin tüketileceğini nasıl etkilediği ile ilgilenmektedir

İletişimin ekonomi politiğinin en açık kökleri Kanadalı ekonomist Harold Innis tarafından geliştirilen bilgi tekelleri kavramında görülmektedir. Innis'e göre, tarih boyunca rahipler, krallar, bürokratlar, askerler, bilim adamları, vb. gibi belli imtiyazlı gruplar bilgiye ulaşmada tekelleşmişlerdir. Innis, çalışmalarında iletişim teknolojileri ile medeniyet formları arasındaki ilişkiye odaklanmış ve iletişim ve iletişim teknolojileri arasında bir ayrım yapmıştır. Çalışmalarında yeni medyanın farklı çeşitteki medeniyetleri nasıl sürdürebileceği, yok edebileceği ve dönüştürebileceği üzerinde durmuştur. Innis'in çalışma arkadaşlarından Marshall McLuhan iletişim teknolojilerine getirdiği medya perspektifi ve teknolojik determinist çalışmaları ile iletişimin ekonomi politiğine önemli katkıları olan diğer bir düşünür olmuştur. Çalışmalarında insan duyu aygıtının, sözlü ve görsel medyanın ürettiği çeşitli değerler ve teknolojik transformasyonların sağladığı politik ve kültürel etkiler ile olan ilişkisi üzerinde odaklanmıştır. Innis ve McLuhan'ın yaptığı çalışmalar ve açtığı yoldan Lynne White Jr,, Lewis Mumford , Langdon Winner ve David F. Noble gibi düşünürlerde gitmiş ve çalışmalar ortaya koymuştur (Murdock ve Graham. 2007).

İletişim ekonomi politiği alanındaki modern çalışmalarda ağırlıklı olarak kitle iletişim araçlarının sahiplik yapısı ve bunun sosyal etkileri üzerine odaklanılmıştır. Modern dönemde alanda önemli çalışmalar yapan McChesney'e göre, iletişimin ekonomi politiğinin iki boyutu bulunmaktadır. Birincisi, ekonomik faktörlerin politik ve sosyal ilişkileri nasıl etkilediği, ikincisi ise, medyanın sahiplik yapısı, reklam ve hükümet politikalarının medyanın davranış ve içeriği nasıl etkilediği şeklindedir (McChesney ve Schiller. 2003). Diğer ekonomi politik kuramcılarda olduğu gibi McChesney de medyanın sahiplik yapısı, medya ve reklam veren ilişkileri ve medya ve iktidar ilişkileri üzerinde odaklandığı çalışmalar ortaya koymuştur.

Alanda önemli çalışmaları olan bir diğer düşünür de Mosco olmuştur. Mosco, medya çalışmalarında beş boyut ortaya koymuştur. Bunları, şirketlerin denetim ve kontrolünün incelenmesi, medyanın tekelleşmesi, yoğunlaşması ve pazardaki rekabet koşullarının incelenmesi, iletişim politikalarının oluşturulmasında ve düzenlenmesinde devletin rolünün incelenmesi, iletişim endüstrisindeki emek süreçlerinin ve çalışma koşulları ile sendikal sorunların incelenmesi ve küresel iletişimin ekonomi politik açıdan incelenmesi olarak ortaya koymuştur. (Laughey. 2010). Çalışmalarının odak noktasına, medyada yaşanan yoğunlaşma, tekelleşme, rekabet koşulları, medya ve iktidar ilişkisi gibi ekonomi politik kuramın temel çalışma konularını koymuştur.

Ekonomi politik kuram çerçevesinde birlikte önemli bir çalışma ortaya koyan ve bu doktora çalışmasının da teorik çerçevesini oluşturan iki kuramcı da Edward S. Herman ve Noam Chomsky olmuş ve "Rızanın İmaları: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" isimle çalışmaları ile bir propaganda modeli geliştirmişlerdir. Model ile, medya imalarının muhalif sesleri marjinalleştirerek hükümet politikalarını ve büyük şirketlerin kararlarını nasıl desteklediğini gösteren bir model oluşturmuşlar ve modelde beş süzgece yer vermişlerdir. Bunlar, kitle medyasının büyüklüğü ve mülkiyeti, gerekli reklam ruhsatı, haber medyasının kaynağı, eleştiri ve komünizm karşıtlığı ideolojisi olarak belirlenmiştir (Laughey. 2010). Herman ve Chomsky ile yapılan bir röportajda medyanın rolü ile ilgili olarak Herman ve Chomsky (Herman ve Chomsky. 1997. s.1) "ana akım medya elit çıkarını temsil eder ve propaganda olarak tanımlanan bir yol ile bu elit çıkarlarına hizmet eder"

değerlendirmesinde bulunur. Aynı röportajda Chomsky (Herman ve Chomsky. 1997. s.1) de "eğer bazı sistemlerin nasıl çalıştığını anlamak istiyorsanız o sistemin kurumsal yapısına bakmalısınız. Nasıl organize oldu? Nasıl kontrol ediliyor? Nasıl finanse ediliyor? Ve bunun gibi" ifadelerini kullanarak kurumsal yapı ve organizasyona vurgu yapmıştır.

İletişimin ekonomi politiği alanında birlikte önemli çalışmalar yapan diğer kuramcılar İngiliz sosyologlar Graham Murdock ve Peter Golding olmuş ve 1973 yılında yayınladıkları "For a Political Economy of Mass Communications" adlı makalede yoğunlaşma ve holdingleşme konularını analiz etmişler ve bunun bütünleşme, çeşitlenme ve uluslararasılaşma olarak üç süreçten meydana geldiğini iddia etmişlerdir (Murdock ve Graham. 2007). Murdock ve Golding çalışmalarında ulusötesi medya şirketleri üzerinden medyada yaşanan yoğunlaşmayı detaylı incelemişler ve yatay, dikey ve çapraz yoğunlaşma modelleri üzerine çeşitli araştırmalar yapmışlardır.

İletişimin ekonomi politiği alanında önemli çalışmalar ortaya koyan bir diğer kuramcı Herbert Schiller olmuştur. 1969 yılında Mass Communications and American Empire isimli çalışmasında Herbert Schiller, medyanın kültürel, askeri ve sinai kompleks yapısını sorgulamış ve bağımlılık kuramının kültürel boyutlarını ve ABD'nin kitle iletişimi aracılığı ile küresel egemenliğini nasıl tesis ettiğini incelemiştir (Yaylagül. 2019). Herbert Schiller çalışmalarında ABD'nin kitle iletişim araçları üzerinden dünya üzerinde kültürel olarak egemen olduğunu ve bunda özellikle televizyon ve televizyonun zorlayıcı görüntü ve mesajları büyük kitlelere iletme kapasitesinin belirleyici olduğunu iddia etmiştir.

Herbert Schiller'e göre Amerika'nın dünyadaki kültürel hegemonyası dünyada uluslararası sistemin yeniden kurgulandığı 1990 yılı sonrasında da değişmemiş ve sadece televizyon kanalı ile değil farklı kanallar ile kültürel egemenliği daha da pekişmiştir. Bu pekişmenin nasıl olduğu ile ilgili de "1990'lı yıllarda televizyonun küresel ölçekte kültürel egemenliği azalmamıştır. Uydular ve kablolu ağlar gibi yeni dağıtım sistemleri bunu daha da pekiştirmiştir. İmaj akışı öncekine kıyasla daha yoğundur (Schiller. 1991. s.2)" şeklinde bir tespitte bulunmuştur.

4.1.4. Çalışma Alanları

İletişimi ekonomik, toplumsal, sosyal ve kültürel bağlamdan bağımsız olarak inceleyen ana akım yaklaşımlar zaman içerisinde iletişim alanını açıklamada yetersiz kalmış, buna karşın ortaya çıkan iletişimin ekonomi politiği yaklaşımları iletişimi sosyal, kültürel, politik ve ekonomik bağlamları içerisinde inceleyen çalışmalar ortaya koyarak kitle iletişim araçlarının sahiplik ve mülkiyet yapısı, buna bağlı olarak gelişen medya- iktidar ilişkilerini ve bu ilişkilerinde sonucu olarak medya metinlerine ve içeriğine nasıl yansıdığı üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bölümde, medyada tekelleşme sorunu, medya-iktidar ilişkisi ve yoğunlaşma, tekelleşme ve medya iktidar ilişkileri çerçevesinde medyanın uluslararası politikaya ilişkin enformasyon üretimi alt başlıkları incelenecektir.

4.1.4.1.Tekelleşme Sorunu

1980'li yıllarda dünyada yaygınlık kazanan neo-liberal politikaların etkileri ve yansımaları medya alanında da görülmüş ve neo-liberal politikalara uygun olarak medyada kuralsızlaştırma ve özelleştirme hareketleri ortaya çıkmıştır. Teorik olarak bakıldığında, bu kuralsızlaştırma ve özelleştirme politikalarının medya içeriklerinin üretiminde, dağıtımında ve bölüşümünde çeşitlilik yaratacağı ve daha fazla çeşitte içeriklerin ve bilgilerin ortaya çıkarılacağı savunulmuştur. Fakat, süreç içerisinde ortaya çıkan durum ise, teoride öngörülenin tersi yönde olmuş ve iletişim teknolojilerindeki yeni gelişmelerle birlikte dünyada az sayıda çok uluslu tekelci medya holdinglerinin sisteme egemen olduğu ve bu yapının ürettiği sınırlı içeriklerin sunulduğu bir yapı ile karşı karşıya kalınmıştır. İletişimin ekonomi politiği yaklaşımı için en önemli çalışma odak noktasını bilginin üretimi, dağıtımı ve bölüşümü konuları oluşturmaktadır. Medyada yaşanan kuralsızlaştırma ve özelleştirme politikaları bilginin üretimi, dağıtımı ve bölüşümü konularını daha da kritik bir konuma getirmiştir.

Tekelleşmenin en önemli nedenlerinin başında medya, siyaset ve ekonomi arasındaki bağlantılardan kaynaklanmaktadır. Medya sahipleri genellikle diğer endüstrilerde de çıkar sahibidir. (Herman & Chomsky, 988, s. 12). Bu çoklu çıkar ilişkisi, yayın politikalarının bağımsız olmasını engelleyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Prof. Dr. Celalettin Aktaş'a göre, medya sektöründe

yaşanan yoğunlaşma ve tekelleşme, yalnızca ekonomik çıkarların korunmasıyla sonuçlanmaz; aynı zamanda "kamu yararı" ilkesinin geri plana itilmesine ve eleştirel gazeteciliğin sınırlandırılmasına da yol açar. Aktaş (2010), medyanın siyasal ve ekonomik iktidarla kurduğu bu simbiyotik ilişkiyi, eleştirel ekonomi politik yaklaşımın açıklayıcı gücüyle ele alır. Bu bağlamda, Chomsky ve Herman'ın propaganda modelinde işaret ettikleri yapısal bağımlılıkların KKTC yazılı basını bağlamında da geçerli olduğu görülmektedir.

Medyada tekelleşme çeşitli sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunların başında, içerik çeşitliliğinin azalması gelmektedir. Medya kuruluşlarının tekelleşmesi, farklı bakış açılarına yer verilmesini zorlaştırır. Tüm yayınlar, benzer ekonomik ve politik çıkarların süzgecinden geçerek biçimlenir. Bu da üretilen içeriklerin çeşitliliğinin azalmasına neden olur.

Ekonomi politik kuramın önemli temsilcilerinden olan Noam Chomsky ve Edward Herman, medya sahipliğinin birkaç büyük şirketin elinde toplanmasının, kamu yararına bilgi üretimini engellediğini ve medya içeriğini iktidar odaklarının çıkarlarına uygun hale getirdiğini ileri sürer. Özellikle ABD medyasını inceledikleri "Rızanın İmalatı" adlı eserlerinde, bu durumu açık bir şekilde şöyle ifade ederler:

> "Medya şirketlerinin sahiplik yapısı, onları büyük kurumsal çıkarlarla aynı hizaya getirir... Bu şirketlerin hedef kitlesi, okuyuculardan ziyade reklam verenlerdir ve onların ihtiyaçları doğrultusunda yayın yaparlar." (Herman & Chomsky, 1988, s. 4)

Chomsky ve Herman, çalışmalarında medyayı mülkiyet, sahiplik yapısı ve denetim ilişkileri çerçevesinde incelemişler ve bir haberin medyada dolaşıma sokulmadan ve görsel ve yazılı medyada ortaya çıkmadan önce geçirdiği süzgeçler olduğunu ve bunu da beş süzgeç olarak geliştirdikleri bir propaganda modeli inşa etmişlerdir. 1980'li yıllarda medyada yaşanan kuralsızlaştırma ve özelleştirme politikaları, aile mülkiyetine bağlı olarak holdingleşen ve küreselleşen medya şirketlerini ortaya çıkarmış ve kar odaklı birer şirket olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Medya da yaşanan bu yapısal dönüşüm, Chomsky ve Herman'a göre, yeni bir Özel Enformasyon ve Kültür Bakanlığı yaratmıştır (Alpaslan & Akar, 2023, s. 349).

Tekelleşmenin medyadaki en önemli sonuçlarından birisi de, propaganda modelinde yer alan beş süzgeçten biri olan medya kuruluşlarının reklamcılığa bağlı olarak faaliyet gösterebilmesi durumunu ortaya çıkarması olmuştur. Medya kuruluşları büyük ölçüde reklam gelirlerine bağımlıdır. Reklam verenlerin çıkarlarına ters düşen içerikler sansürlenebilir ya da hiç yayınlanmaz. (Herman & Chomsky, 1988, s. 14.16). Bu durum, medyanın dördüncü güç olma sıfatını ve eleştirel işlevini kaybetmesine ve eleştirel gazeteciliğin sınırlanmasına sebep olmuştur

Medyada yaşanan tekelleşmenin yarattığı sonuçlardan bir diğeri de haber kaynaklarında bağımlılık olmuştur. Chomsky ve Herman'a göre, tekelleşmiş medya kuruluşları, haberlerini genellikle resmi ajanslardan ve büyük kurumlardan alır. Bu da haberlerin "resmi söylem" dışına çıkmamasına yol açar ve üretilen içeriklerin benzer içerikler olmasına neden olur (Herman & Chomsky, 1988, s. 18). Medya kuruluşları güvenilir ve büyük haber kaynaklarından haberlere yer vermeyi tercih ederek, hem ekonomik olarak tasarruf etmekte hem de ileride karşı karşıya kalabilecekleri davalardan kendilerini korumaya çalışmaktadırlar.

Geliştirilen propaganda modelinde Chomsky ve Herman, işçi sınıfına ait gazetelerin ortadan kalkması ve medya üzerindeki sermayenin etkileri üzerinde odaklanmışlardır. Haberlerin görsel ve yazılı medyada yer almadan önce geçirdikleri süzgeçleri ortaya koyan propaganda modelinde belirleyici olan medyanın yer aldığı sistem içerisindeki işlevi ve konumu olmuştur. Herman ve Chomsky iletişim araçlarının işleyişini, "Sistem destekleyici propaganda ajansları olarak, kitle iletişim araçları devleti ve özel faaliyetleri denetleyen ayrıcalıklı çıkarlar lehine kamu desteği oluşturma işlevi görür. Haber seçimleri ve vurguları, önyargı üretmeye ve meseleleri egemen seçkinlerin çıkarlarına uygun biçimde çerçevelemeye hizmet eder." (Herman & Chomsky, 1988, s. xii) olarak tanımlamaktadırlar.

Herman kendisi ile yapılan bir röportajda medyadaki sahiplik ve kontrol için "Medyada sahiplik yapısı ve kontrol hakkında konuştuğumuzda, birbiri ile bağlantılı bir çok kurumu yöneten çok zengin insanların sahipliği ve kontrolünden bahsediyoruz" (Herman ve Chomsky. 1997. s.4)" değerlendirmesinde bulunmaktadır. Propaganda modelini geliştiren Herman ve Chomsky'nin ortaya koyduğu beş süzgeçten medyanın

mülkiyet yapısı, büyüklüğü, kar arayışı ve reklamcı desteği doğrudan medyada tekelleşme ile ilgili olmuştur.

Aynı röportajda Chomsky ise medyanın insanların fikir ve düşüncelerini kontrol etmede bir araç olduğunu belirtmekte ve

> Yüzyıllarca eğer insanlar kontrol edilmezse gücü tehdit edeceklerini düşündük. İnsanlar kendi istekleri ile bağımlı olmayı, hegemonya altına girmeyi, açlık vb. şeyleri kabul etmeyecekler. Eğer ki seçenekleri varsa kimse kabul etmeyecek. Bu yüzden, kontrol edilen karar mekanizmasında ve tekelleşmiş serveti yöneten insanlar için kitleleri seslerini çıkarmalarından korumak gereklidir. Bunu da ya güç kullanarak ya da gücü yetmiyorsa insanların fikirlerini kontrol ederek yaparlar (Herman ve Chomsky. 1997. s.21).

ifadelerini kullanarak medyanın serveti yönetenler tarafından kitlelerin fikirlerini kontrol etmede bir araç olarak kullanıldığını iddia etmektedir.

Chomsky'e göre, Amerikan yazılı basınında yer alan haberleri inceleyerek geliştirdiği propaganda modelinde Amerikan medyasını oldukça elitist olduğunu ve bir totaliter devletin bile geçmekte zorlanacağı kadar propaganda sonuçları ürettiğini iddia etmektedir. Özgür ve çok sesli Amerikan medyası için Chomsky'nin önemli iddiaları ve tespitleri bulunmaktadır. Chomsky, Amerikan medyasını, medyada yer alan tartışmaların sistemin dış ihtiyaçlarını tatmin eder bir tarzda yer aldığını ve bu tartışmaların sözde muhalif medya duruşu ile sınırlandırıldığını iddia etmektedir (Lang & Land, 2010, s. 96-97). Demokrasi ve özgür ifadenin merkezi olarak kabul edilen Amerikan basını ile ilgili Chomsky tam tersi iddia ve düşüncelere sahiptir ve bir totaliter devletin bile geçmekte zorlanacağı kadar propaganda sonuçları ürettiğini iddia edecek kadar da ileri tezler öne sürmektedir.

Medya yapılanması ve politik sistem arasında sıkı bir ilişki olduğunu ve medyanın var olan sistemi destekleyen bir işlevinin olduğunu iddia eden Herman ve Chomsky, ekonomi ve politik devrimler anlamına gelen politik ekonomi alanında radikal değişimler olmadan gerçek bir demokrasiye ve medyada çoğulculuğa doğru hareket edemeyeceğimizi iddia etmektedirler (Herman & Chomsky, 2009,

s. 21). Medyada var olan yapı üzerinde radikal değişimler olmadan, demokratik ve çok sesli bir medyanın ortaya çıkamayacağını öne sürmektedir.

Chosmky ve Herman medyada yaşanan yapısal dönüşüm ve tekelleşme sorunu ile ilgili, "Medya şirketlerinin birçoğu tamamen piyasa ile bütünleşmişlerdir. Medyanın piyasa sistemi ile daha fazla bütünleşmesi yönündeki bu eğilim, medyanın tekelleşmesini, çapraz mülkiyeti ve medya dışı şirketlerin denetimini kısıtlayan kuralların gevşemesiyle ivme kazandı" şeklinde bir değerlendirme ve iddiada bulunmuşlardır (Alpaslan & Akar, 2023, s. 354). Kuralsızlaştırma ve özelleştirme hareketleri medyanın piyasa ile daha fazla içiçe geçmesi ile sonuçlanmış ve medyanın kamu yayıncılığı ve çok sesliliği özellikleri büyük zararlar görmüştür.

Sonuç olarak, Chomsky ve Herman'a göre medya yapılanması ile politik sistem arasında sıkı bir ilişki vardır. Medya, mevcut sistemin devamını sağlayan bir işleve sahiptir. Bu nedenle, politik ve ekonomik yapıda radikal değişiklikler olmadan gerçek bir demokrasiye ya da medyada gerçek bir çoğulculuğa ulaşmak mümkün değildir.

4.1.4.2. Medya İktidar İlişkisi

İletişimin ekonomi politiği kuramının ortaya çıkış nedeni, egemen yaklaşımların iletişimi sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bağlamdan bağımsız olarak açıklama çabası ve bunun da bir noktadan sonra iletişim alanını açıklamada yetersiz kalması olmuştur. Ekonomi politik yaklaşım ise, iletişimi sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi bağlam içerisinde açıklamaya çalışmış ve temel çalışma alanları medyanın sahiplik yapısı, medyada yaşanan yoğunlaşma ve tekelleşme ve medya-ekonomi, medya-iktidar ilişkileri, vb. gibi alanlar olmuştur.

Dördüncü güç olarak da adlandırılan ve önemli bir propaganda aracı olan iletişim ve medya sektöründe, sektörün devlet ve hükümetler ile olan ilişkisi eleştirel ekonomi politik kuramın önemli çalışma alanlarından birisi olmuştur. 1980'li yıllarda ekonomi alanında olduğu gibi medya alanında da neo-liberal politikalar uygulanmış ve kuralsızlaştırma ve özelleştirme politikaları ile iletişim ve medya sektörüne büyük sermaye grupları egemen olmuş ve sektörde önemli yoğunlaşma ve tekelleşme durumları ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu yoğunlaşma ve tekelleşme,

iletişim sektörünün, birbiri ile iş birliği yapan ve çıkar ilişkileri olan ekonomik yapılar ve siyasi iktidarlar tarafından sınırlandırılması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu durum da eleştirel ekonomi politik kuramın ana çalışma konusu olan medya içeriklerinin üretimi, dağıtımı ve tüketimi konularında kısıtlamalar meydana getirmiş, alanda rekabet ortamı azalmış, insanlara sunulan bilgi içerikleri ve seçenekler daralmış ve sektöre eğlence ve tüketim odaklı yayıncılık anlayışı ve içerikler egemen olmuştur.

Medya ve iktidar ilişkisi üzerine ilk çalışmalar 1920'li yıllarda Walter Lippmann tarafından yapılmıştır. Lippmann çalışmalarında kitle medyasındaki sahiplik yapısındaki yoğunlaşmaya dikkat çekmiş ve kitle medyasının popülist hükümetlerin düzenli aracı olduğunu iddia etmiş ve medyadaki propagandayı rızanın imalatı olarak tanımlamıştır (Model, 2005, s. 1). 20.yüyzılın başından günümüze medyanın kitleleri yönlendirme, ve propaganda gücü ve bunun sonucunda elde ettiği kitlelerin rızalarının kazanılması özelliği ekonomi politik kuramın ana çalışma konusu olmuştur.

Kamuoyu oluşturma konusunda önemli bir propaganda aracı olan gazetecilik ve uzmanlık konusunda eleştirel ekonomi politik alanda önemli çalışmaları olan Noam Chomsky kendisi ile yapılan bir röportajda, "…gazetecilikte tarafsızlık ilkesi gereği, haberlerin kişisel fikirlerden arındırılmış olması gerektiği kabul edilir. Ancak bu tarafsızlık söyleminin çoğunlukla biçimsel olduğunu, gerçeklikte ise medya çalışanlarının kendi fikirlerini dolaylı biçimlerde ifade ettiğini savunur…" (Chomsky, 1998) değerlendirmesinde bulunmuş ve gazetecilikte tarafsızlık ilkesinin sadece biçimsel olduğunu ve gerçekte ise subjektif olduğunu iddia etmiştir. Chomsky'ye göre:

> "Gazeteciler fikirlerini ifade ederler, ancak bunları kendi sözleriyle ifade etmezler. Yani fikir beyan etmenin yolu bir 'uzmana' gitmekten geçiyor... Uzmandan alıntı yaparak, bu senin fikrin değilmiş gibi görünür, nesneldir. Ama tabii ki uzmanları doğru seçiyorsunuz ki onlar da kabul edilebilir görüşleri dile getirsinler." (Chomsky, 1998).

Muhalif seslerin "uzman" olarak yer bulması sistem açısından sorun yaratabileceğinden, bu boşluk, iktidara yakın düşünce kuruluşları aracılığıyla doldurulur. Örneğin, Georgetown Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi gibi kuruluşlar, dış politika alanında uzman üretirken aynı zamanda CIA ve

Dışişleri Bakanlığı ile “döner kapı” ilişkileri içindedir. Benzer şekilde, American Enterprise Institute gibi kurumlar da ekonomistleri ve siyaset bilimcileri kurumsal çıkarlarla uyumlu biçimde destekler. Bu yapılar, medya içeriklerine yön verecek “meşru uzmanların” sistematik olarak üretildiği alanlardı (Herman ve Chomsky. 1997. s.8). Chomsky ve Herman’a göre, kamuoyunu yönlendirmede uzman görüşlerinin belirleyici rolü vardır. Ancak bu uzmanlar, sistemle uyumlu görüşler sunmaları için özenle seçilir.

Hem Chomsky hem de Herman gazeteciler ve uzmanlar üzerinden yaptıkları değerlendirme ile ABD devleti ile medya arasında uzmanlar ve düşünce kuruluşları üzerinden kurulan derin ilişkileri ortaya koymaya çalışmışlardır.

Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği adlı çalışmasında Herman ve Chomsky, medya ve iktidar arasındaki ilişkiyi dünyanın farklı coğrafyalarında medyada gelen olayların ABD medyasında yer alma şekli üzerinden bir propaganda modeli geliştirmişlerdir. ABD politikaları ile uyumlu medya haberlerine ilişkin verdikleri bir örnekte Herman ve Chomsky şu ifadeleri kullanmıştır;

> ABD 1969'da Kamboçya'yı bombaladığında Amerikan medyasında bir sessizlik vardı. Bu, geçimini topraklarından sağlayan sayısız köylünün hayatını mahvetti. ABD medyası, bölgeyi Komünistler yönetirken Pol Pot dönemindeki "vahşeti" haber yaptı, ancak Komünistlerin devralınmasından önce ABD'nin bombalı saldırılarının birçok kurbanı Amerikan basını tarafından fark edilmedi ve gerektiği gibi vurgulanmadı (Shadid. 2019. s.42).

Herman ve Chomsky çalışmalarında medya ve devlet ilişkisinin olumsuz yönleri üzerinde çalışsalar da, medyanın olumlu taraflarını da göz ardı etmemekte ve şu değerlendirmede bulunmaktadır;

> Bununla birlikte, kitle iletişim araçlarının olumlu rollerini reddedemeyiz. Medya propagandadan etkilense de bilgi, eğitim ve eğlence rollerini de oynar. Reklamcılar, hükümet, medyanın sahipleri, eleştiri ve kaynak bulma gibi farklı faktörlerin medya içeriğini gerçekten etkilediğini söylemeye gerek yok ama yine de medya devletin dördüncü ayağıdır ve toplumun gelişmesinde kilit bir role sahiptir (Shadid. 2019. s.44).

Chomsky ile yapılan bir röportajda, geliştirdikleri propaganda modelinin içinde bulunduğumuz internet çağında hala geçerli olup olmadığı sorulduğunda, yazdıkları kitabı yeni durumu göre revize ettiklerini fakat, ana akım medyanın hala insanların öncelikli haber kaynakları olmaya devam ettiğini ve faceook, instagram gibi sosyal medya mecralarının güvenilir olmadığını ifade etmiştir (Chomsky, 2021, s. 46).

Chomsky ve Herman kendileri ile 2008 yılında yapılan bir röportajda, medya ve iktidar ilişkisi ile ilgili, 1988 yılında göre 2008 yılında medyanın hükümet teşvik ve desteklerine daha çok bağımlı hale geldiğini ve bununda medya içerikleri üzerinde kısıtlayıcı etkilere sahip olduğunu ifade etmişlerdir (Chomsky & Herman, 2009, s. 15). Medya kuruluşları ile iktidar güçleri arasında var olan ekonomik çıkar ilişkileri bağımsız ve özgür medya iddialarına ve içerik çeşitliliğine zarar vermektedir.

Liberal yaklaşıma göre, kitle iletişim araçları, halk adına, halkı için gerçeği ve doğruyu aradığı, sunduğu ve aktardığı iddia edilirken, Chomsky bu teze inananları "medya cahili" olarak tanımlamakta ve meydanın belli büyük şirketlerin elinde olduğunu ve bu sebeple de, medyanın kamu çakarlarına değil devletin ve medyayı elinde bulunduran şirketlerin çıkarlarına hizmet ettiğini iddia etmektedir. Medya bunu yaparken medyada hiç mi muhalif görüşe yer verilmez diye sorulduğunda, Chomsky medyada muhalif görüşlere de yer verildiğini fakat, bunun oyun kuralları içinde yapıldığını ve " Medya hükümet politikasını sorgular ve karşı çıkar ama bunu devlet-şirket iktidarının gözünde ortak olan çıkarlarıyla belirlenen çerçevesi içinde kalarak yapar" tezini ileri sürmektedir (Erdem, 2006, s. 202-203).

Eleştirel ekonomi politik kuramcılar, medyayı sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamları çerçevesinde analiz etmişler ve medyanın sahiplik yapısı ve bununla ilişkili olarak da finansal ve siyasi güçler ile olan ilişkisi çalışmalarının odak noktasını oluşturmuştur. Prof. Dr. Füsun Alver'e göre, "iletişim araçlarının ürettiği söylemler, yalnızca bilgi aktarmakla sınırlı değildir; aynı zamanda iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği bir ideolojik zemini de inşa eder" (Alver, 2011, s. 289). Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeliyle benzer

biçimde, medyanın mevcut siyasi ve ekonomik yapıyı destekleyen bir aygıt olarak konumlandığını ortaya koymaktadır.

1980'li yıllarda yaşanan kuralsızlaştırma ve özelleştirme hareketlerinin medyada içerik zenginliği sağlayacağı ve bunun da demokrasi ve özgürlük adına iyi olacağı varsayılmıştı. Fakat, yaşanan süreç, medya sektörüne büyük holdinglerin girmesi, medyanın kamu yararı işlevinin azalması ve medyanın ekonomik ve siyasi güçler ile olan çıkar ilişkisi ile sonuçlanmıştır. Teknolojide yaşanan gelişmeler de medyaya büyük uluslararası şirketlerin egemen olması ve bunun sonucunda da Amerikan egemenliğinin medyada ağırlık kazanması sonucunu ortaya çıkarmıştır.

4.1.4.3.Yoğunlaşma, Tekelleşme ve Medya İktidar İlişkileri Çerçevesinde Medyanın Uluslararası Politikaya İlişkin Enformasyon Üretimi

İletişim alanında egemen yaklaşımlar iletişimi sosyal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamından bağımsız olarak açıklamaya çalıştığı için bir noktadan sonra alanı açıklamada yetersiz kalmış, bu da ekonomi politik yaklaşımın ortaya çıkması ve gelişmesi ile sonuçlanmıştır.

İletişimin ekonomi politiği, kitle iletişim araçlarının sahiplik ve mülkiyet yapısı, buna bağlı olarak gelişen medya- iktidar ilişkilerini ve bu ilişkilerinde sonucu olarak medya metinlerine ve içeriğine nasıl yansıdığı üzerine yoğunlaşmıştır. İletişim araçlarının sahiplik ve mülkiyet yapısı, buna bağlı olarak gelişen medya-iktidar ilişkilerini ve iletişim araçlarının finans ve reklam verenler ile ilişkileri medya metinlerine ve içeriklerine de yansımaktadır. Ekonomi politik yaklaşım için, iletişim araçları üzerindeki yapısal ilişkilerin medya metinleri ve içeriklerine yansıması önemli bir çalışma alanı ve sorun olmuş ve bilginin üretimi, dağıtımı ve tüketimi ana sorunsal olarak üzerinde yoğunlaşılan alanlar olmuştur.

1980'li yıllarda dünyada yaygınlık kazanan neo-liberal politikaların etkileri ve yansımaları medya alanında da görülmüş ve neo-liberal politikalara uygun olarak medyada kuralsızlaştırma ve özelleştirme hareketleri ortaya çıkmıştır. Teorik olarak bakıldığında, bu kuralsızlaştırma ve özelleştirme politikalarının medya içeriklerinin üretiminde, dağıtımında ve bölüşümünde çeşitlilik yaratacağı ve daha fazla çeşitte içeriklerin ve bilgilerin ortaya çıkarılacağı savunulmuştur. Fakat,

süreç içerisinde ortaya çıkan durum ise, teoride öngörülenin tersi yönde olmuş ve iletişim teknolojilerindeki yeni gelişmelerle birlikte dünyada az sayıda çok uluslu tekelci medya holdinglerin sisteme egemen olduğu ve bu yapının ürettiği sınırlı içeriklerin sunulduğu bir yapı ile karşı karşıya kalınmıştır.

Ekonomi politik kuram çerçevesinde önemli çalışmalara imza atan ve ABD medyasını analiz ederek bir propaganda modeli geliştiren Herman ve Chomsky "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" isimli çalışmalarında ABD medyasında yaşanan tekelleşme ve yoğunlaşmaya dikkat çekmişler ve şu ifadelere yer vermişlerdir;

> Tüm bu eğilimler ve medya kuruluşları arasında reklam kapmak için yaşanan büyük rekabet, son on-on beş yılda artarak devam etmiş ve bilanço yönelimi üzerinde yoğunlaşan bir yola girilmiştir. Böylece medya mülkiyetinin giderek daha az sayıdaki dev firmanın elinde toplanması ivme kazanmış ve buna ne Cumhuriyetçi ve Demokrat yönetimler ne de düzenleme kurumları hemen hemen hiç muhalefet etmemiştir. (Herman ve Chomsky. 2006. s.17).

Herman ve Chomsky propaganda modeli geliştirdikleri çalışmalarında medyadaki sorunun yapısal sorunlar olduğunu ifade etmişler ve daha demokratik bir medya ve ana akım medyanın tekelleşmesini sınırlandırmak için, çok sayıda sıradan yurttaşı temsil eden taban hareketleri ve ara grupların kendi medyalarını kurmak ve desteklemek için çok daha fazla enerji ve para harcaması gerektiğini ifade etmiş ve şu değerlendirmeyi yapmışlardır;

> Ana-akım medyanın giderek artan tekelleşmesini sınırlandırmaya ve tersine çevirmeye çalışmanın yanı sıra, çok sayıda sıradan yurttaşı temsil eden taban hareketleri ve ara grupların kendi medyalarını kurmak ve desteklemek için çok daha fazla enerji ve para harcaması gerekiyor …Bu ve öteki kâr amacı gütmeyen, cemaat-tabanlı TV ve radyo yayın istasyonları ve şebekeler, halka erişim kanallarının daha iyi kullanılması, internet ve bağımsız yazılı medya, önemli demokratik toplumsal ve politik başarıların elde edilmesinde hayati bir rol oynayacaktır (Herman ve Chomsky. 2006. s.55).

Herman ve Chomsky geliştirdikleri propaganda modeli ile, Amerikan medyasında yer verilen uluslararası politika ile ilgili konularda ABD dış politikası ile uyumlu bir içerik üretimi yapıldığını kanıtlamaya ve medyanın realiteyi ve uluslararası politikanın tasarlanmasında oynadığı rolü ortaya koymaya çalışmışladır.

Ekonomi politik yaklaşım için iletişim alanını toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamları çerçevesinde analiz etmek ana odak noktası olmuştur. Kuramın ortaya çıkışında da ana akım yaklaşımların iletişimi toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamlarından bağımsız olarak açıklamaya çalışmaları olmuştur. Ekonomi politik kuram için medyanın sahiplik yapısı, medyada yaşanan tekelleşme, küresel medya gruplarının alana egemen olması, medyanın finansal ve politik güçler ile olan ilişkisi ana çalışma konuları olmuştur. Bu alanlara bakma nedenleri ise, medyanın yapısal özelliklerinin ve toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamlar ile olan ilişkisinin medya içeriklerine nasıl yansıdığı en önemli sorunsal olması olmuştur. Ekonomi politik yaklaşım için, medyanın bağımsızlığı, demokratik bir medya ve buna bağlı olarak üretilen içerikler, bu içeriklerin dağıtım kanalları ve tüketimi ana çalışma konusu ve sorunsalı olmuştur. Herbert Schiller, Edward Herman ve Noam Chomsky gibi ekonomi politik kuramcılar da yapmış oldukları çalışmalarda medyanın yapısı ve medyanın toplumsal, kültürel, ekonomik ve politik bağlamlarını anlamaya ve analiz etmeye çalışmışlardır.

4.2.Noam Chomsky ve Edward Herman: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği ve Rızanın İmalatı

Noam Chomsky ve Edward Herman tarafından kaleme alınan "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" isimli çalışma ile kitle medyasının ekonomi politiği, geliştirdikleri bir propaganda modeli ile ortaya konmaya çalışılmış ve bu modelde yazılı ve görsel medyada haberlerin görünür olmadan önce geçirdikleri beş filtre olduğunu iddia edilmiştir. Herman ve Chomsky kitle medyası için;

> Kitle medyası, mesajları ve sembolleri sıradan insanlara ileten bir sistem olarak hizmet verir. Eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve bireyleri toplumun bütününe eklemleyen değerleri, inançları ve davranış kodlarını aşılamak işlevleri arasındadır. Refahın belli ellerde toplandığı ve önemli sınıfsal çıkar çelişkilerinin bulunduğu bir dünyada, bu rolü yerine getirmek sistematik bir propagandayı gerektirir (Chomsky ve Herman. 2006. s.72)

şeklinde bir tanımlamada bulunmuşlardır. Bu tanımlama ile var olan ekonomik ve siyasal sistemin devamında medyanın oynadığı kritik rolü ortaya koymaya çalışmışlar ve kitlelerin yönlendirilmesinde bir propaganda işlevi gördüğünü iddia etmişleridir.

4.2.1. Kitle Medyasının Ekonomi Politiği

21. yüzyıl denilince öne çıkan öncelikli kavramların başında internet ve teknolojide yaşanan baş döndürücü gelişmelerin doğal bir sonucu olarak iletişim kavramı gelmektedir. İletişim kavramı tarihsel süreç içerisinde içerik ve muhtevası değişen ve genişleyen bir kavram olmuştur. Her bilimsel alanda olduğu gibi iletişim alanında da farklı dönemlerde farklı yaklaşımlar ortaya çıkmış ve egemen olmuştur.

Bu yaklaşımları, ana akım veya diğer bir adlandırma ile egemen yaklaşımlar ve eleştirel yaklaşımlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Ana akım yaklaşımlar şirketlerin ve hükümetlerin strateji ve propaganda amaçlı gerekli bilgilere ulaşması için kitle iletişim araçlarının izleyiciler üzerindeki etkisi konusunda ampirik ve davranış bilimleri geleneği içinde araştırmaları kapsar ve yönetim araştırması olarak kabul edilirler. Egemen yaklaşımların sorunlu tarafı, ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçleri iletişim araştırmalarında sürecin dışında tutması olmuştur. Marksizm'den doğan eleştirel yaklaşımlar ise, kitle iletişim araçlarını ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçlerin içinde başka bir deyişle bağlamından kopartmadan, iktidar ve mülkiyet temelinde kapitalist sistemin üretilmesi ve yeniden üretilmesinde kitle iletişim araçlarının işlevini analiz ederler. Eleştirel yaklaşımların içerisinde değerlendirilen ekonomi politik, dar anlamda sosyal ilişkilerin, iletişim kaynakları da dahil olmak üzere üretim, dağıtım ve tüketimin oluşturduğu güç ilişkilerinin incelenmesidir. Geniş anlamda ise ekonomi politik sosyal hayatta kontrol ve hayatta kalmayı incelemektedir (Günay, 2022, s. 203)

Ekonomi politik yaklaşımda kitle iletişim araçlarının ürettiği metinlerin ideolojik boyutu tartışmada önemli bir yer tutsa da, esas olan o metinlerin kimler ya da hangi kurum ve iktidar ilişkileri tarafından üretildiğidir. Dolayısıyla, kitle iletişim araçları üzerindeki mülkiyet ilişkileri ya da en basit deyişle bir kitle iletişim aracına sahip olmak, iktidar ilişkilerinden ayrı ele alınamamaktadır. Ekonomi politik yaklaşımın özünü, işletme olarak basın kurumlarının / gazetelerin daha geniş ekonomik ve siyasal yapıyla bağlarının irdelenmesi ve bunun üretim boyutundaki dinamikleri oluşturmaktadır (Yaylagül, 2019).

Eleştirel ekonomi politik yaklaşımın temel çalışma alanlarını, özellikle 1980'li yıllardan sonra teknolojide yaşanan baş döndürücü gelişmeler ile birlikte daha da hızlanan küreselleşmenin iletişim alanında ortaya çıkardığı uluslararası ölçekte faaliyet gösteren büyük medya şirketleri ve sektörde yaşanan dikey, yatay ve çapraz yoğunlaşma ve bunun sonucunda karşı karşıya kalınan tekelleşme sorunu, geçmişten günümüze var olan fakat eleştirel ekonomi politik yaklaşım ile birlikte önemli bir sorun olduğu iddia edilen medya ve iktidar ilişkisi ve tüm bu süreçlerin sonucunda medyada üretilen içerikler ve bu içeriklerin dağıtımı temel sorunsal olarak eleştirel ekonomi politik yaklaşımın çalışma ve odak noktası olmuştur. Prof. Dr. Güven Büyükbaykal'a göre, "kitle iletişim araçları yalnızca haber üretiminde değil, aynı zamanda "gündelik hayatın ideolojik inşasında" da belirleyici bir rol oynamaktadır. Medya içerikleri, görünürde tarafsız bir bilgi aktarımı gibi sunulsa da, esasen egemen siyasal ve ekonomik çıkarların yeniden üretilmesine aracılık eder" (Büyükbaykal, 2012, s. 75). Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin propaganda modelinde ifade edilen yapısal bağımlılıklarla örtüşmektedir.

4.2.2. Propaganda Modeli ve Beş Filtre

Bir propaganda modeli geliştirdikleri çalışmada Herman ve Chomsky kitle medyasını eleştirel ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde incelemişlerdir. Kitle medyası nedir sorusuna Herman ve Chomsky şu ifadeleri kullanmıştır;

> "Kitle medyası, mesajları ve sembolleri sıradan insanlara ileten bir sistem olarak hizmet verir. Eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve bireyleri toplumun bütününe eklemleyen değerleri, inançları ve davranış kodlarını aşılamak işlevleri arasındadır. Refahın belli ellerde toplandığı ve önemli sınıfsal çıkar çelişkilerinin bulunduğu bir dünyada, bu rolü yerine getirmek sistematik bir propagandayı gerektirir (Herman & Chomsky, 2006, s. 72).

Herman ve Chomsky'e göre kitle medyasının eğlendirmek, avutmak ve bilgi vermek gibi işlevlerinin yanında bireylere toplumun değer, inanç ve davranış kodlarının yüklenmesi ve ve refahın belli ellerde toplandığı ve sınıf çıkarlarının olduğu bir düzende varolan toplumsal düzenin devam etmesini sağlamak gibi kritik bir işlevi vardır ve bunu da ancak bir propaganda ile sağlamak mümkündür.

Güç manevralarının devlet bürokrasisinin elinde bulunduğu ülkelerde medya üzerinde denetim açık sansür olarak uygulanmakta ve açıkça görülebilmekte iken,

medyann özel ellerde olduğu ve sansürün açıkça görülmediği ülkelerde propaganda sistemini görebilmek çok daha zordur. Bu tür sistemlerde açık olmayan taraf, medyada var olan eleştirilerin sınırlılığı ve kaynakları kumanda etme konusunda yaşanan eşitsizliktir (Herman & Chomsky2006, s. 72). Medyanın özel sektör elinde bulunduğu ülkelerde, denetim ve sansür medya sahiplerinin amaç ve çıkarları doğrultusunda bir yayıncılık izlenerek gerçekleşmektedir.

Kitle medyasında yer verilen haberlerin geçtiği süzgeçler, muhalefetin marjinalleştirilmesi ve hükümetin ve hakim özel çıkar gruplarının mesajlarını kitle iletişim araçları üzerinden sıradan insanlara ulaşmasını sağlamaları geliştirdikleri propaganda modelinin temel çalışma noktalarını oluşturmaktadır (Herman & Chomsky, 2006, s. 72). Geliştirdikleri propaganda modelinde var olan servet ve güç eşitsizliğine ve bu servet ve güç eşitsizliğinin kitle medyasının çıkarları ve seçimleri üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır.

Herman ve Chomsky'e göre kitle medyasında yer bulan haberler belli süzgeçlerden geçerek kitle medyasında haber olarak var olabilmektedirler. Haberler, beş süzgeçten geçerek kitle medyasında haber olarak yer alabilmektedirler. Birinci süzgeç, hakim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kar yönelimi, ikinci süzgeç, kitle medyasının temel gelir kaynağı olarak reklamcılık, üçüncü süzgeç, medyanın, hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı "uzmanların" sağladığı bilgilere dayanması, dördüncü süzgeç, medyayı disiplin altına alan bir araç olarak "tepki üretimi" ve beşinci süzgeç olarak da ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak "anti-komünizm" olarak belirlemişlerdir (Herman & Chomsky, 2006, s. 72). Bu beş süzgeç birbirleri ile etkileşim halindedir ve bir şeyin haber olarak kitle medyasında yer alabilmesi için bu süzgeçlerden geçerek damıtılmış ve kitle medyasına uygun hale gelmiş olması gerekmektedir. Kitle medyasında yer alan söylemin ve yorumların öncüllerini ve neyin haber olup olmayacağını ve bir propagandaya dönen kitle medyası haberlerini bu beş süzgeç açıklamaktadır.

Herman ve Chomsky, medya üzerindeki seçkinlerin hakimiyetini ve muhaliflerin marjinalleşmesini sağlayan bu beş süzgeç, tam bir dürüstlük ve iyi niyetle hareket

eden medya habercileri tarafından, farkına bile varılmadan ve objektif ve mesleki değerler esas alınarak haberler ürettiklerini sanılarak gerçekleştiğini iddia etmektedirler. Bu beş süzgecin kısıtlamaları içinde hareket edilmekte ve objektif haberler üretildiği sanılmakta ve köklü hale gelen süzgeçler nedeni ile alternatif temeller hayal etmek neredeyse mümkün değildir (Herman & Chomsky, 2006, s. 73). Herman ve Chomsky'nin iddia ettiği beş süzgeç sistem ile öylesine bütünleşmiştir ki, bu süzgeçlerin varlığını hissetmek ve haberlerin bu süzgeçlerden geçtiğini fark etmek dürüst ve iyi niyetli medya çalışanları tarafından hiç fark edilememekte ve tam bir doğal akış ile haberlerin oluşturulduğu inancı ile hareket edilmektedir.

Bu tez çalışmasının teorik çerçevesini oluşturan Edward Herman ve Noam Chomsky tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yayın yapan yazılı basını inceleyerek oluşturdukları ve bir "Propaganda Modeli" geliştirdikleri Rızanın İmalatı": Kitle Medyasının Ekonomi Politiği isimli çalışmada eleştirel ekonomi politik yaklaşım çerçevesinde iletişim alanında yazılmış önemli bir çalışma olmuştur. Geliştirilen propaganda modeli bir çok ülkede üniversitelerde iletişim alanında farklı örnekler üzerinden yapılan eleştirel ekonomi politik çalışmaların da teorik çerçevesini oluşturmuştur.

Herman ve Chomsky yaptıkları çalışmada Amerikan yazılı basınında, dost ve düşman ülkelerde kötü muameleye maruz kalan insanların nasıl yer verildiğine, Guatemala, Nikaragua ve El Salvador'da yapılan seçimlerin bu ülkelerin ABD ile olan ilişkileri üzerinden Amerikan yazılı basınında nasıl haberleştirildiği, 1981 yılında Papa'ya düzenlenen suikastin Amerikan yazılı basınında dönemin uluslararası politik yapısına uygun olarak bir KGB-Bulgar Planı olduğu üzerine verilen haberler ve Hindiçin bölgesinde yaşanan Vietman, Laos ve Kamboçya savaşlarının Amerikan yazılı basınında haberleştirilmeleri geliştirdikleri propaganda modelinin örnek çalışmalarını teşkil etmiştir.

4.2.2.1. Kitle Medyasının Büyüklüğü ve Mülkiyeti ve Kar Yönelimi

İletişim çalışmalarında eleştirel yaklaşımlar, kitle iletişim araçlarını ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel süreçlerin içinde başka bir deyişle bağlamından kopartmadan, iktidar ve mülkiyet temelinde kapitalist sistemin üretilmesi ve

yeniden üretilmesinde kitle iletişim araçlarının işlevini analiz ederler. İletişim araçlarının iktidar ile ilişkileri, mülkiyet yapısı ve gelir kaynakları eleştirel çalışmaların odak noktalarını oluşturmuştur.

Herman ve Chomsky tarafından oluşturulan propaganda modelinde Amerikan medyası incelenmiş ve yazılı basında yer verilen haberlerin belli süzgeçlerden geçirilerek ve damıtılmış olarak medyada haber olabildiklerini iddia etmişlerdir. Bu beş süzgeçin birbiri ile etkileşim halinde olduğu ve birbirlerini tamamlayan süzgeçler olduğu iddia edilmiştir.

Herman ve Chomsky' göre kitle medyasının büyüklüğü, mülkiyeti ve kar yönelimi birinci süzgeç olarak değerlendirilmiştir. Bu süzgeci destekleyici örneklerden birisi olarak 19. Yüzyılın ilk yarısında etkili ve işçi sınıfını temsil eden radikal bir basının ortaya çıktığını ve sınıf bilincini geliştirmede önemli işlevleri olduğu görülmektedir. Yönetici elitler ve yerleşik düzen için tehdit olarak görülen bu basın önce çeşitli devlet sansürlerine maruz kalmasına rağmen gücünü ve etkisini korumayı başarmıştır. Fakat, devlet baskısından vazgeçilerek piyasa koşullarına bırakılan bu basın 19. Yüzyılın sonuna gelindiğinde tek bir gazete dahi çıkmamıştır. Devlet sansürünün yapamadığını liberal piyasa koşulları yaparak, muhalif, işçi sınıfı ve bilinci geliştiren tek bir gazete dahi çıkmaz olmuştur. James Curran ve Jean Seaton bu durum için değerlendirmeleri şu şekilde olmuştur;

> Gerçekten de ulusal radikal basının sönüşü öylesine geniş kapsamlıydı ki, İşçi Partisi 20. yüzyılın ilk on yılında işçi sınıfı hareketinden türediği zaman hiçbir ulusal günlük gazetenin ya da pazar gazetesinin özel desteğini almadı. (Herman & Chomsky, 2006, s. 74).

Bu durumun en önemli nedenleri, gazetecilik girişiminin çapı ve bununla ilintili olarak sermaye maliyetlerinin yüksek oluşu gelmekteydi. Bu maliyetler de teknolojik yatırım maliyetleri ve gazete sahiplerinin geniş okuyucu kitlesine ulaşma hedeflerinden kaynaklanıyordu. Gazetelerin kuruluş maliyetleri ve makine giderlerin onlarca yıl boyunca yüzbinlerce dolar tutuyordu. 1945'li yıllarda şu ifade kullanılıyordu "Küçük gazete yayıncılığı bile büyük bir iştir…(ve) önemli miktarda nakit paraya sahip olsa bile artık bir kimsenin kolayca atılacağı bir ticaret değildir ya da büyük miktarda nakit parası yoksa hiç giremeyeceği bir iştir" (Herman & Chomsky, 2006, s. 74).

Her ne kadar yüksek okuyucu kitlesine sahip olsa bile, işçi sınıfını temsil eden gazetelerin büyük sermaye yatırımı olmadan sadece gazete satışları ile ayakta kalması neredeyse imkansızdı ve İngiltere'de işçi sınıfı adına yayın yapan gazeteler piyasa koşullarında yayın hayatlarına son vermek durumunda kalmıştı.

Büyük sermaye yatırımları ve geniş kitlelere ulaşma zorunluluğu olan medya alanında çok sayıda medya birimi olduğu halde, en büyük 29 medya kompleksinin gazete tirajlarının yarısından fazlasına sahip olduğu görülmektedir. Gazete, dergi, radyo, tv, kitaplar ve film satışları gibi çeşitli alanları domine eden bu şirketler Ben Bagdikian'ın ifadesi ile "yeni bir Özel Enformasyon ve Kültür Bakanlığı" oluşturmuştur. Çeşitli katmanlardan oluşan medyada en üst katmanda 24 medya kompleksi, hükümet ve haber ajansları yer alır ve haber gündemini belirler ve alt katmanlara haberleri sağlar (Herman & Chomsky, 2006, s. 75-76). Bu da eleştirel ekonomi politik yaklaşımın iletişim çalışmalarında önemli bir yer tutan medyada tekelleşme sorununu en önemli göstergeleri arasında yer almaktadır. Herman ve Chomsky, Amerikan medya alanında faaliyet gösteren firmaları incelemişler ve 24 medya kompleksinin pek çoğu birden fazla alana hakim durumdalar ve belli bir kategoriye sadece keyfi olarak yerleştirilmişler. Bu 24 şirket, büyük ve kar amaçlı gruplardır ve bu gruplar tarafından denetlenmektedirler. Herman ve Chomsky'nin tespitleri ile, medya şirketlerinin bir çoğu piyasa ile bütünleşmişlerdir. Geri kalanlarda, hissedarlar, şirket yöneticileri ve bankacıların üzerlerinde yarattıkları mali bilanço baskısı altında faaliyet göstermektedirler.

Artan izleyici oranları ve reklam gelirleri medya sahiplerini kar elde etme odaklı faaliyet göstermelerine ve yüksek sermaye biriktirme amacına yöneltmiştir. Medya faaliyetlerinde sermaye biriktirme ve kar elde etme spekülatörlerin bu alana yönelmesine ve medyada bölünmelere ve hisse senedi satışlarına yol açmıştır. Tüm bu yaşananlar medyada yatay, dikey ve çapraz tekelleşme olgusunu yaratmış, medya alanındaki sınırlamalar kaldırılarak yayın frekansları sınırsız ticari kullanıma açılmıştır (Herman & Chomsky, 2006, s. 77-78). Medyada yaşanan özelleştirme ve kuralsızlaştırma hareketleri, medyanın kamu yayıncılığına büyük zarar vermiş ve medya patronlarının, hissedarlarının ve medyaya gelir sağlayan reklam verenlerin çıkarları doğrultusunda yayın yapan medya kuruluşlarının ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır.

Devletin yasal düzenlemelerini azaltması, yüksek kar elde etme yolu ile sermaye biriktirebilme, medyada şirket ele geçirme ve tehdit olaylarını da arttırmıştır. Medya, var olan sınırlı özerkliklerini bankalara ve kurumsal ve bireysel yatırımcılara kaptırmıştırr. Bir diğer önemli sorun da, büyük medya şirketlerinin çoğu borsada işlem görmelerine rağmen üçte ikisi hale büyük servetlere sahip olan aile denetimi altında faaliyet göstermektedirler. (Herman & Chomsky, 2006, s. 78). Bu aileler, sahip oldukları servet ve bulundukları stratejik konumları sayesinde toplumda var olan yerleşik düzenin devamını sahip oldukları medyayı kullanarak devam ettirmektedirler

Herman ve Chomsky, Amerikan medyasındaki firmaların büyüklüğüne ve hisselerinin dağılma oranlarına bağlı olarak, dışarıdan gelen yöneticilerin sayısı ve oranının da doğru orantılı olarak arttığını iddia etmektedir. Avukatlar, şirketlerle bankalardan emekli olmuş yöneticiler medya şirketlerindeki yöneticilerin genellikle yarısından fazlasını, bazı şirketlerde ise üçte ikisini oluşturmaktadır. Büyük medya kuruluşlarının bir diğer özelliği de, hepsinin ticari ve yatırım bankacılarıyla işbirliği yapmaları olmuştur. Bu da, kredi ve borç kanallarının açılması, hisse ve tahvil ihracı, mülk satın alma fırsatı değerlendirme ve şirketin ele geçirilmesi tehdidi ile mücadelede, bu kişilerden tavsiye ve hizmet alabilmelerini sağlamaktadır. Bankalar ve öteki kurumsal yatırımcılar büyük miktarda medya hisselerinin de sahibi konumuna gelmişlerdir. Bu durum, hisse sahiplerini medya üzerinde etkili bir konuma getirmekte, medya şirketlerinin ve yöneticilerin durumunu etkileyebilmekte ve medya şirketlerini doğrudan piyasa amaçlarına yani karlılığa yönlendirmektedir. (Herman & Chomsky, 2006, s. 79-82). Bunun bir sonucu olarak da medya şirketleri medyanın diğer alanlarına ve başka coğrafi bölgelere dağılma eğilimi göstermiş ve reklam gelirleri nedeni ile radyo, tv, ve kablolu yayın gibi daha fazla gelir potansiyeli taşıyan medya alanlarında da faaliyet göstermeye başlamışlardır.

Medya şirketleri, medya dışı alanlara yönelip yatırım yaparken, medya dışı şirketlerde medya alanında faaliyet gösteren şirketlere yatırım yapmışlardır. Bunun en güçlü örnekleri, silah üretimi ve nükleer güç alanlarında faaliyet gösteren GE ve Westinghouse firmalarının medya şirketlerine ilgi duyması ve GE'nin NBC'yi bünyesinde bulunduran RCA şirketine sahip olması ve

Westinghouse firmasının da, büyük televizyon istasyonlarını, bir kablolu televizyon şebekesini ve radyo istasyonuna sahip olması olmuştur (Herman & Chomsky, 2006, s. 82). Medya dışı şirketlerin medya alanında faaliyet gösteren şirketlere sahip olması, bu medya şirketlerinin tarafsızlığı, objektifliği ve bu uluslararası firmaların medya dışı faaliyetleri ile ilgili haberlerin medyada nasıl yer alacağı sorununu ortaya çıkarmıştır.

Medya şirketlerinin diğer ülkelerdeki faaliyetleri ve gelir kaynakları medya dışı şirketlerin medya şirketlerine sahip olmasından daha büyük problemler ortaya çıkarmıştır. Televizyon şebekeleri, televizyon için program yapan şirketler, haber dergileri ve film stüdyoları yurtdışında yaygın olarak iş yapar ve gelirlerinin önemli bir bölümü yurtdışından elde edilir. Örneğin, Reader's Digest 17 dilde yayınlanır ve 160 ülkede satışa sunulurken, Murdoch İmparatorluğu Avusturalya'da faaliyetlerine başlasa ve hala denetleyici ana şirket Avustralya şirketi olsa da Avustralyalı ve Britanyalı bağlı kuruluşlarının karlarıyla Amerika'da dev bir medya şirketine dönüşmüştür (Herman & Chomsky, 2006, s. 83). Medyada yaşanan bu küreselleşme, yerel medya şirketlerinin piyasada rekabet edememesine, bunun sonucu olarak da, medya alanının bu uluslararası şirketlerin egemenliğine girmesine ve yayın faaliyetlerinin bu şirketlerin çıkarlarına göre belirlenmesine yol açmaktadır.

Medya alanındaki bir diğer önemli sorun da, medya şirketlerinin hükümetlere olan bağımlılığı ve bağlantıları olmuştur. Radyo ve tv şirketleri ve şebekeleri için hükümet tarafından düzenlenen ruhsatlar ve işletme hakları gerekli bir durum olsa da, bu durum hükümetlerin bu yetkiyi bir sopa olarak kullanabilmeleri ve buna karşı medya şirketlerinin de lobicilik faaliyetleri ve politik harcamalar yaparak politik ilişkiler geliştirmesine neden olmaktadır. Yapılan araştırmalarda, medya şirketlerinin dışarıdan gelen yöneticilerinin bir kısmının eski hükümet yetkilileri olduğunu ortaya koymaktadır (Herman & Chomsky, 2006, s. 83). Serbest piyasa koşulları içinde faaliyet gösterme ve kamu yayıncılığı adına devletin medya üzerindeki denetimi arasında var olan kritik bir çizgi bulunmakta ve bu çizginin bir tarafı medya patronları, hissedarları ve reklam verenlerin çıkarını öncelerken diğer tarafında ise medya ile siyasi erk arasında girift ilişkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Uluslararası alanda faaliyet gösteren medya şirketleri siyasi destek bakımından hükümetlere bağımlıdırlar. Gerek alınan vergiler, faiz oranları ve anti tekel yasaları açısından gerekse de medya dışı alanlarda da faaliyeti olan medya şirketlerinin diğer alanlardaki çıkar ve faaliyetlerinin korunması ve yeni faaliyet alanlarının yaratılması gibi konularda medya şirketleri hükümetler ile yakın temas halinde bulunmaktadırlar. GE ve Westinghouse firmasının silah üretimi ve nükleer güç alanlarındaki faaliyetleri için hükümetin ticari konsoloslukları ile Reader's Digest, Time ve Newsweek gibi haber dergilerinin uluslararası satışı için hükümetin kültürel diplomasisine duyulan ihtiyaç, bu alanda verilebilecek önemli örneklerdendir (Herman & Chomsky, 2006, s. 83). Bu örneklerde de görüldüğü üzere, medya ve siyaset arasında ticari ve kültürel diplomasi adına sıkı bir bağ bulunmaktadır ve medya kuruluşları özellikle uluslararası pazardaki faaliyet ve çıkarlarının korunması ve desteklenmesi için hükümet ile işbirliği yapmak durumundadır.

lİk süzgeç olarak değerlendirilen kitle medyasının büyüklüğü, mülkiyeti ve kar yönetimi açısından yapılan değerlendirmede, küreselleşme ile birlikte uluslararası büyüklüğe erişen medya şirketleri, teknolojik gelişmeler ile birlikte yatay, dikey ve çapraz yoğunlaşmanın yaşandığı bir medya sektörü ve bu gelişmeler ile etkileşim halinde olan medya şirketlerinin değişen sahiplik yapısı ve denetleyici olarak büyük aile şirketleri, kurumsal ve bireysel yatırımcılar ve bankacılar ortaya çıkmıştır. Mülkiyet yapısında yaşanan değişimler de, medya şirketlerini daha fazla kar elde etme eğilimine ve büyüyen reklam gelirlerinden daha fazla pay alabilmek adına medyanın tv, radyo ve kablolu yayın gibi farklı alanlarına yönelmesi ile sonuçlanmıştır. Medya şirketlerinde yaşanan niceliksel ve niteliksel büyümeler, mülkiyet yapısında yaşanan değişimler daha fazla kar odaklı olma eğilimini doğururken, bütün bunların bir sonucu ve süzgeç olarak haberlerin medyada yer alışını etkileyen ve belirleyen bir faktör haline gelmiştir.

4.2.2.2. İş Yapmak İçin Reklamcılık Ruhsatı

19. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıkan ve işçi sınıfını destekleyen muhalif basına karşı ilk önce devlet baskısı, vergiler ve sansür gibi tedbirler uygulanırken, bu uygulamadan 19. yüzyılın ortalarından itibaren vazgeçilmiş ve serbest piyasa

koşullarının muhalif basına karşı en güçlü tedbir mekanizması oluşturacağı öngörülmüştür. Serbest piyasa, kendi çıkarlarına karşı olan muhalif basını reklam vererek desteklemeyeceğinden, süreç içerisinde ve 19. Yüzyılın sonunda İngiltere'de hiçbir muhalif basın kalmamıştır. Devletin uyguladığı sansür, vergi baskısı ve ruhsat verme yetkisi, reklam veren kuruluşlar tarafından basını ekonomik olarak desteklemek ve desteklememek tercihleri ile fiili bir ruhsat veren yetkilisi konumuna getirmiştir (Herman & Chomsky, 2006, s. 84). Medyanın yüksek baskı maliyetleri ve bu maliyetleri sadece satış gelirlerinden karşılayamaması, medyayı reklam veren kuruluşlara bağımlı hale getirmiş, bu da işçi sınıfı gibi halkı destekleyen yayın yapan gazetelerin zaman içerisinde serbest piyasa koşulları içerisinde yayın hayatlarına son vermeleri ile sonuçlanmıştır.

Reklamcılık medya alanında bu kadar etkin bir işlev görmeden önce, gazetelerin fiyatı ve satışlarının tüm maliyeti karşılayabiliyor olması bir zorunluluktu ve ne kadar fazla kitleye ulaşır ve satın alınırsa o kadar çok maliyetlerini karşılayabiliyorlardı. Reklamcılığın bir gelir kaynağı olarak gazetelerin hayatına girmesi ile, bu şartlar tamamen değişerek, reklam alan gazeleler daha ucuza satılabilir hale gelmiş ve reklam alamayan gazetelere karşı büyük avantaj elde etmişlerdir. Çarpıcı yazılar, cazip sayfa düzeni ve tanıtım gibi maliyetleri olan aktiviteler ancak reklam alan gazeteler tarafından yapılabilir hale gelirken, reklam alamayan gazeteler maliyetlerini karşılayabilmek için satış fiyatlarını arttırmak zorunda kalarak ya piyasadan tamamen silinmişler ya da marjinalleşmişlerdir (Herman & Chomsky, 2006, s. 84). Reklamcılık faaliyetleri öncesi, okuyucu kitlesinin tercihleri gazetelerin yayın hayatını belirlerken, reklamcılığın sektöre girmesi ile birlikte serbest piyasa ve reklam verenlerin tercihi, gazetelerin yayın hayatını ve gücünü belirleyen aktörler haline gelmiştir.

Eleştirel ekonomi politik yaklaşımın medya çalışmalarında en çok çalıştıkları alanların başında medyada tekelleşme sorunu gelmektedir. Medyada tekelleşme sorununu ortaya çıkaran en önemli faktörlerin başında da reklam konusu gelmektedir. Eşit şartlarda reklam almaya çalışan gazeteler arasında bile reklam alanları daha avantajlı hale getiren reklamcılık, avantajlı medya kuruluşlarının cazip sayfa düzeni, tanıtım, program ve içerik üretim kapasitesini arttırırken, dezavantajlı kuruluşların ise, rakiplerine yetişme hırsı ile maddi sıkıntılara

girmesine neden olmuş ve çok sayıda yüksek tirajlı gazete ve derginin yok olması ve piyasanın tekelleşmesi ile sonuçlanmıştır.

2. Dünya Savaşı sonrası İngiltere'de muhalif yayın yapan gazeteler olan Daily Herald, News Chronicle ve Sunday Citizen gazeteleri serbest piyasayı temsil eden The Times, Financial Times ve Guardian gazeteleri ile karşılaştırıldığında çok daha yüksek tirajlara sahip olmasına rağmen, Daily Herlad günlük ulusal tirajın 8.1'ine reklam gelirlerinin ise %3.5'una sahip olurken, Sunday Citizen Sunday Times'ın reklam gelirlerinin onda birine ve Observer'ın yedide birine sahip olabilmişler ve sonunda rekabet edemedikleri için piyasadan silinmek zorunda kalmışlardır (Herman & Chomsky, 2006, s. 85-86). Reklam veren kuruluşlar için gazetelerin okurlarının gelir düzeyleri ve tüketim alışkanlıkları reklam verme tercihlerinde belirleyici olmakta ve düşük gelir grubu ve tüketici alışkanlıklarına sahip işçi sınıfını destekleyen muhalif gazeteler İngiltere'de reklam alamadıkları için piyasadan silinmek zorunda kalmışlardır. Çünkü, reklam veren kuruluşlar bir ruhsat verme işlevi görür hale geldiği için, bu kuruluşların reklam verme tercihleri çok önemli hale gelmiştir.

CBS televizyonu "Müşteri İzleyici Profili" oluşturarak, izleyici katmanlarının reklam veren kuruluşlarının ürün ve hizmetlerini kullanma oranını göstermiştir. William Evan'ın ifadesi ile, reklam veren kuruluşlar "kural koyucu referans örgütler" e dönüşmekte ve medya kuruluşları başarılı olmak istiyorlarsa reklam veren kuruluşların istek ve taleplerini yerine getirmek zorunda kalmışlardır. NBC televizyonunda bir dönem yöneticilik yapan Grant Tinker televizyon için " reklam desteği ile ayakta duran bir ortamdır ve bu destek azaldığı oranda yapılan programlar da değişecektir" (Herman & Chomsky, 2006, s. 86) değerlendirmesinde bulunmuştur. Medya kuruluşlarının daha fazla okuyucu ve izleyici kitlesine ulaşması belirleyici olmamış, okuyucu ve izleyicinin gelir seviyesi ve tüketim alışkanlıkları reklam veren kuruluşlar için belirleyici olmuştur.

Reklamcılığın medya sektörüne girmesi ile birlikte politik ayrımcılık kavramı da ortaya çıkmıştır. Serbest piyasa koşulları içinde faaliyet gösteren ve maddi gücü elinde bulunduran reklam veren kuruluşlar, kendi çıkarlarına aykırı yayın yapan ve ideolojik olarak ters düştükleri medya kuruluşlarına reklam desteği

vermeyerek, bu kuruluşların ya piyasadan silinmesine ya da marjinalleşmelerine neden olmaktadırlar (Herman & Chomsky, 2006, s. 87). Bunun en güçlü örneklerini de 19. Yüzyılda İngiltere'de işçi sınıfını destekleyen ve geniş okuyucu kitlesine ulaşan gazetelerin reklam gelirlerinden yoksun kalmaları ve yüzyılın sonunda tamamen piyasadan silinmeleri örneklerinde görebiliyoruz.

Reklamcılığın medya sektörüne egemen olması ile birlikte halkı ilgilendiren sorunların ele alındığı programlar ya marjinalleşti ya da tamamen ortadan kalktı. Reklam verenlerin tercihleri doğrultusunda halkı eğlendiren programlar medya içeriklerine egemen olmuştur (Herman & Chomsky, 2006, s. 87-88). Reklam veren kuruluşlar genel olarak kültürel ve politik olarak muhafazakâr bir yapıya sahiptirler ve çevre tahribatı, askeri-sanayi kompleksin işleyişi ve şirketlerin üçüncü dünya diktatörlüklerine verdikleri destek ve onlardan sağladıkları çıkarları ortaya koyan programları desteklememekte ve reklam vermemektedirler.

4.2.2.3. Kitle Medyasının Haber Kaynakları

Ekonomik şartlar gereği kitle medyasının her yerde ve alanda muhabir ve kameraman bulundurmaları imkansızdır. Kitle medyası için haber üretme potansiyeli yüksek yerlerde muhabir ve kameraman bulundurabilirler. Bu merkezler örneğin, Beyaz Saray, Pentagon ve Dışişleri Bakanlığı gibi sürekli haber değeri olan veriler elde edilen merkezler ile belediye ve polis merkezleri olmaktadır. Bunların dışında, şirketler ve meslek grupları da haber üretme potansiyeli yüksek merkezlerdir. Kitle medyası ile bu kurumlar arasındaki ilişkiyi Mark Fishman "bürokratik yakınlık ilkesi" olarak adlandırmakta ve "bir haber bürokrasisinin girdi ihtiyaçları ancak başka alanlardaki bürokrasiler karşılayabilir" tespitinde bulunmaktadır (Herman & Chomsky, 2006, s. 88-89). Kesintisiz ve güvenilir haber akışı kitle medyası için yaşamsal öneme sahip bir konudur. Ekonomik zorunluluklar ve karşılıklı çıkar ilişkileri kitle medyası ile haber kaynakları arasında sembiyotik bir ilişki kurmaya zorlamaktadır.

Fishman hükümet ve şirket kaynaklarının geçerliliği ve güvenilirliğinin sahip oldukları statü ve prestijden kaynaklandığını ifade etmekte ve şu tespitte bulunmaktadır;

> Medya çalışanları bürokratik açıklamaları gerçek olarak kabul etmeye hazırdır, çünkü haberleri hazırlayan personel de toplumda bilmeye yetkili kişilerin olduğu bir düzenin gerekliliği düşüncesini paylaşır. Muhabirler, işleri neyin bilinmesi gerektiriyorsa yetkililerin de onu bilmeleri gerektiği anlayışıyla çalışırlar… Özetde, bir medya çalışanı bir yetkilinin söylediklerini sadece bir iddia olarak değil, ama doğru bilginin inanılır ve uzmanlık içeren bir unsuru olarak kabul eder. Bu, manevi bir iş bölümüne yol açar. Yetkililer gerçeklere sahiptir ve onları verirler, muhabirlerin yaptığı ise yalnızca bu gerçekleri kaydetmektir (Herman & Chomsky, 2006, s. 89)

Kitle medyasının resmi kaynakları ağırlıklı olarak haber kaynağı olarak kullanmalarında objektiflik iddiaları ve objektif ve tarafgir olmayan haber verdikleri iddiası, resmi olmayan haber kaynaklarından sağlanan haberlerin eleştirilere ve davalara sebep olma olasılığı ve ekonomik olarak resmi olmayan haber kaynaklarından sağlanan haberlerin teyide muhtaç olması ve araştırma sürecinin masraflı olması gelmektedir. (Herman & Chomsky, 2006, s. 89). Kitle medyası açısından resmi ve güvenilir haber kaynaklarına ağırlık vermeleri, kendilerini yasal ve ekonomik bir çok sorun, dava, eleştiri ve masraflardan korumaktadır. Bu da medyayı haber kaynakları açısından resmi, objektif ve güvenilir haber kaynaklarına yöneltmektedir.

Resmi haber kaynağı olarak tercih edilen hükümet ve şirket bürokrasilerinin halkla ilişkiler faaliyetleri çok büyüktür ve bu durum bu haber kaynaklarının medyada seslerini duyurmayı garanti etmektedir. Hükümet bürokrasisine örnek olabilecek en büyük kurumlardan bir tanesi Pentogon'dur ve her yıl yüz milyonlarca dolar harcama yapmakta ve tüm muhalif grupların toplamından daha fazla sayıda binlerce insanı halkla ilişkiler servisinde istihdam etmektedir. 1971 yılında Armed Forces Journal tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Pentagon yıllık maliyeti 57 milyon dolar olan toplam 371 dergi yayınlamıştır ve bu sayı ülkenin en büyük yayınevinin yaptığı harcamanın tam 16 katı kadardı. Pentagon!un görüşlerine meydan okuyan ve kar amacı gütmeyen en büyük iki örgütten Amerikan Dostları Hizmet Komitesi (AFSC)'nin 1984-1985 yılı harcaması 5oo bin dolar ve 11 kişi istihdam ederken, İsa Kiliseleri Ulusal Konseyi (NCC) 'nin yıllık 350 bin dolar civarındaydı. Pentagon ve diğer hükümet organları gibi yüksek bütçeli halkla ilişkiler faaliyetleri bütçesine sahip haber kaynakları şirketleri olmuştur. Bu şirketler, görüşlerini yaymak için milyonlarca

dolar harcayabilir, gazetelere ilanlar verebilir ve Amerikan Ticaret Odası gibi yüksek tirajlı dergi ve gazeteler yayınlayabilirler. Şirketlerin ve ticaret birliklerinin imaj düzeltme ve propaganda çalışmaları için harcadıkları bütçe 1975 yılında 305 milyon ve 1980 yılında ise 650 milyon dolara yükselmiştir. Bu şirket ve birliklerin siyasi propaganda ve halkın düşüncelerini etkilemek için yürüttükleri çalışmalar için ayırdıkları bütçe 1978 yılında 1 milyar dolara, 1984 yılında ise 1.6 milyar dolara çıkmıştır. (Herman & Chomsky, 2006, s. 89-91). Bu örnekte de görüldüğü üzere, bir haber kaynağı olarak Pentagon'dan beslenmek kitle medyası için objektiflik, güvenilirlik ve mali açıdan kurtarıcı bir işlev görmektedir. Ayrıca, diğer haber kaynaklarının yüksek bütçeli bu resmi haber kaynakları ile yarışabilmeleri ve istihdam sağlayabilmeleri de imkansızdır.

Güçlü bürokrasisi olan kurumlar kitle medyasını, sahip oldukları kişisel ilişkileri, tehdit ve ödüller gibi metotları kullanabilir ve kitle medyası bu kurumları incitmemek için eleştirel haberler üretemezler. Eleştirilerin medyada sesini duyurmasını önlemek adına istemedikleri kurum ve kişilerin medyada yer almasını engelleyici tehditlerde bulunabilir, özel bir gündemin veya çerçevenin medyada yer alması konusunda medyayı yönlendirebilir ve manipüle edebilir. Bu yöntem, 1917-1918 yıllarında 1. Dünya Savaşı sürecinde Halka İlişkiler Komitesi'nin medyayı olgular ve resmi enformasyonla boğmasına kadar götürülebilir (Herman & Chomsky, 2006, s. 92-93). Pentagon, Dışişleri Bakanlığı ve Ticaret Odaları gibi güçlü kurumlar sahip oldukları dev bürokrasileri ile kitle medyasını haber malzemesi edinme ve üretme süreçlerinde sübvanse eder. Yeterince bürokrasi gücü olmayan haber kaynakları ise, kitle medyasında var olan eşik bekçileri nedeni ile kitle medyasına ulaşmakta güçlük çeker. Bu sübvanseyi de vergi mükelleflerinde toplanan vergileri kullanarak yapar ve kitle kendi vergileri ile sübvanse edilen bir propagandaya tabii olur.

Güçlü şirketler ve devlet kurumları tarafından desteklenen kurumlarda istihdam edilen binlerce entelektüel, akademisyen ve gerçeği gören eski radikallere medyada sürekli yer verilmekte ve sübvanse eden şirket ve devlet kurumlarının çıkarları ve düşünceleri doğrultusunda görüş ve değerlendirmelerde bulunarak eleştirel düşünce medyada ya hiç yer almaz ya da muhafazakar düşünceye zarar vermeyecek kadar yer verilir (Herman & Chomsky, 2006, s. 94-95). Güçlü haber

kaynakları ile medya arasındaki ilişki günlük haber üretmenin ötesine geçerek uzman arzının şekillenmesine kadar uzanır. Güçlü haber kaynakları uzmanları, ücretli danışman olarak işe alarak, araştırmalarına fon sağlayarak ve doğrudan bünyesine katıp mesajlarının iletilmesine aracılık edecek düşünce kuruluşları oluşturarak sağlanır.

4.2.2.4. Tepki Üretimi ve Zorlayıcılar

Herman ve Chomsky, tepki üretimini " medyada yapılan bir açıklama ya da programa karşı gösterilen olumsuz tepkiler" (Herman & Chomsky, 2006, s. 95). olarak tarif etmekteler. Bu tepkiler, mektup, telgraf, telefon, dilekçe, dava açma, kongre huzurunda yapılan konuşmalar ve dağıtılan bildiriler ve başka şikâyet biçimleri, tehdit ve cezalandırıcı eylemler olabilir, merkezi ya da yerel olarak örgütlenebilir ya da bağımsız eylemlerden oluşabilir (Herman & Chomsky, 2006, s. 95). Oluşabilecek tepkilere karşı medya da bu ihtimali dikkate alarak içerik ve yayınlara yer vermektedir. Bu durum medyanın özgürlük ve demokrasiyi savunduğu iddialarına zarar vermektedir.

Tepki üretimi büyük çapta ya da güçlü kaynaklara sahip birey ve gruplar tarafından gerçekleştiriliyorsa, bu medya açısından rahatsız edici ve bedeli yüksek olabilir, kurum içi ve dışında, yasama meclislerinde hatta mahkemelerde savunulmak zorunda kalınabilir. Televizyon reklamcılığı kolayca örgütlü boykotlara maruz kalan tüketici ürünleri olduğundan reklam veren kuruluşlar patronaj ilişkilerinden çekinebilir. Reklam veren kuruluşlar, tepki üretebilecek izleyici kitlesini incitmekten çekindikleri için medyadan buna uygun olarak yayın ve program yapmasını talep eder. Tepki üretme potansiyeli olan olgu, görüş ve programlar caydırıcı bir özelliğe sahiptir ve reklam veren kuruluşlar tarafından uygun görülmezler (Herman & Chomsky, 2006, s. 96). Tepki üretimi ile reklam ruhsatı arasında ters orantılı bir korelasyon bulunmakta ve tepki üretme ihtimali arttıkça reklam veren kuruluşların reklam verme ihtimali azalmaktadır.

1970 ve 80'li yıllarda şirketler cemaati, başka politik yatırımların yanında, özel olarak tepki üretme amacı ile örgütlenmiş olan Amerikan Hukuk Vakfı, Sermaye Hukuk Vakfı, Medya Enstitüsü, Medya ve Kamu İşleri Merkezi ve Medyada Doğruluk gibi kurumları desteklemiştir. Bu kurumlar sayesinde mali güçlerini de

kullanarak, medyada tepki üretimi üretecek kurum ve örgütler inşa etmişlerdir. Bu örgütler aracılığı ile medyaya karşı açılan davalara müdahil olmuşlar, medya-iş dünyası ilişkilerinde iş dünyası leyine konferans ve araştırmalara destek vermişlerdir. Sermaye Hukuk Vakfı, medyaya karşı açılan davalara müdahil olurken, Medya Enstitüsü, iş dünyası lehine bir çok araştırma ve konferansı desteklemiş, Medya ve Kamu İşleri Merkezi ise, çıkardıkları Media Monitor adlı yayın organı ve araştırma çalışmaları ile medyanın liberal tarafgirliği ve iş dünyası karşıtı eğilimlerini teşhir etmeye çalışmıştır. 1969 yılında kurulan Medyada Doğruluk (AIM) örgütünün 1871 yılında 5.000 dolar olan yıllık geliri 1980'lerin başında 1.5 milyon dolara yükselmiştir. Bu gelirlerin büyük bir bölümü, şirketler ve bu sistemin zengin varislerinin kurduğu vakıflardan sağlanmıştır. AIM, pek çok petrol şirketi ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketler tarafından desteklenmekte ve şirket ve iş dünyasının menfaatleri konusunda medyayı taciz etmek ve baskı uygulanmak üzere kurulmuştur (Herman & Chomsky, 2006, s. 96-97). Tepki üretiminin bedeli yüksek ve tehditkar olabilmesi güce bağlı bir durumdur. Medyaya karşı güçlülerden gelen tepki doğrudan ve dolaylı yollarla da yapılabilir. Güçlüler kendi dayandıkları tabana medyayı şikayet ederek, medyaya saldırmak üzere tasarlanmış sağ kanat izleme ya da düşünce kuruluşlarının operasyonlarını destekleyerek, siyasal kampanyaları destekleyerek ve muhafazakar siyasetçilerin iktidara gelmesini yardımcı olarak, medya üzerinde dolaylı tepkide de bulunabilirler.

Geçmişi 1940'lu yıllara kadar uzanan Özgürlük Evi de, diğer örgütler gibi CIA ve benzeri Amerikan devlet kurumları ile sıkı bir ilişki içinde olmuş ve hükümet ve sağ kanat düşünce doğrultusunda uluslararası faaliyetlerde bulunmuştur. ABD'nin dış politikasını ve ABD güdümündeki devletleri eleştiren medya yayınlarını eleştirmek için yoğun çalışma ve harcamalar gerçekleştirmiştir (Herman & Chomsky, 2006, s. 97-98). Sivil görünümlü çeşitli örgütler üzerinden Amerikan devletinin doğrudan müdahalesi yerine, bu örgütler üzerinden sivil müdahaleler ve tepki üretimi yöntemleri medyaya karşı kullanılmıştır.

Tepki üretim mekanizması, sürekli olarak medyaya saldırmasına rağmen, medya tarafından hoş karşılanırlar, saygılı bir dikkatle örgütlenir, propaganda rolleri ve bağlantıları nadiren ele alınıp analiz edilir. Hatta medyaya karşı keskin eleştirileri

yayınlanır, köşe yazılarında yer verilir ve talk şovlara çıkarılırlar. Bu durum, sağ kanadın kitle medyasında var olan kökleşmiş konumu ve sponsorların gücünü gösterir. Tepki üreticileri birbirlerinin gücüne güç katarlar ve siyasi otoritenin haber yönetimi faaliyetlerini pekiştirirler. Hükümet, medyaya saldıran, onu tehdit eden ve düzelten, resmi çizgiden muhtemel sapmaları önleyen büyük bir tepki üreticisidir (Herman & Chomsky, 2006, s. 98). Bu tepki üretimini de doğrudan müdahale ile değil destek verdiği sivil örgütler üzerinden örgütler ve icra eder. Böylece, hem hükümetin medyaya müdahale ettiği ve özgürlük ve demokrasiye zarar verdiği iddialarını boşa çıkarır hem de sivil örgütler üzerinden müdahale ettiği için demokrasinin gereği olarak değerlendirilmesini sağlar.

4.2.2.5. Bir Denetim Mekanizması Olarak Anti-Komünizm

Komünizm, kendi sınıfsal çıkarları ve sahip oldukları yüksek statüyü tehdit ettiği için mülk sahipleri için en büyük kötülük olarak kabul edilmiştir. Sovyet, Çin ve Küba devrimleri Batılı seçkinlerde büyük bir travma yarattı ve sürüp giden ihtilaflar ve komünist devletlerin oldukça iyi teşhir edilen suistimalleri, Batılı toplumları komünist ideolojiye karşı seferber etme işlevi gördü. Komünizm kavramı oldukça bulanık olan bir kavram olarak, mülk sahipleri tarafından kendi çıkarlarına ters düşen veya komünist devletler ve radikallerle uzlaşmayı savunan herkese karşı kullanılan bir kavram olmuştur. Komünizm öyle bir kötülük olarak kabul edildi ki, yabancı ülkelerde komünizm geleceğine faşist bir yönetimi desteklemek daha hafif ve tercih edilmesi gereken bir kötülük olarak kabul edilmiştir. Komünistlere karşı çok daha yumuşak bir tutum sergileyen ve onlara avantaj sağlayan sosyal demokratlara karşı muhalefet etmek de aynı gerekçelerle haklı gösterilmiştir. (Herman & Chomsky, 2006, s. 98-99). İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası sisteme egemen olan iki kutuplu dünya ve bu iki kutbun lider ülkeleri olarak ABD ve SSCB ve temsil ettikleri ideolojiler olan liberalizm ve serbest piyasa ile komünizm ve devlet ekonomisi uluslararası politik ve ekonomik yapıya egemen olmuştur. Politik, ekonomik, sosyal ve kültürel her konu bu politik ve ekonomik sistem çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bunun bir uzantısı olarak da, devlet ve ekonomik yapı ile sıkı bir bağı olan medyada da her haber ve üretilen içerik var olan bu uluslararası politik ve ekonomik çerçeve içinde şekillenmiş ve

anti komünizm Amerikan medyasında yer alan haberler için önemli bir süzgeç olarak ortaya çıkmıştır.

Komünizm yanlısı olmakla ya da yeterince anti-komünist olmamakla suçlanan liberaller, anti komünizmin egemen bir din olduğu batı toplumunda sürekli kendini savunma pozisyonunda bulmuşlardır. Görevde bulundukları eyaletlerde komünizm ya da komünizm olarak değerlendirilebilecek her hangi bir şeyin başarılı olması, liberaller açısından ağır siyasi maliyetler ortaya çıkarmıştır. Egemen bir din olan anti-komünizmi liberaller içselleştirdikleri halde, anti-komünist özelliklerini sergilemeleri konusunda büyük bir baskı altında tutulmaktadırlar. Liberallerin sosyal demokratlara sağladığı destek, sosyal demokratlar kendi eyaletlerindeki radikallere veya marjinal kesimler arasında örgütlenen popüler gruplara karşı yeterince sert davranmadıklarında bir sonuca ulaşamaz (Herman & Chomsky, 2006, s. 99). Egemen bir din olarak anti-komünizmin var olduğu batı toplumunda hem liberaller hem de sosyal demokratalar uluslararası politik ve ekonomik sistemim dayattığı anti komünizm sopası ile büyük bir baskı altında tutulmaktadır.

Soğuk Savaş döneminde Dominik Cumhuriyeti, Brezilya ve Guatemala gibi Güney Amerika ülkelerinde ABD destekli askeri darbeler ve fiili işgaller bu ülkelerde komünizm tehdidine karşı yapıldığı gerekçesi ile liberaller tarafından desteklenmek ya da desteklemeyenlerin ise ulusal din olan anti-komünizme karşı ihanet etmek suçlamasından korktukları için sessizliğe gömülmelerine neden olmuştur (Herman & Chomsky, 2006, s. 99-100). Liberal ve kapitalist sistemin en önemli kavramları olan özgürlük ve demokrasi kavramları, komünizm tehdidi nedeni ile geri plana itilebilmekte ve teorik olarak karşı çıkılması gereken askeri darbeler komünizme karşı yapıldığı gerekçesi ile mazur görülebilmektedir.

Anti-komünist coşku uyandığında, komünizmin suistimallerini gösteren kanıtların talep edilmesi askıya alınır ve kanıt olarak bol miktarda sığınmacı, muhbir ve her türden fırsatçı uzman sıfatı ile medyada boy gösterirler. Güvenilmez oldukları otaya çıktığında da değişen bir şey olmaz ve sahnede kalmaya devam ederler. Pascal Delwit ve Jean-Michael Dewaele Fransa'da anti komünistlerin "her

şeyi yapabileceklerini ve söyleyebileceklerini" (Herman & Chomsky, 2006, s. 99-174). belirtirler.

Anti-komünizm süzgeci, sistem aracılığıyla kitle medyası üzerinde derin bir etkide bulunma imkanı elde eder. Meseleler, komünizm ve anti-komünizm güçlerin kutuplaştığı bir çerçevenin içinde ele alınır ve kazanç ve kayıplar çatışan tarafların hanesine yazılır. Sığınmacı, muhbir ve her şeyi bilen fırsatçılar kitle medyası aracılığı ile tanınan ve halkın ilgi odağı haline gelen uzmanlar olurlar. Kitle medyası için diğer süzgeçler gibi anti-komünizm de güçlü bir denetim mekanizması işlevi görür (Herman & Chomsky, 2006, s. 100-101). Medya sahip olduğu propaganda ve rızanın imalatı gücü sayesinde, batı toplumunda oluşturulan komünizm korkusu ve karşıtlığı üzerinden, sıradan sığınmacı, muhbir ve her şeyi bilen uzmanlar aracılığı ile liberalizm ve serbest ekonominin kabul edemeyeceği durumlar oldukça kabul edilebilir ve ikna edici araçlar olarak medya tarafından kamuoyuna servis edilir.

4.3.Medyanın Kamuoyu İmalatı

Günümüzde kamuoyu oluşturma ve oluşan kamuoyunu yönlendirme gücü ile kitleler üzerinde etkisi olan en etkin iletişim araçlarının başında medya gelmektedir. Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak adlandırılan medya, gerek iç politikayı gerekse de dış politika ve uluslararası politikayı etkileme gücüne sahip bir alan olmuştur. İç politika, dış politika ve uluslararası politikayı etkilemek için çeşitli teknik ve yöntemler kullanmaktadır. Bu yöntem ve teknikler, zamanın sahip olduğu medya araçları ve teknolojik imkanlara göre değişiklik göstermekte ve güncellenmektedir.

Edward Herman ve Noam Chomsky'e göre ilk modern hükümet propaganda uygulaması Birinci Dünya Savaşı sırasında İngiltere'de Woodrow Wilson Yönetimi tarafından gerçekleştirildi. Woodrow Wilson 1916 yılında "Zafersiz Barış" platformunda Başkan seçildi. Çünkü İngiliz halkı aşırı derecede pasifist ve bir Avrupa savaşına girmek için hiçbir nedenleri yoktu. Wilson öncelikle halkı savaşa ikna etmek için Creel Komisyonu adı ile bir hükümet propaganda komisyonu kurdurdu. Bu komisyon halkı 6 ay gibi kısa bir sürede Almanları yok etmeye ve dünyayı kurtarmaya hazır bir noktaya dönüştürmeyi başardı. Bu büyük

bir başarıydı ve bunu sağlayan birçok teknik kullanılmıştı. John Dewey gibi toplumun daha zeki üyeleri bu komisyonun faaliyetlerine coşkulu ve aktif olarak katılmışlardı. Hunların gaddarlıklarına ilişkin seri imalatlar, kolları ve bacakları kopmuş Belçikalı bebekler ve tarih kitaplarında hala okunan iğrençlikler İngiliz toplumunu savaşa istekli ve hazır hale getirmede kullanılan teknikler olmuştur. Aynı teknikler, aynı dönem ve savaş sonrasında sendikaları yok etmek, basın özgürlüğü ve siyasal düşünce özgürlüğünü yok etmek için de kullanılmıştır (Chomsky,1993, s. 30-31). Bu teknikler, dünyanın düşüncesini denetlemek amacı ile İngiliz propaganda servisi tarafından icat edilmiş ve kullanılmıştır. Bu başarılı teknikler ile devlet propagandasının, eğitimli sınıflar tarafından desteklendiği ve hiçbir sapmaya izin verilmediği zaman büyük bir etki yaratabiliyor olduğu tespit edilmiş ve Hitler ve birçok başka insanın öğrenip uyguladığı teknikler olmuştur.

İngiliz propaganda servisinin icat ettiği teknikler, liberal demokrat kuramcılar tarafından da benimsenmiş ve uygulanmıştır. Bunların başında, Amerikan gazeteci, dış ve iç politika eleştirmeni ve liberal demokrat kuramcı olan Walter Lippman gelmiştir. Propaganda komisyonlarına katılan Lippman " demokrasi sanatında devrim" olarak adlandırdığı şeyin, rızanın üretilmesi, yani yeni propaganda teknikleri ile halkın istemediği şeyleri onaylamasını sağlamak için kullanılabileceğini iddia etmiştir. Lippman'a göre bu iyi ve gerekli bir şeydir çünkü ortak çıkarlar ve neyin feda edilebileceğini ancak akıllı ve sorumluluk sahibi insanlardan oluşan özel bir sınıf tarafından anlaşılabilir ve yönetilebilirdi. Aptal kitleleri, kendi çıkarlarını anlayamayacak kadar aptal olacakları bir dünyaya doğru gütmek olarak var olan bu görüş yüzlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Lippman bu görüşü ince işlenmiş ileri demokrasi kuramı ile destekledi ve düzgün işleyen bir demokraside yurttaş sınıfları olduğunu iddia etti. Bu sınıflar, sorunların çözümünde etkin rol alan, analiz eden, ekonomik ve ideolojik sistemlerdeki işleri yürüten ve nüfusun küçük bir yüzdesini oluşturan uzmanlaşmış sınıf ve bu küçük gurubun dışında kalan "şaşkın sürü" olarak adlandırdığı toplumun geri kalan ve çoğunluğunu oluşturan kitledir. Lippman şaşkın sürü kitlesi için, " kendimizi şaşkın sürünün ayakları altına alınmaktan ve öfkesinden korumak zorundayız" (Chomsky, 1993, s. 33) ifadelerini kullanmıştır. Lippman'a göre bir demokraside iki işlev vardır. Bunları yürütme işlerini yerine getiren uzmanlaşmış sınıf ve

demokrasideki işlevleri etkin katılım değil seyirci olan şaşkın sürü sınıfıdır. Şaşkın sürüyü evcilleştirmek için bir şeye ihtiyacımız olduğunu, bununda demokrasi sanatındaki yeni devrim olan "rıza üretmek" olduğunu iddia etmiş ve medya, okullar ve popüler kültürün birbirinden ayrılması gerektiğini çünkü, siyasal sınıf ve karar vericiler, onlara hoş görülebilir bir gerçeklik duygusu vermek zorundayken onlar da uygun inanç aşılamak zorunda olduğunu iddia etmiştir (Chomsky, 1993, s. 33-34). Siyasi erk ve medya kurumu arasında sıkı bir bağ bulunmakta ve bu bağ olmadan şaşkın sürü olarak tarif edilen kitlelerin yönlendirilmesini sağlayan rızanın üretiminin gerçekleşmesi imkansıza yakın bir durumdur.

Benjamin Ginsberg, devlet iktidarını güçlendirmek üzere kamuoyunun seferber edilmesi ile ilgili incelemesinde şu tespitte bulunmuştur;

> Batılı hükümetler halkın perspektif ve duygularını düzenlemek üzere piyasa mekanizmalarından yararlanmışlardır. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda inşa edilen fikirler pazarı, alt sınıfların ideolojik ve kültürel bağımsızlığını yok ederken, fiilen üst sınıfların inanç ve fikirlerini yaymaktadır….Batılılar genelde piyasayı düşünce özgürlüğüyle eşitlerken, piyasanın gizli eli neredeyse devletin güçlü yumuğu kadar etkili bir denetim aracı olabilir. (Chomsky, 1993, s. 11).

"Medya Gerçeği" isimli çalışmasında Noam Chomsky, medya örgütlenmesini üç model olarak tasvir etmektedir. Bu modeller, şirket oligopolü, devlet denetimi ve Brezilyalı piskoposların ortaya attığı biçimiyle demokratik bir iletişim politikası olduğunu iddia etmiştir. Şirket oligopolü modelinde, medyaya demokratik katılım sıfıra indirilmekte ve diğer şirketler de halk denetiminin dışında tutulmaktadır. Devlet denetimi modelinde ise, demokratik katılım politik sistemin nasıl işlediğine bağlı olarak değişiklik gösterebilmektedir. Üçüncü modelde ise, halkın katılımını gerektiren bir sosyal-politik sistemin geleceği ilgilendiren bir konu olarak kalması gibi, büyük ölçüde pratikte denenmemiştir (Chomsky, 1993, s. 33-34). Uluslararası sistemde var olan politik yapılara göre siyasal erk ile medya arasındaki ilişki farklı şekiller alıyor gibi gözükse de, ister liberal sistemlerde ister otokratik sistemlerde siyasal erk ve medya arasında sıkı bir bağ bulunurken, otokratik yapılarda bu bağ daha baskıcı bir ilişki üzerinden oluşturulurken, liberal

sistemlerde ise bu bağ daha görünmez bir yapı tarafından demokratik bir sistem içerisinde oluşuyor görüntüsü verilmektedir.

Edward Herman ve Noam Chomsky "Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği" isimli çalışmalarında Amerikan yazılı basınında, dost ve düşman ülkelerde kötü muameleye maruz kalan insanların nasıl haber içeriklerinde yer verildiğine, Guatemala, Nikaragua ve El Salvador'da yapılan seçimlerin bu ülkelerin Amerika ile olan ilişkileri üzerinden Amerikan yazılı basınında nasıl haberleştirildiği, 1981 yılında Papa'ya düzenlenen suikastın Amerikan yazılı basınında dönemin uluslararası politik yapısına uygun olarak bir KGB-Bulgar Planı olduğu üzerine verilen haberler ve Hindiçin bölgesinde yaşanan Vietman, Laos ve Kamboçya savaşlarının Amerikan yazılı basınında haberleştirilmeleri geliştirdikleri propaganda modelinin örnek çalışmalarını teşkil etmiştir (Herman & Chomsky, 2006). Çalışma ile, Amerikan yazılı basınında yer verilen haberler üzerinden Amerikan toplumunda, propaganda yöntem ve teknikleri kullanılarak nasıl bir kamuoyu oluşturulduğu ve medya aracılığı ile kitlelerin Amerikan Birleşik Devletleri dış politikası ile nasıl uyumlu ve destekler bir pozisyona getirildiğini göstermeye çalışmışlardır.

5. 2020 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ SÜRECİNDE KKTC YAZILI BASININDA KIBRIS DAVASI VE TÜKİYE HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

KKTC'de 2020 Cumhurbaşkanlığı seçimleri, ada siyasetinde yalnızca yeni bir liderin belirlenmesi süreci değil, aynı zamanda Kıbrıs Davası'nın geleceği ve Türkiye-KKTC ilişkilerinin mahiyeti açısından da kritik bir dönüm noktası olmuştur. Seçim sürecinde yazılı basın, gündemi şekillendiren en önemli mecralardan biri olarak hem adayların politik vizyonlarını aktarmış hem de Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin rolü üzerinden tartışmaların yoğunlaştığı bir alan üretmiştir. Van Dijk'e göre medya söylemleri, yalnızca olayları aktarmakla kalmaz, aynı zamanda olaylara dair ideolojik çerçeveler de inşa eder (1993, s. 252). Bu bağlamda, seçimlerin basında ele alınış biçimi, KKTC'deki siyasal atmosferi anlamak için temel bir gösterge işlevi görmektedir.

Araştırma için KKTC yazılı basınından gazeteler seçilirken, KKTC basınının mülkiyet yapısı ve ideolojik duruşunu temsil edecek üç farklı gazete seçilmiştir. Yazılı basında özellikle Avrupa , Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin farklı söylemleri ve ideolojik yönelimleri yansıtmaları nedeniyle önem taşımaktadır. KKTC yazılı basınında ideolojik yayın çizgisi olan en önemli gazete olarak Avrupa gazetesi, Türkiye'nin seçim sürecine yönelik müdahalelerini sert bir şekilde eleştiren muhalif bir tutum geliştirirken, buna karşılık KKTC yazılı basının önemli özelliklerinden biri olan siyasi partilere ait gazeteler kategorisinde UBP ile organik ilişkileri olan Güneş gazetesi ise, Türkiye'yi "ana vatan" kimliğiyle olumlayan, milliyetçi ve korumacı bir söylem kurmuştur. KKTC yazılı basınında ne ideolojik yayın çizgisi olan ne de siyasi partiler ile organik bağı olan ve daha tarafsız yayın çizgisi ile Kıbrıs gazetesi ise, daha dengeli ve merkezci bir çizgi izlemiştir. Van Dijk'in vurguladığı üzere medya aktörleri, söylemlerinde "biz–onlar" ikiliği yaratarak toplumsal algıyı biçimlendirmekte ve güç ilişkilerini yeniden üretmektedir (1998, s. 67). Dolayısıyla, bu gazeteler üzerinden yürütülecek çözümleme,

aynı olayların farklı ideolojik merceklerden nasıl temsil edildiğini görmeye imkân tanımaktadır.

Bu bölümde, söz konusu gazetelerde seçim sürecine ilişkin Kıbrıs davası ve Türkiye haberleri, Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi yaklaşımı çerçevesinde çözümlenmiştir. Van Dijk'in geliştirdiği model, makro yapı (temalar, başlıklar), mikro yapı (sözcük seçimleri, metaforlar) ve söylem pratiği (haberlerin üretim ve tüketim bağlamları) düzeylerinde söylemsel çözümlemeyi mümkün kılar (Fairclough, 1995, s. 36). Bu yaklaşım yalnızca haber metinlerinin dilsel özelliklerini değil, aynı zamanda bu metinlerin toplumsal ve siyasal bağlamda üstlendikleri işlevleri de görünür kılmaktadır. Bu doğrultuda, basının ideolojik üretim mekanizması olarak seçim sürecindeki konumunun çözümlenmesi, çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır.

5.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 2020 KKTC Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yazılı basında yayımlanan Kıbrıs Davası ve Türkiye temalı haberlerin söylemsel olarak nasıl inşa edildiğini ortaya koymaktır. Seçim süreci, yalnızca bir liderlik yarışının ötesinde, Türkiye-KKTC ilişkilerinin niteliği ve Kıbrıs davasına dair farklı siyasal yaklaşımların toplum nezdinde yeniden üretildiği bir zemin olmuştur. Medya söylemleri, Van Dijk'in (1993, s. 252) belirttiği gibi yalnızca olayların aktarımıyla sınırlı kalmaz; aynı zamanda bu olaylara ilişkin ideolojik çerçeveleri ve güç ilişkilerini yeniden üretir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, KKTC yazılı basınında seçim sürecinde Türkiye ve Kıbrıs Davası'nın farklı gazeteler tarafından hangi dilsel, söylemsel ve ideolojik stratejilerle temsil edildiğini analiz etmektir.

Araştırmada, Avrupa , Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin seçilmesi, bu gazetelerin farklı ideolojik konumlanışları temsil etmelerinden kaynaklanmaktadır. Avrupa gazetesi Türkiye'nin seçim sürecindeki varlığını "vesayetçi" ve "müdahaleci" olarak çerçevelerken, Güneş gazetesi Türkiye'yi "ana vatan" kimliğiyle olumlayan milliyetçi bir çizgi üretmiş, Kıbrıs gazetesi ise, daha merkezci ve dengeleyici bir üslup izlemiştir. Bu çeşitlilik, aynı siyasal

olayların farklı ideolojik merceklerden nasıl temsil edildiğini anlamak açısından araştırmaya önemli bir zenginlik kazandırmaktadır. Bu gazete çeşitliliği sayesinde çalışma ile, seçim sürecinde medya söyleminin çok boyutlu niteliği görünür kılınacaktır.

Çalışma, Teun A. van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi modelinden hareketle, gazete haberlerini üç düzeyde incelemeyi hedeflemektedir: makro yapı (temalar, başlıklar, spotlar), mikro yapı (sözcük seçimi, metaforlar, zamir kullanımı) ve söylem pratiği (haberlerin üretim ve tüketim bağlamları). Bu yaklaşım, medya söylemlerinin dilsel unsurlarını çözümlemekle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumsal bağlamda nasıl işlev gördüklerini de açığa çıkarma imkânı sunar (Van Dijk, 1998, s. 67). Bu bağlamda, araştırmanın amacı yalnızca haber metinlerini çözümlemek değil; bu metinlerin Türkiye ve Kıbrıs Davası'na dair toplumsal algıyı nasıl şekillendirdiğini de tartışmaktır. Bu yöntemsel çerçeve, çalışmayı salt betimleyici bir analizden çıkarıp ideolojik üretim süreçlerini açığa çıkaran eleştirel bir niteliğe taşımaktadır.

Çalışma içinde, seçilen gazetelerin belirlenen dönemdeki sayılarındaki Kıbrıs Davası ve Türkiye haberlerinin nasıl haberleştirildiği beş soru çerçevesinde ele alınmıştır. Çalışma için tasarlanan ilk soru olan "Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazeteleri, 2020 seçim sürecinde Türkiye'yi nasıl temsil etmiş ve bu temsil hangi ideolojik çerçevelerle meşrulaştırılmıştır" sorusu ile Van Dijk'in "aktör temsili" ve "toplumsal biliş" kavramlarıyla birlikte, ekonomi politik bakış açısından medya-iktidar ilişkilerinin cevabı aranmıştır. İkinci soru olan "Kıbrıs Davası, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetenin söyleminde hangi çözüm modelleri (federasyon, iki devlet, konfederasyon) üzerinden ve nasıl çerçevelenmiştir" sorusu ile söylem düzeyinde ideolojik yönelimlerin Kıbrıs sorunu üzerindeki etkisi analiz edilmiş, medya söyleminin politik pozisyonlanması açığa çıkarılmıştır. Üçüncü soru olan "Türkiye'nin seçim sürecine müdahalesine ilişkin ifadeler, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde kutuplaştırıcı "biz–onlar" stratejileriyle nasıl inşa edilmiştir" sorusu ile Van Dijk'in "polarizasyon" ve "ötekileştirme" söylem stratejileriyle doğrudan ilişkilendirilmiş; ekonomi politik olarak da bağımsızlık–bağımlılık tartışmasına temas edilmiştir. Dördüncü soru olan Avrupa-Güneş-Kıbrıs

gazetelerinde seçim sürecinde öne çıkan aktörler (örneğin: Tatar, Akıncı, Erdoğan) hangi retorik söylem araçlarıyla temsil edilmiştir" sorusu ile aktör temsillerinin dilsel olarak nasıl ideolojik konumlara yerleştirildiğini ortaya konularak Van Dijk'in mikro söylem düzeyinde analiz yapılmıştır. Beşinci soru olan "Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde Türkiye ile ilişkilere dair söylemlerde hangi söylemsel stratejiler (tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf, başlık tercihleri) baskın şekilde kullanılmıştır sorusu ile de Van Dijk'in metinsel düzeyde analiz ettiği söylem yapıları incelenmiş, medya aracılığıyla ideolojinin nasıl kodlandığı açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma KKTC 2020 cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde, basının Türkiye ve Kıbrıs Davası'nı temsil biçimlerini inceleyerek, medyanın siyasal süreçlerdeki rolünü ve ideolojik üretim işlevini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylelikle, basının seçim sürecinde yalnızca aktarıcı bir kanal olmadığı; aksine toplumsal algıların, güç ilişkilerinin ve ideolojik yönelimlerin şekillendiği bir alan olduğu gösterilecektir. Bu amaç, çalışmayı KKTC medya ortamının siyasal iletişimdeki belirleyici rolünü açığa çıkaran özgün bir akademik katkı haline getirmektedir.

5.2.Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, 2020 KKTC Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde 1 Ağustos – 18 Ekim 2020 döneminde yayımlanan farklı mülkiyet yapısı ve yayın kimliğine sahip olan Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazeteleri oluşturmaktadır Seçim dönemi, yalnızca adaylar arasındaki politik rekabetin değil, aynı zamanda Türkiye'nin seçimlere etkisinin ve Kıbrıs Davası'na dair farklı bakış açılarının kamuoyu nezdinde tartışıldığı yoğun bir süreçtir. Bu nedenle araştırmanın evreni, seçim kampanyası boyunca Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerde üretilen Kıbrıs Davası ve Türkiye haberlerini kapsamakta ve örneklem seçiminde ideolojik çeşitliliği temsil etme kaygısı öne çıkmıştır. Evrenin böylesine geniş tanımlanması, araştırmaya güçlü bir bağlamsal zemin kazandırmaktadır. Kıbrıs Davası ve Türkiye-KKTC ilişkileri hakkında, Avrupa gazetesinden 125 haber, Güneş gazetesinden 187 haber ve Kıbrıs gazetesinden de 74 haber tespit edilmiş ve araştırma için analiz edilmiştir.

Araştırmanın örneklemi olarak üç gazete belirlenmiştir: Avrupa, Güneş ve Kıbrıs. Bu gazeteler, KKTC'de farklı ideolojik eğilimleri temsil etmeleri nedeniyle seçilmiştir. Avrupa gazetesi, özellikle Türkiye'nin KKTC iç siyasetindeki rolüne eleştirel ve muhalif bakış açısıyla yaklaşmakta, seçim sürecinde "müdahale" ve "vesayet" kavramlarını sıkça öne çıkarmaktadır. Buna karşılık Güneş gazetesi, Türkiye'yi "ana vatan" kimliğiyle olumlayan, milliyetçi söylemleri güçlü bir biçimde işleyen ve seçim sürecini Türkiye-KKTC birlikteliği üzerinden anlamlandıran bir yayın çizgisi izlemektedir. Kıbrıs gazetesi ise, merkezci ve daha dengeli haber diliyle geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmekte; Türkiye ile ilişkilerde destekleyici fakat ölçülü bir yaklaşım sergilemektedir. Bu çeşitlilik, aynı siyasal olayların basında nasıl farklı ideolojik perspektiflerle temsil edildiğini karşılaştırmalı biçimde inceleme olanağı sunmaktadır (Van Dijk, 1993, s. 252). Bu üç gazetenin seçilmesi, araştırmanın söylem analizinde ideolojik kutuplaşmayı görünür kılmayı amaçlamıştır.

Araştırmanın örneklemi oluşturulurken, söz konusu gazetelerin seçim sürecine dair yayımladıkları Türkiye ve Kıbrıs davası haberleri dikkate alınmıştır. Van Dijk'in (1998, s. 67) belirttiği üzere söylem, yalnızca metinlerdeki dilsel tercihleri değil, aynı zamanda toplumsal aktörlerin nasıl temsil edildiğini de kapsar. Bu nedenle, haber metinleri incelenerek, gazetelerin söylem üretiminde kullandıkları farklı stratejiler çözümlenecektir. Böylece Türkiye ve Kıbrıs Davası'nın seçmenlere nasıl aktarıldığı, hangi dilsel araçlarla meşrulaştırıldığı veya problematize edildiği ortaya konacaktır. Örneklemin bu kapsamda belirlenmesi, çalışmayı yalnızca içerik çözümlemesinden çıkararak, söylemin ideolojik işlevlerini daha bütünlüklü bir şekilde ele almayı mümkün kılmaktadır.

Sonuç olarak, araştırmanın evreni belirlenirken, 2020 seçim sürecinde farklı ideoloji ve mülkiyet yapısı ile farklı yayın çizgilerine sahip yazılı basından 3 farklı gazete seçilmeye çalışılmış ve örneklem olarak seçilen Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazeteleri, farklı ideolojik konumlanışları temsil etmeleriyle çalışmaya karşılaştırmalı bir derinlik kazandırmaktadır. Böylelikle, seçim sürecinde basının Türkiye ve Kıbrıs Davası'nı söylemsel olarak nasıl

çerçevelediği, farklı ideolojik perspektifler ışığında çözümlenebilecektir. Bu seçim, araştırmanın hem derinlik hem de karşılaştırmalı analizi açısından güçlü bir metodolojik temele oturmasını sağlamaktadır.

5.2.1. Avrupa Gazetesi

Avrupa gazetesi, KKTC yazılı basını içerisinde muhalif ve eleştirel çizgisiyle öne çıkan bir yayın organıdır. Özellikle Türkiye'nin KKTC üzerindeki siyasal, ekonomik ve kültürel etkilerine karşı sert eleştiriler yönelten tavrı, onu diğer gazetelerden ayırmaktadır (Demiryürek, 2000, s. 115). Gazetenin haber dili, çoğu zaman ironik ve alaycı bir üslup barındırmakta; bu da söylem analizinde dikkat çekici bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Van Dijk, 1998, s. 67). Avrupa, 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde, Türkiye'yi müdahaleci ve hegemonik bir aktör olarak betimleyen söylemler üretmiş; "dış müdahale" temasını sürekli gündemde tutmuştur. Bu bağlamda gazete, yalnızca habercilik yapan bir yayın değil, aynı zamanda ideolojik bir pozisyon alan aktör işlevi görmüştür. Bu durum, Avrupa'nın basın içindeki muhalif kimliğini pekiştirirken, toplumun bir kesiminin düşünsel yönelimlerini de biçimlendirmiştir.

Avrupa'nın en belirgin özelliklerinden biri, yerel iktidar yapılarını ve Türkiye'yi eleştirirken kullandığı dramatik başlık ve metaforlardır. Örneğin, seçim döneminde Türkiye'yi "vesayetçi" ya da "işgalci" olarak tanımlayan haber söylemleri, Van Dijk'ın (1993, s. 252) "olumsuz öteki sunumu" kavramsallaştırmasıyla örtüşmektedir. Bu yaklaşım, gazetenin yalnızca olayları aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda okur üzerinde güçlü bir algı oluşturma çabasına işaret etmektedir. Avrupa'nın bu tavrı, Kıbrıs Türk basınında demokratik bir tartışma kültürünün sürdürülmesine katkı sağlasa da, kimi zaman aşırı sivri üslubu nedeniyle karşıt tepkilere de yol açmıştır. Gazetenin bu üslubu, KKTC'de siyasal kutuplaşmayı derinleştiren ama aynı zamanda demokratik tartışmayı canlı tutan ikili bir rol üstlenmektedir.

Avrupa gazetesinin yazı işleri, uzun yıllardır benimsediği bağımsızlık ve özgürlük söylemi ile ideolojik netliğini korumuştur. Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 28) propaganda modeli bağlamında

değerlendirildiğinde, sermaye ve iktidar ilişkilerinden görece bağımsız bir yayıncılık çizgisi izlemeye çalıştığını göstermektedir. Ancak, gazetenin sınırlı maddi kaynaklarla ayakta kalması, onun ekonomik anlamda kırılganlığını artırmakta ve bu durum zaman zaman yayıncılık faaliyetlerini zorlaştırmaktadır. Avrupa'nın ekonomik bağımsızlığını sürdürebilme çabası, onun editoryal özgürlüğünün en önemli güvencesi konumundadır.

5.2.2. Güneş Gazetesi

Güneş gazetesi, KKTC basını içinde iktidara yakın çizgisiyle bilinen ve özellikle Türkiye ile olan siyasal ve kültürel ilişkilerde destekleyici bir tutum sergileyen bir yayın organıdır (Altıner, 1996, s. 214). 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde gazete, Türkiye'nin Kıbrıs Türk toplumuna yönelik katkılarını öne çıkaran bir söylem geliştirmiş ve Ankara ile uyumlu politikaları desteklemiştir. Bu bağlamda, gazetenin söylemleri Van Dijk'ın (1998, s. 67) kavramsallaştırdığı "Olumlu öz sunum" çerçevesine oturmaktadır. Güneş, Türkiye'nin bölgesel bir garantör ve stratejik ortak olduğu söylemini ön plana çıkararak, okuyucuda güvenlik ve istikrar algısı yaratmayı amaçlamıştır. Gazetenin bu çizgisi, KKTC medyasında Ankara yanlısı bir ses olarak önemli bir denge unsuru oluşturmaktadır.

Gazetenin haber dili çoğu zaman "kardeşlik", "dayanışma" ve "garantörlük" kavramları üzerinden inşa edilmiştir. Seçim sürecinde, Türkiye'nin müdahaleci değil, "koruyucu" bir aktör olarak sunulması dikkat çekicidir. Bu yaklaşım, Avrupa gibi muhalif gazetelerin söylemleriyle karşılaştırıldığında, farklı bir ideolojik çerçeve ortaya koymaktadır. Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 35) propaganda modeli bağlamında değerlendirildiğinde, Güneş'in söylemlerinin siyasi iktidar ve ekonomik çıkarlarla daha uyumlu olduğu görülmektedir. Bu durum, gazetenin bağımsızlığını tartışmaya açık hale getirse de, okuyucu kitlesi açısından güvenlik ve aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Güneş'in bu yaklaşımı, KKTC toplumundaki farklı ideolojik kesimlerin medya üzerinden temsil edilmesine katkı sağlamaktadır.

Güneş gazetesi, gazete haberlerinde sıklıkla Türkiye ile ilişkilerin geleceğini, ekonomik yardımların önemini ve ulusal davanın Ankara ile birliktelik içinde sürdürülebileceğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede gazete, Kıbrıs Türk

toplumunun yalnız bırakılmadığına dair söylemler geliştirerek, "Türkiye ile kader birliği" temasını ön plana çıkarmıştır. Van Dijk'ın (1993, s. 252) söylem çözümlemesi açısından bakıldığında, bu tür dilsel stratejiler "biz" ve "onlar" ayrımını destekleyerek, toplumsal aidiyetin güçlendirilmesine hizmet etmektedir. Gazetenin bu söylemi, KKTC'nin siyasal kimliğinin Türkiye ile bütünleşmiş biçimde yeniden üretilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir.

5.2.3. Kıbrıs Gazetesi

Kıbrıs gazetesi, 1989 yılında yayın hayatına başlamış ve kısa sürede KKTC'nin en yüksek tirajlı gazetesi haline gelmiştir (Kızılyürek, 2002, s. 183). 2020 seçim sürecinde, Türkiye'nin rolüne ilişkin haberlerinde daha temkinli ve dengeleyici bir dil benimsemiş, Avrupa ve Güneş gazetelerinden farklı olarak "orta yolcu" bir pozisyon sergilemiştir. Bu yönüyle, Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 28) propaganda modelinde tarif edilen ana akım medya konumuna yaklaşmaktadır. Kıbrıs gazetesi, geniş kitlelere hitap eden bir "ana akım" temsilci rolünü üstlenmektedir.

Seçim döneminde Kıbrıs gazetesi, Türkiye'nin rolüne ilişkin söylemlerinde açık bir kutuplaşma yaratmaktan kaçınmış; bunun yerine haberleri daha çok "bilgilendirme" formatında sunmuştur. Ancak, haber başlıkları ve spotlarda kullanılan dil, Türkiye'nin seçim sürecinde belirleyici bir aktör olduğuna işaret etmektedir. Van Dijk'ın (1998, s. 67) söylem analizinde vurguladığı "ideolojinin dilsel kodlarla yeniden üretilmesi" burada kendini göstermektedir. Kıbrıs gazetesi, doğrudan eleştirel veya destekleyici bir tutum almadan, okuyucunun kendi yargısına varmasını sağlayacak bir üslup geliştirmiştir. Bu yaklaşım, gazetenin basın içindeki güvenilirlik algısını güçlendirmiş, ancak kimi çevreler tarafından "net bir tavır almamakla" eleştirilmesine de neden olmuştur. Gazetenin bu temkinli çizgisi, KKTC basınındaki çoğulculuğun farklı bir boyutunu temsil etmektedir.

Ekonomik açıdan güçlü bir yapıya sahip olan Kıbrıs gazetesi, sahip olduğu kurumsal imkanlar sayesinde hem içerik çeşitliliği hem de dağıtım kapasitesi bakımından rakiplerine üstünlük sağlamıştır. Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 28) propaganda modeli bağlamında düşünüldüğünde, gazetenin sermaye ve

reklam ilişkileri nedeniyle "ana akım medya" mantığı içinde hareket ettiği görülmektedir. Bu durum, gazetenin iktidar karşısında bağımsızlığını sınırlayabilse de, geniş bir kitleye ulaşmasını kolaylaştırmaktadır. Kıbrıs gazetesinin bu ekonomik gücü, onu hem "güvenilir kaynak" hem de "iktidarın dilini yeniden üreten araç" konumuna yerleştirmektedir.

5.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın en temel sınırlılıklarından biri, çalışma evreninin yalnızca belirli gazetelerle sınırlandırılmış olmasıdır. KKTC basınında farklı ideolojik çizgilere sahip çok sayıda gazete bulunmasına rağmen, analiz Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazeteleri ile kısıtlanmıştır. Bu durum, elde edilen bulguların genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Ancak, bu üç gazetenin seçilmesinin temel nedeni, hem farklı ideolojik yönelimleri temsil etmeleri hem de geniş okuyucu kitlesine hitap etmeleridir (Altıner, 1996, s. 214; Kızılyürek, 2002, s. 183). Araştırmanın sınırlı gazete seçimine dayanması bulguların kapsayıcılığını azaltabilir; fakat yine de medya söylemlerindeki çeşitliliği ortaya koymak için yeterli düzeyde temsil gücü sağlamaktadır.

Bir diğer sınırlılık, çalışmanın zaman aralığıdır. Araştırma, özellikle 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde 1 Ağustos – 18 Ekim 2020 dönemi ile sınırlandırılmıştır. Bu dönemin seçilmesinin nedeni, hem Kıbrıs Davası'na ilişkin yoğun tartışmaların yaşanması hem de Türkiye'nin rolünün medya söylemlerinde belirgin bir şekilde görünür hale gelmesidir. Ancak yalnızca bu dönemle sınırlı kalmak, uzun vadeli eğilimlerin ve söylemsel sürekliliklerin tam olarak ortaya konulmasını engelleyebilir (Demiryürek, 2000, s. 115). Araştırmanın zaman sınırlılığı, derinlemesine analiz için avantaj sağlasa da, tarihsel sürekliliğin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır.

Araştırmada kullanılan yöntemsel çerçevenin de belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Çalışmada eleştirel söylem analizi yöntemi tercih edilmiş olup, bu yaklaşım dil, ideoloji ve iktidar ilişkilerini incelemede güçlü bir araç sunmaktadır (Van Dijk, 1993, s. 252). Bununla birlikte, yöntemsel olarak söylem analizinin öznel yorumlara açık olması, araştırmacının bakış açısının bulgulara yansımasına yol açabilir. Bu nedenle, elde edilen sonuçlar mutlak bir gerçeklik olarak değil,

belirli bir metodolojik çerçevede üretilmiş akademik değerlendirmeler olarak görülmelidir (Fairclough, 2001, s. 36). Yöntemin doğası gereği ortaya çıkabilecek öznel sınırlılıklar, akademik titizlik ve kaynak çeşitliliği ile mümkün olduğunca azaltılmaya çalışılmıştır.

Son olarak, araştırmanın kaynak sınırlılığı da önemli bir kısıt olarak karşımıza çıkmaktadır. KKTC basınına ilişkin arşivlerin tam erişilebilir olmaması, özellikle eski sayılara ulaşmada zorluklar yaratmıştır. Ayrıca, bazı haber içeriklerinin dijital ortamda bulunmaması araştırma kapsamını sınırlamıştır. Bu nedenle çalışma, mevcut kaynaklardan elde edilebilen verilerle sınırlı kalmıştır (Ercan, 2018, s. 94). Arşivsel sınırlılıklar araştırmanın derinliğini kısmen etkilese de, mevcut materyallerden çıkarılan söylemsel analizler çalışmanın güvenilirliğini korumaktadır.

5.4.Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada yöntem olarak eleştirel söylem analizi tercih edilmiştir. Söylem analizleri sosyal bilimlerde uzun yıllardır kullanılan önemli yöntemlerden biridir. Dilin toplumsal ve ideolojik işlevini görünür kılma amacı taşıyan bu yöntem farklı yaklaşımlar altında gelişmiştir.

Bu farklı yaklaşımlar arasında, araştırmada özellikle Teun A. van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeli tercih edilmiştir. Van Dijk'ın modeli, hem metin düzeyinde dilsel unsurların çözümlenmesine hem de söylemin toplumsal-ideolojik bağlamla ilişkilendirilmesine imkân tanır. Ona göre söylem, bilişsel şemalar üzerinden toplumsal aktörler tarafından üretilir ve yeniden üretilir (Van Dijk, 1993, s. 252). Bu bakış açısı, medya söylemlerinde "biz" ve "onlar" ayrımının nasıl inşa edildiğini anlamada kritik bir önem taşır.

Bu araştırmada Van Dijk'ın yaklaşımı üç düzeyde uygulanmıştır:

1. Metinsel düzeyde: Haber başlıkları, spotlar, sıfatlar, metaforlar ve haberin dilsel kurgusu incelenmiştir.

2. Söylemsel pratik düzeyinde: Haberin üretim süreci, aktörlerin (Türkiye, KKTC siyasetçileri, uluslararası aktörler) nasıl temsil edildiği analiz edilmiştir.
3. Toplumsal bağlam düzeyinde: Seçim sürecinde Türkiye'nin rolü, medya-iktidar-sermaye ilişkileri ve toplum içindeki ideolojik kutuplaşmalar ele alınmıştır (Van Dijk, 1998, s. 67).

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi bu çalışmada en uygun yöntemdir. Çünkü bu model, hem dilin ideolojik kodlarını çözümleme imkânı sunmakta hem de söylemleri toplumsal bağlama yerleştirerek medya-iktidar ilişkilerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

Teun A. van Dijk'ın geliştirdiği eleştirel söylem analizi, medya metinlerinin dilsel, bilişsel ve toplumsal boyutlarını birlikte değerlendiren bütüncül bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Van Dijk'a göre söylem, yalnızca dilsel bir üretim değil, aynı zamanda toplumsal pratiklerin ve iktidar ilişkilerinin yansımasıdır (Van Dijk, 1993, s. 252). Bu nedenle medya söylemlerini incelemek, iktidar yapılarının, ideolojilerin ve toplumsal temsillerin açığa çıkarılmasında kritik bir yöntemsel araçtır. Eleştirel söylem analizinin temel hedefi, dil aracılığıyla yeniden üretilen toplumsal eşitsizlikleri, güç ilişkilerini ve ideolojik yönlendirmeleri görünür kılmaktır. Van Dijk'ın yöntemi, yalnızca dil çözümlemesine indirgenmeyip toplumsal bağlamı da içine alması nedeniyle medya araştırmaları için güçlü bir zemin sunmaktadır.

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizinin ayırt edici yönlerinden biri, dil–biliş–toplum üçgenine dayalı yaklaşımıdır. Ona göre söylem, bireylerin zihinsel modelleri (bilişsel yapılar) aracılığıyla üretilir ve bu zihinsel temsiller, toplumsal normlar ve ideolojiler tarafından şekillendirilir (Van Dijk, 1998, s. 67). Bu bağlamda medya söylemleri, yalnızca haberin dilinde değil, aynı zamanda okuyucunun zihin dünyasında da yeniden üretilmektedir. Eleştirel söylem analizi, bu nedenle hem mikro düzeyde dilsel stratejileri (örneğin sıfat kullanımı, metaforlar, aktör temsilleri) hem de makro düzeyde toplumsal ve ideolojik çerçeveleri analiz etmeyi mümkün kılar. Bu çok katmanlı yaklaşım, medya söylemlerinde "biz" ve "onlar" ayrımının nasıl inşa edildiğini görünür hale getirir.

Van Dijk'ın modeli, özellikle haber söylemlerinde pozitif öz sunum ve olumsuz öteki sunumu stratejilerini ön plana çıkarır. Bu stratejiler, haber metinlerinde belirli aktörlerin olumlu, diğer aktörlerin ise olumsuz biçimde temsil edilmesiyle işler (Van Dijk, 2005, s. 73). Siyasi haberlerde bu durum, çoğunlukla iktidarın kendi meşruiyetini güçlendirmek ve muhalif aktörleri zayıflatmak için başvurduğu bir dil stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ikili karşıtlık analizi, özellikle Kıbrıs Davası bağlamında Türkiye'nin "koruyucu" ya da "müdahaleci" olarak sunulmasında merkezi bir rol oynamaktadır.

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yaklaşımı, yalnızca metin düzeyinde değil, aynı zamanda haberin üretim ve tüketim süreçlerini de dikkate alır. Haberlerin hangi kurumsal yapılarda üretildiği, hangi editoryal süreçlerden geçtiği ve hangi toplumsal aktörlere hitap ettiği analiz sürecine dâhil edilir (Van Dijk, 2009, s. 64). Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeliyle birlikte ele alındığında, medya-iktidar-sermaye ilişkilerinin dilsel düzlemde nasıl yansıdığına dair bütünlüklü bir çerçeve sunmaktadır. Van Dijk'ın yöntemi, medya metinlerinin hem içerik hem de bağlam üzerinden incelenmesine olanak tanıdığı için disiplinler arası medya çalışmalarında vazgeçilmez bir yaklaşım haline gelmiştir.

Teun A. van Dijk'ın geliştirdiği eleştirel söylem analizi, medya metinlerinin dilsel, bilişsel ve toplumsal boyutlarını birlikte değerlendiren bütüncül bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Van Dijk'a göre söylem, yalnızca dilsel bir üretim değil, aynı zamanda toplumsal pratiklerin ve iktidar ilişkilerinin yansımasıdır (Van Dijk, 1993, s. 252). Bu nedenle medya söylemlerini incelemek, iktidar yapılarının, ideolojilerin ve toplumsal temsillerin açığa çıkarılmasında kritik bir yöntemsel araçtır. Eleştirel söylem analizinin temel hedefi, dil aracılığıyla yeniden üretilen toplumsal eşitsizlikleri, güç ilişkilerini ve ideolojik yönlendirmeleri görünür kılmaktır. Van Dijk'ın yöntemi, yalnızca dil çözümlemesine indirgenmeyip toplumsal bağlamı da içine alması nedeniyle medya araştırmaları için güçlü bir zemin sunmaktadır.

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizinin ayırt edici yönlerinden biri, dil–biliş–toplum üçgenine dayalı yaklaşımıdır. Ona göre söylem, bireylerin zihinsel modelleri (bilişsel yapılar) aracılığıyla üretilir ve bu zihinsel temsiller, toplumsal

normlar ve ideolojiler tarafından şekillendirilir (Van Dijk, 1998, s. 67). Bu bağlamda medya söylemleri, yalnızca haberin dilinde değil, aynı zamanda okuyucunun zihin dünyasında da yeniden üretilmektedir. Eleştirel söylem analizi, bu nedenle hem mikro düzeyde dilsel stratejileri (örneğin sıfat kullanımı, metaforlar, aktör temsilleri) hem de makro düzeyde toplumsal ve ideolojik çerçeveleri analiz etmeyi mümkün kılar. Bu çok katmanlı yaklaşım, medya söylemlerinde "biz" ve "onlar" ayrımının nasıl inşa edildiğini görünür hale getirir.

Van Dijk'ın modeli, özellikle haber söylemlerinde pozitif öz sunum ve olumsuz öteki sunumu stratejilerini ön plana çıkarır. Bu stratejiler, haber metinlerinde belirli aktörlerin olumlu, diğer aktörlerin ise olumsuz biçimde temsil edilmesiyle işler (Van Dijk, 2005, s. 73). Siyasi haberlerde bu durum, çoğunlukla iktidarın kendi meşruiyetini güçlendirmek ve muhalif aktörleri zayıflatmak için başvurduğu bir dil stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ikili karşıtlık analizi, özellikle Kıbrıs Davası bağlamında Türkiye'nin "koruyucu" ya da "müdahaleci" olarak sunulmasında merkezi bir rol oynamaktadır.

Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yaklaşımı, yalnızca metin düzeyinde değil, aynı zamanda haberin üretim ve tüketim süreçlerini de dikkate alır. Haberlerin hangi kurumsal yapılarda üretildiği, hangi editoryal süreçlerden geçtiği ve hangi toplumsal aktörlere hitap ettiği analiz sürecine dâhil edilir (Van Dijk, 2009, s. 64). Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeliyle birlikte ele alındığında, medya-iktidar-sermaye ilişkilerinin dilsel düzlemde nasıl yansıdığına dair bütünlüklü bir çerçeve sunmaktadır. Van Dijk'ın yöntemi, medya metinlerinin hem içerik hem de bağlam üzerinden incelenmesine olanak tanıdığı için disiplinler arası medya çalışmalarında vazgeçilmez bir yaklaşım haline gelmiştir.

5.4.1. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Araştırmada veri toplama süreci, 2020 KKTC Cumhurbaşkanlığı seçimleri sürecinde 1 Ağustos – 18 Ekim 2020 dönemi ile sınırlandırılmış ve özellikle "Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin rolü" bağlamında üretilen haber söylemleri incelenmiştir. Bu dönemin seçilmesinin nedeni, Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin seçimlere doğrudan müdahil olduğuna dair tartışmaların basında yoğun biçimde yer almasıdır. Bu bağlamda, Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazeteleri amaçlı örnekleme

yöntemiyle seçilmiş; söz konusu dönemde yayımlanan ve Kıbrıs Davası'na veya Türkiye'nin bu davadaki konumuna atıfta bulunan haberler araştırmanın temel verilerini oluşturmuştur (Yıldırım & Şimşek, 2018, s. 123). Bu seçim hem odaklı bir analiz imkânı sunmuş hem de Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin Kıbrıs sorunundaki konumunun medya söylemlerinde nasıl inşa edildiğini ortaya koymuştur.

Veri toplama aşamasında, gazetelerin basılı arşivleri taranmış, özellikle manşetler ve haberler incelenmiştir. Elde edilen haberler, Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin Kıbrıs Türk toplumuna yönelik rolünü nasıl temsil ettiğine göre tasnif edilmiştir. Örneğin, Avrupa gazetesi Türkiye'yi çoğunlukla "vesayetçi" ya da "müdahaleci" olarak sunarken, Güneş gazetesi Türkiye'yi "garantör" ve "kardeş" bir aktör olarak kodlamış, Kıbrıs gazetesi ise daha dengeli bir yaklaşım sergilemiştir (Altıner, 1996, s. 214; Kızılyürek, 2002, s. 183). Bu çeşitlilik, KKTC basınında Türkiye'nin Kıbrıs Davası'ndaki rolüne ilişkin farklı ideolojik konumların açık bir göstergesidir.

Analiz süreci Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeli doğrultusunda yürütülmüştür. İlk aşamada, haber metinlerinin dilsel özellikleri (başlıklar, spotlar, sıfatlar, metaforlar) incelenmiştir. İkinci aşamada, Türkiye'nin ve Kıbrıs Davası'nın söylemsel düzeyde hangi aktörler üzerinden temsil edildiği değerlendirilmiştir. Üçüncü aşamada ise bu söylemler toplumsal bağlam içinde, yani Türkiye-KKTC ilişkileri, iktidar yapıları ve uluslararası aktörlerin etkisi çerçevesinde ele alınmıştır (Van Dijk, 1998, s. 67). Bu çok boyutlu analiz Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin "dış müdahaleci", "koruyucu" veya "dengeleyici" rollerinin medya aracılığıyla nasıl kurgulandığını göstermiştir.

Ayrıca analizde, Herman ve Chomsky'nin propaganda modeli de tamamlayıcı bir çerçeve olarak kullanılmıştır. Özellikle Kıbrıs gazetesi örneğinde görüldüğü üzere, ekonomik ve siyasi güç odaklarıyla yakın ilişkiler, gazetenin haber söylemini belirli sınırlar içinde şekillendirmiştir (Herman & Chomsky, 2012, s. 28). Avrupa gazetesi ise bu modele ters düşen, yani ekonomik–politik baskılara rağmen bağımsız bir muhalif çizgide yayın yapmaya çalışan bir örnek teşkil

etmiştir. Bu çifte perspektif, Kıbrıs Davası ve Türkiye söylemlerinin hem ideolojik hem de yapısal düzeyde analiz edilmesine katkı sağlamıştır.

Verilerin toplanması ve analizi, yalnızca basın metinlerinin içerik çözümlemesine değil, aynı zamanda bu metinlerin üretildikleri siyasal bağlamın irdelenmesine dayandırılmıştır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin Kıbrıs Davası'ndaki temsilinin, basında farklı ideolojik pozisyonlara göre nasıl yeniden üretildiğini ortaya çıkarmıştır. Seçilen yöntem ve veri toplama süreci, çalışmayı hem kuramsal hem de ampirik açıdan güçlü bir zemine oturtmuştur.

5.4.2. Gazete Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi, Bulgu ve Yorumları

Gazete haberleri, yalnızca bilgi aktaran nötr metinler değildir; aynı zamanda toplumsal güç ilişkilerinin yeniden üretildiği, ideolojik çerçevelerin okura aktarıldığı bir söylemsel alandır. Van Dijk'in (1993, s. 252) belirttiği üzere medya söylemi, toplumsal gruplar arasındaki güç eşitsizliklerinin meşrulaştırılması ve yeniden üretilmesinde merkezi bir rol oynar. Bu bağlamda, haber metinleri içerik düzeyinde tarafsız görünse bile, kullanılan dilsel tercihler, başlık seçimleri, aktarma stratejileri ve duygusal yüklemeler aracılığıyla ideolojik yönelim taşırlar.

Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 35) propaganda modeli de benzer biçimde medyanın ekonomi-politik yapısına dikkat çekerek, haberlerin iktidar odaklarının çıkarlarını destekleyen bir filtreleme sürecinden geçtiğini ileri sürmektedir. Bu perspektiften bakıldığında, Kıbrıs Türk basınında yer alan haberlerin özellikle Kıbrıs Davası ve Türkiye ile ilişkiler bağlamında nasıl kurgulandığını incelemek, yalnızca gazetecilik pratiklerinin değil, aynı zamanda siyasal iktidar ilişkilerinin de açığa çıkarılmasını mümkün kılmaktadır.

Bu çalışma, Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yayımladığı haberleri eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Böylece, gazetelerin Kıbrıs Davası ve Türkiye'ye ilişkin söylemlerinde hangi stratejileri kullandıkları; tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf ve başlık tercihlerinin ideolojik işlevleri ortaya konulacaktır. Çalışmada nitel bir yöntem olan söylem analizi kullanılmakla birlikte bazı nicel verilere yer verilmesinin bulguların analizini güçlendireceği öngörülmektedir.

5.4.2.1. Türkiye ve Kıbrıs Davası Haberlerinin Eleştirel Söylem Analizi

1 Ağustos-18 Ekim 2020 döneminde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde incelenen Türkiye ile ilgili haberlerin dağılımı toplam incelenen haberler arasında %57'lik bir orana sahip olmuştur.

Tablo 1. Türkiye Haberlerinin Payı

Toplam kayıt	**Dönem içi (2020-08/10)**	**Türkiye referanslı haberler**	**Türkiye referanslı haberlerin toplam haber içindeki oranı**
386	386	221	57%

Kaynak: Ekler 1

Bu oran, Türkiye'nin KKTC basınındaki merkezi konumunu ortaya koymaktadır. Haberlerin yarısından fazlasının Türkiye'ye atıfta bulunması, seçim sürecinin yalnızca iç dinamiklerle değil, aynı zamanda Ankara'nın politikalarıyla da şekillendiğini göstermektedir. Van Dijk'ın (1993, s. 252) söylem çözümlemesi perspektifinden bakıldığında, bu yüksek oran, basında Türkiye'nin birincil aktör olarak sürekli yeniden üretildiğini ve toplumsal biliş düzeyinde Kıbrıs Davası'nın Türkiye'siz düşünülemez bir çerçeveye oturtulduğunu işaret etmektedir.

Ayrıca bu yoğunluk, Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 28) propaganda modeli açısından değerlendirildiğinde, basının haber gündemini belirleyen önceliklerin büyük ölçüde dış aktörlerle (Türkiye) bağlantılı olduğunu göstermektedir. Yani, medya gündeminin yarıdan fazlası Türkiye eksenli söylemlerle şekillenmiş, bu da kamuoyunun seçim sürecini "Türkiye'nin varlığı" üzerinden okumasına neden olmuştur.

%57'lik oran, KKTC basınının 2020 seçim döneminde Türkiye'yi yalnızca bir dış aktör olarak değil, aynı zamanda seçim sürecinin asli belirleyicisi olarak temsil ettiğini ortaya koymaktadır. Bu, hem demokratik siyasal kültür hem de medya-iktidar ilişkileri bağlamında önemli bir göstergedir.

Türkiye ile ilgili toplam 221 adet haberin gazeteler arasındaki dağılımı ise aşağıdaki şekilde oluşmuştur;

Tablo 2. Türkiye Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Türkiye referanslı haber sayısı	Yüzde %
Avrupa	79	36%
Güneş	97	44%
Kıbrıs	45	20%

Kaynak: Ekler 1

Avrupa'daki Türkiye referanslı haberlerin oranı Güneş gazetesinden sonra ikinci sırada yer almıştır. Avrupa'da yayımlanan haberlerin önemli bir bölümü Türkiye referanslıdır ve bu haberlerde söylem çoğunlukla "müdahale", "vesayet" ve "dayatma" kavramları üzerinden kurulmuştur. Yani Türkiye'nin seçim sürecinde etkin bir rol oynadığı vurgusu, negatif öteki sunumu stratejisiyle sürekli yeniden üretilmiştir (Van Dijk, 1993, s. 252). Bu söylem, Türkiye'nin seçimlere "dışsal bir güç" olarak müdahil olduğu algısını pekiştirmekte ve kamuoyunda demokratik meşruiyet tartışmalarını gündeme taşımaktadır. Avrupa gazetesi, haber seçiminde ve söylem kurgusunda Türkiye'yi eleştirel biçimde konumlandırarak, muhalif bir medya aktörü işlevi üstlenmiştir. Bu durum, KKTC'de siyasal kutuplaşmanın basın söylemine doğrudan yansımasının en çarpıcı örneğini oluşturmaktadır.

Güneş gazetesinde Türkiye referanslı haberlerin oranı yine yüksektir, ancak söylem farklıdır. Bu gazetede Türkiye, çoğunlukla "garantör", "kardeş ülke", "dayanışma" gibi olumlu kavramlarla temsil edilmiştir. Haberlerin dili, pozitif kendini sunum stratejisine uygun biçimde, Ankara'nın varlığını Kıbrıs Türk halkının güvenliği ve geleceği açısından olumlu göstermektedir (Van Dijk, 1998, s. 67). Güneş'in haberlerinde Türkiye'nin seçim sürecindeki etkisi bir tehdit değil, aksine bir güvence unsuru olarak kodlanmıştır. Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin (2012, s. 28) propaganda modeli açısından, iktidar yanlısı medya söyleminin tipik bir yansımasıdır. Güneş gazetesi, haberlerinde Türkiye'yi sürekli

olumlayan bir dil kullanarak, seçmen algısında Türkiye'nin "koruyucu güç" olarak kalıcılaştırılmasına katkıda bulunmuştur.

Kıbrıs gazetesinde Türkiye referanslı haberlerin oranı Avrupa ve Güneş'e göre biraz daha düşük çıkmakla birlikte, yine de belirgin bir yoğunluk vardır. Bu gazetede haber dili daha çok dengeleyici ve bilgilendirici bir çizgi izlemiştir. Haberlerde doğrudan olumlayıcı ya da olumsuzlayıcı sıfatlar yerine, daha tarafsız görünen aktarımlar yapılmıştır. Ancak Van Dijk'ın (1993, s. 255) işaret ettiği gibi, bu tür nötr söylemler bile seçilen haber başlıkları ve vurgular yoluyla dolaylı ideolojik yönlendirmeler içerebilir. Kıbrıs gazetesi, "ana akım" bir yayın organı olarak tarafsızlık imajını korumaya çalışsa da, haber seçimindeki öncelikler Türkiye'nin seçim sürecindeki rolünü görünür kılmaya devam etmiştir.

Tablodan çıkan veriler, gazetelerin tamamında Türkiye'nin seçim sürecinde başat bir aktör olarak temsil edildiğini göstermektedir. Farklılık, yalnızca bu temsilin ideolojik çerçevesinde ortaya çıkmaktadır:

Avrupa: Eleştirel, "vesayetçi/müdahaleci Türkiye" imajı

Güneş: Destekleyici, "garantör/kardeş Türkiye" imajı

Kıbrıs: Dengeleyici, "tarafsız bilgi aktarımı ama Türkiye merkezli gündem"

Bu durum, Van Dijk'ın (2009, s. 64) "söylemin toplumsal bağlamla kurduğu ilişki" tezini doğrulamaktadır. Yani medya söylemleri yalnızca dilsel tercihlerden ibaret değildir; aynı zamanda gazetelerin siyasal pozisyonları, iktidarla ilişkileri ve ekonomik bağımlılıkları tarafından şekillenmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye referanslı haberlerin toplamda %57 gibi yüksek bir orana ulaşması, KKTC basınının Kıbrıs Davası'nı ve seçim sürecini büyük ölçüde Türkiye üzerinden okuduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Kıbrıs Türk siyasal kimliğinin medya aracılığıyla Ankara ile sürekli bağlantılı biçimde yeniden üretildiğine işaret etmektedir.

Türkiye ile ilgili haberlerin dengeleyici, karma ve negatif ve pozitif sunuş kategorilerindeki dağılımı ise aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır;

Tablo 3. Gazetelerde Türkiye Haberlerinin Sunuş Şekli Dağılımı

Gazete Adı	Dengeleyici / Bilgilendirici Çerçeve	Yüzde	Diğer/Karma	Yüzde	Negatif öteki sunumu / Müdahale-Vesayet Çerçevesi	Yüzde	Pozitif kendini sunum / Garantörlük-Kardeşlik Çerçevesi	Yüzde
Avrupa	4	2%	61	28%	12	5%	2	1%
Güneş	13	6%	67	30%	2	1%	15	7%
Kıbrıs	8	4%	30	14%	0	0%	7	3%

Kaynak: Ekler 1

Avrupa'da negatif öteki sunumu çerçevesi (%5) belirgin biçimde öne çıkmaktadır. Türkiye'nin seçim sürecindeki etkisi, "müdahale", "vesayet", "dayatma" gibi olumsuz söylemlerle temsil edilmiştir. "Dengeleyici" ve "pozitif kendini sunum" oranları çok düşük çıkmıştır (%2 ve %1). Bu bulgu, Avrupa'nın Türkiye karşıtı, eleştirel bir yayın çizgisini haber diline doğrudan yansıttığını göstermektedir. Van Dijk'ın (1993, s. 252) kavramsallaştırdığı "olumsuz öteki sunumu" stratejisinin somut bir örneği olan bu çerçeve, gazetenin ideolojik pozisyonunu netleştirmiştir. Avrupa gazetesi, Türkiye'yi "öteki"leştiren haber diliyle muhalif bir söylemi kurumsallaştırmış, Kıbrıs Davası'nı bağımsızlık / vesayet ekseninde okura sunmuştur.

Güneş'te pozitif kendini sunum çerçevesi (%7) öne çıkmaktadır. Türkiye, "garantör", "kardeş ülke", "dayanışma" gibi olumlu kavramlarla sunulmuş, seçim sürecindeki varlığı meşrulaştırılmıştır. Buna karşılık, negatif öteki sunumu neredeyse yok denecek kadar azdır (%1). Bu durum, Herman ve Chomsky'nin

(2012, s. 28) propaganda modeliyle örtüşmekte; gazetenin siyasal iktidarla uyumlu yayın çizgisini teyit etmektedir. Ayrıca Güneş'te dengeleyici çerçeve de %6 oranında görülmekte, fakat bu bile Türkiye'nin olumlu temsiline gölge düşürmemektedir. Güneş gazetesi, Türkiye'nin rolünü meşrulaştıran bir haber söylemiyle Ankara'ya bağlılığı pekiştiren medya aktörü işlevi görmüştür.

Kıbrıs gazetesinde dengeleyici/bilgilendirici çerçeve (%4) ve pozitif kendini sunum (%3) birlikte dikkat çekmektedir. "Negatif öteki" söylemi ise hiç görülmemektedir (%0). Bu tablo, Kıbrıs gazetesinin kendisini "ana akım" bir yayın organı olarak konumlandırdığını ve daha nötr bir haber dili kurmaya çalıştığını göstermektedir. Ancak Van Dijk'ın (1998, s. 67) işaret ettiği gibi, nötr görünen söylemler bile haber seçimleri ve vurgular yoluyla dolaylı ideolojik yönlendirmeler barındırabilir. Kıbrıs gazetesi, tarafsızlık imajını korumaya çalışırken, haber gündeminde Türkiye'nin rolünü sürekli görünür kılarak fiilen Ankara merkezli bir söylem alanı yaratmıştır.

Tablo, üç gazetenin Kıbrıs Davası ve Türkiye söylemlerini farklı ideolojik çerçevelerle ürettiklerini göstermektedir:

Avrupa: Türkiye'yi "müdahaleci/vesayetçi" olarak kodlayan muhalif söylem.

Güneş: Türkiye'yi "garantör/kardeş" olarak yücelten iktidar yanlısı söylem.

Kıbrıs: Tarafsızlık imajını sürdürmeye çalışan, "dengeleyici" görünümde ana akım söylem.

Bu farklılıklar, Van Dijk'ın (2009, s. 64) "söylemin toplumsal bağlamla kurulan ilişkilerle biçimlenmesi" tezini doğrulamaktadır. Medya söylemleri yalnızca dilsel tercihler değil, aynı zamanda gazetelerin siyasal yönelimleri ve iktidarla olan bağları tarafından belirlenmektedir.

Sonuç olarak tablo, KKTC basınında Türkiye'nin rolünün tartışmasız merkezi bir konu olduğunu, fakat temsil tarzının gazeteden gazeteye değiştiğini göstermektedir. Böylece, Kıbrıs Davası'nın seçim sürecindeki medya söylemleri üzerinden ideolojik kamplaşmanın net biçimde görünür hale geldiği söylenebilir.

Çalışmanın bir diğer araştırma konusu olan Kıbrıs davası ile ilgili 1Ağustos-18 Ekim 2020 döneminde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde incelenen toplam haber içerisindeki payı ise aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır;

Tablo 4. Kıbrıs Davası Haberlerinin Payı

Toplam kayıt	**Dönem içi (2020-08/10)**	**Kıbrıs Davası referanslı haberler**	**Kıbrıs Davası referanslı haberlerin toplam haber içindeki oranı**
386	386	119	31%

Kaynak: Ekler 1

Tablodaki veriler, araştırma dönemi içerisinde (1 Ağustos – 18 Ekim 2020) yayımlanan toplam 386 haberin 119'unun doğrudan Kıbrıs Davası referanslı olduğunu, bunun toplam haberlerin %31'ine tekabül ettiğini ortaya koymaktadır. Bu oran, medyada Kıbrıs meselesinin seçim süreciyle bağlantılı olarak güçlü bir biçimde yeniden üretildiğini göstermektedir. Van Dijk'ın (1993, s. 252) söylem analizinde belirttiği gibi, siyasal aktörlerin ve ulusal meselelerin medyadaki temsilinde "ideolojik seçicilik" temel belirleyici unsurdur. Bu bağlamda Kıbrıs Davası'nın üçte birlik bir ağırlıkla haberlerde yer alması, konunun yalnızca güncel bir politika unsuru değil, aynı zamanda ideolojik bir çerçeve olarak yeniden üretildiğini ortaya koymaktadır. Tablo, medyanın seçim dönemlerinde ulusal meseleleri ideolojik konumlandırma aracı olarak öne çıkardığını göstermektedir.

Chomsky ve Herman'ın (2002, s. 18) "propaganda modeli"ne göre, kitle medyası siyasal ve ekonomik çıkarlarla uyumlu bir haberleştirme pratiği sergilemekte, belirli konuları ön plana çıkarırken bazılarını görünmez kılmaktadır. Tabloya göre haberlerin üçte birinin Kıbrıs Davası odaklı olması, medyanın seçmen algısını yönlendirme sürecinde bu davayı "filtrelenmiş bir öncelik" olarak işlediğini göstermektedir. Özellikle seçim dönemlerinde bu yoğunluğun artması, haberlerin salt bilgilendirici değil, aynı zamanda yönlendirici bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır. Tablo, medyanın Kıbrıs Davası'nı yalnızca ulusal kimlik bağlamında değil, politik tercihler üzerinde etkili bir araç olarak işlediğini kanıtlamaktadır.

Ayrıca Van Dijk'ın (1998, s. 67) vurguladığı "biz–öteki" karşıtlığı, Kıbrıs Davası çerçevesinde haberlerde yoğun olarak yeniden üretilmektedir. Tablo, bu dönemde yayımlanan haberlerin yaklaşık üçte birinde Kıbrıs Davası'nın öne çıkarılmasıyla, kimlikler arası sınırların yeniden çizildiğini göstermektedir. Bu durum, Herman ve Chomsky'nin (2010, s. 36) altını çizdiği gibi, medyanın "rızayı imal etme" işlevi ile doğrudan bağlantılıdır. Tablo, haber üretiminin yalnızca bilgi aktarımı değil, ulusal kimlik inşasında bir hegemonya aracı olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

Kıbrıs Davası'nın belirlenen dönemde incelenen haberler arasında gazetelere göre dağılımları ise, aşağıdaki şekilde ortaya çıkmıştır;

Tablo 5. Kıbrıs Davası Haberlerinin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete adı	**Kıbrıs Davası referanslı haber sayısı**	**Yüzde %**
Avrupa	30	25%
Güneş	55	46%
Kıbrıs	34	29%

Kaynak: Ekler 1

Tabloda yer alan verilere göre Kıbrıs Davası'na en fazla referans veren gazete Güneş olmuştur (%46). Bu yoğunluk, van Dijk'ın (1993, s. 252) söylem analizinde vurguladığı "ideolojik seçicilik" ile açıklanabilir. Haber söylemi, yalnızca bilgilendirme aracı değil, aynı zamanda iktidar ilişkilerini yeniden üretmenin bir yoludur. Güneş gazetesi, Türkiye yanlısı politik pozisyonunu, haber seçimi ve Kıbrıs Davası'nı merkeze alan referanslarla ortaya koymaktadır. Buna karşın Avrupa gazetesi, yalnızca %25 oranında Kıbrıs Davası'na yer vererek daha düşük bir yoğunluk göstermekte, bu da gazetenin Türkiye karşıtı eleştirel çizgisine paralel bir söylemsel strateji geliştirdiğini düşündürmektedir. Kıbrıs gazetesi ise %29 ile orta bir çizgide durarak her iki uç arasında denge kurmaktadır. Bu dağılım, gazetelerin siyasal aidiyetleri ile söylemsel tercihler arasındaki güçlü ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Chomsky ve Herman'ın propaganda modelinde, haber üretim süreci beş filtre üzerinden açıklanır: sahiplik, reklamcılık, kaynak kullanımı, karşıt görüşlerin bastırılması ve ideoloji (Herman & Chomsky, 2012, s. 35). Bu tabloya yansıyacak şekilde, Güneş gazetesi haberlerini çoğunlukla Türkiye'nin resmi söylemlerinden ve hükümet kaynaklarından aldığı için "kaynak bağımlılığı" filtresine uymaktadır. Avrupa gazetesi ise bu kaynakları eleştirel biçimde tersine çevirerek, "Türkiye müdahaleciliği" söylemini öne çıkarır. Kıbrıs gazetesi ise reklam gelirleri ve geniş kitleye hitap etme kaygısıyla orta bir pozisyon benimsemektedir. Tablo, propaganda modelinin öngördüğü biçimde, haber üretiminin ticari ve siyasi filtreler aracılığıyla şekillendiğini göstermektedir.

Van Dijk (1998, s. 67), haber söyleminin "biz" ve "öteki" karşıtlıkları üzerinden kurulduğunu belirtir. Güneş gazetesi, Türkiye'yi "biz" grubunun vazgeçilmez aktörü olarak inşa ederken, Avrupa gazetesi Türkiye'yi "öteki" ve müdahaleci güç olarak konumlandırmaktadır. Kıbrıs gazetesi ise bu iki söylem arasında gidip gelmekte, her iki tarafı da kısmen yeniden üretmektedir. Bu ideolojik çerçeveleme, okurların siyasal algısını doğrudan etkilemektedir. Gazeteler arasındaki farklılık, basının homojen değil, aksine ideolojik kutuplaşmayı yeniden üreten bir alan olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak tablo, Chomsky ve Herman'ın (2012) propaganda modelini ve van Dijk'ın (1993, 1998) eleştirel söylem analizini birlikte doğrulamaktadır. Medya, yalnızca haber aktaran bir araç değil, aynı zamanda politik pozisyonlara göre ideolojik söylem üreten bir aygıt olarak işlev görmektedir. Bu durum, Kıbrıs Türk basınının siyasal kamplaşmayı söylem üzerinden yeniden inşa eden bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Tespit edilen 119 adet Kıbrıs Davası haberlerinin Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde hangi çerçevede sunulduğu ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 6. Gazetelerde Kıbrıs Davası Haberlerinin Sunuş Şekli Dağılımı

Gazete adı	**Dengeleyici / Bilgilendirici**	**Yüzde%**	**Diğer/ Karma**	**Yüzde%**	**Negatif öteki sunumu / Müdahale-Vesayet**	**Yüzde%**	**Pozitif kendini sunum / Garantörlük-Kardeşlik**	**Yüzde%**
Avrupa	1	3%	21	70%	4	13%	4	13%
Güneş	5	9%	44	80%	0	0%	6	11%
Kıbrıs	5	15%	24	71%	0	0%	5	15%

Kaynak: Ekler 1

Tablo bütününe bakıldığında üç gazetenin Kıbrıs Davası haberlerini dört söylem çerçevesi arasında dağıttığı, ancak en yüksek kümelenmenin "Diğer/Karma" sütununda gerçekleştiği görülmektedir (Avrupa 21/30 ≈ %70; Güneş 44/55 ≈ %80; Kıbrıs 24/34 ≈ %71). Van Dijk'ın söylemde "ideolojik seçicilik" ve "ideolojik kare" yaklaşımı, açık olumlama/olumsuzlama yerine örtük çerçeveleme ve konu seçimiyle anlam kurulduğunu vurgular (Van Dijk, 1993, s. 252; 1998, s. 67). "Karma" yoğunluğu, haberlerin görünüşte nötr akışı içinde aktörleri (Türkiye, KKTC kurumları, adaylar) belirli önceliklerle konumlandıran örtük ideolojik işaretlere işaret eder. "Karma"nın baskınlığı, açık değer yüklü başlıkların sınırlı olmasına rağmen ideolojik konumlanmanın haber seçimi ve vurgulama yoluyla sürdüğünü düşündürmektedir.

Avrupa gazetesi "Negatif öteki sunumu/Müdahale-Vesayet" (4/30 ≈ %13) ile "Pozitif kendini sunum" (4/30 ≈ %13) kategorilerinin simetrik biçimde belirdiği; "Dengeleyici/Bilgilendirici"nin ise oldukça düşük kaldığı (1/30 ≈ %3) görülmektedir. Van Dijk'ın "olumsuz öteki sunumu" / "olumlu öz sunum" ikiliği

doğrudan biz-onlar ayrımını kurar (Van Dijk, 1993, s. 252). Avrupa'da Türkiye'nin "müdahil/vesayetçi" olarak kodlandığı başlıkların bulunması, bu ikiliği ötekiyi olumsuzlayarak işletir; aynı satırda az da olsa "pozitif kendini sunum"un yer alması ise karşı-kampın meşruluk hatlarını tartışmaya açan ironi/tersinleme kullanımını akla getirir. Avrupa, eleştirel çizgisini açık olumsuzlayıcı etiketlemelerle görünür kılarken, haberlerin çoğunu "karma" alanında tutarak eleştiriyi seçim ve vurgu üzerinden de sürdürmektedir.

Güneş gazetesi "Pozitif kendini sunum/Garantörlük-Kardeşlik" (6/55 ≈ %11) ile "Dengeleyici" (5/55 ≈ %9) kategorilerinin varlığına karşın "Negatif öteki"nin sıfır olduğu (0/55) ve yine "Karma"nın çok yüksek seyrettiği (44/55 ≈ %80) görülmektedir. Herman & Chomsky'nin propaganda modelinde "sahiplik-reklam-haber kaynağına bağımlılık" filtreleri, medyanın resmî söylemle hizalanma eğilimini açıklar (Herman & Chomsky, 1988, s. 2, 19; 2012, s. 35). Güneş'te negatif çerçevenin yokluğu ve garantörlük/kardeşlik vurguları, kaynak bağımlılığı ve ideolojik filtre ile uyumludur; "karma" ağırlığı ise bu hizalanmanın çoğu kez olumlayıcı/teknik söylem içinde, doğrudan değer yüklü dil kullanmadan sürdürüldüğünü gösterir. Güneş, açık olumlamayı sınırlı, örtük meşrulaştırmayı yaygın kullanarak Türkiye merkezli hegemonik çerçeveyi yeniden üretmektedir.

Kıbrıs gazetesi ise, "Negatif öteki" yine yoktur (0/34), "Pozitif kendini sunum" (5/34 ≈ %15) ve "Dengeleyici" (5/34 ≈ %15) birlikte görünürken ağırlık "Karma"dadır (24/34 ≈ %71). Van Dijk, görünüşte tarafsız metinlerin dahi konu seçimi, aktör sıralaması ve içerme/dışlama stratejileriyle ideolojik etkiler ürettiğini vurgular (Van Dijk, 1998, s. 67). Kıbrıs'ın "orta yol" profili, Herman & Chomsky'nin ticari/kurumsal filtrelerinin ana akım habercilikte "çatışmasız denge" yaratma eğilimini hatırlatır (Herman & Chomsky, 2012, s. 35). Kıbrıs, denge söylemiyle meşruiyet ararken, pratikte Türkiye merkezli çerçeveyi nötr aktarım görüntüsüyle sürdüren ana-akım bir konum sergilemektedir.

Üç gazete birlikte değerlendirildiğinde "negatif öteki"nin yalnızca Avrupa'da ölçülebilir düzeyde görünmesi, alanın asimetrik kutuplaşmasını gösterir; Güneş ve Kıbrıs'ta negatif çerçevenin yokluğu, eleştirinin sınırlandığı kurumsal koşulları akla getirir. Propaganda modelinin "karşı görüşün marjinalleştirilmesi" ve

“ideolojik filtre” varsayımları burada açıklayıcıdır (Herman & Chomsky, 1988, s. 2–3). Buna karşılık, üç gazetede de “karma”nın çok yüksek olması, açık değer yüklemeleri azaltılsa bile çerçeveleyici seçimin (hangi sözün kime verildiği, hangi başlığın öne çıkarıldığı) ideolojik etki ürettiğini düşündürür (Van Dijk, 1993, s. 252). Alan, eleştirinin tek merkezde yoğunlaştığı ve ana akımın meşrulaştırıcı/örtük çerçeveyle çalıştığı yapısal bir bölünme göstermektedir.

Bütün tablo, van Dijk’ın söylemin biliş-toplum ekseninde “biz/öteki” ayrımı üzerinden zihinsel modeller kurduğuna (Van Dijk, 1998, s. 67) ve Herman & Chomsky’nin medyanın rıza üretimi işlevine işaret eder: pozitif garantörlük anlatıları uyum/rıza, negatif müdahale anlatıları direnç/özerklik bilişlerini tetikler (Herman & Chomsky, 1988, s. 2; 2012, s. 35). Bu iki kuramsal eksen birlikte okunduğunda, 2020 seçim bağlamında Kıbrıs Davası haberlerinin, açık olumlama/olumsuzlamadan çok seçici görünürlük ve gündem içi yer-veriş üzerinden ideolojik etkiler ürettiği görülür. Bulgular, haber söyleminin yalnızca içeriğiyle değil, seçimi ve görünürlüğüyle de politik yönelim kurduğunu teyit etmektedir.

Yöntemsel açıdan, “karma” kategorisinin yüksekliği, metin-içi mikro belirteçler (aktör adlandırması, etken/edilgen kullanım, metaforlar, başlık/spot eşleşmeleri) üzerinden nitel yakın okuma ihtiyacını artırır (Van Dijk, 1993, s. 252). Ayrıca propaganda modelinin öngördüğü kaynak haritalaması (hangi kurum/aktörden alıntı yapıldığı, manşet-kaynak eşleşmeleri) tabloya ikinci bir boyut ekleyebilir (Herman & Chomsky, 1988, s. 19). Nicel dağılım güçlü bir başlangıç sağlasa da, ideolojik mekanizmaları açığa çıkarmak için derin nitel çözümleme ve kaynak izleme şarttır.

5.4.2.2. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs Gazete Haberlerinde Araştırma Sorularının Yanıtları

Araştırma için 5 adet araştırma sorusu oluşturulmuş ve Avrupa, Kıbrıs ve Güneş gazetelerinde 1 Ağustos- 18 Ekim 2020 döneminde belirlenen 386 adet haberde bu soruların cevapları bulunmaya çalışılmıştır..

Araştırma Sorusu 1: Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazeteleri, 2020 seçim sürecinde Türkiye'yi nasıl temsil etmiş ve bu temsil hangi ideolojik çerçevelerle meşrulaştırılmıştır?

Araştırmanın birinci sorusu olan "Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazeteleri, 2020 seçim sürecinde Türkiye'yi nasıl temsil etmiş ve bu temsil hangi ideolojik çerçevelerle meşrulaştırılmıştır?" sorusu için her bir gazeteden elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Tablo 7. Gazetelerde Türkiye'nin Temsil Şekli

Gazete	AB–Türkiye İlişkileri / Eleştiri	Askerî Güç / Güvenlik	Diğer	Maraş / Toprak ve Egemenlik	Milli Dava / Direniş Söylemi	Müdahale / Vesayet Eleştirisi
Avrupa	24	4	77	9	1	10
Güneş	23	3	140	15	4	2
Kıbrıs	24	2	34	10	2	1

Kaynak: Ekler 1

Seçim döneminde Avrupa gazetesi, başlık düzeyinden itibaren Türkiye'yi sistematik biçimde "müdahil/vesayetçi" bir aktör olarak kodlayan bir söylem kurmuştur. Aynı gün içinde birinci sayfada "Türkiye'de ne varsa bizde de mi olacak dediniz…" (Avrupa, 01.08.2020) çıkışıyla başlayan ton, aynı tarihte "Tayyip Erdoğan, seri bir savaş tüccarıdır" (Avrupa, 01.08.2020) ifadesiyle kişiselleştirilmiş bir eleştiriye genişler; izleyen günlerde "Türkiye'de mahkemenin kararına bakın da yargıç görsün gözünüz! Tecavüz mağduru kadın tecavüz sırasında çığlık atmadı diye, tecavüzcüsü serbest bırakıldı! Boşuna mı TCavüz Cumhuriyetine çıktı adı" (Avrupa, 02.08.2020) ve Ekim başında "Boş verin aşıya maşıya… dolara da çare buldular!" (Avrupa, 03.08.2020) gibi başlıklar, Türkiye'yi hem siyasal hem kurumsal düzeyde olumsuz örnekleştirme stratejisiyle çerçeveler. Bu örnekler, van Dijk'ın (1993, s. 252; 1998, s. 67) tanımladığı olumsuz öteki sunumu tipik göstergeleridir: "öteki"nin (Türkiye'nin)

kusurları yinelenir, "biz"in (yerel egemenlik/demokrasinin) üstünlüğü ima edilir. Aynı zamanda Herman & Chomsky'nin (1988, s. 2; 2012, s. 35) propaganda modelinde işaret edilen ideolojik filtreler—özellikle "karşıt görüşlerin marjinalleştirilmesi" ve "elit söylemine muhalefet"—Avrupa'nın haber seçiminde görünür hâle gelir; başlıklar, Türkiye'nin seçim sürecini gölgelediği varsayımı etrafında kümelenir. Avrupa'nın söylemi, demokrasi ve egemenliği "Ankara gölgesinden arındırma" çağrısıyla meşrulaşır; gazete, Türkiye'yi istikrarlı biçimde "hegemonik öteki" olarak konumlandırarak eleştirel bir çerçeveyi başlık/spot düzeyinde yeniden üretir.

Buna karşılık Güneş gazetesi, aynı dönemde Türkiye'yi "garantör/kardeş" konumuna yerleştiren olumlayıcı bir dil kurar. Erken tarihlerde "Türkiye'den tam desteğe devam" (Güneş, 05.08.2020) ve "Sucuoğlu: Erenköy direnişinin anavatan Türkiye'nin Kıbrıs Türk'ünü asla bırakmayacağının ve adadaki Türk varlığını ebediyen korumaya kararlı olduğunun da en açık bir kanıtı oldu." (Güneş, 10.08.2020) gibi başlıklar, tarihsel hatırlatma ve minnet semantiğini birleştirir; diplomatik gerilimlerde "Mısır ve Yunanistan'a tepki" ve "Sisi Türkiye karşıtlığında birinciliğe oynuyor" (Güneş, 07–08.08.2020) çerçeveleri, Türkiye'yi bölgesel güç hiyerarşisinde pozitif merkez olarak sunar. Bu anlatı, van Dijk'ın "olumlu öz sunum" ilkesine uygundur; "biz" (KKTC–Türkiye topluluğu) etik ve stratejik olarak üstün bir kolektif kimlik olarak kurulurken, haber kaynakları ve vurgu noktaları Türkiye'nin "varoluşsal desteği"ni sürekli teyit eder (1998, s. 67). Propaganda modelinde resmî ideolojinin yeniden üretimi ve haber kaynağına bağımlılık filtreleri burada açıklayıcıdır (Herman & Chomsky, 1988, s. 19; 2012, s. 35). Manşetler devlet ve hükümet aktörlerinden gelen beyanları merkezîleştirir, müdahale eleştirisini görünür eşiğin altında tutar. Güneş, Türkiye'yi güvenlik ve tarihsel kardeşlik ekseninde meşru ve gerekli bir aktör olarak normatif düzlemde olumlar; bu, seçim bağlamında yerel siyasal pozisyonların meşrulaştırılmasına hizmet eden hegemonik bir anlatı üretir.

Kıbrıs gazetesi ise ikili—hatta yer yer çelişkili—bir temsil kurar; "AB Türkiye'ye karşı samimi değil" (Kıbrıs, 01.08.2020) gibi başlıklarla Türkiye'ye yönelen dış eleştiriyi problematize ederken, aynı dönemde "Oyunuzu kullanın, haklarımıza sahip çıkmakta kararlı olduğunuzu gösterin" (Kıbrıs, 16.10.2020), " Halkın

iradesine herkes saygılı olacak" (Kıbrıs, 16.10.2020) ve "Kapalı Maraş'ı hazırlıksız açarsak kafamıza giyeriz" (Kıbrıs, 11.08.2020) .gibi vurguları yerel özerklik kaygısını görünür kılar. Bu çift yönlü söylem, van Dijk'ın (1998, s. 67) "görünüşte nötr ama seçici çerçeveleme" uyarısıyla uyumludur. Dengeli/bilgilendirici bir ton içinde bile aktör sıralaması ve vurgu, okuyucunun zihinsel modellerinde Türkiye'yi hem vazgeçilmez ortak hem de gölgeleyici güç olarak kurar. Herman & Chomsky'nin (1988, s. 2–3) "kontrollü çoğulluk" ve ticari/kurumsal filtreleri, ana akım bir gazetenin çatışmayı keskinleştirmeden farklı seslere sınırlı alan açma eğilimini açıklar. Kıbrıs, pragmatik bir denge siyaseti üretir. Türkiye'nin desteğini stratejik zorunluluk olarak teyit ederken, seçim bağlamında yerel iradenin otonomisini koruma gereğini de başlık düzeyinde hatırlatır.

Üç gazetenin birlikte okunması, aynı olay ufkunun farklı ideolojik aygıtlarca nasıl yeniden yazıldığını gösterir: Avrupa "demokrasi/AB normları"nı referans alarak müdahale–vesayet çerçevesi kurar; Güneş "millî güvenlik/kardeşlik" söylemiyle garantörlük anlatısını norm hâline getirir; Kıbrıs ise "çoğul denge" içinde seçici görünürlük stratejisiyle her iki yörüngeyi de sınırlı ölçüde meşrulaştırır. Bu farklılaşma, van Dijk'ın söylemin dil–biliş–toplum üçgeninde ideolojiyle beslendiği tezini doğrudan doğrular (1993, s. 252; 1998, s. 67); aynı zamanda propaganda modelinin, sahiplik/advertoryal baskılar ve haber kaynağına bağımlılık üzerinden rıza üretimini açıklayan mekanizmalarıyla uyumludur (Herman & Chomsky, 1988, s. 19; 2012, s. 35). Bulgular, seçim döneminde Türkiye temsilinin başlık ve spot düzeyindeki seçim–vurgulama pratikleriyle kurulduğunu; açık değer yüklemesi azalsa bile gündem içi yer verme ve aktör sıralama taktiklerinin, okuyucunun zihinsel modellerini sistematik biçimde yönlendirdiğini göstermektedir.

Araştırma Sorusu 2: Kıbrıs davası, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetenin söyleminde hangi çözüm modelleri (federasyon, iki devlet, konfederasyon) üzerinden ve nasıl çerçevelenmiştir?

1 Ağustos – 18 Ekim 2020 döneminde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde incelenen haberler üzerinden Kıbrıs Davası için var olan çözüm modelleri olan

federasyon, iki devletli çözüm ve konfederasyon seçeneklerinin gazetelerde nasıl haberleştirildiği incelendiğinde aşağıdaki tablo karşımıza çıkmıştır;

Tablo 8. Kıbrıs Davasına İlişkin Gazetelerin Çözüm Modelleri Dağılımı

Gazete	Federasyon Söylemi	İki Devlet Söylemi	Konfederasyon Söylemi
Avrupa	Çoğunlukla federasyonu demokratik çözüm olarak çerçeveledi; Türkiye'nin iki devlet tezini "müdahale" olarak eleştirdi.	Nadir; iki devlet söylemini "Türkiye'nin dayatması" şeklinde olumsuz sundu.	Konfederasyona değinmedi veya küçümseyici aktardı.
Güneş	Federasyonu genellikle "Rumların oyalama taktiği" olarak gösterdi.	İki devlet modelini tek gerçekçi yol olarak sundu; "egemen eşitlik" vurgusu yaptı.	Konfederasyon, iki devlet modeline yakın bir geçiş seçeneği olarak olumlu anıldı.
Kıbrıs	Daha dengeli; federasyonu zaman zaman AB ve BM çerçevesinde tartıştı.	İki devlet modeline alan açtı, özellikle Tatar'ın görüşlerini aktardı.	Konfederasyona nadiren değindi; genellikle teknik bir alternatif olarak sundu.

Kaynak: Ekler 1

Tablo 9. Kıbrıs Davasına İlişkin Çözüm Modellerinin Gazetelerde Söylem ve Çerçevelenmesi

Gazete	Çözüm Modeli	Haber Başlığı (Örnek)	Söylem / Çerçeveleme
Avrupa	**Federasyon**	*"Tarih bunu yazacak… O iyi insanlar o güzel atlara binip gittiler mi, gitmediler mi, Bugün belli olacak! Federalistlerle taksimciler yarışacak! Üçüncü bir ihtimal bu seçimde yok!*(18.10 2020)	Rum tarafıyla ortak yaşamı demokratik çözüm olarak sundu; Türkiye'nin iki devlet tezini "vesayet" söylemiyle eleştirdi.
Güneş	**İki Devlet**	*"Akıncı hala "Tek yol federasyon" derken Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu net konuştu: Biz federasyonda yokuz"* (19.09. 2020)	Federasyonu "Rumların oyalama taktiği" olarak niteledi; iki devlet modelini "gerçekçi çözüm" olarak meşrulaştırdı.
Kıbrıs	**Konfederasyon / İki Devlet**	*"Türkiye Dışişleri bakanı sözcüsü Aksoy, 50 yılı aşkın müzakere sürecinde federal çözüm ile ilgili dikkat çekerek "artık adadaki gerçekler ve egemen eşitlik temelinde bir çözümün konuşulmasının zamanının geldiğine vurgu yaptı"* (Eylül 2020)	Çözüm seçeneklerini dengeli aktardı; federasyonun zorluklarına değinirken, iki devlet ve konfederasyonu da olası alternatifler olarak sundu.

Kaynak: Ekler 1

Veri taraması, konfederasyonun bu dönemde sözlüklere çok seyrek girdiğini; tartışmanın esasen federasyon ile iki devlet modelleri etrafında toplandığını gösteriyor. Bu dağılım, "hangi modelin ne ölçüde görünür kılındığının, salt normatif tercihten çok gündemde hangi seslerin ne kadar yer bulduğuyla ilişkili olduğunu düşündürür; zira van Dijk'ın belirttiği gibi söylem, yalnızca bilgi aktarmak değil, ideolojik seçicilik yoluyla konuları görünür/görünmez kılan bir pratiktir (van Dijk, 1993, s.252). Görünürlük dengesinin federasyon-iki devlet modeli etrafında kurulması, dönem boyunca müzakere parametrelerinin kamusal alanda "olağan seçenek" olarak federasyon ve iki devlet modeli etrafında şekillenmesi ile sonuçlanmıştır.

Güneş'in çerçevesi iki devlet modeli diskurunu "kardeşlik–garantörlük" söylemine eklemleyen bir hat izler: örneğin "Akıncı hala "Tek yol federasyon" derken Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu net konuştu: Biz federasyonda yokuz"

(19.09.2020) ve “Federasyon konuşulacak bir şey kalmadı” (18.09.2020) gibi başlıklar ile “müzakere mimarisini güncelleme” çağrısıyla iki devlet modelini görünür kılmaktadır.. Bu, van Dijk’ın “olumlu öz sunum” mantığıyla (1998, s.67) “biz”e (KKTC–Türkiye) uygun çerçevenin öne alınması; Herman & Chomsky’nin haber kaynağına bağımlılık filtresinin ise resmî aktör beyanlarını norm kılmasıdır (1988, s.19; 2012, s.35). Güneş’te iki devlet modeli, Türkiye ile stratejik uyum ve güvenlik ekseninde meşru/tercih edilir seçenek olarak çerçevelenmiştir.

Kıbrıs’ta söylem daha ikili ilerler. Bir yandan “Türkiye her zaman kalıcı çözümden yana oldu” (23.09.2020) ve “Türkiye Dışişleri bakanı Çavuşoğlu, " Kıbrıs müzakerelerine kaldığımız yerden başlamamız mümkün değil" dedi ve önemli bir hatırlatma yaptı: "Başarısız olacak yeni bir maceranın anlamı yok" (19.09.2020) gibi spotlar federasyon kalıbını revizyon gereğiyle birlikte anarken; öte yandan “egemen eşit iki devlet” ifadesi doğrudan görünür olur (“Egemen eşitlik temelinde bir anlaşma istemeliyiz”, 18.09.2020). Bu, ana akım bir gazetenin kontrollü çoğulluk üretmesini bekleyen propaganda modelinin tarif ettiği penceredir (Herman & Chomsky, 1988, s.2–3): iki devlet modeli “rasyonel çözüm” olarak görünür tutulurken, federasyon söylemi de pragmatik/alternatif gibi işaretlenir; başlık ve spotlarda aktör sıralaması (Türkiye / KKTC resmîleri → muhalif aktörler) okuyucuya iki devlet modeli rasyonel, federasyonu ise ihtimal olarak okutan bir hiyerarşi kurar. Kıbrıs, federasyon ve iki devleti aynı sayfada var edebilen “denge”yi korurken, haber kurgusunda iki devlet modeli varsayılan referans, federasyonu müzakere sonrası çıkış gibi kodlamaktadır.

Avrupa’da model vurgusu daha dolaylıdır: “federasyon” anahtarının geçtiği haberlerde çerçeve, çözüm mimarisini teknik bir tartışma olarak değil, egemenlik/irade meselesi olarak siyasileştirir (18–19.09.2020; 18.10.2020). Avrupa, federasyonu “müdahalesiz/özgür iradeyle” yürütülecek bir süreç olarak olumlar; iki devlet söylemi ise veri setinde doğrudan açılmayı pek bulmaz. Bu, van Dijk’ın olumsuz öteki sunumu (müdahale/vesayet) Türkiye’ye; “olumlu öz sunum” (öz-yönetim/AB normları) yerel iradeye atayan çiftiyle uyumludur (1993, s.252). Avrupa, federasyonu demokratik meşruiyet ile bağlayıp iki devlet

tartışmasını görünürlük eşiğinin altında tutarak, okuyucunun zihninde "çözüm=özgür iradeyle yürütülen federasyon" eşlemini güçlendirmektedir.

Topluca bakıldığında üç gazete, çözüm modellerini yalnızca adlandırma üzerinden değil, meşrulaştırma repertuvarları üzerinden de ayrıştırır. Güneş'in güvenlik-kardeşlik ekseni, iki devlet modelini Türkiye ile uyumun doğal uzantısı gibi kurarken; Kıbrıs'ın dengeci dili, federasyonu "alışıldık/uluslararası çerçeve", iki devleti "egemen eşitlik temelli olası yeni çerçeve" olarak yerleştirir; Avrupa ise federasyonu müdahalesiz egemenlik söylemiyle özdeşleştirir. Bu ayrışma, van Dijk'ın söylemin dil–biliş–toplum ekseninde ideoloji ürettiği tezini doğrular (1998, s.67). Herman & Chomsky'nin tarif ettiği filtreler ise (sahiplik, kaynak, ideoloji) hangi modelin hangi aktör sesleriyle konuşabildiğini ve böylece kamusal görünürlüğün nasıl dağıtıldığını açıklar (1988, s.2; 2012, s.35). Analiz sonucunda elde edilen veriler, "model tercihinden" çok "modelin hangi seslerle, hangi meşruiyet zeminiyle görünür kılındığı"nın belirleyici olduğunu; görünürlüğün de federasyon ve iki devlet modeli arasında kurulduğunu göstermektedir.

Araştırma Sorusu 3: Türkiye'nin seçim sürecine müdahalesine ilişkin ifadeler, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde kutuplaştırıcı "biz–onlar" stratejileriyle nasıl inşa edilmiştir?

Türkiye'nin seçim sürecine müdahalesine ilişkin ifadeler, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde kutuplaştırıcı "biz–onlar" stratejileriyle nasıl inşa edilmiştir sorusu için yapılan analizlerde aşağıdaki tabloya ulaşılmıştır.

Tablo 10. Gazetelerde Biz ve Onlar Sunuluş Şekilleri

Gazete	Biz Tanımı	Onlar Tanımı	Kutuplaştırma Ekseni	Örnek Haber Başlığı
Avrupa	Kıbrıslı Türkler, bağımsız irade,	Türkiye (müdahaleci, vesayetçi, hegemonik aktör)	Demokrasi – Vesayet	"Ankara'nın parmağı bu seçimin her köşesinde hissediliyor"

	demokrasi savunucuları			(Avrupa, 2 Ekim 2020)
Güneş	Türkiye ile bütünleşmiş milli dava aktörleri	Türkiye karşıtları, federal çözüm yanlıları, 'ihanet' söylemiyle kodlananlar	Milli Dava – İhanet	"Kıbrıs'ı Rumlara peşkeş çekmek isteyenler, Türkiye düşmanlığı yapıyor" (Güneş, 10 Ekim 2020)
Kıbrıs	Halk iradesi, denge arayışı; hem Türkiye desteği hem bağımsızlık	Aşırı uçlar: ya tam bağımsızlıkçılar ya da kayıtsız şartsız Türkiye yanlıları	Denge – Uçlar (iki taraflı eleştiri)	"Seçime gölge düşmemeli, halk iradesi öne çıkmalı" (Kıbrıs, 8 Ekim 2020)

Kaynak: Ekler 1

Seçim dönemi boyunca Avrupa gazetesi, müdahale iddiasını "biz–onlar" ayrımının belirleyici ekseni hâline getirir. Manşet düzeyinde "Kuzey Kıbrıs lideri Akıncı: Seçimlere dışarıdan müdahaleye dair ipuçları var" (08.09.2020, s. 1) ifadesi "onlar"ı Ankara'ya yerleştirirken, "İşte Türkiye'nin müdahalesinin fotoğraflarla belgeleri… / İşte müdahalenin fotoğrafları" (06.10.2020, s. 1–3) başlığı görsel kanıt diliyle iddiayı hakikat statüsüne yükseltir; "Akıncı: Müdahalelere halkın güçlü cevabı olacak" (08.10.2020, s. 3) ve "Müdahale amaçlı girişimler yanlıştır ve çirkinliktir / Çakıcı: Reddediyor ve şiddetle kınıyoruz" (21.09.2020, s. 10) gibi formülasyonlar, Van Dijk'ın (1993, s. 252) tarif ettiği "olumsuz öteki sunumu" un tipik sözvarlığıdır. Hatta "Ya herro ya merro / Ankara'nın siyasi irademize müdahaleleri… bizzat bu seçime müdahil oldu…" (17.10.2020, s. 1) gibi keskin söylemler ikiliyi sıfır toplamlı bir çatışmaya çevirir. Avrupa, Türkiye'yi "vesayet" odağına yerleştirerek "biz"i demokratik özne (yerel irade) olarak kurar; bu, müdahaleyi kişisel ve kurumsal düzeyde etik ihlal gibi çerçeveleyen bir meşrulaştırıcı karşı-söylemdir (van Dijk, 1998, s. 67).

Avrupa'nın bu söylemi, Türkiye'yi istikrarlı biçimde "hegemonik öteki" olarak konumlandırmış ve seçmen nezdinde yerel iradeyi meşrulaştıran eleştirel bir diskur üretmiştir.

Güneş gazetesinde aynı konu, müdahaleyi reddeden ve uyum terimiyle yeniden adlandıran bir "biz–onlar" mimarisine dönüşür. "Elçilik'ten Akıncı ve Havadis'e kınama / Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği'nden… kınandı" (02.10.2020, s. 1) haberinde "flak/tepki" (Herman & Chomsky, 1988, s. 26) işlevi bizzat haber konusu yapılır; ertesi gün "Türkiye müdahale değil, kendisi ile uyumlu bir Cumhurbaşkanı ile çalışmak istiyor" (03.10.2020, s. 6) ifadesi "müdahale"yi "meşru siyasal tercih/uyum"a çevirir. Aynı dönemde "TC'nin bakışı hiçbir zaman kazanç hevesinin ürünü olmamıştır" (10.09.2020) ve "Halkımız garantörlüğün aynen devamından yana" (06.10.2020) türü başlıklar "olumlu öz sunum" la (van Dijk, 1998, s. 67) "biz"i KKTC–Türkiye ortaklığı olarak kurar; "onlar" ise "Türkiye karşıtlığı yapanlar", "federasyon ısrarcıları" gibi ima edilir. Güneş, propaganda modelinin haber kaynağına bağımlılık filtresiyle uyumlu biçimde resmî aktör sesini merkezleştirir; "müdahale"yi uyum/güvenlik söyleminin içine alarak kutuplaştırmayı milli dava–ihanet eksenine taşır (Herman & Chomsky, 2012, s. 35). Güneş gazetesi, Türkiye'nin rolünü "müdahale" değil "uyum" olarak yeniden tanımlayarak, Ankara'yı güvenlik ve kardeşlik ekseninde meşru kılmış ve seçim bağlamında millî dava odaklı hegemonik bir söylemi pekiştirmiştir.

Kıbrıs gazetesi, mücadeleyi keskin dikotomiler yerine denge semantiğiyle yönetir; fakat bu denge dahi "biz–onlar"ı yumuşatılmış biçimde yeniden üretir. "Seçimden sonra herkes, ayağı yere basarak konuşacak…" (09.10.2020) ve "Halkın iradesine herkes saygılı olacak / 'Türkiye ile ilişkiler karşılıklı saygı ve eşitler zemini…" (16.10.2020) başlıkları, "biz"i halk iradesi ve karşılıklı saygı üst-değerleri etrafında toplar; aynı gün "Oyunuzu kullanın… Türkiye bizi tanıyan tek ülke" (16.10.2020) spotu, "Türkiye desteği"ni meşruiyet göstergesi olarak içerir. Kıbrıs, van Dijk'ın "seçici görünürlük" uyarısına uygun biçimde (1993, s. 252) "Türkiye desteği/yerel otonomi" ikiliğini aynı sayfada barındırır; kontrollü çoğulluk üreten bu form, propaganda modelinin ana-akım basında beklediği ılımlı denge penceresidir (Herman & Chomsky, 1988, s. 2–3). Kıbrıs gazetesi, söylemini denge semantiğiyle kursa da, Türkiye'yi hem meşruiyet kaynağı hem de yerel özerklik

için potansiyel tehdit olarak konumlandırarak çelişkili ama pragmatik bir temsil üretmiştir.

Bu üç söylem birlikte okunduğunda "biz–onlar" inşasının leksikal (müdahale/vesayet ↔ uyum/garantörlük ↔ saygı/irade), aktör sıralaması (kim konuşuyor: Ankara/yerel lider/ülke elçiliği) ve kanıt kipliği (fotoğraf, kınama yazısı, çağrı) üzerinden kurulduğu görülür. Avrupa, "kanıt" vurgusunu ("fotoğraflarla belgeleri") kullanarak hakikat iddiası üretir; Güneş, elçiliğin "kınama"sını flak olarak dolaşıma sokup meşruiyeti kurumsal otorite üzerinden sağlar; Kıbrıs, "irade ve saygı" dilini tercih ederek çatışmayı normatif üst-değerler içinde çözer. Bulgular, Van Dijk'ın ideolojik karesinin (bizim iyi/yasal; onların kötü/yasadışı) başlık–spot düzeyinde kararlı biçimde çalıştığını ve propaganda modelindeki filtrelerin (kaynak, flak, ideoloji) görünürlüğü/dil kipini seçtiğini göstermektedir (van Dijk, 1998; Herman & Chomsky, 1988).

Son olarak, kutuplaştırmanın zamanlaması da önemlidir. Avrupa'da 8–18 Ekim arasında "müdahale" yoğunlaşması (08.10 "halkın güçlü cevabı"; 17.10 "müdahil oldu") kampanya zirvesiyle çakışır; Güneş'te 2–3 Ekim'de ardışık "kınama" ve "uyum" haberleri söylemi hızla normalize eder; Kıbrıs'ta 16 Ekim'de üç ayrı haber, "irade–saygı–Türkiye ile kavga etmeme" üçlüsünü aynı güne yığar. Ritmin bu şekilde ayarlanması, "biz–onlar"ın yalnızca bir kavramsal şema değil, aynı zamanda gündem yönetimi tekniği olduğunu düşündürür; söylem, kampanya takvimine göre yoğunluk ve ton değiştirerek çalışır.

"Araştırma Sorusu 4: Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde seçim sürecinde öne çıkan aktörler (örneğin: Tatar, Akıncı, Erdoğan) hangi retorik söylem araçlarıyla temsil edilmiştir?

1 Ağustos – 18 Ekim 2020 döneminde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde incelenen haberlerde, seçim sürecinde öne çıkan aktörler (örneğin: Tatar, Akıncı, Erdoğan) hangi retorik söylem araçlarıyla temsil edilmiştir? sorusuna yönelik aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 11. Gazetelerde Aktörlerin Frekans Dağılımı

Gazetelerde Aktör Temsili (Başlık/Spot verilerine göre haber sayıları)			
Gazete	**Akıncı**	**Erdoğan**	**Tatar**
Avrupa	12	18	10
Güneş	8	12	40
Kıbrıs	0	1	0

Kaynak: Ekler 1

Yukarıdaki tablo, 2020 1 Ağustos – 18 Ekim dönemine ait 386 haber içinden yalnızca gazete haberi türünde olan ve başlık/spot alanlarında aktör adı geçen kayıtların sayımına dayanmaktadır: Avrupa (Akıncı=12, Erdoğan=18, Tatar=10), Güneş (Akıncı=8, Erdoğan=12, Tatar=40), Kıbrıs (Akıncı=0, Erdoğan=1, Tatar=0). Bu nicel izlek, aktörlerin görünürlüğünün gazete çizgisine göre anlamlı biçimde farklılaştığını, söylemsel temsilin ise Van Dijk'ın "ideolojik kare"si (olumlu öz sunum / olumsuz öteki sunumu) ile Herman & Chomsky'nin propaganda modelindeki filtreler (haber kaynağına bağımlılık, flak/tepki, ideolojik süzgeçler) üzerinden kurulduğunu göstermektedir. Çözümleme bu iki kuramsal ekseni çaprazlayarak yapılmıştır (van Dijk, 1993, s.252; van Dijk, 1998, s.67; Herman & Chomsky, 1988, s.2, 19; 2012, s.35). Sayımın başlık/spot temelli olması nedeniyle görünürlüğü "manşet odaklı" yakaladığımız, fakat yine de çizgisel farklılıkların açık şekilde ortaya çıktığı yönündedir.

Avrupa'da Erdoğan ve Tatar görünürlüğü (sırasıyla 18 ve 10 kayıt) çoğu kez müdahale/vesayet leksik alanına bağlanarak inşa edilir; bu, van Dijk'ın tarif ettiği "olumsuz öteki sunumu" mekanizmasının tipik bir uygulamasıdır (van Dijk, 1998, s.67). Başlıklarda "müdahale", "vesayet", "sarayın adayı" gibi değer yüklü isimlendirmeler, aktörlerin fail konumunu kalınlaştıran etken çatılar ve "kanıt"

iddiası kuran gösterge kipleri (“fotoğraflarla belgeleri…”) ile desteklenir; bu retorik, Herman & Chomsky’nin “flak” ve “karşı-hegemonik söylem” dinamikleriyle da rezonans gösterir (Herman & Chomsky, 1988, s.26). Aynı korpus içinde Akıncı’nın (12 kayıt) “halk iradesi”, “müdahalesiz demokrasi” çerçevesiyle olumlandığı görülür ki bu da “olumlu öz sunum” un karşı kanadını çalıştırır (van Dijk, 1993, s.252). Avrupa’nın adlandırma, aktör sıralaması ve delil kipliği (kanıt iddiası) üzerinden Erdoğan–Tatar ikilisini “öteki”leştirirken Akıncı’yı “biz”in etik temsilcisi olarak ideolojik karede üst konuma yerleştirdiği görülmektedir.

Güneş’te Tatar’ın 40 kayıtla baskın görünürlüğü, Erdoğan’ın 12 ve Akıncı’nın 8 kaydıyla tamamlanır; bu dağılım, propaganda modelindeki haber kaynağına bağımlılık filtresini hatırlatacak biçimde resmî–iktidar çevresinin söylemini merkezîleştirir (Herman & Chomsky, 2012, s.35). Leksik düzlemde “garantörlük”, “kardeşlik”, “uyum” gibi meşrulaştırıcı sabitler, van Dijk’ın “olumlu öz sunum” vurgusuna uygun olarak Tatar ve Erdoğan için kahramanlaştırıcı anlatı kurarken; muhalif hat, edilgenleştirme ve etiketleme (“Türkiye karşıtları”, “federasyon ısrarcıları”) ile çevreselleştirilir (van Dijk, 1998, s.67). Bu çerçeve, “müdahale”yi “uyumlu çalışmak” olarak yeniden adlandıran euphemization stratejisiyle de pekişir; stratejik olarak “flak”ın kurumsal biçimleri (ör. elçilik açıklamaları) otoriteye dayalı hakikat kipliği yaratır (Herman & Chomsky, 1988, s.26). Güneş’in görünürlüğü yalnız artırmakla kalmayıp, retorik araçları (tarihsel hafıza, millî dava metaforları, otorite alıntıları) norm üretimi için seferber ettiği görülmektedir.

Kıbrıs’ta başlık/spotta özel ad görünürlüğünün çok düşük olması (Akıncı=0, Erdoğan=1, Tatar=0) ilk bakışta bir eksiklik gibi görünse de, bu gazetenin adlandırmadan kaçınan ve kurumsal/dengeli bir çerçeve kurma eğilimini yansıtır; van Dijk’ın “görünüşte nötr ama seçici çerçeveleme” uyarısı burada kritiktir (van Dijk, 1993, s.252). Kıbrıs, aktör adını öne çıkarmak yerine tematik başlıkları (“halk iradesi”, “karşılıklı saygı”, “seçime gölge düşmemeli”) görünür kılar; böylece retorik ağırlık üst-değerlere (saygı, irade, denge) kayar ve kişi merkezli kutuplaştırma törpülenir. Propaganda modelinde bu, kontrollü çoğulluk ve ana akım denge penceresine karşılık gelir; aktör sesi bireysel alıntıdan ziyade

kurumsal çerçeveye taşınır (Herman & Chomsky, 1988, s.2–3). Kıbrıs'ın kişi görünürlüğünü düşürerek tartışmayı çerçeve düzeyine yükselttiği; bunun kutuplaştırmayı yumuşatsa da aktör hesap verilebilirliğini yer yer belirsizleştirdiği görülmektedir.

Bu üç çizgi birlikte okunduğunda, görünürlük ile değer yüklemesinin aynı yönde hareket ettiğini görüyoruz: Avrupa'da olumsuz adlandırma + yüksek Erdoğan görünürlüğü muhalif bir "olumsuz öteki sunumu" düzeni kurarken (van Dijk, 1998, s.67), Güneş'te yüksek Tatar görünürlüğü + olumlayıcı hafıza/otorite alıntıları "olumlu öz sunum" düzeni üretir; Kıbrıs'ta ise düşük kişi görünürlüğü + üst-değer söylemi kişiselleşmiş kutuplaştırmayı azaltır, fakat ideolojik seçimi tema önceliklendirmesi üzerinden sürdürür (van Dijk, 1993, s.252). Aktör temsillerinin sadece "kimden ne kadar" sorusuna değil, "hangi dilsel/retorik işlemlerle" sorusuna bağlandığında medya–iktidar ilişkilerini çok daha berrak gösterdiği yönündedir.

Retorik araç düzeyinde ortak desenler de seçilebilir: Avrupa'da ironi, küçültücü lakap, kanıt kipliği; Güneş'te kahramanlaştırma, tarihsel hafıza, resmî alıntı–otorite; Kıbrıs'ta tematik üst-değer, yorumsuz aktarma, denge söylemi. Bu araçlar, propaganda modelinin filtreleri ile (sahiplik/iktidar yakınlığı → kaynak tercihleri; flak → rakip söyleme tepki üretimi) birlikte çalışarak hangi aktörün meşru, hangisinin sorunlaştırılmış olarak kodlandığını belirler (Herman & Chomsky, 1988, s.19; 2012, s.35). Araç seçiminin söylemsel sonuçları sayımdan bağımsız değildir; görünürlük artışı tek başına belirleyici olmayıp, hangi kelime, hangi kip, hangi fail/edilgen şema ile sunulduğu meşruiyeti tayin etmektedir.

Yöntemsel olarak, burada kullandığımız başlık/spot–adı geçen aktör sayımı, van Dijk'ın önerdiği mikro-metin düzeyi (leksikalizasyon, etken/edilgen, önvarsayım, metafor) ile makro-yapı (tema, aktör sıralaması, haber kaynağı) arasında bir köprü oluşturur (van Dijk, 1993, s.252). Aynı zamanda propaganda modelinin haber kaynağına bağımlılık filtresi, başlık/spotta kimin sesinin sistematik olarak yer bulduğunu nicel olarak izlememize izin verir (Herman & Chomsky, 1988, s.19). Tam metin analizi ve kaynak tipolojisi (bakan/parti/kurum vs.) eklendiğinde bulguların daha yüksek iç geçerlikle pekişeceği yönündedir.

Sonuçta, tabloda görülen dağılım—Avrupa'da Erdoğan ağırlığı, Güneş'te Tatar baskınlığı, Kıbrıs'ta isim görünürlüğünün düşüklüğü—aynı olgunun üç farklı söylem evreninde nasıl "yeniden yazıldığını" gösterir: Avrupa müdahaleyi kişiselleştirerek öteki inşa eder; Güneş uyum/garantörlük söylemiyle biz'i kahramanlaştırır; Kıbrıs ise üst-değerlere yaslanarak kişiselleşmiş çatışmayı perdeleyip çerçeveyi öne çıkarır. Bu örüntülerin, seçim dönemlerinde medyanın yalnız aktör görünürlüğüyle değil, söylemsel tekniklerin kombinasyonlarıyla da rıza/itiraz üretme kapasitesine sahip olduğunu ikna edici biçimde gösterdiğidir.

Araştırma Sorusu 5: Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde Türkiye ile ilişkilere dair söylemlerde hangi söylemsel stratejiler (tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf, başlık tercihleri) baskın şekilde kullanılmıştır?

Araştırma için 1 Ağustos-18 Ekim 2020 döneminde Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde incelenen 386 adet haber analiz edildiğinde, Türkiye için ortaya çıkan söylemsel stratejiler aşağıdaki tablodaki gibi oluşmuştur;

Tablo 12. Gazetelerin Söylem Stratejisi Dağılımı

Gazete	Tekrar	Aktarma	Duygusal Yükleme	Atıf	Başlık Tercihleri
Avrupa	35	22	28	15	30
Güneş	20	15	12	18	22
Kıbrıs	18	10	14	12	16

Kaynak: Ekler 1

1 Ağustos–18 Ekim 2020 döneminde Avrupa gazetesinde incelenen haberlerde tekrar (35) ve başlık tercihleri (30) en baskın stratejiler olmuştur. Tekrar, Van Dijk'ın (1993, s.252) "olumsuz öteki sunumu" kavramıyla uyumludur; Türkiye'nin "müdahale", "vesayet" ve "hegemonya" ile ilişkilendirilmesi farklı haberlerde sürekli yinelenmiştir. Başlıklarda kullanılan keskin ifadeler ("Türkiye'de ne varsa bizde de mi olacak…", Avrupa, 01.08.2020, s.1) hem çerçeveyi doğrudan kurmakta hem de okurun zihinsel modelini

yönlendirmektedir. Duygusal yükleme (28) stratejisi de sıklıkla görülmüş, "çirkinlik", "yanlışlık", "vesayet" gibi normatif kavramlarla Türkiye olumsuz kodlanmıştır. Herman & Chomsky'nin (1988, s.2; 2012, s.35) propaganda modelindeki flak/tepki filtresi burada belirgindir: Avrupa, müdahaleyi ispatlayan "belge/fotoğraf" diliyle (Avrupa, 06.10.2020, s.1–3) Türkiye karşıtı söylemini meşrulaştırmıştır. Avrupa gazetesi, söylemsel stratejilerde tekrarı, duygusal yüklemeyi ve dramatik başlık seçimlerini öne çıkararak Türkiye'yi "hegemonik öteki" olarak konumlandırmıştır.

Güneş gazetesinde ise başlık tercihleri (22) ve atıf (18) stratejileri ön plandadır. Haberlerde çoğunlukla devlet yetkililerinin açıklamalarına doğrudan atıf yapılmış "Halkımız garantörlüğün aynen devamından yana" (Güneş, 06.10.2020, s.1), bu da Herman & Chomsky'nin (1988, s.19) "haber kaynağına bağımlılık" filtresine uygun bir pratik oluşturmuştur. Tekrar (20) stratejisiyle Türkiye'nin garantörlük rolü sürekli yinelenmiş, bu durum van Dijk'ın (1998, s.67) tanımladığı "olumlu öz sunum" u pekiştirmiştir. Duygusal yükleme Avrupa'ya göre daha azdır (12), fakat kullanılan kavramlar genellikle pozitif ("kardeşlik", "destek", "güvenlik") olmuştur. Başlık tercihleri çoğu kez normatif yönlendirme içerir: "Türkiye'den tam desteğe devam" (Güneş, 05.08.2020, s.1). Güneş, Türkiye'yi olumlu biçimde temsil etmek için atıf ve tekrar stratejilerini kullanmış; propaganda modelinin "resmî ideolojinin yeniden üretimi" filtresine uygun bir çizgide millî dava merkezli hegemonik bir söylem üretmiştir.

Kıbrıs gazetesinde tekrar (18), duygusal yükleme (14) ve başlık tercihleri (16) stratejileri öne çıkmıştır. Bu stratejiler, gazetenin Türkiye'yi hem olumlu hem de eleştirel yönleriyle birlikte sunma eğilimini yansıtır. Örneğin, "Tek adamlığa ya da tek bir lidere değil, liderliğe ihtiyacımız var" (Kıbrıs, 19.08.2020, s.1) başlığı, bir yandan Türkiye'yi vazgeçilmez ortak olarak tanımlarken, öte yandan toplumun özerklik kaygısını görünür kılar. Van Dijk'ın (1993, s.252) "seçici görünürlük" uyarısıyla uyumlu olarak Kıbrıs gazetesi, aynı haberlerde hem "destek" hem de "gölgeleme" unsurlarını yan yana taşımaktadır. Herman & Chomsky'nin (1988, s.2–3) "kontrollü çoğulluk" filtresi de burada devreye girmekte; gazete farklı seslere sınırlı alan açarak Türkiye'yi hem meşruiyet kaynağı hem de müdahale unsuru olarak sunmaktadır. Kıbrıs gazetesi, söylemsel stratejilerde denge siyaseti

izleyerek Türkiye'yi aynı anda hem destekleyici hem de gölgeleyici güç olarak konumlandırmış; böylece pragmatik fakat çelişkili bir temsil üretmiştir.

Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin bu dönemdeki söylem stratejilerini analiz ettiğimizde aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 13. Gazetelerin Söylem Stratejisi Dağılımı ve Sunuluş Şekilleri

Söylem Stratejisi	Avrupa	Güneş	Kıbrıs
Tekrar	Türkiye müdahalesi vurgusu sürekli tekrar edilmiştir.	Garantörlük ve kardeşlik teması sıkça tekrar edilmiştir.	Hem federasyon hem iki devlet çözümüne yönelik dengeli tekrarlar yapılmıştır.
Aktarma	Akıncı'nın söylemleri doğrudan aktarılmıştır.	Tatar'ın demeçleri aktarılmıştır.	Farklı aktörlerin söylemleri aktarılmıştır.
Duygusal Yükleme	Erdoğan ve Türkiye için negatif duygusal yüklemeler kullanılmıştır.	Türkiye için pozitif duygusal yüklemeler ('ana vatan', 'kardeş ülke') yapılmıştır.	Duygusal yükleme sınırlı, daha tarafsızdır.
Atıf	Uluslararası hukuk ve demokrasi atıfları yapılmıştır.	Tarihsel bağlar ve milli dava atıfları vardır.	Hem uluslararası hukuk hem tarihsel bağlara atıf yapılmıştır.
Başlık Tercihleri	Başlıklar genellikle kutuplaştırıcı ve provokatif seçilmiştir.	Başlıklar olumlu ve destekleyici seçilmiştir.	Başlıklar daha bilgilendirici ve nötr seçilmiştir.

Kaynak: Ekler 1

Avrupa gazetesi, seçim sürecinde tekrar stratejisini yoğun biçimde kullanarak Türkiye'nin seçimlere müdahale ettiği iddiasını sürekli yinelemiştir. Bu tekrar, Van Dijk'ın (1993, s.252) "olumsuz öteki sunumu" kavramıyla uyumludur;

“öteki”nin kusurları tekrar yoluyla zihinsel şemalarda yerleşik hale getirilir. Aktarma stratejisinde Akıncı’nın demeçleri doğrudan yansıtılmış, böylece gazetenin muhalif sesleri meşrulaştırdığı görülmüştür. Duygusal yüklemede Erdoğan ve Türkiye için “vesayet”, “çirkinlik” gibi negatif değer yargıları öne çıkarılmış, haber dili normatif bir pozisyon almıştır. Atıflarda uluslararası hukuk ve demokrasi söylemleri kullanılarak, müdahale iddiaları evrensel normlarla desteklenmiştir. Başlık tercihleri provokatif ve kutuplaştırıcı seçilmiş, söylem doğrudan “biz–onlar” çatışmasına yaslanmıştır. Avrupa gazetesi, söylemsel stratejileri Türkiye’yi hegemonik öteki olarak konumlandırmak için araçsallaştırmış; propaganda modelinde flak/tepki filtresine uygun biçimde Ankara karşıtı söylemi meşrulaştırmıştır (Herman & Chomsky, 1988, s.26).

Güneş gazetesi ise tekrar stratejisinde Türkiye’nin garantörlük ve kardeşlik rolünü sürekli vurgulamıştır. Bu yaklaşım, Van Dijk’ın (1998, s.67) “olumlu öz sunum” ilkesine uygundur; “biz” KKTC–Türkiye topluluğu olumlu kodlarla kurulmuştur. Aktarma stratejisinde Tatar’ın demeçleri öne çıkarılmış, propaganda modelinde haber kaynağına bağımlılık filtresiyle uyumlu biçimde resmî aktör söylemleri merkezileştirilmiştir (Herman & Chomsky, 2012, s.35). Duygusal yükleme stratejisi Türkiye için “ana vatan” ve “kardeş ülke” gibi pozitif etiketlerle gerçekleştirilmiştir. Atıflarda milli dava ve tarihsel bağlara gönderme yapılmış, bu da Türkiye’nin meşruiyetini tarihsel süreklilik üzerinden kurmuştur. Başlık tercihleri olumlu ve destekleyici seçilmiştir. Güneş gazetesi, söylem stratejileriyle Türkiye’yi güvenlik ve tarihsel kardeşlik ekseninde olumlayan hegemonik bir temsil üretmiştir.

Kıbrıs gazetesi, tekrar stratejisinde hem federasyon hem iki devlet çözümü vurgularını dengeleyerek daha çoğulcu bir yaklaşım sergilemiştir. Aktarmada farklı aktörlerin söylemlerine yer verilmesi, Van Dijk’ın (1998, s.67) “seçici görünürlük” ilkesini hatırlatmaktadır; farklı seslere alan açılır fakat bu seçicilikle sınırlı kalır. Duygusal yükleme sınırlı tutulmuş, tarafsız ve bilgilendirici bir ton tercih edilmiştir. Atıflarda hem uluslararası hukuk hem tarihsel bağlara yer verilerek çift yönlü bir meşrulaştırma dili kurulmuştur. Başlık tercihlerinde daha nötr ve bilgilendirici dil seçilmesi, gazetenin pragmatik denge siyasetine uygun bir söylem oluşturmuştur. Bu, Herman & Chomsky’nin (1988, s.2–3) “kontrollü

çoğulluk" filtresiyle açıklanabilir; farklı bakış açıları aynı çerçevede sınırlı biçimde yer bulmuştur. Kıbrıs gazetesi, söylemsel stratejileriyle Türkiye'yi hem destekleyici hem de yerel özerklik açısından baskı unsuru olarak konumlandırmış; böylece daha ılımlı ama çelişkili bir temsil üretmiştir.

Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin bu dönemdeki başlık tercihlerini analiz ettiğimizde aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 14. Gazetelerin Başlık Tercihleri

Gazete	Başlık Tercihi	Söylemsel İşlev	Örnek Temsil
Avrupa	Provokatif ve ironik başlıklar	Türkiye'yi hegemon aktör olarak kodlama	"Erdoğan seçimlere müdahil oldu"
Güneş	Milliyetçi ve korumacı başlıklar	Türkiye'yi 'kardeş' ve 'garantör' olarak meşrulaştırma	"Anavatan KKTC'nin yanındadır"
Kıbrıs	Nötr ama dramatik başlıklar	Türkiye'yi dış politika odağına yerleştirme, duygusal vurgu	"Seçimde Türkiye gölgesi"

Kaynak: Ekler 1

Avrupa gazetesi seçim döneminde provokatif ve ironik başlıklar kullanarak Türkiye'yi seçim sürecinin "hegemon aktörü" olarak kodlamıştır. Örneğin, "Erdoğan seçimlere müdahil oldu" (Avrupa, 05.09.2020, s.1) başlığı, Türkiye'nin yerel seçimlere doğrudan müdahale ettiği iddiasını gündemin merkezine taşımıştır. Bu dil, Van Dijk'ın (1993, s.252) "olumsuz öteki sunumu" stratejisiyle örtüşmektedir; "öteki" olan Türkiye sürekli olumsuzlanırken, "biz" demokratik iradenin temsilcisi olarak kodlanır. Başlık tercihindeki ironi ve provokatif ton, Herman ve Chomsky'nin (1988, s.26) propaganda modelindeki flak/tepki filtresiyle uyumlu biçimde toplumsal tepkiyi tetikleyici bir rol oynamaktadır.

Avrupa gazetesi, söylem stratejilerini Türkiye'yi "hegemonik öteki" konumuna yerleştirmek için araçsallaştırmış ve demokratik özneyi meşrulaştıran eleştirel bir söylem üretmiştir.

Güneş gazetesi ise seçim sürecinde milliyetçi ve korumacı başlıklar kullanarak Türkiye'nin rolünü olumlamıştır. Manşetlerden biri olan "TC-KKTC birlikteliğine karşı oyunlara "DUR" denilecek" (Güneş, 07.09.2020, s.1), Türkiye'yi kardeş ve garantör aktör olarak meşrulaştırmaktadır. Bu anlatı, Van Dijk'ın (1998, s.67) "olumlu öz sunum" ilkesine uygundur; "biz" (KKTC–Türkiye topluluğu) etik ve tarihsel açıdan üstün olarak sunulmaktadır. Herman ve Chomsky'nin (2012, s.35) propaganda modelinde tanımladığı haber kaynağına bağımlılık filtresi burada belirginleşmektedir; gazete, devlet yetkililerinin açıklamalarını merkeze alarak söylemi güçlendirmiştir. Güneş gazetesi, Türkiye'nin "garantör" ve "kardeş ülke" rolünü başlık düzeyinde olumlayan, millî dava merkezli hegemonik bir söylem üretmiştir.

Kıbrıs gazetesi ise nötr ama dramatik başlıklarla Türkiye'nin seçim sürecindeki rolünü ikili biçimde sunmuştur. Örneğin, "Kıbrıs'a konuşan Başbakan yardımcısı ve dıışişleri bakanı Özersay "kapalı Maraş'ı açma politikasının seçime yönelik kullanılmaması gerektiğini belirtti" (Kıbrıs, 11.08.2020, s.1) manşeti, Ankara'nın etkisini dramatik bir metaforla ifade etmektedir. Bu durum, Van Dijk'ın (1998, s.67) "seçici görünürlük" kavramıyla uyumludur; Türkiye'nin rolü görünür kılınsa da gazete kesin bir kutuplaştırmadan kaçınmaktadır. Aynı zamanda Herman ve Chomsky'nin (1988, s.2–3) "kontrollü çoğulluk" filtresine uygun biçimde, Kıbrıs gazetesi farklı seslere sınırlı ölçüde yer açmış ve Türkiye'yi hem meşruiyet kaynağı hem de özerklik için potansiyel baskı unsuru olarak konumlandırmıştır. Kıbrıs gazetesi, dramatik ama nötr başlıklarıyla Türkiye'yi hem vazgeçilmez bir ortak hem de yerel iradenin özerkliğini gölgeleyen bir güç olarak temsil etmiştir.

Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin bu dönemdeki başlık stratejilerini analiz ettiğimizde aşağıdaki tablo elde edilmiştir

Tablo 15. Gazetelerin Başlık Stratejileri Tercihleri

Gazete	Baskın Stratejiler	İdeolojik Çerçeve	Temsil Yönelimi
Avrupa	Tekrar, Duygusal Yükleme, Başlık	"Olumsuz öteki sunumu" (van Dijk); Flak filtresi (Herman & Chomsky)	Türkiye = "hegemonik öteki"
Güneş	Atıf, Tekrar, Başlık	"Olumlu öz sunum" (van Dijk); Haber kaynağına bağımlılık filtresi (Herman & Chomsky)	Türkiye = "kardeş/garantör"
Kıbrıs	Tekrar, Başlık, Duygusal yükleme	Seçici görünürlük (van Dijk); Kontrollü çoğulluk filtresi (Herman & Chomsky)	Türkiye = "destekleyici ama gölgeleyici güç"

Kaynak: Ekler 1

Avrupa gazetesi seçim sürecinde provokatif ve ironik başlıklar kullanarak Türkiye'yi seçimlerin "hegemon aktörü" olarak kodlamıştır. Manşette yer alan "Erdoğan seçimlere müdahil oldu" (Avrupa, 06.10.2020, s.1) ifadesi, doğrudan kişiselleştirme ve suçlama stratejisiyle, Van Dijk'ın (1993, s.252) "olumsuz öteki sunumu" yaklaşımına uygun bir şekilde Türkiye'yi ötekileştirmiştir. İronik başlık dili, Herman & Chomsky'nin (1988, s.26) propaganda modelinde tarif edilen flak/tepki filtresinin bir yansımasıdır; gazete, Türkiye karşıtı eleştirileri yoğunlaştırarak bunları kamuoyu tepkisiyle beslemiştir. Avrupa gazetesi, başlık tercihlerini Türkiye'yi "hegemonik öteki" olarak konumlandırmak için araçsallaştırmış ve yerel demokrasiyi meşrulaştırıcı bir söylem kurmuştur.

Güneş gazetesi ise seçim döneminde milliyetçi ve korumacı başlıklarla Türkiye'yi olumlayıcı bir dil içinde sunmuştur. "'"Halkımız garantörlüğün aynen devamından

yana" (Güneş, 06.10.2020, s.1) manşeti, Türkiye'nin "kardeş" ve "garantör" rolünü vurgulayarak Van Dijk'ın (1998, s.67) "olumlu öz sunum" stratejisini somutlaştırmaktadır. Başlıklarda kullanılan milliyetçi dil, Herman & Chomsky'nin (2012, s.35) "haber kaynağına bağımlılık" filtresiyle uyumludur; çünkü gazete çoğunlukla resmî aktörlerin beyanlarını haberleştirmiştir. Böylece Türkiye'nin varlığı olumlu bir normatif çerçeveyle yeniden üretilmiştir. Güneş gazetesi, başlık tercihlerinde milliyetçi ve korumacı vurguları kullanarak Türkiye'nin garantörlüğünü ve kardeşlik bağını meşrulaştıran hegemonik bir anlatı inşa etmiştir.

Kıbrıs gazetesi ise nötr ama dramatik başlıklarla Türkiye'yi seçim sürecinin dış politika odağına yerleştirmiştir. "Kapalı Maraş'ı hazırlıksız açarsak kafamıza giyeriz" (Kıbrıs, 11.08.2020, s.1) başlığı, dramatik bir metafor kullanarak Türkiye'nin etkisini görünür kılarken, doğrudan suçlayıcı bir dil kullanmaktan kaçınmıştır. Bu strateji Van Dijk'ın (1998, s.67) "seçici görünürlük" ilkesine uygundur; Türkiye'nin hem zorunlu ortak hem de potansiyel baskı unsuru olabileceğini gösterir. Ayrıca Herman & Chomsky'nin (1988, s.2–3) "kontrollü çoğulluk" filtresi, Kıbrıs gazetesinin farklı bakış açılarını sınırlı bir biçimde de olsa yansıtma eğilimini açıklar. Kıbrıs gazetesi, dramatik ama nötr başlıklarla Türkiye'yi hem meşruiyet kaynağı hem de yerel irade üzerinde baskı oluşturan bir güç olarak ikili biçimde temsil etmiştir.

5.4.2.3. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs Gazetelerinin Haber Stratejilerinin Değerlendirilmesi Ve Yorumu

Bu alt başlıkta Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinde incelenen toplam 386 haber üzerinden gazetelerin haber stratejileri elde edilen bulgular üzerinden değerlendirilecektir.

Tablo 16. Avrupa Gazetesi Haber Stratejisi Dağılımı

Gazete	Tekrar	Aktarma	Duygusal Yükleme	Atıf	Başlık Tercihleri
Avrupa	35	22	28	15	30

Kaynak: Ekler 1

Avrupa gazetesi, tabloya göre en yoğun tekrar (35) ve başlık tercihi (30) kullanımına sahiptir. Bu durum, gazetenin ideolojik söylemlerini sürekli pekiştirerek okuyucuda kalıcı bir algı yaratmayı hedeflediğini göstermektedir. Nitekim 1 Ağustos 2020 tarihli manşet "Türkiye'de ne varsa bizde de mi olacak dediniz…" (Avrupa, 01.08.2020, s.1) ifadesi, seçimlere yönelik Türkiye müdahalesi iddiasını yinelerken; aynı dönemde "İşte Türkiye'nin müdahalesinin fotoğraflarla belgeleri…" (Avrupa, 06.10.2020, s.1–3) başlığı, aynı çerçevenin görsel kanıtlarla tekrar edilmesine hizmet etmiştir. Van Dijk'ın (1993, s.251) belirttiği üzere, tekrar söylemde ideolojik çerçeveleri güçlendiren temel bir stratejidir ve Avrupa bu yöntemi Türkiye'yi olumsuz bir şekilde kodlamak için yoğun biçimde kullanmıştır. Tekrar stratejisi, Avrupa'nın okuyucu zihninde "Türkiye = müdahale eden aktör" denkliğini pekiştirmesine aracılık etmiştir.

Ayrıca gazete, yüksek düzeyde duygusal yükleme (28) yaparak haber dilini dramatik bir zemine taşımıştır. Örneğin, "Tayyip Erdoğan, seri bir savaş tüccarıdır" (Avrupa, 01.08.2020, s.9) başlığı, kişiselleştirilmiş ve suçlayıcı metaforlarla duygusal etkiyi artırmıştır. Benzer şekilde, "Müdahale amaçlı girişimler yanlıştır ve çirkinliktir" (Avrupa, 21.09.2020, s.10) ifadesi normatif bir yargı içererek, Türkiye'nin seçim sürecindeki rolünü etik dışı bir davranış gibi çerçevelemiştir. Herman ve Chomsky'nin (2012, s.42) vurguladığı düşmanlaştırma ve mobilizasyon işlevi burada belirgin biçimde gözlemlenmektedir. Duygusal yükleme stratejisi, Avrupa'nın Türkiye'yi "düşmanlaştırılmış öteki" olarak inşa etmesini sağlamış, haberciliğin objektif çerçevesini zayıflatmıştır.

Aktarma stratejisi (22) bakımından ise Avrupa, özellikle muhalif aktörlerin sözlerini yeniden üretmiştir. Örneğin, "Akıncı: Müdahalelere halkın güçlü cevabı olacak" (Avrupa, 08.10.2020, s.3) başlığı, doğrudan alıntı yoluyla aktarılmış ancak eleştirel bağlamda yeniden çerçevelenmiştir. Van Dijk'in (1998, s.67) belirttiği üzere, aktarmalar yalnızca bilgi nakli değil, aynı zamanda ideolojik yeniden konumlandırma işlevi görmektedir. Avrupa, alıntı stratejisini muhalif aktörlerin söylemlerini öne çıkarmak için kullanmış, böylece kendi muhalif pozisyonunu güçlendirmiştir.

Genel olarak Avrupa gazetesi, tekrar, başlık tercihi ve duygusal yükleme stratejileriyle Türkiye karşıtı muhalif söylemini pekiştirmiştir. Ancak bu yoğun ideolojik yükleme, haberlerin tarafsızlık ilkesini zayıflatmakta ve gazeteyi normatif bir muhalefet aktörüne dönüştürmektedir.

1 Ağustos – 18 Ekim 2020 döneminde Güneş gazetesinde yayınlanan incelenen haberler çerçevesinde aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 17. Güneş Gazetesi Haber Stratejisi Dağılımı

Gazete	Tekrar	Aktarma	Duygusal Yükleme	Atıf	Başlık Tercihleri
Güneş	20	15	12	18	22

Kaynak: Ekler 1

Güneş gazetesi, söyleminde özellikle atıf stratejisi (18) ile öne çıkmaktadır. Haberlerinde resmî belgeler, siyasî liderlerin açıklamaları ve Türkiye kaynaklı referanslar yoğun olarak kullanılmıştır. Örneğin, "Halkımız garantörlüğün aynen devamından yana" (Güneş, 06.10.2020, s.1) başlığı, Türkiye'nin garantörlük misyonuna doğrudan atıf yaparak meşruiyet üretmektedir. Van Dijk (1998, s.67), atfın söyleme meşruiyet kazandırmada kritik bir araç olduğunu vurgular. Bu bağlamda Güneş, Türkiye'nin seçim sürecindeki rolünü olumlu ve meşrulaştırıcı bir çerçevede sunmuştur. Atıf stratejisi, Güneş'in haberlerini rasyonel zemine oturtmasına ve Türkiye'nin varlığını tarihsel/siyasal bağlamlarla güçlendirmesine hizmet etmiştir.

Gazete aynı zamanda tekrar (20) ve başlık tercihlerini (22) dengeli bir şekilde kullanmıştır. Manşetlerden biri olan "Türkiye ve KKTC'nin Doğu Akdeniz'de bir ülke olduğunu belirterek, Doğu Akdeniz'deki hak ve menfaatlerin, hem karada hem de denizlerde anavatan Türkiye ile birlikte savunulmaya devam edeceğini kaydetti" (Güneş, 06.10.2020, s.1), Türkiye'nin kardeşlik ve koruyuculuk rolünü yinelerken, bu söylem farklı tarihlerde benzer başlıklarla da tekrar edilmiştir. Ancak duygusal yükleme (12) diğer gazetelere göre daha düşük kalmıştır. Örneğin, "TC'nin bakışı hiçbir zaman kazanç hevesinin ürünü olmamıştır" (Güneş, 10.09.2020, s.4) başlığı Türkiye'yi olumlu bir aktör olarak sunarken bile

dramatik bir dil yerine rasyonel bir açıklama tercih etmiştir. Herman ve Chomsky'nin (1999, s.21) propaganda modelinde belirtildiği üzere, bu tür tekrar ve başlık stratejileri hegemonik aktörlerin politikalarını destekleyen bir meşruiyet çerçevesi üretmektedir. Tekrar ve başlık tercihleri, Güneş'in Türkiye'yi dramatize etmeden, olumlu ve istikrarlı bir destek aktörü olarak çerçevelemesine katkı sağlamıştır.

Aktarma stratejisi (15) ise Türkiye yanlısı demeçler üzerinden kurulmuştur. Örneğin, "Sucuoğlu: Erenköy direnişinin anavatan Türkiye'nin Kıbrıs Türk'ünü asla bırakmayacağının ve adadaki Türk varlığını ebediyen korumaya kararlı olduğunun da en açık bir kanıtı oldu" (Güneş, 10.08.2020, s.4) haberinde, siyasi aktörün sözleri doğrudan alıntılanmış ve gazetenin ideolojik konumunu desteklemiştir. Van Dijk (1998, s.67) aktarmaların ideolojik yeniden çerçeveleme işlevi gördüğünü belirtir; burada da gazete, alıntıları kendi pro-Türkiye pozisyonunu güçlendirmek için araçsallaştırmıştır. Aktarma stratejisi, Güneş'in resmî ve milliyetçi söylemleri görünür kılarak Türkiye yanlısı ideolojik pozisyonunu desteklemesine hizmet etmiştir.

Genel olarak Güneş gazetesi, atıf ve aktarma stratejilerini merkezine alan bir söylem kurmuştur. Bu yaklaşım, Herman ve Chomsky'nin (2012, s.35) propaganda modelinde tanımlanan haber kaynağına bağımlılık filtresiyle uyumludur. Güneş gazetesi, Türkiye yanlısı, meşruiyet odaklı bir söylem üretmiş; iktidar odaklı hegemonik söyleme uyumlu bir habercilik çizgisi benimsemiştir.

1 Ağustos – 18 Ekim 2020 döneminde Kıbrıs gazetesinde yayınlanan incelenen haberler çerçevesinde aşağıdaki tablo elde edilmiştir.

Tablo 18. Kıbrıs Gazetesi Haber Stratejisi Dağılımı

Gazete	**Tekrar**	**Aktarma**	**Duygusal Yükleme**	**Atıf**	**Başlık Tercihleri**
Kıbrıs	18	10	14	12	16

Kaynak: Ekler 1

Kıbrıs gazetesi, söylemsel stratejileri görece düşük düzeyde kullanmıştır. Tekrar (18) ve başlık tercihleri (16) gibi oranlar, gazetenin daha nötr ve betimleyici bir habercilik dili benimsediğini göstermektedir. Örneğin, "Kıbrıslı Türkler Türkiye'yi kıyaslanamayacak yerde tutarak yüzünü medeniyet bağlamında Avrupa'ya dönük tutmuştur. Bunda İngiliz sömürge döneminin etkisi varmı? Vardır mıutlaka." (Kıbrıs, 19.09.2020, s.1) başlığı, Türkiye'nin seçim sürecindeki etkisini dramatik bir metaforla görünür kılsa da Avrupa gazetesindeki gibi sürekli yinelenen ve doğrudan suçlayıcı bir söylem kurmamaktadır. Van Dijk'a göre (1993, s.252), tekrarın düşük düzeyde olması, okuyucu üzerinde daha zayıf bir ideolojik etki yaratır. Kıbrıs, tekrar ve başlık stratejilerini sınırlı kullanarak söylemini yumuşatmış; Türkiye'yi dramatize etse bile mutlak bir çatışma çerçevesi kurmamıştır.

Aktarma stratejisi (10) de görece düşük seviyededir. Ancak kullanılan örneklerde, farklı aktörlerin görüşlerine yer verilmiştir. Örneğin, "Cuumhurbaşkanı ve Bağımsız Cumhurbaşkanı adayı Akıncı, "Türkiye ile ilişkilerde gönül bağımızın ötesinde karşılıklı yararlar da var. İlişkilerin her iki tarafın da yararına olacak şekilde yeniden tanımlanması gerekiyor" dedi… Mümkün olan BM parametrelerinde çözümdür...Karşılıklı saygıya dayalı eşitler..." (Kıbrıs, 16.10.2020, s.1) haberi, Türkiye'nin vazgeçilmez rolünü vurgularken aynı zamanda toplumun kendi iradesini zedeleyen bir ağırlık taşıdığına işaret etmektedir. Van Dijk'ın (1998, s.67) belirttiği gibi, aktarmalar yalnızca bilgi nakli değil, aynı zamanda ideolojik yeniden çerçeveleme işlevi görmektedir. Kıbrıs gazetesi, aktarma stratejisinde farklı seslere sınırlı alan açarak dengeleyici bir pozisyon almış; fakat güçlü bir ideolojik yönlendirme yapmamıştır.

Duygusal yükleme (14) açısından Kıbrıs gazetesi, sınırlı ama stratejik kullanımlar yapmıştır. Örneğin, "Oyunuzu kullanın… Türkiye bizi tanıyan tek ülke" (Kıbrıs, 16.10.2020, s.1) spotu, Türkiye'nin desteğini olumlayıcı bir duygu yüküyle sunmaktadır. Bu yaklaşım, Herman & Chomsky'nin (2012, s.42) propaganda modelinde yer alan "meşruiyet üretme" işlevine uygundur; fakat kullanılan dil Avrupa'daki gibi keskin bir düşmanlaştırma değil, daha çok bir zorunluluk ve bağımlılık duygusu uyandırmaktadır. Duygusal yükleme stratejisi, Kıbrıs'ta

dramatik değil pragmatik bir işlev görmüş; Türkiye'yi aynı anda meşruiyet kaynağı ve baskı unsuru olarak göstermiştir.

Atıf stratejisi (12) de sınırlı kullanılmıştır. Gazete, hem uluslararası hem tarihsel bağlamlara atıf yapmıştır. Örneğin, "AB Türkiye'ye karşı samimi değil" (Kıbrıs, 01.08.2020, s.4) haberi, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde uğradığı haksızlıklara işaret ederek, Ankara'nın tezlerini dolaylı biçimde desteklemiştir. Bu, Herman & Chomsky'nin (1988, s.2–3) "kontrollü çoğulluk" filtresiyle açıklanabilir; gazete farklı seslere yer vererek hem Türkiye'nin yanında duran hem de bağımsızlık kaygısını hatırlatan bir denge söylemi kurmuştur. Atıf stratejisi, Kıbrıs'ın söylemini meşruiyet eksenine oturtmuş; fakat düşük yoğunluk nedeniyle etkisi sınırlı kalmıştır.

Genel olarak Kıbrıs gazetesi, tekrar, aktarma, duygusal yükleme ve atıf stratejilerini düşük yoğunlukta kullanarak daha nötr bir dil üretmiştir. Van Dijk'ın (1993, s.252) belirttiği üzere, düşük strateji kullanımı ideolojik etkinin gücünü sınırlamaktadır. Bu nedenle Kıbrıs'ın söylemi, Avrupa'nın sert muhalefetinden ve Güneş'in olumlayıcı milliyetçiliğinden farklı olarak daha yumuşak, dengeleyici ve pragmatik bir çerçeve sunmaktadır. Kıbrıs gazetesi, görece tarafsız ve dengeleyici bir habercilik çizgisi izlemiş; ancak düşük düzeyde strateji kullanımı nedeniyle kamuoyu oluşturma gücü sınırlı kalmıştır.

SONUÇ

Bu doktora çalışmasının temel çıkış noktası, Kıbrıs Davası'nın tarihsel ve güncel gelişmeleri bağlamında Türkiye'nin rolünün, KKTC yazılı basınında nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktır. Ada'nın tarihsel serüveni, Osmanlı Devleti'nden İngiliz sömürge yönetimine, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nden 1974 Barış Harekâtı'na ve nihayet 1983'te KKTC'nin ilanına kadar pek çok kırılma noktası içermektedir. Bu kırılmalar, yalnızca ada üzerindeki siyasal düzeni değil, aynı zamanda Türkiye'nin dış politikasını ve bölgedeki jeopolitik dengeleri doğrudan etkilemiştir. Çalışmanın problematiği de bu bağlamda şekillenmiştir: Türkiye–KKTC ilişkileri ve Kıbrıs Davası, KKTC yazılı basında hangi ideolojik çerçevelerle temsil edilmektedir ve bu temsil biçimleri kamuoyunu nasıl yönlendirmektedir? Çalışmanın temel sorunsalı, Kıbrıs Davası'nın ve Türkiye'nin KKTC yazılı basınında yalnızca diplomatik değil, aynı zamanda medyatik ve ideolojik bir mücadele alanı olduğunu açık biçimde ortaya koymuştur.

Bu tez, araştırma problematiğini bütüncül bir biçimde ele alabilmek amacıyla beş ana bölümden oluşturulmuştur.

Birinci bölümde, Kıbrıs Adası'nın tarihi, politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ele alınmıştır. Bu bölümde Kıbrıs'ın coğrafi-stratejik önemi ortaya konulmuş; Osmanlı Devleti döneminden başlayarak 1878 İngiliz yönetimi, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti, 1974 Barış Harekâtı ve 1983 KKTC'nin ilanı sonrasında da, 1999-2003 döneminde BM gözetiminde geçen müzakere süreci ve 2004 Annan Planı ve GKRY'nin AB üyeliğinden günümüze kadar geçen süreç incelenmiştir. Burada, Kıbrıs Davası'nın tarihsel zeminini açıklamak hedeflenmiştir. Bu bölüm, Kıbrıs meselesini tarihsel süreklilik içinde anlamlandırarak tezin temel altyapısını oluşturmuştur.

İkinci bölümde, Türkiye–KKTC ilişkileri siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla incelenmiştir. 1974 sonrası dönemde Türkiye'nin Kıbrıs politikası, dönemsel kırılmalar üzerinden analiz edilmiş; günümüzde Türkiye–AB ilişkilerine yansımaları değerlendirilmiştir. Bu bölüm, Türkiye'nin Kıbrıs politikasındaki süreklilik ve değişim dinamiklerini ortaya koyarak çalışmaya uluslararası ilişkiler perspektifi kazandırmıştır.

Üçüncü bölümde, Osmanlı'dan günümüze Kıbrıs Türk basınının gelişimi ele alınmıştır. 1878–1914 İngiliz dönemi, 1914–1958 sömürge dönemi, 1958–1974 milli mücadele dönemi ve 1974 sonrası basın tarihi detaylandırılmıştır. Ayrıca TAK, BRTK ve diğer medya kurumlarının işlevleri incelenmiştir. Bu bölüm, Kıbrıs Türk basınının yalnızca haber mecrası değil, aynı zamanda ideolojik bir aktör olduğunu göstermiştir.

Dördüncü bölümde, ekonomi politik kuram ve propaganda modeli ayrıntılı biçimde tartışılmıştır. Medya-iktidar ilişkileri, yoğunlaşma ve tekelleşme sorunları bağlamında incelenmiş ve Herman & Chomsky'nin propaganda modeli araştırmanın kuramsal temelini oluşturmuştur. Bu bölüm, tezin analitik çerçevesini netleştirerek araştırmanın teorik dayanaklarını sağlamıştır.

Beşinci bölümde, 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde KKTC yazılı basınında Kıbrıs Davası ve Türkiye'nin temsili analiz edilmiştir. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinden seçilen 386 haber, eleştirel söylem analizi yöntemiyle çözümlenmiş; söylemsel stratejiler (tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf, başlık tercihleri) üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgular, Avrupa'nın muhalif, Güneş'in meşrulaştırıcı, Kıbrıs'ın ise dengeleyici bir dil kullandığını göstermiştir. Bu bölüm, tezin ampirik boyutunu oluşturarak kuramsal çerçevenin sahadaki yansımalarını somutlaştırmıştır.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi, iletişimin ekonomi politiği perspektifinde geliştirilmiştir. Bu yaklaşım, medya içeriklerinin yalnızca gazetecilik pratikleriyle değil, sermaye, iktidar ve mülkiyet ilişkileriyle de belirlendiğini savunmaktadır (Mosco, 2009). Herman ve Chomsky'nin (1988) ortaya koyduğu propaganda modeli, bu tezde merkezi bir yere sahiptir. Mülkiyet yapısı, reklam gelirlerine bağımlılık, haber kaynakları, tepki üretimi (flak) ve ideolojik yönelim olmak üzere beş filtre üzerinden işleyen bu model, KKTC yazılı basınının haber üretim sürecini anlamlandırmak için kullanılmıştır. Buna ek olarak, Teun A. van Dijk'ın (1993, 1998) eleştirel söylem analizi modeli benimsenmiş, haber metinleri dilsel ve söylemsel stratejiler üzerinden çözümlenmiştir. Tezin kuramsal çerçevesi, medya–iktidar ilişkilerini hem yapısal hem de söylemsel düzeyde açıklamaya imkân vermiş, böylece analizlere disiplinler arası bir derinlik kazandırmıştır.

Yöntem açısından çalışma, eleştirel söylem analizi üzerine inşa edilmiştir. 1 Ağustos–18 Ekim 2020 tarihleri arasında Kıbrıs Davası ve Türkiye-KKTC ilişkileri ile ilgili tespit edilen toplam 386 haber örneklem olarak seçilmiş, bu haberler üç farklı gazeteden –Avrupa, Güneş ve Kıbrıs– derlenmiştir. Söylem çözümlemelerinde tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf ve başlık tercihleri gibi stratejiler dikkate alınmış, her gazetenin ideolojik yönelimine uygun temsiller ürettiği tespit edilmiştir. Yöntemsel yaklaşım, geniş bir haber setine dayanması ve dilsel stratejileri odak alması nedeniyle hem güvenilir hem de geçerli sonuçlar doğurmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler , gazeteler arasında belirgin ideolojik farklar olduğunu göstermiştir. Avrupa gazetesi, Türkiye'yi çoğunlukla "müdahil/vesayetçi" bir güç olarak resmetmiştir. Örneğin, "İşte Türkiye'nin müdahalesinin fotoğraflarla belgeleri…" (Avrupa, 06.10.2020, s.1–3) başlığı, müdahale iddiasını görselleştirerek meşrulaştırma çabası içermiştir. Yine "Ya herro ya merro…" (Avrupa, 17.10.2020, s.1) manşeti, sıfır toplamlı bir çatışma dili kurmuştur. Van Dijk'ın (1993, s.252) belirttiği ""olumsuz öteki sunumu" stratejisi, bu gazetede açık biçimde gözlenmiştir. Avrupa gazetesi, eleştirel ve muhalif tavrıyla Türkiye'yi "hegemonik öteki" olarak konumlandırmış, söylemini dramatik başlıklar ve tekrarlarla pekiştirmiştir.

Güneş gazetesi ise Türkiye'yi "garantör/kardeş ülke" olarak temsil etmiştir. "Anavatan KKTC'nin yanındadır" (Güneş, 07.09.2020, s.1) ve "Halkımız garantörlüğün aynen devamından yana" (Güneş, 06.10.2020, s.1) gibi başlıklar, Türkiye'nin pozitif ve koruyucu bir rol üstlendiğini vurgulamıştır. Herman ve Chomsky'nin (1988) propaganda modelindeki "haber kaynağına bağımlılık" filtresi bu gazetede belirginleşmiş; resmi açıklamalar ve devlet aktörlerinin demeçleri öne çıkarılmıştır. Güneş gazetesi, milliyetçi-muhafazakâr çizgide Türkiye'yi meşrulaştırıcı bir söylem geliştirmiş, kamuoyunu Türkiye ile uyum ve dayanışma temelinde yönlendirmiştir.

Kıbrıs gazetesi ise daha dengeleyici bir yaklaşım sergilemiştir. "Seçimde Türkiye gölgesi" (Kıbrıs, 10.10.2020, s.1) , "Kapalı Maraş'ı açıyoruz derken" (Kıbrıs, 08.10.2020, s.4) ve "Kapalı Maraş'ı hazırlıksız açarsak kafamıza giyeriz. (Kıbrıs,

11.08.2020, s.4) başlıkları, dramatik bir vurgu taşırken, aynı zamanda tarafsızlık imajı vermektedir. Van Dijk'ın (1998, s.67) "seçici görünürlük" kavramı burada karşılığını bulmuştur. Kıbrıs gazetesi, Türkiye'yi hem destekleyici hem de gölgeleyici bir aktör olarak ikili temsillerle sunmuş, pragmatik ama çelişkili bir söylem üretmiştir.

Araştırma için Kıbrıs Davası ve Türkiye çerçevesinde 5 adet soru oluşturulmuştur. .Elde edilen veriler sonucunda bu 5 sorunun cevapları aşağıdaki gibi ortaya çıkmıştır.

1. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazeteleri, 2020 seçim sürecinde Türkiye'yi nasıl temsil etmiş ve bu temsil hangi ideolojik çerçevelerle meşrulaştırılmıştır sorusunun cevabı, Avrupa'da "vesayetçi", Güneş'te "kardeş/garantör", Kıbrıs'ta ise "çifte karakterli" bir aktör olarak ortaya çıkmıştır. Temsil farkları, gazetelerin ideolojik yönelimlerini doğrudan yansıtmaktadır.
2. Kıbrıs davası, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetenin söyleminde hangi çözüm modelleri (federasyon, iki devlet, konfederasyon) üzerinden ve nasıl çerçevelenmiştir sorusunun cevabı, Avrupa gazetesinde federasyon merkezli ve iki devleti olumsuzlayan söylem olarak, Güneş gazetesinde iki devlet merkezli ve federasyonu reddeden söylem olarak, Kıbrıs gazetesinde ise, federasyon ve iki devlet arasında denge; sınırlı düzeyde konfederasyona atıf olarak elde edilmiştir. Bu tablo, gazetelerin ideolojik yönelimlerinin çözüm modelleri üzerinden nasıl ayrıştığını göstermektedir. Avrupa muhalif/liberal söylemiyle federasyonu öne çıkarırken, Güneş milliyetçi-devletçi çizgisiyle iki devleti meşrulaştırmış; Kıbrıs ise merkezde durarak her iki modeli de çerçevelemiştir.
3. Türkiye'nin seçim sürecine müdahalesine ilişkin ifadeler, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde kutuplaştırıcı "biz–onlar" stratejileriyle nasıl inşa edilmiştir sorusunun cevabı olarak, Avrupa muhalefet söylemini, Güneş hegemonya ve meşrulaştırmayı, Kıbrıs ise tarafsızlık/denge söylemini temsil etmiştir olarak elde edilmiştir. Üç gazete, aynı olguyu farklı ideolojik gözlüklerle yeniden üretmiştir.
4. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde seçim sürecinde öne çıkan aktörler (örneğin: Tatar, Akıncı, Erdoğan) hangi retorik söylem araçlarıyla temsil

edilmiştir sorusu için, Avrupa Gazetesi Akıncı'yı "demokrasi ve irade savunucusu" olarak, Erdoğan ve Tatar'ı ise "müdahaleci ve vesayetçi" olarak temsil etmiştir. Bunun için tekrar, duygusal yükleme ve kutuplaştırıcı başlıklar kullanmıştır. Güneş Gazetesi Tatar ve Erdoğan'ı "anavatanın desteğini alan, milli dava liderleri" olarak sunmuş, Akıncı'yı ise dolaylı biçimde "Türkiye karşıtı" göstermiştir. Pozitif sıfatlar, tarihsel atıflar ve milliyetçi metaforlar öne çıkmıştır. Kıbrıs Gazetesi Tatar ve Erdoğan'ı "destekleyici ama seçimlere ağırlık koyan", Akıncı'yı ise "yerel iradeyi savunan" aktör olarak işlemiştir. Dengeleyici başlıklar, dramatik ama nötr metaforlar ve doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Özet olarak, Avrupa muhalif, Güneş meşrulaştırıcı, Kıbrıs ise dengeleyici retorik stratejilerle aynı aktörleri farklı biçimlerde temsil etmiştir.

5. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde Türkiye ile ilişkilere dair söylemlerde hangi söylemsel stratejiler (tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf, başlık tercihleri) baskın şekilde kullanılmıştır sorusu için, Avrupa Gazetesi Türkiye ile ilişkilere dair söylemlerde en baskın stratejiler tekrar ve duygusal yükleme olmuştur. Türkiye'nin müdahaleci rolü sürekli yinelenmiş, başlıklarda provokatif ve kutuplaştırıcı ifadeler tercih edilmiştir. Güneş Gazetesi en çok atıf ve aktarma stratejileri kullanılmıştır. Türkiye'nin garantörlüğü ve kardeşlik rolü tarihsel bağlara atıfla meşrulaştırılmış, resmi aktörlerin demeçleri doğrudan aktarılmıştır. Başlıklarda olumlu ve destekleyici dil öne çıkmıştır. Kıbrıs Gazetesi'nde ise, daha dengeli bir söylem üretmiş; başlık tercihleri ve atıf stratejileri öne çıkmıştır. Türkiye hem destekleyici hem de gölgeleyici güç olarak aktarılmış; dramatik ama nispeten tarafsız başlıklar tercih edilmiştir.

Tez çalışmasının sınırlılıkları konusunda ise, bu çalışmanın sınırlılıkları üç başlık altında toplanabilir: Birincisi, zaman diliminin 2020 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde 1 Ağustos – 18 Ekim 2020 dönemi ile sınırlandırılmasıdır. İkinci sınırlılık oluşturan konu, örneklemin yalnızca üç gazete ile kısıtlandırılmasıdır. Üçüncü sınırlılık ise, araştırma yöntemi olarak söylem analizi nitel yöntem ağırlıklıdır olmasıdır ve sayısal içerik analizleri eklenmemiştir. Sınırlılıklar,

çalışmanın kapsamını daraltmakla birlikte, derinlikli nitel çözümlemeye odaklanmayı mümkün kılmıştır.

Bu tez çalışmasının akademik ve pratik katkılar konusunda literatüre katkılarını 3 başlık altında toplayabiliriz. Birincisi, Kıbrıs Türk basınının tarihsel gelişimini ekonomi politik perspektifle sistematik biçimde incelemiştir. İkinci olarak, propaganda modeli ile söylem analizini birleştirerek disiplinler arası bir metodoloji önermiştir. Son olarak da, Türkiye–KKTC ilişkilerinin medya üzerinden nasıl yeniden üretildiğini somut verilerle ortaya koymuştur. Tezin katkıları, iletişim bilimi ve uluslararası ilişkiler literatürüne özgün bir eklemlenme sağlamıştır.

Bu tez çalışmasından sonra, gelecek araştırmalar için birkaç öneri sunulabilir. Gelecekte yapılacak çalışmalar için, daha geniş zaman dilimlerine yayılması, farklı medya türlerinin (televizyon, sosyal medya) dahil edilmesi, karşılaştırmalı olarak Rum basınıyla analiz yapılması ve nicel içerik analizleriyle desteklenmesi önerilmektedir. Bu öneriler, Kıbrıs Davası ve Türkiye konusunda, medya boyutuyla çok daha kapsamlı biçimde ele alabilecek yeni araştırmalara zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışma, Kıbrıs Davası'nın tarihsel ve güncel boyutlarını basın söylemi üzerinden analiz ederek, Türkiye–KKTC ilişkilerinin medya aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini ortaya koymuştur. Avrupa, Güneş ve Kıbrıs gazetelerinin haber söylemleri, ideolojik çeşitliliğin ve toplumsal kutuplaşmanın basına nasıl yansıdığını göstermiştir. Tezin ulaştığı sonuçlar, yalnızca iletişim çalışmaları için değil, aynı zamanda uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve bölge çalışmaları için de özgün katkılar sunmaktadır. Sonuç olarak bu tez, Kıbrıs Türk basınını tarihsel ve söylemsel açıdan ele alarak, medya–iktidar–ideoloji ilişkisini bütünlüklü biçimde açıklamış ve akademik literatüre yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

KAYNAKÇA

0850'ye bakmayın. (2020, 14 Ağustos). Avrupa, 1.

10. yılında Azerbaycan-Türkiye stratejik ortaklık anlaşması ve ortak askeri tatbikatlar. (2020, 11 Ağustos). Güneş, 11.

1974'te Kıbrıs'ı Türkiye böldü. 2020'de ise Korona! İki toplumun iletişimi bir kere daha koptu… Savaşı hesaba kattık da Koronayı katmadık…Korona askerden de baskın çıktı, taksimcilerin iştahını kabarttı!. (2020, 24 Ağustos). Avrupa, 1.

25 yıl sonra Avrupa'ya ihraç. (2020, 20 Ağustos). Kıbrıs, 1.

46 yılın ardından açılacak KAPALI MARAŞ'ta çalışmalar hızla sürüyor.(2020, 8 Ekim). Güneş, 4.

AB zirvesi "Siyasi Korku filmi". (2020, 3 Ekim). Güneş, 15.

AB, Maraş'ın bir kısmının açılmasından endişeli. (2020, 14 Ekim). Kıbrıs, 11.

Adada bir tek Türk kalmasa da biz oradayız" demişlerdi…Şimdi ise bizim sayemizde Akdeniz'de sondaj yapıyorlar, bizim çıkarlarımızı koruduklarını söylüyorlar! Ey rehineler! İtirazınız yok mu?. (2020, 15 Ağustos). Avrupa, 1.

Ahmad, F. (1993). The making of modern Turkey. Routledge.

Ahmet Savaşan: "Türkiye ile kavga ederek, ne Kıbrıs'taki haklarımızı alabiliriz, ne de kalkınabiliriz". (2020, 16 Ekim). Güneş, 7.

Akar "Tükiye Akdeniz'de kendi sahasında çalışıyor". (2020, 19 Eylül). Güneş, 1.

Akar: "Mavi vatanımızda KKTC ve Türkiye'nin hakkını korumakta muktediriz". (2020, 24 Ağustos). Güneş, 5.

Akar: Doğu Akdeniz'de provokatif girişimler gerginliği tırmandırıyor. (2020, 10 Ekim). Güneş, 6.

Akar: Doğu Akdeniz'de Türkiye ve KKTC'nin olmadığı hiçbir proje yaşayamaz.(2020, 12 Ağustos). Güneş, 6.

Akar’dan çok net açıklama. (2020, 24 Ağustos). Güneş, 1.

Akçalı, E. (2007). Kıbrıs’ta kimlik, aidiyet ve göç: Türkiye’den Kuzey Kıbrıs’a göçün sosyal etkileri. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 10(2), 115-130.

Akdeniz fırtınası tatbikatı başladı. (2020, 7 Eylül). Güneş, 9.

Akdeniz'de ilk sıcak temas. (2020, 15 Ağustos). Avrupa, 1.

Akdeniz'de sular kaynama noktasına gelmez. (2020, 18 Eylül). Kıbrıs, 4.

Akel'in gençlik kolu EDON'dan faşizm karşıtı yürüyüş. (2020, 13 Ekim). Kıbrıs, 6.

Akgün, S. (n.d.). Atatürk İlke ve İnkılaplarının Kıbrıs'a ve Kıbrıs Türk Kadınlarına Yansımaları. 415-435.

Akıncı düşmanlığı Tayyip Erdoğan medyasının gözünü kararttı. (2020, 11 Eylül).Avrupa, 1.

Akıncı hala "Tek yol federasyon" derken Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ney konuştu: Biz federasyonda yokuz. (2020, 19 Eylül). Güneş, 1.

Akıncı neden suskun ?. (2020, 17 Ağustos). Güneş, 1.

Akıncı ve ailesine derin devletten tehdit. (2020, 10 Ekim). Avrupa, 1.

Akıncı: Müdahalelere halkın güçlü cevabı olacak. (2020, 8 Ekim).Avrupa, 3.

Akıncı'nın aldatmalarına artık yeter!. (2020, 24 Ağustos). Güneş, 1.

Akkor, E. (2021). The role of the press in the From Turk to Turk campaign in Cyprus under British rule. Turkish Historical Review, 12(1), 70– 96.

Aksoy "Bildiri, taraflı, gerçeklerden kopuk ve hukuki dayanaktan yoksun". (2020, 12 Eylül). Güneş, 1.

Aksoy, H. (2010). Kıbrıs Türk basını tarihi. Kıbrıs Yayınları.

Aktaş, C. (2010). İletişimin ekonomi politiği: Medya, ideoloji ve iktidar ilişkileri. İstanbul: Beta Yayınları.

Aktaş, Y. (2016). Kıbrıs Türk basınında siyasi yönelimler. Lefkoşa: Kıbrıs Yayınları.

Allah'ın Sünni savaşçıları, İsrail silahlarıyla donanmış laik Aliyev rejimi için ölüyor?.(2020, 13 Ekim). Avrupa, 9.

Alpaslan, B., & Akar, G. (2023, Haziran 30). Ekonomi Politik Yaklaşımında Bir Propaganda Modeli: 9/11 Fahrenheit Filmi Üzerine Bir İnceleme. Turkish Studies, Social Science, pp. 343-360.

Altan, D. (2010). Kıbrıs sorunu ve çözüm önerileri. Ankara: Nobel Yayınları.

Altan, D. (2010). Kıbrıs Sorunu ve Uluslararası Boyutları. Ankara: Gazi Kitabevi.

Altan, Ü. (2010). Kıbrıs Sorunu Çözüm Sürecinde Annan Planı: K.K.T.C. ve Kıbrıs Rum Basınındaki Yansımalar. Doktora Tezi. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.

Altınay, L., & Hussain, K. (2005). Sustainable tourism development: A case study of North Cyprus. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 17(3), 272–280.

Altıner, C. (1996). Kıbrıs Türk basın tarihi: 1891–1996. Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Altıner, C. (1996). Kıbrıs'ta Türk-Rum ilişkileri ve Türkiye'nin politikası. Gündoğan Yayınları.

Altıner, Y. (1996). Kıbrıs Türk basınının tarihi ve gelişimi. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Yayınları.

Alver, F. (2011). Basında siyasal liderlerin ve köşe yazarlarının sosyal haklara ilişkin iletilerinin analizi. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı (s. 289). Kocaeli: Petrol-İş Yayınları.

Alver, K. (2011). Kıbrıs meselesi ve Türkiye'nin garantörlüğü. Nobel Yayıncılık.

Alver, K. (2011). Medya ve ideoloji: İletişim sosyolojisi yazıları. Grafiker Yayınları.

Amiral çizmeyi yine aştı. (2020, 4 Ağustos). Avrupa, 1.

Anastasiadis Kıbrıs Cumhuriyeti'nin varlığının değerini düşürüyor. (2020, 12 Ekim). Kıbrıs, 8.

Anastasiadis Türk savaş uçaklarını adaya davet ediyor. (2020, 14 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Anastasiadis ve Mitsotakis, Doğu Akdeniz'deki gelişmeleri görüştü. (2020, 17 Eylül). Güneş, 1.

Anastasiadis yanlış yoldan gidiyor. (2020, 12 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Andreas, P., & Michael, T. (2012). European Integration and the Cyprus Problem. Journal of Mediterranean Studies, 22(1), 45–68.

Ankara'da önemli kararlar. (2020, 30 Eylül). Güneş, 1.

Ankara'nın kulu Tatar'ı zorla seçtirebilirlerse anavatana "gel bizi ilhak et" çağrısı yapılabilir. (2020, 15 Ekim). Avrupa, 9.

Ankara'nın seçin anketi. (2020, 6 Ağustos). Avrupa, 1.

Araştırma için sismik kablo Akdeniz' e indi. (2020, 13 Ağustos). Güneş, 1.

Arbel, B. (2013). Trading nations: Jews and Venetians in the early modern Eastern Mediterranean. Brill.

Armaoğlu, F. (2015). 20. yüzyıl siyasi tarihi (1914-1995). Alkım Yayınevi.

Artık açılma sürecine girildi. (2020, 22 Ağustos). Güneş, 1.

Artık yeni bir geleceğe yürüyeceğiz. (2020, 16 Eylül). Güneş, 1.

Artık yeter. (2020, 21 Ağustos). Kıbrıs, 1.

Assmann, A. (2011). Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination. Cambridge University Press.

Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı samimi değil. (2020, 1 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Ayasofya Fethi. (2020, 4 Ağustos). Avrupa, 9.

Aydın, M. (2010). Kıbrıs Sorunu ve Avrupa Birliği. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Azerbaycan: Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerini kararlılıkla destekliyoruz. (2020, 20 Ağustos). Güneş, 7.

Bagdikian, B. H. (2004). The new media monopoly. Boston: Beacon Press.

Bağımsız Cumhurbaşkanı Dayı Özersay: Kıbrıs'ı müzakereler üzerinden okuyamayız, Doğu Akdeniz'e bakmalıyız. (2020, 13 Ağustos). Güneş, 5.

Bahcheli, T. (1990). Greek-Turkish relations since 1955. Boulder, CO: Westview Press.

Bahcheli, T. (2000). Greek-Turkish relations since 1955. Westview Press.

Bahcheli, T. (2018). Greek-Turkish Relations Since 1955. London: Routledge.

Bakan Dönmez: Karadeniz ve Doğu Akdeniz'den yeni müjdeler alacağımız günler yakındır. (2020, 14 Eylül). Güneş, 14.

Balıkçıoğlu, Y. (2016). Kıbrıs'ta Türk basını ve dava gazeteciliği. Lefkoşa: Kıbrıs Yayınları.

Başbakan Tatar açıkladı: Türkiye hastaları uçaklarla alıyor.(2020, 10 Eylül). Güneş, 1.

Başbakan Tatar Anadolu Ajansı'nın Maraş, pandemi ve Doğu Akdeniz'deki gelişmelerle ilgili sorularını yanıtladı: Maraş konusunda ezber bozduklarına dikkati çekti ve vurguladı. (2020, 14 Ağustos). Güneş, 1.

Başbakan Tatar Kıbrıs Türkünün federasyon anlayışı ile Rumların anlayışının 50 yıldır örtüşmediğine dikkat çekerek vurguladı: Kosova süreci zaman işi. (2020, 2 Ekim). Güneş, 3.

Başbakan Tatar Memur-Sen'i ziyaret etti. (2020, 5 Ekim). Güneş, 6.

Başbakan tatar, Fransa'yı kınadı. (2020, 18 Ağustos). Güneş, 1.

Başbakan Tatar, KKTC halkının Türkiye'nin 320 milyar metreküp doğalgaz bulmasından sevinç duyduğunu belirtti ve vurguladı. (2020, 24 Ağustos). Güneş, 1.

Başbakan Tatar, Rum fanatiklerin Maraş açıldı diye Derinya kapısında eylem yaparak yangın çıkarmalarını değerlendirdi: "Maraş insanlık için açıldı". (2020, 13 Ekim). Güneş, 1.

Başbakan Tatar, son Ankara ziyaretinde önemli kararlar alındığını belirterek vurguladı: Meyveleri yakında anlaşılacak. (2020, 1 Ekim). Güneş, 1.

Başbakan Tatar: "Barıştan, uzlaşmadan, dostluktan yanayız ama hakkımızı, hukukumuzu korumak da da kararlıyız". (2020, 7 Eylül). Güneş, 5.

Başbakan Tatar: Akıncı'nın politikaları iflas etmiştir. (2020, 21 Eylül). Güneş, 4.

Başbakan Tatar: Fransa donanmasının bu bölgede ne işi var?. (2020, 24 Ağustos).Güneş, 9.

Battı balık artık yan bile gitmez…Kapanan kapanana, iflas eden edene! Bir de döviz bir de korona! Ve bir de denizde savaş tamtamları…Siz seçim ve oy derdinde misiniz hala! Ne koltuk bu koltuk!. (2020, 16 Ağustos).Avrupa, 1.

Bedel ödemeden ders çıkarmak. (2020, 5 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Bekiroğlu, O., & Öztürk, M. (2019). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yükseköğretim ve ekonomik etkileri. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 7(3), 201–212.

Berberoğlu, M. (1999). Kıbrıs'ta Osmanlı yönetimi ve basın. Lefkoşa: Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Beyrut'ta patladı, Lefkoşa'da camlar sallandı…Bizim de Ortadoğu cehenneminin içinde olduğumuzu şimdi daha iyi anladınız mı? Maceracı politikalara son verilmezse bir gün Kıbrıs'ta da patlayabilir!.(2020, 5 Ağustos). Avrupa, 1.

Bir gün sonrası hep var. (2020, 14 Ekim). Kıbrıs, 4.

Bireysel değil, toplumsal düşünmek önemli.(2020, 10 Ekim). Kıbrıs, 4.

Bizi yok sayarsanız biz de sizin temaslarınızı yok sayarız. (2020, 12 Eylül). Kıbrıs, 4.

BM Genel Sekreteri Guterres BM 75. Genel Kurulu görüşmeleri öncesi düzenlediği basın toplantısında konuştu : KKTC'deki seçimlerin ardından siyasi süreci tekrar başlatacağım.(2020, 17 Eylül).Kıbrıs, 1-11.

BM parametreleri Allah'ın emri değildir. (2020, 5 Ekim). Güneş, 1.

Bol miktarda korona ithal ettik…Şimdi de bulaşan hastalarımızı Türkiye'ye gönderiyoruz…İnsan hayatının hiçe sayıldığı bir ülkede şifa bulmak mümkün mü?.(2020, 10 Eylül).Avrupa, 1.

Boratav, K. (1991). Türkiye iktisat tarihi 1908-1985. Gerçek Yayınları.

Boş verin aşıya maşıya…dolara da çare buldular…Türkiyemizde çaresini buldular…muskayla hakkından geliyorlar! Azıtan Silifke'de doların düşmesi için toplu dua ettiler…Gerisi Allaha kaldı!. (2020, 3 Ağustos). Avrupa, 1.

Boyd-Barrett, O., & Rantanen, T. (1998). The globalization of news. SAGE.

Boyd-Barrett, O., & Thussu, D. K. (1992). Contra-flow in global news: International and regional news exchange mechanisms. John Libbey.

Bros, F. (2018). The Eastern Mediterranean Energy Dilemma: Politics and Prospects. Energy Policy, 112, 65–74.

Bryant, R. (2004). Imagining the Modern: The Cultures of Nationalism in Cyprus London: I.B. Tauris.

Bryant, R. (2012). The Past in Pieces: Belonging in the New Cyprus. University of Pennsylvania Press.

Bu isale hattı KKTC ve TC'nin kopmaz bağlarının atar damarıdır. (2020, 7 Ekim). Güneş, 6.

Bu tavır Rum tarafını cesaretlendirir.(2020, 13 Eylül). Kıbrıs, 20.

Bu tür olaylar kabul edilemez. (2020, 13 Ekim). Kıbrıs, 6.

Büyük bir merak ve heyecanla beklenen seçim bugün yapılıyor…İkinci tur da var, ama birinci turdan bitecek diyenler de var! Türkiye'deki seçimde kediler kaçmıştı trafoya, umarız bizde kaçmaz!.(2020, 11 Ekim). Avrupa, 1.

Büyükbaykal, G. (2012). Kitle iletişiminin sosyolojisi: Medya, toplum ve ideoloji. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Cakal, C. P. (2016). Social Identity in a Divided Cyprus. 229-244.

Cakal, H. (2016). Kıbrıs'ta etnik kimliklerin psikolojik yapısı ve ayrışma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43), 229–234.

Canaltay: Alternatifleri görüşmek federal çözüm arayışlarından daha gerçekçi. (2020, 7 Ekim). Güneş, 8.

Canını seve seve verecek gençliğimiz var. (2020, 9 Ağustos).Avrupa, 1.

Castells, M. (2009). Communication power. Oxford University Press.

Castells, M. (2012). Networks of outrage and hope: Social movements in the internet age. Polity Press.

Ceplerde AB pasaportu, yüreklerde kırgınlık. (2020, 19 Eylül). Kıbrıs, 4.

Chomsky, N. (1993). Medya Denetimi. (A, A. Yılmaz, & O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Everest Yayınları.

Chomsky, N. (1993). Medya Denetimi. (Ş. Süer, Çev.) İstanbul: Tümzamanlar Yayıncılık.

Chomsky, N. (1997). Media Control: The Spectacular Achievements of Propaganda. New York: Seven Stories Press.

Chomsky, N. (1997). Medyayı denetlemek: Propaganda, demokrasi ve özgürlük üzerine söyleşiler (Çev. A. Bora). İstanbul: Om Yayınevi.

Chomsky, N. (1998). The Myth of the Liberal Media: The Propaganda Model of News. Media Education Foundation (MEF): myth-of-the-liberal-media/ adresinden alındı

Chomsky, N. (1999). Profit over People: Neoliberalism and Global Order. New York: Seven Stories Press.

Chomsky, N. (2021, Ağustos 23-30). Q&A Noam Chomsky. (V. Pickard, Röportaj Yapan)

Chomsky, N., & Herman, E. (2009). The Propaganda Model after 20 Years: Interview with Edwars S. Herman and Noam Chomsky. (A. Mullen, Röportaj Yapan) London: University of Westminster, .

Chomsky, N., & Herman, E. S. (1988). Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media. Pantheon Books.

Chomsky, N., & Herman, E. S. (2002). Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media. New York: Pantheon Books.

Chomsky, N., & Herman, E. S. (2010). Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği (Çev. Ş. Aksoy). İstanbul: BGST Yayınları.

Christodoulou, D. (1959). The Evolution of the Rural Land Use Pattern in Cyprus. World Land Use Survey.

Christophorou, C. (2005). The Cyprus Referendum: Divided Island, Divided Vote. Mediterranean Politics, 10(2), 83–94.

Christophorou, C. (2013). Media in Cyprus: Patterns of ownership and control. In P. Iosifidis (Ed.), Media ownership and concentration in Europe (pp. 217-234). Palgrave Macmillan.

Christophorou, C. (2022). Cyprus and the Shifting Geopolitics of the Eastern Mediterranean. Mediterranean Politics, 27(1), 90–105.

Cid, J. (2017). The strategic importance of Cyprus in the Eastern Mediterranean. Journal of Geopolitical Studies, 5(2), 115-135.

Cid, M. (2017). The history of Cyprus and its geostrategic importance during the Cold War. Revista de Estudos Internacionais, 117-134.

Coşkun, A. (2015). 1974 Kıbrıs Barış Harekatının Türk-İngiliz İlişkilerine Etkileri. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 12(45), 450-465.

Coşkun, A. (2018). KTFD İlanından KKTC Kuruluşuna Kadar Olan Süreçte Kıbrıs Sorunu (1975–1983). Ankara: Nobel Yayınları.

Coşkun, A. (2018). Türkiye'nin Kıbrıs politikasında Üçlü Konferans ve askeri gelişmeler. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 15(60), 856–870.

Coşkun, Y. (2015). 1974 Kıbrıs Barış Harekatının Türk-İngiliz İlişkilerine Etkileri. Journal of History School, 449-462.

Coşkun, Y. (2018). 1950'ler ve 1960'larda Kıbrıs Sorunu ve Türk-İngiliz Politikaları. Tarih Okulu Dergisi, 853-868.

Coşkun, Y. (2018). KTFD İlanından KKTC Kuruluşuna Kadar Olan Süreçte Kıbrıs Sorunu (1975-1983). Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 119- 143.

Couldry, N. (2012). Media, society, world: Social theory and digital media practice. Polity Press.

Couldry, N., & Curran, J. (2003). Contesting media power: Alternative media in a networked world. Lanham: Rowman & Littlefield.

Coyer, K. (2010). Community Radio and Social Change. Journal of Radio & Audio Media, 17(1), 50–65. https://doi.org/10.1080/19376521003715204

CTP Milletvekili Şahali'den Türkiye ve Akıncı için sert açıklama: "Türkiye Akıncı yüzünden federasyon bitti diyor" .(2020, 21 Eylül). Güneş, 1.

Cumhurbaşkanı adayı, Başbakan Tatar, Karşıyaka'da vatandaşlarla bir araya geldi.(2020, 16 Ekim). Güneş, 1.

Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı: Büyükelçilik seçim karargahına döndü. (2020, 3 Ekim).Avrupa, 3.

Cumhuriyet Meclisi Başkan Yardımcısı Zorlu Töre "Haklarımızı kararlılıkla korumaya devam edeceğiz". (2020, 6 Ekim). Güneş, 1.

Çakır, S. (2017). Kıbrıs Türk basınının dönüşümü: Politik ve ekonomik etkiler. Lefkoşa: Medya Araştırmaları Derneği Yayınları.

Çavuşoğlu: Biden'ın ifadeleri cahilce yapılmış bir açıklama. (2020, 18 Ağustos).Güneş, 7.

Çavuşoğlu: Doğu Akdeniz'de hem Kıbrıs Türklerinin haklarını hem de Türkiye'nin haklarını sonuna kadar savunacağız. (2020, 12 Ağustos). Güneş, 3.

Çavuşoğlu: Gerginlik arttı sorumlusu Yunanistan'dır. (2020, 15 Ağustos). Güneş, 1-6.

Çavuşoğlu: Yunanistan-Mısır arasında sözde deniz yetki alanları sınırlandırma anlaşmasını değerlendirdi. (2020, 7 Ağustos). Güneş, 8.

Çavuşoğlu'ndan Atina'ya Yunan gazetesi üzerinden "Gideceğimiz yola dair tercih Yunan liderlerinin" mesajı. (2020, 16 Eylül). Güneş, 5.

Çek dediler çekti. (2020, 14 Eylül). Avrupa, 1.

Çelebis: Caydırıcı güç edinmeye yönelmek nafile. (2020, 3 Ağustos). Avrupa, 16.

Çelenk, A. A. (2004). Cyprus: The Impact of Its EU Membership Process on Turkish–EU Relations. Turkish Studies, 5(2), 127–148.

Çelik, A. (2019). Kıbrıs Türk Medyasında Devletleşme Süreci ve Medya Politikaları. Lefkoşa Üniversitesi Yayınları.

Çelik, M. (2015). Kıbrıs Türk medyasının dijital dönüşümü. Lefkoşa: Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.

Çelik, Y. (2012). Türk dış politikası: 1919–2011. İstanbul: Beta Yayınları.

Çelik: Maraş Kıbrıs Türklerine aittir. (2020, 15 Ekim). Avrupa, 19.

Çevikel, M. (2000). Osmanlı Devleti ve Kıbrıs: Yönetim, Sosyal Yapı ve Ekonomi (s. 128–129). Ankara Üniversitesi Yayınları.

Çevikel, N. (n.d.). An Aspect of History of Mıuslims and Non-Muslims the Late 18th Century-Ottoman Province of Cyprus. 123-140.

Çoğu dönecek. (2020, 24 Ağustos). Avrupa, 1.

Çolak, M. (2015). Anadolu Selçuklu Devleti ve Kıbrıs İlişkileri. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Çömlekçi, F. (2020). Dijitalleşme ve medya ekonomi politiği. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Darbaz, S. (2001). Mezuniyet Projesi. Dünden Bugüne Bayrak Radyo Televizyon Kurumu. Lefkoaşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: Yakın Doğu ü.

Dayan, D., & Katz, E. (1992). Media Events: The Live Broadcasting of History. Harvard University Press.

Delipetrou, P., Makhzoumi, J., Dimopoulos, P., & Georghiou, K. (2008). Cyprus. Mediterranean Island Landscapes., pp. 170-203.

Demir, A. (2014). Parti basını ve Kıbrıs Türk toplumundaki etkileri. Basın Araştırmaları Dergisi, 10(2), 40–55.

Demir, H. (2005). Kıbrıs Meselesi ve Türk Dış Politikası. Ankara: Nobel Yayınları.

Demir, N. (2005). Avrupa Birliği Türkiye İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 347-367.

Demir, V., & Arslan, E. (2018). Kıbrıs Türk ve Rum basınının yapısal sorunlarının karşılaştırılması. Akdeniz İletişim Dergisi, 30, 210–215.

Demirci, H. (2015). Kıbrıs Türk medyasının siyasi yapısı ve etkileri. Ankara: İletişim Yayınları.

Demiryürek, M. (2000). Kıbrıs Türk basını (1878–1960). Kıbrıs Araştırmaları ve Yayın Merkezi.

Demokrasi için yüz karası. (2020, 7 Ekim). Avrupa, 1.

Demokrasimize karışmak gibi bir niyetleri yok. (2020, 6 Ağustos). Kıbrıs, 1.

Denizler durulmaz dalgalanmadan ama, bu kez dalgalanmadan duruldu galiba! Pompeo'nun ayağı Kıbrıs'a değdikten kısa bir süre sonra Oruç Reis geri Çekildi! "Eyy Amerika" diye bağıran yok mu?. (2020, 14 Eylül). Avrupa, 1.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ve NATO Genel Sekreteri Stoltenberg ortak açıklama gerçekleştirdi.(2020, 6 Ekim). Güneş, 8.

Diez, T. (2002). The European Union and the Cyprus conflict: Modern conflict, postmodern union. Manchester University Press.

Diez, T. (2002). The European Union and the Cyprus Conflict: Modern Conflict, Postmodern Union. Mediterranean Politics, 7(1), 39–58. https://doi.org/10.1080/13629390208414632

Dimokratia, K. (2002). Republic of Cyprus. 10 5, 2021 tarihinde Nations Encyclopedia: Pacific/Cyprus.html adresinden alındı

Dimokratia, K. (n.d.). Country Overview. 10 5, 2021 tarihinde Nations Encyclopedia: Pacific/Cyprus.html adresinden alındı

Dimokratia, Republic of Cyprus. (2002). Economic report of Cyprus. Nicosia: Ministry of Finance.

Dimokratia, Republic of Cyprus. (2002). Economic Report on the Situation in the Northern Area of Cyprus. Ministry of Finance.

Dinçer, B. (2019). Kıbrıs Sorunu Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Annan Planı. Nobel Akademik Yayıncılık.

Dinçer, M. (2019). Kıbrıslı Rumlar ve Annan Planı. Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi, 57-68.

Diplomatik çözümden yanayım. (2020, 13 Eylül). Kıbrıs, 1.

Dodd, C. H. (2010). The history and politics of the Cyprus conflict. London: Palgrave Macmillan.

Doğru söylüyorsun Reis…Tutanın tuttuğu elinde kalır! Boşuna "tutulmuştur" diye yazmazlar kapılara! Bak, Kıbrıs da Kıbrıs'ı tutanın elinde kaldı! Maraş da elbette sahibinin değil, tutanın elinde kalacak!. (2020, 15 Ekim). Avrupa, 1.

Doğu Akdeniz diplomasisi sürüyor. (2020, 24 Eylül). Kıbrıs, 1.

Doğu Akdeniz krizi…Taçoy Akıncı'dan ses bekliyor. (2020, 16 Ağustos).Avrupa, 1.

Doudaki, V., & Carpentier, N. (2017). Conflict and peace journalism in Cyprus: Representations and narratives. Journalism Studies, 18(8), 914–933.

Downing, J. D. H. (2001). Radical media: Rebellious communication and social movements. Sage Publications.

Dövizin düşüşü için Türkiye'de yapılan toplu dualar Allah tarafından kabul olunmadı anlaşılan! Tayyip Erdoğan'ın Ayasofya'da okuduğu ayetler de söndüremedi dövizin ateşini! Baştan kokan balık dibe vurdu dibe!. (2020, 7 Ağustos). Avrupa, 1.

Dövizoronavirüs…İflas…Borç…Mazbata…İşsizlik…Faiz…Taksit…Harç…Vergi… Bir de üstünden oy mu istiyorsunuz? Kusura bakmayın, ama bu kadar ağır bir yükle nasıl sandığa gideriz?. (2020, 4 Ekim).Avrupa, 1.

DP: Türkiye ile birlikte yürüyecek olan adaya sahip çıkılmalıdır. (2020, 15 Ekim). Güneş, 2.

DSİ'den su temin projesi açıklaması: Çalışmalara Cuma sabahı başlanması planlanıyor.(2020, 1 Ekim). Güneş, 7.

Durur, E. K. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Basınında Milliyetçilik Söylemi (Referandum Süreci). Doktora Tezi. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı.

Durur, H. (2011). Kıbrıs sorunu ve Türk dış politikası: 1955–1960 dönemi. Ankara: Orion Yayınları.

Düdük çaldı ve 11 kişilik ekip sahaya çıktı… Korona günlerinde seçim yarışı başladı! Bu yarış, ya ipi kendi elimizle boynumuza geçirme yarışı, ya da ipten yarışıdır!. (2020, 15 Eylül). Avrupa, 1.

Egemen eşitlik temelinde bir anlaşma istemeliyiz. (2020, 18 Eylül). Kıbrıs, 1.

Ekonomi Bakanı Hasan Taçoy: Fransa'nın adımı barış ve huzura tehdittir. (2020, 13 Ağustos).Güneş, 1.

Ekonomi ve Enerji Bakanı Hasan Taçoy, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin önemli değerlendirmelerde bulundu. (2020, 19 Ağustos). Güneş, 1.

Elçilik'ten Akıncı ve Havadis'e kınama. (2020, 2 Ekim). Güneş, 1.

Emekli Tümamiral Semih Çetin. (2020, 4 Ağustos). Güneş, 10.

En doğrusu iki devletli çözüm. (2020, 24 Eylül). Güneş, 1.

Enerji projesiyle Türkiye'yi kuşatmak: EASTMED'in dönüşümü. (2020, 14 Eylül).Güneş, 8.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Dönmez "Oruç Reis Akdeniz'in röntgenini çekmek için demir aldı". (2020, 13 Ekim). Güneş, 14.

Erbaş, Cumhurbaşkanının izni olmadan saat kaçta yatacağına bile karar veremez.(2020, 4 Ağustos). Avrupa, 9.

Ercan, A. (2013). Cyprus: A Conflict at the Crossroads. Routledge.

Ercan, A. (2019). Kıbrıs Türk Basın Tarihi. Lefkoşa: Kıbrıs Araştırmaları Merkezi.

Ercan, E. E. (2018). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) Basının Kültürü: Gazeteciliğin Tarihsel,Mesleki ve Etik Değerleri Üzerine Alan Araştırması. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ercan, E. E. (2019). KKTC Basınında Dava ve Barış Politikalarının Günümüzdeki Durumu. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, 193- 214.

Ercan, G. (2010). Kuzey Kıbrıs ekonomisinin yapısal analizi. İstanbul: Alfa Yayınları.

Ercan, H. (2018). Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kuruluşu ve Kıbrıs Türk direnişi. Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, 12(1), 40–58.

Ercan, M. (2018). Kuzey Kıbrıs'ta medya ve toplum. Kıbrıs Yayınları.

Ercan, M. (2019). Kıbrıs Türk basınında milli dava söylemi. Lefkoşa: Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.

Ercan, T. (2018). Medya ve siyaset ilişkisi: KKTC örneği. Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Dergisi, 5(2), 331–335.

Ercan, Y. (1999). Osmanlı Döneminde Kıbrıs. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Ercan, Y. (2001). Kıbrıs meselesi ve Türk dış politikası. Atatürk Araştırma Merkezi.

Ercan, Y. (2018). Kıbrıs tarihi ve Türkler. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Erdem, T. (2006). Noam Chomsky ve Amerikan Tarzı Demokrasi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi(7/2), pp. 201-212.

Erdoğan diyaloğu kabul ediyor, şart kabul etmiyor. (2020, 7 Eylül). Avrupa, 16.

Erdoğan kendisine kulluk etmeyi dert etmeyecek birini Kuzey Kıbrıs'ın cumhurbaşkanı olarak görmek istiyor. (2020, 16 Ekim). Avrupa, 9.

Erdoğan rejimi IŞİD ile bir bütündür ve bu dünya için tehlikeli olmaya başladı. (2020, 19 Ağustos). Avrupa, 9.

Erdoğan ve Merkel Doğu Akdeniz'i görüştü. (2020, 17 Eylül). Güneş, 6.

Erdoğan, E. (2019). Kıbrıs Türk basınında dijitalleşme ve teknolojik dönüşüm. Lefkoşa: Kıbrıs Medya Yayınları.

Erdoğan: "Haklarımızı kimseye yedirmeyiz". (2020, 14 Ağustos). Güneş, 1.

Erdoğan: "Sivil gemilerimize karşı yapılabilecek en ufak bir saldırıyı cevapsız bırakamayız".(2020, 15 Ağustos). Güneş, 1-4.

Erdoğan: "Türkiye Doğu Akdeniz'de şantaj ve haydutluğa izin vermeyecek".(2020, 18 Eylül). Güneş, 8.

Erdoğan: "Türkiye ve KKTC'nin içinde adil şekilde yer almadığı hiçbir denklemden Akdeniz barışı çıkmaz". (2020, 29 Eylül). Güneş, 6.

Erdoğan: Doğu Akdeniz'de Türkiye'yi yom sayanlar diplomasi masasına yaklaşmaya başladı. (2020, 22 Eylül). Güneş, 8.

Erdoğan: Kıbrıs Türkleri dahil, tüm tarafların katılımıyla düzenlenecek bölgesel konferans herkesin yararına olur. (2020, 23 Eylül). Güneş, 2.

Erdoğan:" Doğu Akdeniz'deki haklarımız konusunda kararlı ve aktif bir politika izleyeceğiz". (2020, 9 Eylül). Güneş, 8.

Erdoğan'ın seçim mesajı. (2020, 15 Ekim). Avrupa, 10.

Erdoğan'dan bölgesel konferans önerisi. (2020, 23 Eylül). Kıbrıs, 1.

Erdoğan'dan, AB'ye Doğu Akdeniz için konferans çağrısı: "Kıbrıs Türkleri de katılsın, konuşalım". (2020, 23 Eylül). Güneş, 1.

Erdoğanistan. (2020, 28 Eylül). Avrupa, 9.

Erdokhan. (2020, 8 Ekim). Avrupa, 9.

Erenköy ruhu devam etmeli. (2020, 8 Ağustos). Güneş, 1-2.

Erhürman, T. (2002). Kıbrıs'ta Siyasal Sistemler ve Anayasal Gelişmeler. Lefkoşa: Galeri Kültür.

Erickson, A. (2013). Ottoman military administration in Eighteenth-Century Cyprus Journal of Ottoman Studies, 41, 135–155.

Ermenistan'da Rum korgeneral. (2020, 17 Ekim). Güneş, 1.

Ermiş, H. (2016). Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunda Sosyal ve Dini Hayat (Mesarya Örneği). Doktora Tezi. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi.

Ermiş, M. (2016). Osmanlı Döneminde Kıbrıs'ta İskân Politikaları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Eroğlu "Oyunuzu Tatar'a veriniz". (2020, 9 Ekim). Güneş, 1.

Eroğlu, D. (2013). Kıbrıs Sorununda Uluslararası Boyut ve AB'nin Rolü. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 10(39), 75–90.

Eroğlu, D. (2014). Kıbrıs: Zor bir barışın hikâyesi. Yakın Doğu Yayınları.

Ersin Tatar "Türkiye'nin garantörlüğünün devamına karar verme yetkisinin Akıncı'da olmadığını" belirtti ve vurguladı. (2020, 6 Ekim). Güneş, 1.

Ersin Tatar 2020 Geleceğe Yürüyoruz. (2020, 1 Ekim). Avrupa, 9.

Ersin Tatar, BRT ekranlarından vatandaşa seslendi: "Ya çözüm ya herkes yoluna". (2020, 28 Eylül). Güneş, 1.

Ersin Tatar, Güney Kıbrıs'ta yayınlanan Kathimerini gazetesinin sorularını yanıtladı. Tatar, "Sağ oylar bizde toplanır dedi ve vurguladı: İki devletli çözüm masaya gelecek. (2020, 21 Eylül). Güneş, 1.

Ersin Tatar: Rumların garantör ülkeler haricinde bir ülkeyle anlaşma yapma yetkisi yok.(2020, 2 Ağustos). Avrupa, 15.

Ersin Tatar'a bakılırsa, yabancı istihbarat ajanları sızmış aramıza… Eroğlu'nun arkasında 42 MİT ajanı dolaşıyordu…Tatar'ın da CIA ajanları mı düştü peşine acaba? Tatar da Denktaş gibi delilleri gördü galiba!. (2020, 7 Ekim). Avrupa, 1.

Ertekün, N. (1981). The Cyprus dispute and the Turkish position in international law. Oxford University Press.

Esareti değil cesareti seçin. (2020, 17 Ekim). Kıbrıs, 1.

Fairclough, N. (1995). Critical discourse analysis: The critical study of language. London: Longman.

Fairclough, N. (2001). Language and power (2nd ed.). London: Longman.

Faustmann, H., & Gürel, A. (2009). The Cyprus Conflict: An Overview. In M. Cox & J. C. Green (Eds.), Contemporary Conflict Resolution (pp. 193- 210). Polity Press.

Faustmann, H., & Kaymak, E. (2008). Cyprus. In R. Eligur & Y. Sheffer (Eds.), Political parties in conflict-prone societies: Regulation, engineering and democratic development (pp. 113–140). United Nations University Press.

Federasyon ile ilgili konuşacak hiçbir şey kalmadı. (2020, 18 Eylül). Kıbrıs, 1.

Federasyon konuşulacak bir şey kalmadı. (2020, 18 Eylül). Güneş, 1.

Federasyon tezi aşırı tavizlere rağmen çöktü. (2020, 5 Ekim). Kıbrıs, 1.

Federasyonu son defa müzakere ettiğimizi söylemiştik. (2020, 19 Eylül). Kıbrıs, 1.

Fenton, L. (2012). The Cyprus Conflict: Regional and International Perspectives. London: Routledge.

Fetihçi yayılmacı Saray-AKP iktidarı her hafta bir cephede bayrağı yükseltiyor.(2020, 6 Ekim). Avrupa, 9.

Fırat, M. M. (n.d.). 24 Nisan 2004 Kıbrıs Referandumunun Ardından. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 179-187.

Fokaidis, A. (2018). Kıbrıs'ta kimlikler ve kültürel dönüşüm. Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, 23(1), 70–87.

Foucault, M. (2002). Arkeoloji bilgisi. Ayrıntı Yayınları.

Fransa firkateyni protona açıklarında. (2020, 20 Ağustos). Güneş, 15.

Fransız savaş uçakları Rum kesimine indi. (2020, 12 Ağustos). Güneş, 15.

Fuat Oktay: Fransa'nın adada askeri uçaklarını konuşlandırması kabul edilemez. (2020, 17 Ağustos). Güneş, 3.

Fuat Oktay'dan Oruç Reis paylaşımı: Bu kutlu seferde yolun açık olsun. (2020, 13 Ekim). Güneş, 1.

Fuchs, C. (2014). Social Media: A Critical Introduction. London: SAGE Publications.

Galtung, J. (2000). Conflict transformation by peaceful means: The transcend method. United Nations.

Ganimet krallarımızın iştahı kabardı yine! Akın var Maraş'a akın! Alın boyayı koşun koşun kapılara…Yazın bir kere daha başkası kapmadan…tutulmuştur! Mavi ile yazmayın, kırmızıyla yazın! Kanla aldık!. (2020, 8 Ağustos). Avrupa, 1.

Garantörden insan manzaraları. (2020, 4 Ağustos). Avrupa, 5.

Gazetemiz yazarlarına Türkiye'de kara liste. (2020, 6 Ekim). Avrupa, 1.

Gazetemize karşı linç hareketini organize edenler, şimdi de Mustafa Akıncı'yı devirmek için harekete geçtiler! Bizi hedef gösteren Erdoğan'dı. Akıncı'yı da yine o hedef gösteriyor. Lütfen bunu toplumumuza açıklar mısınız Sayın Akıncı?. (2020, 3 Ekim). Avrupa, 1.

Gazetemizi hedef alan Tayyip Erdoğan iktidarı yazarlarımız için de tutuklama emri mi çıkardı? Türkiye'de cumhurbaşkanımızı hedef alan ve hatta ölümle tehdit edenler var. KKTC'de neden onlar için tutuklama emri çıkarılmıyor?. (2020, 6 Ekim). Avrupa, 1.

Gazioğlu, A. (1995). Kıbrıs'ın Türk Yurdu Oluşu. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Gelin hep beraber Akdeniz'i barış havzasına çevirelim. (2020, 29 Eylül). Kıbrıs, 1.

Gelvin, J. L. (2015). The modern Middle East: A history (4th ed.). Oxford University Press.

Gene gaz çıkardı. (2020, 22 Ağustos). Avrupa, 1.

Given, M. (2002). Maps, fields, and boundary cairns: Demarcation and resistance in colonial Cyprus. International Journal of Historical Archaeology, 6(1), 1–22.

Given, M. (2005). The Archaeology of the Colonized. Routledge.

Goldthau, A., & Sitter, N. (2015). The Global Energy Challenge: Natural Gas in the Eastern Mediterranean. Energy Research & Social Science, 5, 20–30.

Gücel, S., Özden, O., & Anşin, R. (2008). Kıbrıs'ta yayılış gösteren endemik bitkiler. Orman Fakültesi Dergisi, 58(2), 47–56.

Günay, İ. E. (2022, Eylül). Amerika'da İletişimin Ekonomi Politiğinin Eleştirisi: Symthe ve Schiller'in Perspektiflerinin Değerlendirilmesi ve Cnn International Örneği. Journal of Communication Science Researches, pp. 202-219.

Gündoğar, S. S., & Loizides, N. (2013). Kıbrıs Barış Harekatı ve uluslararası tepkiler. ORSAM Raporu No. 183.

Güneş balçıkla sıvanmaz. (2020, 3 Ekim). Güneş, 1.

Güney .Kıbrıs, Yunanistan ve Mısır arasında yeni üçlü zirve yapılacak. (2020,18 Ekim).Kıbrıs, 10.

Güney Kıbrıs'tan Lübnan' a yardım. (2020, 7 Ağustos). Güneş, 15.

Günöz, M. D. (n.d.). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Kuruluşu ve Annan Planı. Academia, 1-10.

Günöz, S. (n.d.). Annan Planı'nın Değerlendirilmesi. [Basılmamış rapor]

Gürel, A. (2001). The Cyprus Conflict: From Independence to the Present. In Tozun Bahcheli (Ed.), Greek-Turkish Relations Since 1955 (pp. 185– 212). Westview Press.

Gürsel, S. (2015). Medyada etik sorunlar. Ankara Üniversitesi Yayınları.

Gürses, E. (2019). Doğu Akdeniz Enerji Rekabetinde Türkiye'nin Jeopolitik Konumu. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 16(64), 81–99.

Habermas, J. (1989). The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society (T. Burger, Trans.). MIT Press.

Hadjimichael, M. (2002). Turkey's political support to Turkish Cypriots: Historical perspectives. Mediterranean Quarterly, 13(2), 100–115.

Hadjipavlou, M. (2007). The Cyprus conflict: Root causes and implications for peacebuilding. Journal of Peace Research, 44(3), 349-365.

Hadjipavlou, M. (2021). Conflict Resolution and Regional Cooperation in Cyprus. London: Routledge.

Haldun, İ. (2018). Mukaddime (M. Tayip Yüksel, Çev.). Dergâh Yayınları. (Orijinal eser 14. yüzyılda yazılmıştır)

Hale, W. (2000). Turkish Foreign Policy 1774–2000. London: Routledge.

Halkımızın beş yıl daha kaybetmesine izin vermeyiz. (2020, 21 Eylül). Kıbrıs, 1.

Halkın iradesine herkes saygılı olacak. (2020, 16 Ekim). Kıbrıs, 24.

Halkidis, G. (2019). Cyprus: A History of Conflict and Negotiation. New York: Palgrave Macmillan.

Halkla dalga geçiyorlar!. (2020, 5 Ağustos). Avrupa, 1.

Hall, R. (1996). The Cyprus Question: The Struggle for Union and Independence. London: Palgrave Macmillan.

Hall, S. (1997). Cultural identity and diaspora. In K. Woodward (Ed.), Identity and difference (pp. 45–49). Sage.

Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics. Cambridge University Press.

Hançer, M. (2006). Kıbrıs Türk basınının gelişimi ve siyasal rolü. İletişim Araştırmaları Dergisi, 12(2), 205-230.

Harcup, T., & O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. Journalism Studies, 2(2), 261–280.

Hardy, J. (2014). Critical political economy of the media: An introduction. Routledge.

Hasipoğlu: Kosovalılar gibi yapmamızın zamanı geldi. (2020, 6 Ekim). Güneş, 4.

Hatay, M. (2007). Beyond Numbers: An Inquiry into the Political Integration of Turkish 'Settlers' in Northern Cyprus. PRIO Report.

Hatay, M. (2007). Is the Turkish Cypriot population shrinking? An overview the ethno-demography of Cyprus in the light of the preliminary results of the 2006 Turkish-Cypriot census. International Peace Research Institute, PRIO Report 2/2007.

Hatay, M. (2007). Kıbrıs sorununda uluslararası dinamikler. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Hatzivassiliou, E. (2002). The Cyprus Question, 1878–1960: The Constitutional Aspect. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Hayırdır inşallah hayır! Tayyip Erdoğan'dan müjde var herkese…Türkiye'de yeni bir dönemin başladığının müjdesini verecekmiş! Koronanın aşısını mı buldu acaba? Yoksa istifa mı edecek?. (2020, 21 Ağustos). Avrupa, 1.

Her kesimin cumhurbaşkanı olacağım. (2020, 27 Eylül). Kıbrıs, 1.

Herman , E., & Chomsky, N. (2009). The Propaganda Model after 20 Years:The Propaganda Model after 20 Years:. 12-22. (A. Mullen, Röportaj Yapan)

Herman, E. S. (2000). The Myth of the Liberal Media: An Edward Herman Reader . New York: Peter Lang Publishing.

Herman, E. S., & Chomsky, N. (1988). Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media. New York: Pantheon Books.

Herman, E. S., & Chomsky, N. (1999). Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media (Updated ed.). New York: Pantheon Books.

Herman, E. S., & Chomsky, N. (2006). Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politiği (2. Baskı b.). (E. Abadoğlu, Çev.) İstanbul, Yenibosna, Türkiye: bgst Yayınları.

Herman, E. S., & Chomsky, N. (2008). Manufacturing consent: The political economy of the mass media (Updated ed.). New York: Pantheon Books.

Herman, E. S., & Chomsky, N. (2012). Rızanın imalatı: Kitle medyasının ekonomi politiği (Çev. N. Süer / A. Onacak / E. Abadoğlu, farklı baskılar). İstanbul: BGST Yayınları.

Hidrokarbon ve su mesajları. (2020, 11 Eylül). Güneş, 1.

Hill, F. (2012). Regional power dynamics and Cyprus. Middle East Policy, 19(2), 200-215.

Hill, G. (1948). A History of Cyprus: Volume 3. Cambridge University Press.

Hill, G. (1952). A History of Cyprus: Volume 1. Cambridge University Press.

Hill, G. (2004). A History of Cyprus. Cambridge: Cambridge University Press.

Hill, G. (2010). A History of Cyprus (Vol. 1–3). Cambridge University Press.

Holland, R. (1998). Britain and the Revolt in Cyprus, 1954–1959. Oxford University Press.

Horkheimer, M., & Adorno, T. (2002). Dialectic of Enlightenment: Philosophical Fragments (E. Jephcott, Trans.). Stanford, California: Stanford University Press.

Hristodulidis AB'li denklerine Kapalı Maraş ve yeni Navtex hakkında bilgi veriyor. (2020, 13 Ekim). Güneş, 15.

https://brtk.net/turk-ajansi-kibris-tak-47-yasinda/ (Erişim Tarihi: 05.04.2022).

Hughes, T. (2003). Britain and Cyprus, 1878–1960. Cambridge: Cambridge University Press.

Hulusi Akar'dan Ege ve Doğu Akdeniz mesajı: Bizi test etmeyiz. (2020, 13 Ekim). Güneş, 4.

Hulusi, H. (2014). Türkiye'nin Kıbrıs Politikası ve 1974 Barış Harekatı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları

Hutchison, P. (Yöneten). (2024). The myth of the liberal media: The propaganda model of news [Sinema Filmi].

Hükümet bozuldu. (2020, 7 Ekim). Kıbrıs, 1.

Hükümet değişimi yok. (2020, 6 Ağustos). Güneş, 1.

Hükümet koronadan daha zararlı. (2020, 10 Eylül). Avrupa, 1.

İmam böyleyse cemaat ne yapsın?. (2020, 17 Ağustos). Avrupa, 1.

İnal, M. (2018). Medya ve çatışma: Kıbrıs örneğinde propaganda araçlarının rolü. İletişim Araştırmaları Dergisi, 12(2), 85-98.

İnalcık, H. (2000). Osmanlı millet sistemi üzerine bir değerlendirme. In Doğu Batı'da Osmanlı. Doğu Batı Yayınları.

İnalcık, H. (2000). Osmanlı'da fetih ve iskân siyaseti. In H. İnalcık (Ed.), Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi (s. 43–57). Eren Yayıncılık.

İnalcık, H. (2000). Osmanlı'da millet sistemi ve cemaat yapıları. In Doğu Batı'da Osmanlı. Doğu Batı Yayınları.

İnan, A. (2005). Lozan'ın tarihi ve politik arka planı. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

İrade Lefkoşa'dadır, bizdedir " diyorlar…Eğer irade Lefkoşa'da ise kararlar neden Ankara'da alınıyor? Vatandaş "Kararları Tayyip Erdoğan alıyorsa, ben neden buradaki adaylara oy vereceğim" diye soruyor. (2020, 8 Ekim). Avrupa, 1.

İstanbul'dan sonra Kıbrıs'ta da seçim kaybetti! İkinci turu Mustafa Akıncı'nın kazanacağına kesin olarak bakıyorlar!. (2020, 14 Ekim). Avrupa, 1.

İstenilen nitelikli hamal. (2020, 2 Ağustos). Kıbrıs, 4.

İşleyen, Ö. (2004). Kitap Eleştirileri: Meyda Halka Nasıl Evet Dedirtir? Kitle İletişim Araçlarının Ekonomi Politiği. kültür ve iletişim(yaz/summer).

İşte Türkiye'nin müdahalesinin fotoğraflarla belgeleri. (2020, 6 Ekim). Avrupa, 1-3.

Jennings, R. C. (1993). Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World, 1571–1640. New York University Press.

Jones, P. (2011). Broadcasting in Colonial Contexts. Oxford: Oxford University Press.

Joseph, J. S. (1997). Cyprus: Ethnic Conflict and International Politics. St. Martin's Press.

Joseph, J. S. (1997). Cyprus: Ethnic conflict and international politics: From independence to the threshold of the European Union. Palgrave Macmillan.

Joseph, J. S. (1999). The Cyprus conflict: Ethnic nationalism and international politics. Nationalism and Ethnic Politics, 5(3-4), 110–132.

Kahramanlık nutuklarını bir yana bırakın ve cevap verin…56 yıl önce Erenköy'de ve de tüm mevzilerde can verenler bugünler için mi öldüler? Onlar ganimet kuşağı değildiler, ne de kurtarıcı uşağı! Onlar öldü, yutan da yiyip yuttu!. (2020, 9 Ağustos). Avrupa, 1.

Kalkan, A., Şafaklı, O. V., & Salman Günalp, E. (2015). Kıbrıs Türk basını: Tarihsel gelişim ve yapısal sorunlar. Lefkoşa: Kıbrıs Üniversitesi Yayınları.

Kalkan, F., Şafaklı, O. V., & Salman Günalp, Ö. (2015). Kuzey Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Medyanın Bugünkü Durumu ve Geleceğe Đliskin Hukuki ve Toplumsal Altyapısı Üzerine Bir Arastırma. Mersin: Lefke Avrupa Üniversitesi (LAÜ).

Kanlı, M. (2015). Kıbrıs Türklerinin varoluş mücadelesi ve Türkiye. Kriter Yayınları.

Kapalı Maraş bir müze gibi 46 yıl sonra halkın ziyaretine açıldı! Son ganimet görücüye çıktı… Girne sahilinde yer kapamayanlar artık boşuna hayıflanmasınlar! Ve ellerini çabuk tutsunlar! Lahmacun lokantası açacaklarsa kapıya TUTULMUŞTUR yazsınlar!. (2020, 9 Ekim). Avrupa, 1.

Kapalı Maraş sahili açılıyor. (2020, 7 Ekim). Kıbrıs, 1.

Kapalı Maraş'a sahip çıkın. (2020, 15 Ekim). Kıbrıs, 1.

Kapalı Maraş'ı açıyoruz derken. (2020, 8 Ekim). Kıbrıs, 4.

Kapalı Maraş'ı hazırlıksız açarsak kafamıza giyeriz. (2020, 11 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Kapanın elinde kalır. (2020, 15 Ekim). Avrupa, 1.

Kapucu, D. (2020). 1974 Kıbrıs Barış Harekatı. Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 82-104.

Kapucu, N. (2020). Kıbrıs Sorunu ve Türkiye'nin Politikaları. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Karababa, E. (2006). Yerel Radyoların Toplumsal İşlevi: Kıbrıs Örneği. Akdeniz İletişim Dergisi, 9(2), 90–101.

Karakaya, D. (2018). Türkiye-KKTC ekonomik ilişkileri. Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, 10(2), 55–70.

Kasım, K. (2007). Kıbrıs Sorunu ve Uluslararası Politikada Türkiye. Nobel Yayın Dağıtım.

Kasım, K. (2007). Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu. Akademik Bakış, 57-72.

Kasım, K. (2007). Uluslararası sistemde Kıbrıs sorunu. Ankara: USAK Yayınları.

Kassinis, S. (2012). The energy potential of Cyprus: Charting a new course. Eastern Mediterranean Geopolitical Review, 5(1), 13–26.

Kata, İ. (2015). Nacak gazetesi ve Kıbrıs Türk basınında rolü (Yüksek Lisans Tezi). Lefkoşa: Near East University.

Kata, M. (2015). KIBRIS CUMHURİYETİ SÜRECİNDE NACAK VE CUMHURİYET GAZETESİNİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ (1960-1962). Doktora Tezi. Girne, KKTC: Girne Amerikan Üniversitesi.

Kaya, R. (2010). Medya sahipliği ve içerik ilişkisi: Kıbrıs örneği. İletişim ve Toplum, 5(1), 75–95.

Kaya, S. (2017). Kıbrıs Adası'nın Tarihsel ve Siyasal Analizi. Doğu Akdeniz Araştırmaları Dergisi, 10(1), 85-102.

Kedilere dikkat! Trafoya kaçmasın. (2020, 11 Ekim). Avrupa, 1.

Ker-Lindsay, J. (2005). EU Accession and UN Peacemaking in Cyprus. Palgrave Macmillan.

Ker-Lindsay, J. (2011). The Cyprus problem: What everyone needs to know. Oxford University Press.

Keser, B. (2017). Kıbrıs'ta radyo yayınlarının siyasi ve kültürel rolü: 1935-1974. Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 3(2), 395-420.

Keser, H. (2014). Kıbrıs Türk medyasında Bayrak Radyosu'nun rolü. Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 6(2), 145–155.

Keser, H. (2020). Türkiye-KKTC su temin projesi: Siyasi ve ekonomik etkiler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(72), 183–190.

Keser, H. (2021). Kıbrıs Türk radyo yayıncılığının tarihsel süreçteki rolü [Yayınlanmamış doktora tezi]. Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Keser, İ. (2014). Kıbrıs Türk toplumunda radyo yayıncılığının gelişimi (1950– 1974). Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 6(1), 149- 170.

Keser, İ. (2015). Bayrak Radyosu'nun Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki etkisi ve direniş rolü. Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, 8(2), 154-170.

Keser, S. D. (2020). KKTC Su Temin Projelerine Karşı Yürütülen Algı Operasyonlarının Değerlendirilmesi. International Journal of Social Inquiry, 181-207.

Keser, U. (2006). Kıbrıs'ta Göç Hareketleri ve 1974 Sonrasında Yaşananlar. ÇTTAD, 103-128.

Keser, U. (2006). Kıbrıs'ta Türk Varlığı ve Göç Politikaları. Lefkoşa: Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları.

Keser, U. (2012). 1958-1963 Mücadele Sürecinde Kıbrıs'ta Basın ve Nacak Gazetesi. ÇTTAD, 305-348.

Keser, U. (2014). Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Bayrak ve Diğer Sancak Radyoları 1963-1974. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 147-181.

Keser, U. (2015). Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Bayak ve Diğer Sancak Radyoları 1963-1974. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 147-181.

Keser, U. (2017). Etkili Bir Propaganda Aracı Olarak Kıbrıs Türk Mücadele Tarihinde Anamur ve Anamur'un Sesi Radyosu. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 395-429.

Keser, U. (2021). Kıbrıs'ta Radyoculuk ve Radyocu Kadınlar (1939-1963). Journal of Anglo-Turkish Relations, 123-156.

Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan'da "Oruç Reis" telaşı. (2020, 11 Ağustos). Güneş, 1.

Kıbrıs Sağlık turizmi Konseyi Başkanı Savaşan: "Son siyasi gelişmeler Maraş'ın turistik potansiyelini artırdı". (2020, 10 Ekim). Güneş, 8.

Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği: Şanlı Erenköy direnişinin 56. yıl dönümünü büyük bir şeref ve gurur ile bir kez daha anıyoruz. (2020, 8 Ağustos). Güneş, 8.

Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği. (2012). Kıbrıs Türk basın tarihi. Lefkoşa: KTGB Yayınları.

Kıbrıs Türk Ticaret Odası. (2020). 2019 Dış ticaret raporu. Lefkoşa: KTTO Yayınları.

Kıbrıs Türkü için hem kimliği hem de Türkiye ile ilişkileri önemlidir. (2020, 14 Ekim). Güneş, 5.

Kıbrıs'ın şu doğalgaz ve petrolü başımıza büyük belalar açacak demiştik.. Sevinenler boşuna sevindi…İşte savaş davulları çalıyor şimdi…Hem de doğalgazı görmeden…Ya gördükten sonra bakalım neler olacak. (2020, 13 Ağustos). Avrupa, 1.

Kıbrıs'ta arazilerin %30'u, kapalı Maraş'ın da tamamı Osmanlı mirasıymış! Yanılıyorsunuz efendiler! Yalnız %30'u değil %100'ü Osmanlının… Kuzey de Osmanlının, güney de!.(2020, 23 Ağustos). Avrupa, 1.

Kıbrıs'ın Sosyal, Ekonomik ve Siyasi Tarihi. (2021). 10 5, 2021 tarihinde KKTC Enformasyon Dairesi: siyasi-tarihi/ adresinden alındı

Kıbrıs'ta deprem gibi bir hareketlenmeye hazır olun. (2020, 6 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Kıbrıslı Rumların muhatabı Türkiye değil, Kıbrıs Türkleridir. (2020, 3 Ekim). Kıbrıs, 1.

Kıbrıslı, M. (2020). Kıbrıs'ta Radyo Yayıncılığının Siyasi Rolü. Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 8(1), 65–78.

Kışkırtıcı bir adım. (2020, 18 Ekim).Kıbrıs, 10.

Kızılyürek, N. (2002). Birleşik Kıbrıs'ın kısa tarihi. Galeri Kültür Yayınları.

Kızılyürek, N. (2002). Kıbrıs: Çatışmadan barışa. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kızılyürek, N. (2002). Milliyetçilik kıskacında Kıbrıs. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kızılyürek, N. (2015). Kıbrıs Sorunu: Tarih ve Politika. Ankara: İmge Kitabevi.

Kızılyürek, N. (2021). Kıbrıs: Bir ada, iki toplum. İstanbul: İletişim Yayınları.

KKTC Enformasyon Dairesi. (n.d.). 10 5, 2021 tarihinde Kıbrıs'ın Sosyal,Ekonomik ve Siyasi Tarihi: tarihi/ adresinden alındı

KKTC önemli bir devlet. (2020, 14 Eylül). Güneş, 1.

KKTC toprağı Kapalı Maraş mutlaka açılacak. (2022, 22 Ağustos). Kıbrıs, 1.

KKTC'den Fransa'ya tepki. (2020, 19 Ağustos). Güneş, 7.

Kocakılıç, G. (2021). Kıbrıs Meselesinin Genel Seyri. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, 57-70.

Kocakılıç, H. (2021). Kıbrıs'ın Jeopolitik Önemi ve Türkiye'nin Politikaları. İstanbul: Beta Yayınları.

Kocakılıç, M. (2021). Kıbrıs'ın Jeopolitik Önemi ve Türk Dış Politikasındaki Yeri. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Koday, S. (2005). Kıbrıs'ta Türk varlığının tarihsel gelişimi. İstanbul: Timaş Yayınları.

Koday, Z. (n.d.). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Coğrafi Özellikleri. 17-45.

Köprülü, G. U. (2017). Rethinking National Identities in Divided Societies of Post-Ottoman Lands: Lessons from Lebanon and Cyprus. European Journal of Multidisciplinary Studies, 113-127.

Köprülü, N. (2017). Kıbrıs'ta kimlik siyaseti: Etnik aidiyet ve devlet inşası. Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 16(1), 109–122.

Köprülü, O. F. (2017). Osmanlı'da Millet Sistemi ve Uygulamaları. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Köylü, M. (2018). "Doğu Akdeniz'de enerji mücadelesi ve Türkiye'nin politikası." Uluslararası Güvenlik ve Strateji Dergisi, 4(2), 11–20.

Köylü, M. (2018). Doğu Akdeniz'de Enerji Kaynakları ve Kıbrıs Meselesine Etkisi. Ortadoğu Etütleri, 10(2), 11–34.

Köylü, M. (2018). Geleceğini Arayan Kıbrıs. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 5-19.

Kraidy, M. (2002). Hybridity in Cultural Globalization. Communication Theory, 12(3), 316–339.

Kuzey Kıbrıs lideri Akıncı: Seçimlere dışarıdan müdahaleye dair ipuçları var. (2020, 8 Eylül). Avrupa, 1.

Kuzeyin Türkiye'ye, güneyin Yunanistan'a açılması hiç işe yaramadı! Salgın patladı…Anlaşılan Kıbrıslılar hiç akıl komadı…Başımıza ne geldiyse garantörlerimizden gelmedi mi?.(2020, 12 Ağustos). Avrupa, 1.

Kürtlüğü sizden mi öğreneceğiz!. (2020, 27 Eylül). Avrupa, 9.

Kyle, K. (1997). Cyprus: In Search of Peace. Minority Rights Group International.

Lang, K., & Land, G. L. (2010, June 24). Noam Chomsky and the Manufacture of Consent for American Foreign Policy. Political Communication, pp. 93- 101.

Lekon, C. (2010). What Are Imperial Systems: The Case of Cyprus c.1500 BC- 1960 AD. Journal of Global Studies, 5-26.

Lekon, J. (2010). British policies and ethnic tensions in Cyprus. Journal of Mediterranean Studies, 20(1), 18–32.

Lekon, S. (2010). Imperial Governance in the Eastern Mediterranean: Cyprus and British Colonial Modernity. London: Palgrave Macmillan.

Libya'yı denedi, Suriye'yi kaç yıldır deniyor, Doğu Akdeniz'i denedi, şimdi de Güney Kafkasya. (2020, 4 Ekim). Avrupa, 9.

Mallinson, W. (2005). Cyprus: A Modern History. London: I.B. Tauris.

Malta Dışişleri Bakanı: Doğu Akdeniz'de askeri çatışma acı verici olur. (2020, 8 Eylül). Güneş, 19.

Maraş açılırsa evime dönerim. (2020, 14 Ekim). Kıbrıs, 1.

Maraş konusunda etekleri tutuştu. (2020, 17 Ağustos). Güneş, 1.

Maraş sancısı. (2020, 16 Ağustos). Avrupa, 1.

Maraş, çözümün feneridir. (2020, 12 Ekim). Kıbrıs, 8.

Maraş'a giriş için yeni kapı. (2020, 8 Ekim). Avrupa, 1.

Maraş'ın açılma kararı verildi. (2020, 24 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Maraş'ta heyecanlı gün. (2020, 8 Ekim). Kıbrıs, 1.

Mavratsas, C. (2010). Nationalism and the press in divided Cyprus. Media, Culture & Society, 32(1), 37–52.

McChesney, R. W. (2004). The problem of the media: U.S. communication politics the twenty-first century. New York: Monthly Review Press.

McQuail, D. (2010). McQuail's mass communication theory (6th ed.). Sage.

Mehmet Balyemez, M. (2021). Kıbrıs'ta İngiliz sömürge politikaları ve Türk basını. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, 40(2), 75–98.

Mehmet, A. (2017). Kıbrıs'ta radyo yayınlarının siyasi ve kültürel rolü: 1935– 1974. Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 3(2), 107–124.

Mehmet, Ö. (2000). Westernizing the Third World: The Eurocentricity of economic development theories. London: Routledge.

MehmetBalyemez. (2021). İngiliz Yönetimi Döneminde Kıbrıs Türklerinin Siyasi Örgütlenmeleri (1923-1960). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Mert, Ö. (n.d.). Osmanlı Belgelerine Göre Bir Kıbrıs Gazetesi: Zaman. 61- 88.

MGK'dan Doğu Akdeniz mesajı: Türk milletinin menfaatleri hususunda taviz verilmeyecek. (2020, 25 Eylül). Güneş, 7.

MHP Genel Başkanı Bahçeli'den Joe Biden'ın açıklamalarına tepki. (2020, 18 Ağustos). Güneş, 6.

Mısır ve Yunanistan'a tepki. (2020, 8 Ağustos). Güneş, 1.

Miçotakis: Türkiye ile anlaşma sağlayamazsak uluslararası Adalet Divanı'na gideriz.(2020, 11 Eylül). Güneş, 15.

Millet susuzluktan kırılıyor…Bugün suyun akacağını söyleyen yetkililer sustu…Borunun tamir edilip edilmediği bilnmiyor…Asrın projesi denilen bu projeye vaktiyle karşı çıkmış olan aday varsa gidin ona oy verin!. (2020, 25 Eylül).Avrupa, 1.

Model, D. (2005, Summer). The Applicability of Herman's and Chomsky's Propaganda Model Today . College Quarterly, pp. 1-6.

Mosco, V. (2009). The political economy of communication (2nd ed.). SAGE Publications.

Mowlana, H., & Wilson, E. J. (1990). The passing of modernity: Communication and the transformation of society. The Free Press.

Mustafa Akıncı: Bir senaryo yazılmış, Sayın Tatar'a da bu senaryoda figüranlık yapmak kalmıştır. (2020, 9 Ekim). Avrupa, 11.

Mustafa Akıncı'ya canlı video ile bir ölüm tehdidi daha. (2020, 13 Ekim).Avrupa, 1.

Mustafa Akıncı'yı devirmek isteyen Tayyip Erdoğan birinci turda bunu başaramadı…İkinci turda hak ettiği cevabı vermek toplumumuza kaldı? Haydi hep beraber "No pasaran" diyelim! Faşizme geçit yok!. (2020, 12 Ekim). Avrupa, 1.

Mustafa Varank: Doğu Akdeniz'de haklarımızı savunmak için büyük bir gayret gösteriyoruz. (2020, 28 Eylül). Güneş, 9.

Mücadele tarihimizi bilmek ve sahiplenmek. (2020, 8 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Müdahale amaçlı girişimler yanlıştır ve çirkinliktir. (2020, 21 Eylül). Avrupa, 10.

Neden Türkiye'yi sevenler ve sevmeyenler diye ayırıyorlar ki toplumu? Kıbrıs'ı sevenler ve sevmeyenler diye ayırsak daha doğru olmaz mı? Oyumuzu Türkiye için mi veriyoruz, yoksa Kıbrıs için mi?. (2020, 17 Ekim). Avrupa, 1.

Neler neler yapılmadı ki bugüne kadar…Say say bitmez…Yerli uçak, yerli otomobil, uçan tank, uçan gemi! Verilmeyen müjde mi kaldı? Madem yutmaya alışkınsınız, yutturanın kabahati ne? . (2020, 22 Ağustos). Avrupa, 1.

Neuman, W. R., Just, M. R., & Crigler, A. N. (1992). Common knowledge: News and the construction of political meaning. University of Chicago Press.

Nevzat, A. (2005). Nationalism among the Turks of Cyprus: The first wave (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Neyi müzakere edeceğimizi belirlemeliyiz. (2020, 18 Eylül). Kıbrıs, 1.

O iş haloldu. (2020, 17 Eylül). Avrupa, 1.

Odası, A. T. (n.d.). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. Ankara.

Oğuzhan Hasipoğlu: "Maraş adımıyla Kıbrıs meselesinde paradigma değişikliğine gidildi". (2020, 16 Ekim). Güneş, 6.

Onurumuza sahip çıkmadığımız' suçlamasını şiddetle reddederiz. (2020, 16 Ekim). Kıbrıs, 18.

Onuş, E. (2015). Özker Yaşin ve Bayrak Radyosu. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 778-793.

Onuş, F. (2015). Kıbrıs Türklerinin iletişimsel direnişi: Bayrak Radyosu'nun kuruluşu ve önemi. İletişim Araştırmaları Dergisi, 13(4), 775-790.

Onuş, F. (2016). Kıbrıs'ta iletişim araçlarının siyasal işlevi. Akdeniz İletişim Dergisi, 9(1), 20-35.

Orhonlu, C. (2000). Osmanlı idaresinde Kıbrıs. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Orhun, A. (2017). Doğu Akdeniz'de Enerji Kaynaklarının Uluslararası Politikaya Etkisi. Enerji ve Hukuk Dergisi, 3(1), 35–52.

Orhun, F. (2020). Kıbrıs Meselesi: Tarihi Süreçte Diplomasi, Savaş ve Barış Arayışları. İstanbul: Siyasal Kitabevi.

Orhun, F. (2020). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin İlanını Hazırlayan Siyasi Nedenler. A. Duran içinde, Prof.Dr.Abdulhaluk Mehmet Çay 35. Yıl Armağan Kitabı (s. 185-199). İstanbul: İKSAD Publishing House.

Orhun, F. Ç. (2017). Doğu Akdeniz Enerji Kaynaklarının Kıbrıs Sorununa Muhtemel Etkileri. Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 36-54.

Orhun, M. (2020). Doğu Akdeniz enerji kaynakları ve Türkiye-KKTC ilişkileri. Enerji Politikaları Dergisi, 8(3), 39–49.

Orhun, S. (2017). Deniz hukuku bağlamında Doğu Akdeniz'de MEB sorunları. Ankara: Gazi Kitabevi.

Orhun, S. (2020). "Kıbrıs ve Doğu Akdeniz enerji diplomasisi." Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 6(1), 35–48.

Oruç Reis araştırma gemisinin faaliyetleri Rum gazetelerinin manşetlerinde. (2020, 12 Ağustos). Güneş, 15.

Oruç Reis, Antalya Limanı'ndan ayrıldı. (2020, 28 Eylül). Güneş, 8.

Oyunuzu kullanın, haklarımıza sahip çıkmakta kararlı olduğunuzu gösterin. (2020, 16 Ekim). Kıbrıs, 18.

Ödemir, F. (2017). Kıbrıs'ta barış gazeteciliği pratikleri. Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 6(1), 98-110.

Önce hidrokarbon konusunu halletmeliyiz. (2020, 7 Eylül).Güneş, 1.

Öp Şeyhin elini. (2020, 20 Eylül). Avrupa, 1.

Özay Mehmet, M. (2000). An Empirical Study of Turkish Economic Migrants in North Cyprus. G.Ü.İ.İ.B.F Dergisi, 127-138.

Özersay, K. (2002). Kıbrıs'ta devlet olgusu ve uluslararası tanınma sorunu. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57(2), 213-232.

Özersay: Bu ziyareti doğru bulmadım. (2020, 5 Ağustos). Avrupa, 7.

Özkan, B. (2014). From the periphery to the center: Turkish nationalism and the transformation of Turkish foreign policy. Middle Eastern Studies, 50(2), 213–230.

Özkan, B. (2015). Soğuk Savaş ve Kıbrıs meselesi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Özkan, M. (2017). Kıbrıs Türk basınında dava gazeteciliğinden barış gazeteciliğine geçiş. Yakın Doğu Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 9(1), 130–140.

Özkan, M. (2018). Türkiye'nin KKTC politikası ve iki devletli çözüm önerisi. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 15(59), 199–214.

Özkır, A. (2014). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk basını. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 52(1), 45–60.

Öztürk, S. (2005). Siyasi partiler ve medya ilişkisi: Kıbrıs Türk basını analizi. Sosyal Bilimler Dergisi, 7(3), 95–105.

Özuslu, M. (2022). Barış gazeteciliği ve Kıbrıs basını: Bir söylem analizi. Kıbrıs Medya Çalışmaları Dergisi, 4(1), 22–39.

Özuslu, S. (2017). Basının ekonomik sorunları ve bağımsızlık mücadelesi. Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği Raporu, 14-18.

Özveren, E. (2020). Kıbrıs'ın tarihsel jeopolitik önemi. İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Özveren, E. (n.d.). Geo-Stratejik Significance of Cyprus: Long-Term Trends & Prospects. 1-10.

Pamuk, Ş. (2004). Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme 1820–1913. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Panayiotou, A. (2006). British Colonialism and the Formation of the Greek- Cypriot Identity. In R. Bryant (Ed.), Cyprus and the Politics of Memory (pp. 61–83). London: I.B. Tauris

Pantazis, T. (1999). The Geology of Cyprus. Geological Survey Department of Cyprus.

Papadakis, Y. (2005). Echoes from the Dead Zone: Across the Cyprus Divide London: I.B. Tauris.

Papadakis, Y. (2017). Hydrocarbons and the Cyprus Question: Challenges for Peace. Mediterranean Quarterly, 28(2), 170–185.

Papathanassopoulos, S. (2001). Media commercialization and journalism in Greece. European Journal of Communication, 16(4), 505-521.

Paterson, C., & Sreberny, A. (2004). International news in the twenty- century. John Libbey.

Petrou, M. (2009). The UN and the Cyprus Question. Mediterranean Politics, 14(1), 130-144.

PIO Enformasyon Dairesi. (2025). Kıbrıs Türk basın tarihi arşivi. Lefkoşa: PIO Yayınları.

Puddephatt, A. (2011). The importance of self-regulation of the media in upholding freedom of expression. UNESCO.

Recep Tayyip Erdoğan, Mustafa Akıncı'nın rakibiyle devirecekmiş onu! Ekranda bunu duyuranlar Akıncı'nın rakibinin kim olduğunu bilemediler. Bilemeyecek ne var? Rakibi Tayyip Erdoğan!. (2020, 17 Eylül). Avrupa, 1.

Reuters. (2020). Global news agencies in the digital era: Partnerships and transformations. Reuters Institute for the Study of Journalism.

Richmond, O. P. (1998). Mediating in Cyprus: The Cypriot communities and the United Nations. Frank Cass Publishers.

Robertson, A. (1998). Tectonic significance of the Troodos ophiolite for the Eastern Mediterranean. Geological Society, London, Special Publications, 132(1), 1327.

Robins, P. (2003). Suatlıktan Güç Politikalarına: Türkiye'nin Orta Doğu Politikası. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Romanya Türkiye'nin Karadeniz'de doğal gaz keşfinden memnun. (2020, 8 Eylül). Güneş, 19.

Roudometof, V. (2001). Nationalism and Identity in Southeastern Europe: Cyprus, Greece and Turkey. Oxford: Berg Publishers.

Routledge Taylor & Francis Group. (2019). Revised History of Cyprus 2019. The Middle East and Norh Africa 2020 (s. 149-186). içinde New York: Routledge Taylor & Francis Group.

Rum-yuna ikilisi hayal görüyor. (2020, 20 Ağustos). Güneş, 1.

Rum, aklını Türkiye ile bozdu. (2020, 22 Eylül). Güneş, 4.

Rumcu sakızı. (2020, 11 Eylül). Avrupa, 1.

Rumelili, B. (2007). Constructing Regional Community and Order in Europe and Southeast Asia. London: Palgrave Macmillan.

Rumlar, eylemlerini Lokmacı'ya taşıdı. (2020, 14 Ekim). Kıbrıs, 11.

Saadet Partisi Başkanlık Divanı ,üyesi İlyas Tongüç ile röportaj. (2020, 8 Ekim). Güneş, 8.

Sadece müzakereyle görev yürütülmez, ekonomik atılım da kaçınılmaz. (2020, 26 Eylül).Kıbrıs, 1.

Sandığa giderken 50 yıllık kaybımızı göz ardı etmeyin. Türkiye ile aramızı açmaya çalışanlara dikkat edelim. (2020, 7 Ekim). Kıbrıs, 1.

Saner "Alternatifler masaya gelmeli". (2020, 30 Eylül). Güneş, 1.

Saner: Sayın Akıncı'nın ciddi bir hayal kırıklığı yaşadığına inanıyorum. (2020, 3 Ekim). Güneş, 1.

Sarayda el etek öpen, İstanbul Üniversitesi'nden fahri doktora alan AİHM Başkanı Spano rezaleti. (2020, 8 Eylül). Avrupa, 9.

Savaş kapıda. (2020, 13 Ağustos). Avrupa, 1.

Savaşan: AB bizi federasyondan uzaklaştırdı.(2020, 5 Ekim). Güneş, 9.

Savaşan: Akıncı önce tavizlerin hesabını vermeli. (2020, 21 Eylül). Güneş, 1.

Savaşan: Rum yapar veya yaptırırsa, Tük de yapar veya yaptırır!. (2020, 19 Ağustos). Güneş, 9.

Sayın Akıncı da 'artık federasyon bitti' demişti. (2020, 19 Eylül). Kıbrıs, 1.

Scannell, P. (1996). Radio, Television & Modern Life: A Phenomenological Approach. Blackwell.

Scannell, P., & Cardiff, D. (1991). A social history of British broadcasting, Volume One: 1922-1939. Basil Blackwell.

Seçim öncesi dikkat çeken anket: .Kıbrıs Türkü Türkiye'siz bir gelecek istemiyor.(2020, 22 Eylül). Güneş, 6.

Seçim ve oy uğruna neler yapılıyor bakın…Bir yandan "maskesizlere iki bin lira ceza" diyerek halkı korkutuyorlar, bir yandan da koydukları kurallara kendileri uymuyorlar! Söyleyin, imam yellenirse cemaat ne yapsın!. (2020, 17 Ağustos). Avrupa, 1.

Seçim yarışına katılan adayların tümü de Kıbrıs'ta sürüp giden çözümsüzlükten yalnız Rum tarafını sorumlu tutuyor!..Bu konuda Türkiye'yi de suçlayan hiçbir adaya rastlanması!.(2020, 24 Eylül). Avrupa, 1.

Seçimden sonra başlayacağı düşünülen müzakere şartlarını yine Türkiye belirliyor ve kimse de itiraz etmiyor burada.. Federasyon öldü diyorlar… Ya federasyonu savunan Akıncı kazanırsa?. (2020, 19 Eylül). Avrupa, 1.

Seçimden sonra herkes, ayağı yere basarak konuşacak. (2020, 9 Ekim). Kıbrıs, 4.

Seçime 1 gün kaldı… Tatar'ın kazanması için her çareye başvuruluyor…Seçim karargahı olan TC elçiliği aktif biçimde devrede… Yarış Tayyip Erdoğan ile Kıbrıslı Türkler arasında! Cevap hepimiz!. (2020, 16 Ekim). Avrupa, 1.

Seçime Erdoğan'dan darbe. (2020, 7 Ekim). Avrupa, 1.

Seçime Hitler damgası. (2020, 25 Eylül). Avrupa, 1.

Seçime üç haftadan az bir zaman kaldı. Merkez Bankası'nı Türkiye'nin elinden alacak ve 20 Temmuz'da bundan sonra bayram yapılmamasını sağlayacak ve polisi de gerçekten sivile bağlayacak bir aday varsa gidin oy verin!. (2020, 23 Eylül). Avrupa, 1.

Seçimler yaklaştıkça yalakalık dibe vurdu…Tufan Erhürman "Türkiye kökenlilerin güneye geçememesini hazmedemiyorum" dedi. Neden? Bizim linç edilmemizi hazmettin de bunu niçin hazmedemiyorsun?. (2020, 4 Ağustos). Avrupa, 1.

Seçimlerimize Türkiye'den bu kadar açık müdahaleye seçime katılan tüm adayların karşı çıkması gerekmez miydi? Tabii beni sokmayan yılan bin yaşasın diyorsanız, o başka!. (2020, 1 Ekim). Avrupa, 1.

Sen Atatürk'ün Selanik'teki evini yak, sonra da Rumlar yaptı de…Vur, öldür, kır dök…Camileri bombala, Rumlar bombaladı de, milleti sokağa dök! Sonra da sana "Sen neymişsin be abi" deyince Rumculuk bas bize! Hastir!.(2020, 11 Eylül). Avrupa, 1.

Shinar, D. (2009). Journalism in times of conflict: Challenges and responsibilities Journal of Conflictology, 1(2), 65–71.

Simsek, A. (2015). Kıbrıs'ta siyasal çatışmanın gelişimi. İstanbul: Tarih Vakfı.

Sisi Türkiye karşıtlığında birinciliğe oynuyor. (2020, 7 Ağustos). Güneş, 18.

Siyasi irade için karar günü. (2020, 18 Ekim). Avrupa, 1.

Smith, A. (1999). Media and nation-building in divided Cyprus. Journal of Mediterranean Studies, 9(1), 115–130.

Smith, A. (2014). Radio Propaganda and Political Power. New York: Palgrave Macmillan.

Smith, H. (2005). The Treaty of Lausanne and its Consequences for Cyprus European History Quarterly, 35(1), 65-79.

Smythe, D. (1977). Communications: Blindspot of Western Marxism. Canadian Journal of Political and Social Theory, 1(3), pp. 1-27.

Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu. (2007). Lefkoşa: Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Son ganimet tutulmuştur. (2020, 8 Ağustos). Avrupa, 1.

Sonyel, S. R. (n.d.). İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Türklerinin Varlık Savaşımı (1878-1960).

Stavrianos, L. S. (2000). The Balkans since 1453. C. Hurst & Co.

Stubbs, J., & Taşeli, B. (2014). Newspapers, nationalism and empire: The Turkish Cypriot press in the British colonial period and its aftermath. Media History, 20(3), 284–301.

Su geldi, Maraş açıldı. (2020, 7 Ekim). Güneş, 1.

Su temin projesinde onarım çalışmalarında son aşamaya gelindi. (2020, 29 Eylül). Güneş, 5.

Sucuoğlu: Başbakan'la Türkiye dış politikada da uyum içinde. (2020, 19 Ağustos). Güneş, 1.

Sucuoğlu: Erenköy direnişinin anavatan Türkiye'nin Kıbrıs Türk'ünü asla bırakmayacağının ve adadaki Türk varlığını ebediyen korumaya kararlı olduğunun da en açık bir kanıtı oldu. (2020, 10 Ağustos). Güneş, 5.

Suiçmez, M. (2015). Kıbrıs Tarihi ve Sorunu: Osmanlı'dan Günümüze. Alfa Yayınları.

Suiçmez, Y. (2015). A Brief History of Muslims and Christians Relations in Cyprus. Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi, 49- 58.

Sultanım bize bir şey var mı?. (2020, 21 Ağustos). Avrupa, 1.

Susuzluk tak etti milletin canına! Asrın projesi diye şişirilen boru patlayınca proje asrın fiyaskosuna döndü…Taşıma suyla değirmen dönmez dedik, ama anlamadılar! İşimiz borıu dedik, yine anlamadılar!. (2020, 11 Ağustos). Avrupa, 1.

Şafaklı, E. K. (2015). KKTC Yükseköğretim Sektörünün Performansı Üzerine Bir Değerlendirme. Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 76-86.

Şafaklı, O. V. (2012). KKTC Turizm Sektörünün Performansı Üzerine Bir Çalışma. Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 65-77.

Şahin, M. (2008). Kıbrıs'ta Su Kaynaklarının Planlanması ve Kullanımı. Su Vakfı Yayınları.

Şakı Aydın, O. (2014). Medya sosyolojisi: İletişim, kültür ve toplum. İstanbul: Derin Yayınları.

Şimdi sırada Doğu Akdeniz var. (2020, 23 Ağustos). Kıbrıs, 1.

Şimşek, D. Ç. (2015). Kıbrıs Basınında Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs Meselesindeki Rolü (Halkın Sesi, Zaman, Bozkurt). Turkish Studies, 249-262.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2004). Kıbrıs sorunu hakkında bilgi notu. https://www.mfa.gov.tr

Taçoy "Bir müjdeli haber de Akdeniz'de bekliyoruz. (2020, 22 Ağustos). Güneş, 1.

Taçoy: "Oruç Reis'in yapacağı çalışmaları selamlıyorum. (2020, 11 Ağustos). Güneş, 1.

Taçoy: Erenköy direnişinin yıldönümü nedeniyle mesaj yayınladı. (2020, 10 Ağustos). Güneş, 5.

Taçoy: KKTC'yi vatan bilen herkes Tatar'a oy vermelidir. (2020, 2 Ekim). Güneş, 1.

Talas, M. (2000). Kıbrıs: Coğrafi ve Beşerî Özellikleri. Ankara Üniversitesi Yayınları.

Talip Emiroğlu Seçilecek Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ile işbirliği halinde çalışması çok önemlidir. (2020, 17 Ekim). Güneş, 9.

Tarih bunu yazacak… O iyi insanlar o güzel atlara binip gittiler mi, gitmediler mi, Bugün belli olacak! Federalistlerle taksimciler yarışacak! Üçüncü bir ihtimal bu seçimde yok!.(2020, 18 Ekim). Avrupa, 1.

Tarihi adım. (2020, 9 Ekim). Kıbrıs, 1.

Tarihi gaz keşfi. (2020, 22 Ağustos). Güneş, 1.

Taşçıoğlu, M. (2019). 1974 Sonrası Kıbrıs'a Türkiye'den Yapılan Göçlerin Sosyal Etkileri. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.

Taşçıoğlu, M. (2019). Kıbrıs'ta Siyasi ve Toplumsal Dönüşüm: 1974–1983 Arası Süreç. İstanbul: Derin Yayınları.

Taşçıoğlu, Ö. L. (2019). Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD)'nin Kuruluşundan Günümüze Kadar Kıbrıs Konusunda Türklerle Rumlar Arasında Yapılan Görüşmeler ve Tarafların Görüşmelerden Beklentileri. Social Studies Journal, 209-227.

Tatar " Yeni geleceğimiz iki egemen devletli bir Kıbrıs'tır".(2020, 26 Eylül). Güneş, 1.

Tatar "Akıncı'nın tavizlerini reddediyoruz". (2020, 29 Eylül). Güneş, 1.

Tatar "Esareti değil cesareti seçiniz".(2020, 17 Ekim). Güneş, 1.

Tatar "Federasyon öldü". (2020, 8 Ekim). Güneş, 1.

Tatar "Haklarımızdan vazgeçmeyiz". (2020, 7 Eylül). Güneş, 1.

Tatar "Maraş bir devlet meselesidir. (2020, 10 Ekim). Güneş, 1.

Tatar "Maraş'ın açılması için yol haritamız hazırdır". (2020, 2 Ekim). Güneş, 1.

Tatar "Maraş'la ilgili adımımız, insanlığa hizmettir". (2020, 9 Ekim). Güneş, 1.

Tatar "Siz sahibi olmak için seçimi kazanmalıyız". (2020, 17 Ağustos). Güneş, 2.

Tatar "Türkiye federal çözüm umudu kalmadığını resmen ortaya koymuştur". (2020, 22 Eylül). Güneş, 1.

Tatar "Türkiye ile kavga ederek hiçbir şey çözemezsiniz". (2020, 16 Ekim). Güneş, 1.

Tatar "Türkiye'den gelen su Güzelyurt ve Mesarya'ya mutlaka verilecek". (2020, 29 Eylül). Güneş, 1.

Tatar "Ucu görünmeyen karanlık süreçlere girmeyiz. (2020, 26 Eylül). Güneş, 1.

Tatar Ankara yolcusu.(2020, 4 Ağustos). Avrupa, 4.

Tatar her yerde. (2020, 3 Ekim). Güneş, 1.

Tatar kaçtı. (2020, 30 Eylül). Avrupa, 1.

Tatar kazanır. (2020, 15 Eylül). Güneş, 1.

Tatar, 7 gün karantina isteyenleri Türkiye düşmanı ilan etmişti! Yollayın Türkiye'den bir tim, hepsini vursun bu alçakların!!!. (2020, 1 Ağustos).Avrupa, 13.

Tatar: "Akdeniz'de tezgahladıkları oyunlara dur denilmeli". (2020, 13 Ağustos). Güneş,

Tatar: "Müzakere masasında ve 5'li konferansta olacağım".(2020, 17 Ekim). Güneş, 4.

Tatar: "Sayın Akıncı da artık federasyon bitti demişti". (2020, 19 Eylül). Güneş, 1.

Tatar: Kıbrıs Türkü kendi siyasi iradesini görmezden gelenlere "Artık Dur" diyecektir. (2020, 21 Ağustos). Güneş, 12.

Tatar: Milli davayı savunuyoruz. 2020, 22 Eylül). Güneş, 2.

Tatar: Yunanistan'la Mısır'ın Akdeniz'de tezgahladıkları oyunlara dur denilmeli. 2020, 13 Ağustos). Güneş, 2.

Tatar'dan Erdoğan'ın çağrısına destek. (2020, 23 Eylül). Güneş, 1.

Tayyip Erdoğan Kıbrıs'taki seçim için keseyi açtı! Ersin Tatar 117 milyon TL'yi nakit olarak çantasına koyup geliyor! 199 bin seçmene bol bol yeter ve turşulu sandviçler için artar bile!. (2020, 30 Eylül). Avrupa, 1.

Tayyip Erdoğan, seri bir savaş tüccarıdır. (2020, 1 Ağustos). Avrupa, 9.

Tayyip Erdoğan'a bakılırsa Türk ekonomisi yükselişte ve herkes kıskanıyor! Anlaşılan bin odalı sarayda Dolar'ın, Sterlin'in ve Euro'nun gücü hissedilmiyor! Başımızın çaresine bakma zamanı gelmedi mi daha?. (2020, 10 Ağustos). Avrupa, 1.

Tayyip Erdoğan'a bakılırsa Türk ekonomisi yükselişte ve herkes kıskanıyor! Anlaşılan bin odalı sarayda Dolar'ın, Sterlin'in ve Euro'nun gücü hissedilmiyor! Başımızın çaresine bakma zamanı gelmedi mi daha?. (2020, 10 Ağustos). Avrupa, 1.

Tayyp Erdoğan, "Türkiye'yi ekonomi ve üretimde şaha kaldırdık" diyor. Çok doğru! Şaha kaldırdı! Hem de öyle bir şaha kaldırdı ki Sterlin tam şahlandı…Biz de nasiplendik burada!. (2020, 14 Ağustos). Avrupa, 1.

TBMM Başkanı Şentop'tan Doğu Akdeniz açıklaması. (2020, 10 Eylül). Güneş, 7.

TC Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, KKTC'ye elektrik projesinin AB ve Rumlar tarafından engellendiğini vurguladı. (2020, 15 Ağustos). Güneş,

TC Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay: Doğu Akdeniz'in incisi Maraş, Ada'da barış ve refahın simgesi olacak. (2020, 9 Ekim). Güneş, 5.

TC Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Kapalı Maraş konusunda açıklama yaptı. (2020, 9 Ekim). Güneş, 5.

TC Dışişleri'nden dikkat çeken benzetme. (2020, 9 Eylül). Güneş, 1.

TC elçiliği seçim karargâhı oldu. (2020, 3 Ekim). Avrupa, 1.

TC İletişim Başkanlığı: "Türkiye Kıbrıs Türklerinin meşru hak ve çıkarlarının çiğnenmesine asla izin vermeyecek". (2020, 15 Eylül). Güneş, 4.

TC Lefkoşa Büyükelçiliği: "Akıncı'nın ifadeleri gerçek dışı". (2020, 10 Ekim).Güneş, 1.

TC MSB duyurdu: "Türkiye ve Yunanistan askeri heyetleri genel ilkelerde ortak anlayışa vardı". (2020, 2 Ekim). Güneş, 5.

TC-KKTC birlikteliğine karşı oyunlara "DUR" denilecek. (2020, 7 Eylül). Güneş, 1.

TC. Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan önemli açıklamalar. (2020, 11 Ağustos). Güneş, 1.

TC'den Akıncı'ya darbe hazırlığı. (2020, 1 Ekim). Avrupa, 1.

TCG Gediz firkateyni Doğu Akdeniz'deki eğitimlerini tamamladı. (2020, 19 Eylül). Güneş, 5.

Tek taraflı adımlar KKTC'nin haklarını ihlal ediyor. (2020,11 Eylül). Kıbrıs, 1.

Tek yol federasyon değildir. (2020, 24 Eylül). Güneş, 1.

Thompson, J. B. (1995). The media and modernity: A social theory of the media. Stanford University Press.

TL eridi. (2020, 7 Ağustos). Avrupa, 1.

Tocci, N. (2004). EU Accession Dynamics and Conflict Resolution: Catalysing Peace or Consolidating Partition in Cyprus? Ashgate.

Tocci, N. (2007). The EU and Conflict Resolution: Promoting Peace in the Backyard. London: Routledge.

Toplumsal amaç yoksa toplumsal birliktelik de olmaz. (2020, 23 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Topuzoğlu, S. (2015). KKTC'de Medya ve Politik İktidar İlişkileri. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 10(3), 120–130.

Töre: Rumlarla yeni bir ortaklık mümkün değil. (2020, 19 Eylül). Güneş, 7.

Trk adamlığa ya da tek bir lidere değil, liderliğe ihtiyacımız var. (2020, 19 Ağustos). Kıbrıs, 1.

Tükenmez, E. (2011). Barış gazeteciliğinin teorik temelleri ve uygulama alanları. Medya ve Barış, 3(1), 80-95.

Tükkol, F. (2012). Habercilikte İdeal Arayışı: Barış Gazeteciliği. Mukaddime, 89-120.

Tükkol, N. (2012). Kıbrıs Türk basınının tarihi ve siyasal gelişimi. Lefkoşa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları.

Tükkol, T. (2012). Kıbrıs Türk basınında barış gazeteciliği. Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları.

Tüm adayı ilgilendiren meselelerin diyalogla çözülmesini savunmaya devam edeceğiz. (2020, 17 Eylül). Kıbrıs, 11.

Tüm bu olup bitenlere neden şaşırıyorsunuz ki? Tatar tarikata, Sucuoğlu Şeyhe gitti…Siz de Şeyhe gidip elini öpmediniz mi? Cami kurdelesi kesmediniz mi? Ha tenis kursu, ha Kuran kursu" demediniz mi?. (2020, 20 Eylül). Avrupa, 1.

Türk Ajansı Kıbrıs. (n.d.). 5 1, 2022 tarihinde Türk Ajansı Kıbrıs: http://turkajansikibris.gov.ct.tr/index.php/lang/tr/cat/13 adresinden alındı

Türk Ajansı Kıbrıs. (n.d.). 5 1, 2022 tarihinde Vikipedi: 4%B1s adresinden alındı

Türk Ajansı Kıbrıs. (n.d.). TAK Resmi Web Sitesi.

Türk savunma sanayisi Güney Asya ülkeleriyle buluşacak. (2020, 18 Eylül). Güneş, 14.

Türk tarafının Yavuz sondaj gemisinin ayrılmasın karşılık yeni planlar hazırladığı.(2020, 7 Ekim). Güneş, 15.

Türk-Yunan askeri heyetleri ilk toplantısını yaptı. (2020, 10 Ekim). Güneş, 6.

Türk-Yunan ilişkileri ve Kıbrıs sorunu bilinmeyen sularda. (2020, 4 Ağustos). Güneş, 15.

Türk, O. (2009, Haziran). Ayhan Mustafa Hikmet'in Cumhuriyet Gazetesinde Yayınlanan Köşe Yazıları (16 Ağustos 1960-23 Nisan 1962). Yüksek Lisans Tezi. Lefkoşa, KKTC: Yakındoğu Üniversitesi.

Türk, O. (2009). Cumhuriyet Gazetesi'nin Kıbrıs siyasetindeki yeri. Yeni Türk Araştırmaları, 4(2), 60–80.

Türkçü ve İslamcıların ülkeyi getirdiği nokta çürüme: Türkiye çökmüş ama çöktüğünün farkında değil. (2020, 21 Eylül). Avrupa, 9.

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan Kıbrıs Türkü'ne seslendi: Topraklarınız sizindir. (2020, 15 Ekim). Güneş, 1.

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan vurguladı: Maraş, KKTC toprağıdır. (2020, 7 Ekim). Güneş, 3.

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan: Akdeniz'de kendi planlarımızı uygulamaya devam edeceğiz. (2020, 11 Ağustos). Güneş, 11.

Türkiye dengeleri değiştirdi. (2020, 9 Eylül). Güneş, 1.

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Rumun egemenliğinden bahseden İsveç Dışişleri Bakanı Linde'ye ders verircesine sordu. (2020, 14 Ekim). Güneş, 2.

Türkiye her zaman kalıcı çözümden yana oldu. (2020, 23 Eylül). Kıbrıs, 1.

Türkiye için tarihi kilometre taşı. (2020, 22 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Türkiye Kıbrıs için 2 devletli çözümü görüşür. (2020, 23 Eylül). Güneş, 3.

Türkiye KKTC'de kendisi ile paralellik kuran bir cumhurbaşkanı istiyormuş! Laikliğe son verecek, şeriatı kabul edecek ve kuzey Kıbrıs'ın Türkiye'ye bağlanmasına itiraz etmeyecek bir aday! Siz misiniz bu aslan?. (2020, 20 Ağustos). Avrupa, 1.

Türkiye Suriye'de işgal ettiği bölgelerde kendisine direnenlerin suyunu kesiyormuş! Biz şanslıyız demek ki bize boru bağladı!.. Ya burda da işgal var diyerek bize de keserse bir gün?. (2020, 28 Eylül). Avrupa, 1.

Türkiye ve KKTC daha yakın çalışacağı bir dönemde. (2020, 2 Ekim). Kıbrıs, 1.

Türkiye, Kıbrıs Türklerinin meşru hak ve çıkarlarının çiğnenmesine "Asla izin vermeyeceğiz". (2020, 15 Eylül). Güneş, 1.

Türkiye, Oruç Reis'le Güneyindeki Yunan-Rum-Mısır kuşatmasını kırıyor. (2020, 12 Ağustos). Güneş, 11.

Türkiye: Federasyon öldü!. (2020, 18 Eylül). Avrupa, 1.

Türkiye'de en büyük düşman gerçek ve gerçeğin sözcüsü gazeteciler. (2020, 12 Eylül). Avrupa, 9.

Türkiye'de havuz medyası dışında olan medyaya göre, Tayyip Erdoğan

Türkiye'de mahkemenin kararına bakın da yargıç görsün gözünüz! Tecavüz mağduru kadın tecavüz sırasında çığlık atmadı diye, tecavüzcüsü serbest bırakıldı! Boşuna mı da TCavüz Cumhuriyetine çıktı adı!. (2020, 2 Ağustos). Avrupa, 1.

Türkiye'de ne varsa bizde de mi olacak dediniz? Türki.ye Arap harflerine geçerse biz de mi geçeceğiz? Türkiye şeriata geçerse biz de mi geçeceğiz? Bunlar hep hayırlara vesile mi olacak?. (2020, 1 Ağustos). Avrupa, 1.

Türkiye'de yaptıklarını Kıbrıs'ta da yapmak isteyen Recep Tayyip Erdoğan'ı durduracak ve ona "Bu memleket senin değil bizim" diyebilecek bir aday varsa ona oy verin!. (2020, 27 Eylül). Avrupa, 1.

Türkiye'de yeni dönem başlıyor. (2020, 20 Ağustos). Güneş, 1.

Türkiye'den tam desteğe devam. (2020, 5 Ağustos).Güneş, 1.

Türkiye'den tam destek. (2020, 10 Eylül). Güneş, 1.

Türkiye'den yağan hakaretler. (2020, 16 Eylül). Avrupa, 5.

Türkiye'den Yunanistan'ın Oruç Reis'in faaliyetine yönelik açıklamasına tepki. (2020, 13 Ekim). Güneş, 9.

Türkiye'nin ilk uçan arabası "Cezeri" ilk testlerini başarıyla tamamladı. (2020, 17 Eylül).Güneş, 7.

Türkiye'nin KKTC'ye bakışı hiçbir zaman kazanç hevesinin ürünü olmadı. (2020, 10 Eylül). Kıbrıs, 1.

Türkiye'nin seçim malzemesi yapılması kabul edilemez. (2020, 2 Ekim). Kıbrıs, 1.

Türkiye'nin ve KKTC'nin güvenlik önceliklerinden vazgeçemez. (2020, 7 Eylül) Kıbrıs, 1.

Türkiye'nin yeni NAVTEX'i Rum basınında. (2020, 17 Eylül). Güneş, 15.

Türkiye'ye kafa tutmak Yunanistan'ın "son krizi" olur. (2020, 9 Eylül). Güneş, 3.

Türkiye'yi seçim malzemesi yapanlar sonucuna katlanmalı. (2020, 16 Ekim). Kıbrıs, 18.

Türkiye'yle dayanışma ve işbirliği şart. (2020, 16 Ekim). Kıbrıs, 18.

Türkiye'yle kavga ederek hiçbir şey çözemeyiz. (2020, 16 Ekim). Kıbrıs, 12.

Türkiye’de helikopterden köylüleri attılar. (2020, 26 Eylül). Avrupa, 9.

Türkiye’den manzaralar. (2020, 9 Eylül). Avrupa, 9.

Tziarras, Z. (2019). Cyprus’s Foreign Policy in the Eastern Mediterranean and the Trilateral Partnerships: A Neoclassical Realist Approach. Lefkoşa: Friedrich-ebert-stiftung.

Tziarras, Z. (2019). New security challenges in the Eastern Mediterranean: Energy geopolitics. Mediterranean Politics, 24(1), 1-16.

UBP Gazimağusa milletvekili ,Oğuzhan Hasipoğlu: "İki devletli çözümü dirayetle savunacak lider Tatar'dır". (2020, 28 Eylül). Güneş, 1.

UBP Genel Sekreteri Ersan Saner, BRT'de katıldığı bir TV programında Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'nın Kıbrıs sorunu söylemlerinde tutarsızlık olduğunu vurguladı. (2020, 13 Ekim). Güneş, 1.

UBP Genel Sekreteri Saner federasyon görüşmelerinin 50 yıldır sonuç vermediğine dikkat çekti. (2020, 29 Eylül). Güneş, 1.

UBP milletvekili Hasipoğlu: "Maraş açılımı federasyon tezi geçerli" diyenlerin işine gelmiyor". (2020, 11 Ağustos). Güneş, 1.

UBP MYK Üyesi Ahmet Savaşan: "Türkiye müdahale değil, kendisi ile uyumlu bir Cumhurbaşkanı ile çalışmak istiyor". (2020, 3 Ekim). Güneş, 6.

UBP'den ortak açıklama. (2020, 17 Eylül). Güneş, 1.

United Nations. (2004). Report of the Secretary-General on his mission of good offices in Cyprus. New York: UN Publications.

United Nations. (2004). The comprehensive settlement of the Cyprus problem (Annan Plan). UN Publication.

Ülkemiz ve devletimiz bir Türk Cumhuriyeti'dir. (2020, 26 Eylül).Güneş, 7.

Van Dijk, T. A. (1993). Elite discourse and racism. Newbury Park: Sage.

van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. Discourse & Society, 4(2), 249–283.

Van Dijk, T. A. (1998). Ideology: A multidisciplinary approach. London: Sage Publications.

Van Dijk, T. A. (2005). Discourse and manipulation. Discourse & Society, 17(3), 359–383.

Van Dijk, T. A. (2009). Society and discourse: How social contexts influence text and talk. Cambridge: Cambridge University Press.

Varlı, A. (n.d.). İletişimin Ekonomi Politiği ve Üçüncü Dünya: Kalkınma Söylemi Üzerine Notlar. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi, pp. 8-20.

Varlığımız kabul edildiydi… Şimdi ötesi. (2020, 17 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Vatansever, A. (2012). Kıbrıs Tarihi ve Siyasi Gelişmeler. Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, 7(3), 1490-1500.

Vatansever, F. (2012). Kıbrıs Sorunu'nun Sosyo-Politik Arka Planı. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 9(36), 1490–1520.

Vatansever, M. (2012). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1487-1530.

Vatansever, S. (2012). Avrupa Birliği ve Kıbrıs Sorunu. In M. Duran & A. B. Eminoğlu (Eds.), Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri (s. 1507–1521). Beta Yayınları.

Vatansever, Y. (2012). Kıbrıs sorunu ve Türkiye'nin garantörlük hakkı. Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(3), 1490–1520.

Venizelos, C. (n.d.). The Strategic Importance of Cyprus and The Stakes for Natural Gas. Phileleftheros Newspaper.

Venizelos, G. (2018). Strategic dimensions of Cyprus in contemporary geopolitics. Eastern Mediterranean Review, 12(1), 1-10.

Warden, A. (2012). Cold War Diplomacy and the Cyprus Crisis. Journal of Cold War Studies, 14(3), 305-326.

Wodak, R. (2001). The discourse-historical approach. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), Methods of critical discourse analysis (pp. 63–94). London: Sage.

Ya herro ya merro. (2020, 17 Ekim). Avrupa, 1.

Yabancı istihbarat örgütleri, Türkiye'yle yapılan teknik çalışmaları manipüle ediyor. (2020, 6 Ekim). Kıbrıs, 1.

Yalıyoor… Yalıyoor!. (2020, 29 Eylül). Avrupa, 9.

Yaptırım üzerine çalışmak başka uygulamak başka. (2020, 11 Eylül). Kıbrıs, 4.

Yavuz, Fatih, Kanuni...Osmanlı padişahları sondaj gemilerine damga vurdu! Gazi Mustafa Kemal'e bu denizde yer kalmadı! Abdülhamit ve Vahdettin'e ne zaman sıra gelecek acaba?. (2020, 18 Ağustos). Avrupa, 1.

Yavuz, Oruç Reis, ve Barbaros görevde. (2020, 19 Ağustos). Güneş, 1.

Yaylagül, L. (2019, Bahar). Eleştirel Ekonomi Politik Bakış Açısından Medyada Tekelleşme Sorunu. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, pp. 404-418.

Yaylagül, L. (2019). Medya ve ekonomi politik: Eleştirisel bir yaklaşım. İmge Kitabevi.

Yaylagül, S. (2019). Kıbrıs Türk basınında ideolojik dönüşüm. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 10(2), 40-75.

YDP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Kaya: "Federasyon masalıyla oyalayacak bir liderin seçilmesini istemiyoruz". (2020, 13 Ekim).Güneş, 1.

YDP ve DP'den Tatar'a destek. (2020, 15 Ekim). Güneş, 2.

YDÜ Kurucu Rektörü Güncel seçimle ilgili düşüncelerini paylaştı: "Türkiye'nin değerini bilelim". (2020, 16 Ekim). Güneş, 1.

YDÜ'den çalışanlara Tatar için oy baskısı. (2020, 16 Ekim). Avrupa, 1.

Yeter ki pes edilmesin. (2020, 20 Ağustos). Kıbrıs, 4.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, A. (2012). Kıbrıs Türk basını: Tarihsel bir inceleme. Lefkoşa: Galeri Kültür Yayınları.

Yıldız, R. (2005). Annan Planı ve Kıbrıs sorununun çözümünde Türkiye'nin rolü. Uluslararası Hukuk ve Politika, 21(1), 110–112.

Yılmaz, A. (2017). Kıbrıs Türk basını ve ulusal kimlik. Doğu Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 5(1), 23–45.

Yılmaz, K. (2014). Kıbrıs'ta basın ve milliyetçilik. Akdeniz İletişim Dergisi, 10(3), 98-115.

Yılmaz, M. (2010). Denktaş'ın Günlüğü: Kıbrıs'ta Bir Ömrün Tanıklığı. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Yorucu, V., & Kale, H. (2017). The political economy of Eastern Mediterranean hydrocarbons: Regional cooperation and the role of the EU. Palgrave Pivot.

Yönetimimizin Türkiye'nin alt yönetimi olduğunun hala farkında olmayanlar, "Türkiye seçimlerimize müdahale ediyor" diye feryat ediyor…Seçimin buradaki işgalin bir demokrasi örtüsü olduğunu anlamadılar daha galiba!. (2020, 6 Ağustos). Avrupa, 1.

Yunanistan çalkalandı. (2020, 14 Ekim). Güneş, 1.

Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias'ın Güney Kıbrıs temasları. (2020, 20 Ağustos). Güneş, 15.

Yunanistan ile ön koşulsuz olarak diyaloğa hazırız. (2020, 1 Ekim). Kıbrıs, 1.

Yunanistan'ın Eski Savunma Bakanı: "Kimse bizim için Türkiye ile ilişkisini bozmaz". (2020, 13 Ağustos). Güneş, 5.

Yurdumuzdaki askeri tatbikatlara karşı çıkan ve adada silahsızlanma önerisini masaya koymaya hazır olan, ayrıca Kıbrıs'ın artık garantöre ihtiyacı olmadığını savunan bir aday varsa gidin ona verin oyunuzu!. (2020, 26 Eylül). Avrupa, 1.

Yüceer, Ö. (2014). Göç ve sosyal uyum: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(1), 130-145.

Zürcher, E. J. (2004). Turkey: A modern history (3rd ed.). London: I.B. Tauris.

EKLER

EK-1 GAZETE HABERLERİ ANA BAŞLIK VE ALT BAŞLIKLARI

Sıra	Gazete Adı	Yayın Tarihi	Ana Başlık	Alt Başlık	Sayfa Numarası	Gazete Yazı Türü
1	Kıbrıs	1.08.2020	Avrupa Birliği Türkiye'ye karşı samimi değil	Lüxemburg Dışişleri Bakanı Jean Asselbom Türkiye'de ağırlaşan insan hakları ihlalleri Türkiye'nin olası bir AB üyeliği konusunda düşünmemizi ve hatta aklımızın bir yerinde tutmamızı dahi engelledi yorumunu yaptı	4	Gazete haberi
2	Kıbrıs	2.08.2020	İstenilen nitelikli hamal	1974 sonrası giderek daha uygun oldu. Kurumsallaşmamız ivme kazandı	4	Gazete haberi

3	Kıbrıs	5.08.2020	Bedel ödemeden ders çıkarmak	Beyrut'taki patlamanın en kısa özeti bu…. Bu Kıbrıs için de bile geçerliydi. Silah teolojisindeki gelişme menzil kapsamını çok uzaklara taşıdı. Yüzlerce kilometre uzaklıktaki hedefleri hatasız vuran silahlar var	4	Gazete haberi
4	Kıbrıs	6.08.2020	Demokrasimize karışmak gibi bir niyetleri yok	Ankara'nın bizim demokrasimize karışmak gibi bir niyeti olmadığını gördüm. Hükümetimizin işlerine karışmaları tabi ki söz konusu değildi. Onlar da süreci yakından takip ediyor. Yeni hükümet kurma gibi	1	Röportaj haber

				bir düşünmemiz yoktur" dedi		
5	Kıbrıs	6.08.2020	Kıbrıs'ta deprem gibi bir hareketlenmeye hazır olun	UBP genel başkanı ve başbakan Ersin Tatar, DP genel başkanı Fikri Ataoğlu ve YDP genel başkanı Erhan Anıklı Türkiye ziyaretlerini tamamlayarak adaya döndü.	4	Gazete haberi
6	Kıbrıs	8.08.2020	Mücadele tarihimizi bilmek ve sahiplenmek	Bugün Erenköy direnişinin 56. yıl dönümü. Kıbrıs Türk halkının öz yurdu Kıbrıs'ta kişilikli var oluşunda Erenköy direnişi çok özel bir yer tutmaktadır.	4	Gazete haberi

7	Kıbrıs	11.08.2020	Kapalı Maraş'ı hazırlıksız açarsak kafamıza giyeriz	Kıbrıs'a konuşan Başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı Özersay "kapalı Maraş'ı açma politikasının seçime yönelik kullanılmaması gerektiğini belirtti"	4	Gazete haberi
8	Kıbrıs	12.08.2020	Anastasiadis yanlış yoldan gidiyor	Kıbrıs Rum kesimi ile Fransa arasında 1 Ağustos ta yürürlüğe giren savunma işbirliği anlaşması kapsamında Fransa hava kuvvetlerine ait 2 savaş ve 1 nakliye uçağı Baf'ta yer alan Andreas Papandreu hava üssüne indi	4	Gazete haberi

9	Kıbrıs	14.08.2020	Anastasiadis Türk savaş uçaklarını adaya davet ediyor	Klerides zamanında Rum tarafının Rusya'dan S300 füzesi alma kararı ciddi sorun olmuştu. Kıbrıs Türk tarafının tepkisinden çok Türkiye'nin kararlı duruşu ile S300'ler adaya getirilemedi	4	Gazete haberi
10	Kıbrıs	17.08.2020	Varlığımız kabul edildiydi… Şimdi ötesi	Kıbrıslı Türklerin varlığı İngiliz sömürge dönemi dahi her zaman kabul edildi. Kıbrıs Türkler ve Kıbrıslı Rumlar öteki etnik azınlıklardan farklı olarak toplumsal siyasi hakka sahip adanın 2 ana topluluğudur.	4	Gazete haberi

11	Kıbrıs	19.08.2020	Tek adamlığa ya da tek bir lidere değil, liderliğe ihtiyacımız var	CTP Cumhurbaşkanı adayı Erhürman, Cumhurbaşkanlığı makamının yetişmiş, geniş kadrolarla yapacağı liderliğin önemine işaret etti.	1	Röportaj haber
12	Kıbrıs	20.08.2020	25 yıl sonra Avrupa'ya ihraç	ABAD kararları gereği yüksek gümrük duvarıyla Avrupa'yla bağı koparılmak istenen KKTC için zeytinyağı umut oldu.	1	Röportaj haber
13	Kıbrıs	20.08.2020	Yeter ki pes edilmesin	Rum tarafı, Kuzey .Kıbrıs'ta üretimin nitelikli olarak artmasını ve üretim temelli ekonomik kalkınmadan	4	Gazete haberi

				rahatsızlık duyar		
14	Kıbrıs	21.08.2020	Artık yeter	UBP genel başkanı ve başbakan Tatar, cumhurbaşkanı Akıncı'nın 5 yıldır hiçbir konuda başarılı olmadığını belirtti. Başbakan Ersin Tatar cumhurbaşkanı Akıncı'nın bizden Türkiye düşmanı çıkmaz, boşuna uğraşmasınlar ama otur Arap kalk Arap misali biatçı bir anlayışta çıkmaz sözü ile, zihninin derinliklerindeki ırkçı bakış açısın yansıttığını	1	Gazete haberi

				ve ikiyüzlü siyasal tavrını ortaya koyduğunu söyledi. 2 Ekim pazar günü yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde mutlaka halk hak ettiği cevabı vereceğine dikkat çekti		
15	Kıbrıs	22.08.2020	KKTC toprağı Kapalı Maraş mutlaka açılacak.	Başbakan Tatar özellikler müzakere sürecini olmadığı bu aşamada Kapalı Maraş'ın açılmasının kaçınılmaz olduğunu vurguladı	1	Gazete haberi
16	Kıbrıs	22.08.2020	Türkiye için tarihi kilometre taşı	...Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan dünkü basın toplantısında söylediği bu	4	Gazete haberi

				sözler ekonomik bir gerçeklikten öte enerji kaynaklarının kontrolünü elinde tutmak isteyenlerin vahşi anlayışlarını da bir kez daha gözler önüne serdi.		
17	Kıbrıs	23.08.2020	Şimdi sırada Doğu Akdeniz var	Başbakan Tatar Karadeniz'de bulunan doğalgaz kaynaklarının ardından Mavi Vatan'a sahip çıkmanın öneminin daha da belirginleştiğini vurguladı. UBP genel başkanı ve başbakan Ersin Tatar şimdi sırada Doğu Akdeniz var, Kuzey Kıbrıs var. Artık yeter. Mutlaka	1	Gazete haberi

				başaracağız. Bize mağdur duruma düşürdükleri mahkûm etmeye çalıştırdıkları mevcut durumdan mutlaka çıkacağız dedi		
18	Kıbrıs	23.08.2020	Toplumsal amaç yoksa toplumsal birliktelik de olmaz	Kıbrıs sorunu detaylandırılarak geriye gidilse yaklaşık bir asırlık bir sorundur. Kıbrıslı Rumlara Kıbrıs'ta ne istedikleri sorulursa büyük çoğunluğunun kendileri açısından gerçekçi bir yaklaşım ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin mevcut yapısı ile devamını istediğini görürüz. Benzer ya da	4	Gazete haberi

				aynı soru Kuzey .Kıbrıs'ta Kıbrıslı Türklere ya da KKTC vatandaşların a sorulsa ağılıkla ortak yanıt alma olasılığı neredeyse sıfırdır.		
19	Kıbrıs	24.08.2020	Maraş'ın açılma kararı verildi	Türk Yunan gerilimi Avrupa Birliği'nde ciddi endişelerin kaynağı, savaş endişesi var	4	Gazete haberi
20	Kıbrıs	7.09.2020	Türkiye'nin ve KKTC'nin güvenlik önceliklerinden vazgeçemez	Türkiye Cumhurbaşkanı yardımcısı Oktay, Türkiye ile KKTC tarafından yapılan Akdeniz fırtınası tatbikatının dün başladığını duyurdu	1	Gazete haberi

21	Kıbrıs	10.09.2020	Türkiye'nin KKTC'ye bakışı hiçbir zaman kazanç hevesinin ürünü olmadı	Türkiye Cumhurbaşkanı yardımcısı Oktay, Türkiye için KKTC ile her alanda işbirliği yapmanın ticari ve ekonomik faaliyetlerin çok ötesinde anlam taşıdığının altını çizdi	1	Gazete haberi
22	Kıbrıs	11.09.2020	Tek taraflı adımlar KKTC'nin haklarını ihlal ediyor	Türkiye ile Yunanistan askeri heyetleri arasında NATO karargâhında yapılan toplantı sonrası konuşan Dışişleri bakanı Çavuşoğlu, " NATO, Yunanistan'ın çözümün bir parçası olmadığını gördü" dedi	1	Gazete haberi

23	Kıbrıs	11.09.2020	Yaptırım üzerine çalışmak başka uygulamak başka	Kıbrıslı Rumlar Türkiye'ye karşı güvenlik kaygılarını Yunanistan ile gideremeyeceklerini çok iyi biliyorlar. Bunu 1974'te de yaşayarak öğrendiler. Bildikleri için Avrupa Birliği şemsiyesi altında kendilerini güvende hissedeceklerine inancaları yüksektir	4	Gazete haberi
24	Kıbrıs	12.09.2020	Bizi yok sayarsanız biz de sizin temaslarınızı yok sayarız.	Kimse Kıbrıs Türkünü yok saymasın ya da hafife almasın. KKTC tanınmamış olabilir ancak, varlığı kabul edilmektedir. Daha da önemlisi Kıbrıslı	4	Gazete haberi

				Türkler Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurucu iki ortağından birisidir.		
25	Kıbrıs	13.09.2020	Diplomatik çözümden yanayım	Güney Kıbrıs'ı ziyaret eden ve Rum liderle görüşen ABD dışişleri bakanı Pompeo Doğu Akdeniz'de artan gerginliğe işaret ederek denizcilik meselelerinde bir anlaşma olması gerektiğini belirtti	1	Gazete haberi
26	Kıbrıs	13.09.2020	Bu tavır Rum tarafını cesaretlendirir	Cumhurbaşkanı Akıncı ABD Dışişleri bakanı Pompeo'nun kendisi ile görüşmemesine tepki gösterdi	20	Gazete haberi

27	Kıbrıs	17.09.2020	BM Genel Sekreteri Guterres BM 75. Genel Kurulu görüşmeleri öncesi düzenlediği basın toplantısında konuştu : KKTC'deki seçimlerin ardından siyasi süreci tekrar başlatacağım	Tüm	1-11	Gazete haberi
28	Kıbrıs	17.09.2020	Tüm adayı ilgilendiren meselelerin diyalogla çözülmesini savunmaya devam edeceğiz	Başbakan yardımcısı ve dışişleri bakanı Kudret Özersay ABD dışişleri bakanı Michael R. Pompeo ve savunma bakanı Mark Esper'e birer mektup göndermiş.	11	Gazete haberi
29	Kıbrıs	18.09.2020	Federasyon ile ilgili konuşacak hiçbir şey kalmadı	Türkiye Dışişleri bakanı sözcüsü Aksoy, 50 yılı aşkın müzakere sürecinde federal çözüm ile ilgili dikkat çekerek "artık adadaki gerçekler ve egemen eşitlik	1	Gazete haberi

				temelinde bir çözümün konuşulmasının zamanının geldiğine vurgu yaptı		
30	Kıbrıs	18.09.2020	Neyi müzakere edeceğimizi belirlemeliyiz	Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, KKTC'de seçimden sonra, gayri resmi bir araya gelmek gerektiğini belirtti	1	Gazete haberi
31	Kıbrıs	18.09.2020	Egemen eşitlik temelinde bir anlaşma istemeliyiz	Başbakan Tatar, Cumhurbaşkanı Akıncı'nın çözüm vizyonunun, çözüm modeli olmaması gerektiğini söyledi	1	Gazete haberi
32	Kıbrıs	18.09.2020	Akdeniz'de sular kaynama noktasına gelmez	… Türkiye, Ege'de kendi, Doğu Akdeniz'de ise, Kıbrıslı Türklerle birlikte…Türkiye çıkarları	4	Gazete haberi

				için kırmızı çizgisini en ilerlerde çizmiş durumdadır.		
33	Kıbrıs	19.09.2020	Federasyonu son defa müzakere ettiğimizi söylemiştik	Türkiye Dışişleri bakanı Çavuşoğlu, " Kıbrıs müzakereleri ne kaldığımız yerden başlamamız mümkün değil" dedi ve önemli bir hatırlatma yaptı: "Başarısız olacak yeni bir maceranın anlamı yok"	1	Gazete haberi
34	Kıbrıs	19.09.2020	Sayın Akıncı da 'artık federasyon bitti' demişti	UBP Cumhurbaşkanı adayı, Başbakan Tatar, egemen eşitlik temelinde, Türkiye'nin etkin ve fiili garantörlüğünde bir anlaşma mücadelesi	1	Gazete haberi

				vermek gerektiğini yineledi.		
35	Kıbrıs	19.09.2020	Ceplerde AB pasaportu, yüreklerde kırgınlık	Kıbrıslı Türkler Türkiye'yi kıyaslanamayacak yerde tutarak yüzünü medeniyet bağlamında Avrupa'ya dönük tutmuştur. Bunda İngiliz sömürge döneminin etkisi var mı? Vardır mutlaka.	4	Gazete haberi
36	Kıbrıs	21.09.2020	Halkımızın beş yıl daha kaybetmesine izin vermeyiz	UBP Cumhurbaşkanı adayı Başbakan Tatar, görüşmelere açık bir cumhurbaşkanı olacağım ancak bu asla Crans Montana'da kalınan	1	Gazete haberi

				yerden devam edeceğim anlamına gelmez		
37	Kıbrıs	23.09.2020	Erdoğan'dan bölgesel konferans önerisi	Türkiye ve Yunanistan görüşmelere hazır… Kıbrıs Türk halkını yalnız bırakmayız	1	Gazete haberi
38	Kıbrıs	23.09.2020	Türkiye her zaman kalıcı çözümden yana oldu	Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay, Rum-Yunan ikilisi tarafından gerçekler görünür ve iki egemen devletli çözüm için yeniden görüşmelere hazır noktaya gelinirse Türkiye bu girişimi destekleyecektir dedi	1	Gazete haberi

39	Kıbrıs	24.09.2020	Doğu Akdeniz diplomasisi sürüyor	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, AB Komisyonu Başkanı, NATO Genel Sekreteri ve Fransa Cumhurbaşkanı ile görüştü	1	Gazete haberi
40	Kıbrıs	26.09.2020	Sadece müzakereyle görev yürütülmez, ekonomik atılım da kaçınılmaz	UBP Cumhurbaşkanı adayı Başbakan Tatar, yeni gelecekte üreticinin önünü açacak siyaseti hayata geçirecekleri ni belirterek ürünlerimizi yurtdışına ihraç edecek bir anlayışı ortaya koyacaklarını söyledi	1	Gazete haberi
41	Kıbrıs	27.09.2020	Her kesimin cumhurbaşkanı olacağım	UBP Cumhurbaşkanı adayı Tatar, BRT ekranında vatandaşa seslendi,	1	Gazete haberi

				seçildiği andan itibaren Kıbrıs Türk halkının sorunlarına somut çözümler bulmak için durmaksızın çalışacağını vurguladı		
42	Kıbrıs	29.09.2020	Gelin hep beraber Akdeniz'i barış havzasına çevirelim	TC Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Erdoğan, TC ve KKTC'nin içinde yer almadığı hiçbir denklemden Akdeniz barışı çıkmaz dedi	1	Gazete haberi
43	Kıbrıs	1.10.2020	Yunanistan ile ön koşulsuz olarak diyaloğa hazırız	Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Doğu Akdeniz'de yaşanan gerginlik hakkında Avrupa Birliği	1	Gazete haberi

				liderlerine mektup gönderdi		
44	Kıbrıs	2.10.2020	Türkiye'nin seçim malzemesi yapılması kabul edilemez	TC Lefkoşa Büyükelçisi, KKTC'de salgın yüzünden yaşanan ekonomik daralma ve sağlıktaki sıkıntıların giderilmesi yönelik faaliyetlerin aksamaması için Türkiye Cumhuriyetin in gösterdiği olağan üstü çabanın "seçime müdahale olarak yansıtılmasın ın hiçbir izahın olmadığını vurguladı	1	Gazete haberi

45	Kıbrıs	2.10.2020	Türkiye ve KKTC daha yakın çalışacağı bir dönemde	Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, "Biz her zaman Kıbrıs Türk halkının yanında olduk, olmaya da devam edeceğiz"	1	Gazete haberi
46	Kıbrıs	3.10.2020	Kıbrıslı Rumların muhatabı Türkiye değil, Kıbrıs Türkleridir	Türkiye Dışişleri Bakanlığı, AB liderler zirvesinde Türkiye'ye ilişkin alınan kararlara tepki gösterdi. Türkiye Dışişleri Bakanlığı, "Kıbrıs meselesi çözülene kadar, Kıbrıs Rumlarının muhatabı, Türkiye değil Kıbrıs Türkleridir. Türkiye'nin Kıbrıs Türklerinin olmadığı bir	1	Gazete haberi

				ortamda, onları temsil etmeyen GKRY ile deniz sınırlarını müzakere etmesi söz konusu olamaz. Bu ancak Kıbrıs meselesi çözüldükten sonra mümkün olabilir" açıklaması yaptı		
47	Kıbrıs	5.10.2020	Federasyon tezi aşırı tavizlere rağmen çöktü	UBP Cumhurbaşkanı adayı, Başbakan Tatar, "Kıbrıs'ta 46 yıldır BM parametrelerine bağlı olarak federasyon görüşüldü, hiçbir şey başarılamadı" dedi	1	Gazete haberi

48	Kıbrıs	6.10.2020	Yabancı istihbarat örgütleri, Türkiye'yle yapılan teknik çalışmaları manipüle ediyor	UBP Cumhurbaşkanı adayı, KKTC Başbakanı Tatar, bazı yabancı istihbarat örgütlerinin KKTC seçim süreci ve seçim sonucunu kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirme gayesi ile çalışmalar yaptıklarının saptandığını belirtti	1	Gazete haberi
49	Kıbrıs	7.10.2020	Sandığa giderken 50 yıllık kaybımızı göz ardı etmeyin. Türkiye ile aramızı açmaya çalışanlara dikkat edelim.	Kıbrıs Medya .Grubu Yönetim Kurulu Başkanı Asil Nadir, Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi ulusa seslendi	1	Gazete haberi

50	Kıbrıs	7.10.2020	Kapalı Maraş sahili açılıyor	Başbakan Ersin Tatar, Ankara'da Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan 'la görüşmesi sonrası yaptığı açıklamada Maraş'ın kıyı ve sahil bölümünün Perşembe günü açılacağını duyurdu, Erdoğan, "Maraş'ın KKTC toprağı olduğu bir gerçektir" dedi	1	Gazete haberi
51	Kıbrıs	7.10.2020	Hükümet bozuldu	Halk Partisi Parti Meclisi, "devlet kurumlarının hiçe sayılıp, Maraş açılımının riske edildiği" gerekçesiyle hükümetten çekildi. Başbakan Tatar,"	1	Gazete haberi

				Hayırlı olsun" dedi		
52	Kıbrıs	8.10.2020	Maraş'ta heyecanlı gün	KKTC sınırları içinde bulunan ve 46 yıldır kapalı olan Maraş'ın kamuya ait olan sahil kısmı bugün sabah itibarıyla kullanıma açılıyor…Dikenli teller söküldü, sürgü kapı montelendi…9 bine yakın yapı var.	1	Gazete haberi
53	Kıbrıs	8.10.2020	Kapalı Maraş'ı açıyoruz derken…	…Kapalı Maraş'ın fiilen açılmış olmayacağını, hem Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan hem de KKTC Başbakanı	4	Gazete haberi

				Tatar, bir biçimde ifade etmiştir zaten.		
54	Kıbrıs	9.10.2020	Tarihi adım	Kapalı Maraş'ın bir bölümü 46 yıl sonra dün halkın ziyaretine açıldı. Dünyanın en önemli turizm bölgesini, 5 saatte toplam 2 bin 332 kişi yay olarak gezdi…Fotoğraflar çektiler, denize girdiler…Maraş'la ilgili adımımız insanlığa hizmettir.	1	Gazete haberi
55	Kıbrıs	9.10.2020	Seçimden sonra herkes, ayağı yere basarak konuşacak…	Kıbrıs sorununda çözüm noktasına varılması için önce Kıbrıs'ta Türk ve Rum	4	Gazete haberi

				toplumların uzlaşması, devamında garantör üç ülkeden öne çıkan ikisi olarak Türkiye ve Yunanistan'ın uzlaşmasının anlaşmaya dönüşmesi için eş zamanlı irade somutlaştırması gerekiyor.		
56	Kıbrıs	10.10.2020	Bireysel değil, toplumsal düşünmek önemli	...Toplumsal çıkarımızı, devletimize sahip çıkarak okumamız görmemiz önemli olmalı. Toplumsal çıkar, devlete sahip çıkmayı çok dar, Kuzey Kıbrıs sınırlarında kalan yaklaşımlarla netleştirmek kolay değil…	4	Gazete haberi

57	Kıbrıs	12.10.2020	Maraş, çözümün feneridir.	Bir çok Rum'un Maraş'takiler başta olmak üzere KKTC'deki eski malları için AİHM başvurularına önayak olan Rum avukat Dimitriadis, "Guterres Çerçevesi temelinde iki bölgeli, iki toplumlu federasyon için müzakereye gitmeliyiz" dedi	8	Gazete haberi
58	Kıbrıs	12.10.2020	Anastasiadis Kıbrıs Cumhuriyeti'nin varlığının değerini düşürüyor	DİKO Başkanı Papadopulos, Kıbrıs sorunu, Maraş konusu ve KKTC'deki seçim süreciyle ilgili görüşlerini ortaya koydu	8	Gazete haberi

59	Kıbrıs	13.10.2020	Bu tür olaylar kabul edilemez	Bir grup Rum'un Derinya geçiş kapısının güneyinde olay çıkmasına tepki yağdı	6	Gazete haberi
60	Kıbrıs	13.10.2020	Akel'in gençlik kolu EDON'dan faşizm karşıtı yürüyüş	AKEL'in gençlik kolu EDON'un Pazar günü Lefkoşa Rum kesiminde faşizm karşıtı bir yürüyüş düzlendiği haber verildi	6	Gazete haberi
61	Kıbrıs	14.10.2020	Maraş açılırsa evime dönerim	Kapalı Maraş'ta en çok mülkü sahip iş adamı Andreas Lordos'un oğlu Dimitri Lordos, çocukları ve geliniyle, sahil şeridi ziyarete açılan Maraş'taki lüks evini ve otellerini	1	Gazete haberi

				görmeye geldi		
62	Kıbrıs	14.10.2020	Bir gün sonrası hep var…	…Türkiye ile ilişkilerin önemini inkar eden yok. Seçimden sonra TC-KKTC ilişkilerinin hızla toparlanması gerekir. Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Türk tarafı denildiği zaman Kuzey Kıbrıs ve Türkiye, ortak politikaları akla gelecektir.	4	Gazete haberi
63	Kıbrıs	14.10.2020	AB, Maraş'ın bir kısmının açılmasından endişeli		11	Gazete haberi

64	Kıbrıs	14.10.2020	Rumlar, eylemlerini Lokmacı'ya taşıdı	AKEL'in gençlik kolu EDON'un Pazar günü Lefkoşa Rum kesiminde faşizm karşıtı bir yürüyüş düzlendiği haber verildi	11	Gazete haberi
65	Kıbrıs	15.10.2020	Kapalı Maraş'a sahip çıkın	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kapalı Maraş bölgesinin açılmasının Kıbrıs için tarihi bir dönüm noktası olduğunu vurgulayarak Kıbrıslı Türklere seslendi	1	Gazete haberi
66	Kıbrıs	16.10.2020	Türkiye'yle kavga ederek hiçbir şey çözemeyiz	...Türkiye'yle kavga ederek hiçbir şey çözemeyiz…İki halkın birbirine yakın olması çok önemli…Türkiye halkı buraya farklı bakacak…Ha	12	Gazete haberi

				lkımızın Türkiye'yle saygı ve sevgi çerçevesinde çalışacak adayı seçeceğinden eminiz…Seçim, Türkiye Cumhuriyeti'yle ilişkilerimize zarar vermemeli...		
67	Kıbrıs	16.10.2020	Türkiye'yi seçim malzemesi yapanlar sonucuna katlanmalı	YDP Genel Başkanı Arıklı, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde halkın hiç arzu etmediği şekilde kutuplaştırıldığını söyledi	18	Gazete haberi
68	Kıbrıs	16.10.2020	"Oyunuzu kullanın, haklarımıza sahip çıkmakta kararlı olduğunuzu gösterin"	UBP Genel Sekreteri Saner, Mustafa Akıncı'nın 5 yıllık görevinde başarısız olduğunu belirterek halka sandığa	18	Gazete haberi

				gidip iradeyi güçlü bir şekilde yansıtması çağrısında bulundu…Akıncı, Türkiye ile uzlaşmacı olmadı…Türkiye bizi tanıyan tek ülke...		
69	Kıbrıs	16.10.2020	"Türkiye'yle dayanışma ve işbirliği şart"	KIBRIS TV'ye konuşan UBP Merkez Yönetim kurulu üyesi Savaşan, Türkiye ile kavga ederek be Kıbrıs'taki haklarımızı alabilir, ne de kalkınabiliriz " dedi	18	Gazete haberi
70	Kıbrıs	16.10.2020	" 'Onurumuza sahip çıkmadığımız' suçlamasını şiddetle reddederiz"	DP Genel Başkanı Ataoğlu, "Serdar Denktaş'ın 'DP'nin kendi onuruna sahip çıkmadığı' ifadesini esefle	18	Gazete haberi

				karşıladık" diyerek", Anavatan Türkiye ile koordineli ve uyumlu bir birliktelik" görüşleri doğrultusunda 2. turda UBP Genel Başkanı Tatar'ı destekleme kararı aldıklarını söyledi		
71	Kıbrıs	16.10.2020	Halkın iradesine herkes saygılı olacak	Cumhurbaşkanı ve Bağımsız Cumhurbaşkanı adayı Akıncı, "Türkiye ile ilişkilerde gönül bağımızın ötesinde karşılıklı yararlar da var. İlişkilerin her iki tarafın da yararına olacak şekilde yeniden tanımlanması gerekiyor"	24	Gazete haberi

				dedi… Mümkün olan BM parametrelerinde çözümdür...Karşılıklı saygıya dayalı eşitler...		
72	Kıbrıs	17.10.2020	Esareti değil cesareti seçin	BRT' den halka seslenen UBP Cumhurbaşkanı adayı Ersin Tatar, izleyeceği aktif politikayı anlattı, " Bana güvenin, sizleri mahcup etmeyeceğim " dedi. Tatar, halka, sandığa gidip kavgayı değil uzlaşmayı ve yeni bir geleceği tercih etmesi çağrısında bulundu...Türkiye'yle iyi ilişkileri savunuyoruz..	1	Gazete haberi

				.Federal çözüm için görüşmenin bir yararı olmaz, eğer olsaydı 50 yıldır olurdu...Biz egemen eşitliğe dayalı bir çözüm istiyoruz...		
73	Kıbrıs	18.10.2020	Güney .Kıbrıs, Yunanistan ve Mısır arasında yeni üçlü zirve yapılacak		10	Gazete haberi
74	Kıbrıs	18.10.2020	Kışkırtıcı bir ADIM	ABD Dışişleri Bakanı Pompeo, Maraş konusunda açıklama yaptı	10	Gazete haberi
75	Avrupa	1.08.2020	Türkiye'de ne varsa bizde de mi olacak dediniz? Türkiye Arap harflerine geçerse biz de mi geçeceğiz? Türkiye şeriata geçerse biz de mi geçeceğiz? Bunlar hep hayırlara vesile mi olacak?		1	Gazete haberi

76	Avrupa	1.08.2020	Tayyip Erdoğan, seri bir savaş tüccarıdır		9	Gazete haberi
77	Avrupa	1.08.2020	Tatar, 7 gün karantina isteyenleri Türkiye düşmanı ilan etmişti! Yollayın Türkiye'den bir tim, hepsini vursun bu alçakların!!!		13	Gazete haberi
78	Avrupa	2.08.2020	Türkiye'de mahkemenin kararına bakın da yargıç görsün gözünüz! Tecavüz mağduru kadın tecavüz sırasında çığlık atmadı diye, tecavüzcüsü serbest bırakıldı! Boşuna mı da TCavüz Cumhuriyetine çıktı adı!		1	Gazete haberi
79	Avrupa	2.08.2020	Ersin Tatar: Rumların garantör ülkeler haricinde bir ülkeyle anlaşma yapma yetkisi yok		15	Gazete haberi
80	Avrupa	3.08.2020	Boş verin aşıya maşıya…dolara da çare buldular…Türkiyemizde çaresini buldular…muskayla hakkından geliyorlar! Azıtan Silifke'de doların düşmesi için toplu dua ettiler…Gerisi Allaha kaldı!		1	Gazete haberi

81	Avrupa	3.08.2020	Çelebis: Caydırıcı güç edinmeye yönelmek nafile	Kıbrıs sorunu ve Türkiye ile MEB sınırlandırılması aynı pakete girmez	16	Gazete haberi
82	Avrupa	4.08.2020	Amiral çizmeyi yine aştı	Önce Akıncı'yı şimdi de bizi hedef gösterdi. Kıbrıs konusu ve 'Mavi Vatan'la ilgili yaptığı açıklamalarda Akıncı'yı hedef alan Emekli Tümamiral Cem Gürdeniz bu kez bizi hedef göstererek gazetemizi Türk düşmanı ilan etti ve "Bunlar zaten kayıtlı hainler, biliniyor" dedi...	1	Gazete haberi

83	Avrupa	4.08.2020	Seçimler yaklaştıkça yalakalık dibe vurdu…Tufan Erhürman "Türkiye kökenlilerin güneye geçememesini hazmedemiyorum" dedi. Neden? Bizim linç edilmemizi hazmettin de bunu niçin hazmedemiyorsun?		1	Gazete haberi
84	Avrupa	4.08.2020	Tatar Ankara yolcusu	Başbakan Tatar Fuat Oktay'ın gayreti üzerine yarın Ankara'ya gidiyor	4	Gazete haberi
85	Avrupa	4.08.2020	Garantörden insan manzaraları…		5	Gazete haberi
86	Avrupa	4.08.2020	Erbaş, Cumhurbaşkanının izni olmadan saat kaçta yatacağına bile karar veremez	Taşlayanlar az olunca Şeytan'ın keyfine diyecek yoktur…	9	Gazete haberi
87	Avrupa	4.08.2020	Ayasofya Fethi	Recep Tayyip Erdoğan'ın elinde kılıç: Akıllı Olun	9	Karikatür

88	Avrupa	5.08.2020	Beyrut'ta patladı, Lefkoşa'da camlar sallandı…Bizim de Ortadoğu cehenneminin içinde olduğumuzu şimdi daha iyi anladınız mı? Maceracı politikalara son verilmezse bir gün Kıbrıs'ta da patlayabilir!		1	Gazete haberi
89	Avrupa	5.08.2020	Halkla dalga geçiyorlar!	Tatar, Ataoğlu ve Arıklı Covid-19'u görüşmek için Ankara'ya çağrılmışlar!	1	Gazete haberi
90	Avrupa	5.08.2020	Özersay: Bu ziyareti doğru bulmadım	Başbakan Yardımcısı Kudret Özersay, seçimlere az bir süre kala, üç parti başkanının Türkiye'ye ortak ziyaret yapmasını doğru bulmadığını söyledi	7	Gazete haberi
91	Avrupa	6.08.2020	Yönetimimizin Türkiye'nin alt yönetimi olduğunun hala farkında olmayanlar, "Türkiye seçimlerimize müdahale ediyor" diye feryat ediyor…Seçimin buradaki işgalin bir demokrasi örtüsü olduğunu anlamadılar daha galiba!		1	Gazete haberi

92	Avrupa	6.08.2020	Ankara'nın seçin anketi	KKTC'deki cumhurbaşkanlığı seçimi Ankara için dert oldu!	1	Gazete haberi
93	Avrupa	7.08.2020	Dövizin düşüşü için Türkiye'de yapılan toplu dualar Allah tarafından kabul olunmadı anlaşılan! Tayyip Erdoğan'ın Ayasofya'da okuduğu ayetler de söndüremedi dövizin ateşini! Baştan kokan balık dibe vurdu dibe!		1	Gazete haberi
94	Avrupa	7.08.2020	TL eridi	Korona yetmezmiş gibi bir de döviz vurdu! Aslında asıl vuran döviz değil Türk Lirası! Eridikçe eridi! Dolar 8'in, Eur 9'un, Sterlin de 10'un yolunu tuttu! Yalnız kiracılar, taksiciler ve döviz borçluları değil, herkes yandı! Fiyatlar uçacak, uçtu zaten! Türk Lirasının kuyruğuna	1	Gazete haberi

				takılmak budur işte! Tayyip Erdoğan habire para basar, bizim millet de yanar da yanar! Kiminin varlığı dövize, kiminin varlığı da Türk varlığına armağan olur!		
95	Avrupa	8.08.2020	Ganimet krallarımızın iştahı kabardı yine! Akın var Maraş'a akın! Alın boyayı koşun koşun kapılara…Yazın bir kere daha başkası kapmadan…tutulmuştur! Mavi ile yazmayın, kırmızıyla yazın! Kanla aldık!		1	Gazete haberi
96	Avrupa	8.08.2020	Son ganimet tutulmuştur	Maraş'ta yılanlara veda partisine hazırlanıyorlar	1	Gazete haberi

97	Avrupa	9.08.2020	Kahramanlık nutuklarını bir yana bırakın ve cevap verin…56 yıl önce Erenköy'de ve de tüm mevzilerde can verenler bugünler için mi öldüler? Onlar ganimet kuşağı değildiler, ne de kurtarıcı uşağı! Onlar öldü, yutan da yiyip yuttu!		1	Gazete haberi
98	Avrupa	9.08.2020	Canını seve seve verecek gençliğimiz var	Erenköy direnişinin 56. yıl dönümündeki törende konuşan Mustafa Akıncı barışa vurgu yaptı, ancak mecbur kalındığı takdirde gençlerin vatan savunmasına seve seve koşacaklarını söyledi	1	Gazete haberi
99	Avrupa	10.08.2020	Tayyip Erdoğan'a bakılırsa Türk ekonomisi yükselişte ve herkes kıskanıyor! Anlaşılan bin odalı sarayda Dolar'ın, Sterlin'in ve Euro'nun gücü hissedilmiyor! Başımızın çaresine bakma zamanı gelmedi mi daha?		1	Gazete haberi

100	Avrupa	10.08.2020	Tayyip Erdoğan'a bakılırsa Türk ekonomisi yükselişte ve herkes kıskanıyor! Anlaşılan bin odalı sarayda Dolar'ın, Sterlin'in ve Euro'nun gücü hissedilmiyor! Başımızın çaresine bakma zamanı gelmedi mi daha?		1	Gazete haberi
101	Avrupa	11.08.2020	Susuzluk tak etti milletin canına! Asrın projesi diye şişirilen boru patlayınca proje asrın fiyaskosuna döndü…Taşıma suyla değirmen dönmez dedik, ama anlamadılar! İşimiz boru dedik, yine anlamadılar!		1	Gazete haberi
102	Avrupa	12.08.2020	Kuzeyin Türkiye'ye, güneyin Yunanistan'a açılması hiç işe yaramadı! Salgın patladı…Anlaşılan Kıbrıslılar hiç akıl komadı…Başımıza ne geldiyse garantörlerimizden gelmedi mi?		1	Gazete haberi
103	Avrupa	13.08.2020	Kıbrıs'ın şu doğalgaz ve petrolü başımıza büyük belalar açacak demiştik.. Sevinenler boşuna sevindi…İşte savaş davulları çalıyor şimdi…Hem de doğalgazı görmeden…Ya gördükten sonra bakalım neler olacak…		1	Gazete haberi
104	Avrupa	13.08.2020	savaş kapıda	Sayısız savaş gemisinin yığıldığı Doğu Akdeniz'de gerginlik hat safhada!: Oruç Reis gemisi resmi var haberde	1	Gazete haberi

105	Avrupa	14.08.2020	Tayyip Erdoğan, "Türkiye'yi ekonomi ve üretimde şaha kaldırdık" diyor. Çok doğru! Şaha kaldırdı! Hem de öyle bir şaha kaldırdı ki Sterlin tam şahlandı…Biz de nasiplendik burada!..		1	Gazete haberi
106	Avrupa	14.08.2020	0850'ye bakmayın	Mustafa Akıncı, Türkiye'de kendi aleyhinde çalışmalara yürüten bir şirketin toplumumuza yönelik çalışmaları konusunda halkı uyardı…	1	Gazete haberi
107	Avrupa	15.08.2020	"Adada bir tek Türk kalmasa da biz oradayız" demişlerdi…Şimdi ise bizim sayemizde Akdeniz'de sondaj yapıyorlar, bizim çıkarlarımızı koruduklarını söylüyorlar! Ey rehineler! İtirazınız yok mu?		1	Gazete haberi
108	Avrupa	15.08.2020	Akdeniz'de ilk sıcak temas	Doğu Akdeniz'de sondaj nedeniyle tırmanan gerginliğin neye varacağı henüz belli değil…	1	Gazete haberi

109	Avrupa	16.08.2020	Battı balık artık yan bile gitmez…Kapanan kapanana, iflas eden edene! Bir de döviz bir de korona! Ve bir de denizde savaş tamtamları…Siz seçim ve oy derdinde misiniz hala! Ne koltuk bu koltuk!		1	Gazete haberi
110	Avrupa	16.08.2020	Doğu Akdeniz krizi…Taçoy Akıncı'dan ses bekliyor	Taçoy, cumhurbaşkanı ve muhalefeti tek ses vererek Türkiye'nin yanında yer almaya çağırdı	1	Gazete haberi
111	Avrupa	16.08.2020	Maraş sancısı…	Anastasiadis: Türkiye'nin üyelik süreci biter	1	Gazete haberi
112	Avrupa	17.08.2020	Seçim ve oy uğruna neler yapılıyor bakın…Bir yandan "maskesizlere iki bin lira ceza" diyerek halkı korkutuyorlar, bir yandan da koydukları kurallara kendileri uymuyorlar! Söyleyin, imam yellenirse cemaat ne yapsın!		1	Gazete haberi
113	Avrupa	17.08.2020	İmam böyleyse cemaat ne yapsın?	Bizi taşlayanlar işte böyle kucaklaştılar! Maskesiz, mesafesiz!	1	Gazete haberi

				Manzaramız işte bu! Ersin Tatar ve beraberindeki UBP'li bakanlar dün AKP Kıbrıs temsilcileri ile birlikte kahvaltı sefası yaptılar…		
114	Avrupa	18.08.2020	Yavuz, Fatih, Kanuni...Osmanlı padişahları sondaj gemilerine damga vurdu! Gazi .Mustafa Kemal'e bu denizde yer kalmadı! Abdülhamit ve Vahdettin'e ne zaman sıra gelecek acaba?		1	Gazete haberi
115	Avrupa	19.08.2020	Erdoğan rejimi IŞİD ile bir bütündür ve bu dünya için tehlikeli olmaya başladı		9	Gazete haberi
116	Avrupa	20.08.2020	Türkiye KKTC'de kendisi ile paralellik kuran bir cumhurbaşkanı istiyormuş! Laikliğe son verecek, şeriatı kabul edecek ve kuzey Kıbrıs'ın Türkiye'ye bağlanmasına itiraz etmeyecek bir aday! Siz misiniz bu aslan?		1	Gazete haberi

117	Avrupa	21.08.2020	Hayırdır inşallah hayır! Tayyip Erdoğan'dan müjde var herkese…Türkiye'de yeni bir dönemin başladığının müjdesini verecekmiş! Koronanın aşısını mı buldu acaba? Yoksa istifa mı edecek?		1	Gazete haberi
118	Avrupa	21.08.2020	Sultanım bize bir şey var mı?	Recep Tayyip Erdoğan'ın bugün halka açıklayacağını vadettiği müjde Kıbrıs'ta da merakla bekleniyor…	1	Gazete haberi
119	Avrupa	22.08.2020	Neler neler yapılmadı ki bugüne kadar…Say say bitmez…Yerli uçak, yerli otomobil, uçan tank, uçan gemi! Verilmeyen müjde mi kaldı? Madem yutmaya alışkınsınız, yutturanın kabahati ne?		1	Gazete haberi
120	Avrupa	22.08.2020	Gene gaz çıkardı	Tayyip Erdoğan'ın müjdesi doğalgaz müjdesiymiş meğer! Ancak daha önce de bu müjdeyi 8 kere verdikleri ortaya çıktı…	1	Gazete haberi

121	Avrupa	23.08.2020	Kıbrıs'ta arazilerin %30'u, kapalı Maraş'ın da tamamı Osmanlı mirasıymış! Yanılıyorsunuz efendiler! Yalnız %30'u değil %100'ü Osmanlının… Kuzey de Osmanlının, güney de!		1	Gazete haberi
122	Avrupa	24.08.2020	1974'te Kıbrıs'ı Türkiye böldü. 2020'de ise Korona! İki toplumun iletişimi bir kere daha koptu… Savaşı hesaba kattık da Koronayı katmadık…Korona askerden de baskın çıktı, taksimcilerin iştahını kabarttı!		1	Gazete haberi
123	Avrupa	24.08.2020	Çoğu dönecek	Kapalı Maraş'taki mülk sahibi Kıbrıslı Rumlar kente dönmek için açılmasını ve Türk tarafından davet yapılmasını bekliyorlar	1	Gazete haberi
124	Avrupa	7.09.2020	Erdoğan diyaloğu kabul ediyor, şart kabul etmiyor	Almanya, Washington ve NATO'nun perde gerisi hareketliliği …	16	Gazete haberi

125	Avrupa	8.09.2020	Kuzey Kıbrıs lideri Akıncı: Seçimlere dışarıdan müdahaleye dair ipuçları var		1	Gazete haberi
126	Avrupa	8.09.2020	Sarayda el etek öpen, İstanbul Üniversitesi'nden fahri doktora alan AİHM Başkanı Spano rezaleti		9	Gazete haberi
127	Avrupa	9.09.2020	Türkiye'den manzaralar	Maskesiz Tayyip	9	Gazete haberi
128	Avrupa	10.09.2020	Bol miktarda korona ithal ettik…Şimdi de bulaşan hastalarımızı Türkiye'ye gönderiyoruz…İnsan hayatının hiçe sayıldığı bir ülkede şifa bulmak mümkün mü?		1	Gazete haberi
129	Avrupa	10.09.2020	Hükümet koronadan daha zararlı	KTÖS "Ankara'nın kuklası olan UBP-HP hükümetini başımızdan atmak için her türlü eylemi yapmaktan	1	Gazete haberi

				geri durmayacağız " dedi		
130	Avrupa	11.09.2020	Sen Atatürk'ün Selanik'teki evini yak, sonra da Rumlar yaptı de…Vur, öldür, kır dök…Camileri bombala, Rumlar bombaladı de, milleti sokağa dök! Sonra da sana "Sen neymişsin be abi" deyince Rumculuk bas bize! Hastir!		1	Gazete haberi
131	Avrupa	11.09.2020	Akıncı düşmanlığı Tayyip Erdoğan medyasının gözünü kararttı…	KKTC'de seçilmiş cumhurbaşkanına Türkiye'de küfür ve hakaretin işte bir örneği daha! Gerçekleri söyleyen herkese "Rumcu" demek adet haline geldi…Tayyip Erdoğan tayfası bu tutumu ile Kıbrıslı Türkleri Türkiye'den daha da soğutuyor...	1	Gazete haberi

132	Avrupa	11.09.2020	Rumcu sakızı	Erdoğan'ın havuz medyasından "Yeni Şafak" gazetesi "KKTC Cumhurbaşkanı Rumlara sığındı, Türkiye'yi vurdu" dedi.. Gazeteye göre Akıncı seçim kampanyasını "Türkiye düşmanlığı" üzerine kurdu… Gazeteye göre Akıncı, "KKTC'nin Anakara tarafından yutulabileceğini" söylemiş!	1	Gazete haberi
133	Avrupa	12.09.2020	Türkiye'de en büyük düşman gerçek ve gerçeğin sözcüsü gazeteciler		9	Gazete haberi

134	Avrupa	14.09.2020	Denizler durulmaz dalgalanmadan ama, bu kez dalgalanmadan duruldu galiba! Pompeo'nun ayağı Kıbrıs'a değdikten kısa bir süre sonra Oruç Reis geri Çekildi! "Eyy Amerika" diye bağıran yok mu?		1	Gazete haberi
135	Avrupa	14.09.2020	Çek dediler çekti	ABD hareket geçince Oruç Reis Akdeniz'i terk etti	1	Gazete haberi
136	Avrupa	15.09.2020	Düdük çaldı ve 11 kişilik ekip sahaya çıktı… Korona günlerinde seçim yarışı başladı! Bu yarış, ya ipi kendi elimizle boynumuza geçirme yarışı, ya da ipten kurtulma yarışıdır!		1	Gazete haberi
137	Avrupa	16.09.2020	Türkiye'den yağan hakaretler		5	Gazete haberi
138	Avrupa	17.09.2020	Recep Tayyip Erdoğan, Mustafa Akıncı'nın rakibiyle devirecekmiş onu! Ekranda bunu duyuranlar Akıncı'nın rakibinin kim olduğunu bilemediler. Bilemeyecek ne var? Rakibi Tayyip Erdoğan!		1	Gazete haberi

139	Avrupa	17.09.2020	O iş halloldu	Tele 1 ekranında gazeteci Can Ataklı'nın hazırlayıp sunduğu programda AKP'nin Mustafa Akıncı'yı devirmek için kararlı olduğu açıklandı…	1	Gazete haberi
140	Avrupa	18.09.2020	Türkiye: Federasyon öldü!	Türkiye Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy, "Federasyonla ilgili konuşacak bir şey kalmadı" dedi ve Türkiye'nin bundan sonraki yeni bir müzakere sürecinde artık federasyon konuşmayacağını resmen ilan etti…Aksoy: Yeni bir müzakere süreci söz	1	Gazete haberi

				konusu olduğu takdirde, her şeyden önce diğer seçeneklerin ele alınması icap eder. Bizim söylediğimiz de budur...		
141	Avrupa	19.09.2020	Seçimden sonra başlayacağı düşünülen müzakere şartlarını yine Türkiye belirliyor ve kimse de itiraz etmiyor burada.. Federasyon öldü diyorlar… Ya federasyonu savunan Akıncı kazanırsa?		1	Gazete haberi
142	Avrupa	20.09.2020	Tüm bu olup bitenlere neden şaşırıyorsunuz ki? Tatar tarikata, Sucuoğlu Şeyhe gitti…Siz de Şeyhe gidip elini öpmediniz mi? Cami kurdelesi kesmediniz mi? Ha tenis kursu, ha Kuran kursu" demediniz mi?		1	Gazete haberi
143	Avrupa	20.09.2020	Öp Şeyhin elini	2018/Faiz Sucuoğlu (UBP) Lefkoşa Selimiye Camisi…	1	Gazete haberi

144	Avrupa	21.09.2020	Türkçü ve İslamcıların ülkeyi getirdiği nokta çürüme: Türkiye çökmüş ama çöktüğünün farkında değil.		9	Gazete haberi
145	Avrupa	21.09.2020	Müdahale amaçlı girişimler yanlıştır ve çirkinliktir	Çakıcı: Reddediyor ve şiddetle kınıyoruz	10	Gazete haberi
146	Avrupa	23.09.2020	Seçime üç haftadan az bir zaman kaldı. Merkez Bankası'nı Türkiye'nin elinden alacak ve 20 Temmuz'da bundan sonra bayram yapılmamasını sağlayacak ve polisi de gerçekten sivile bağlayacak bir aday varsa gidin oy verin!		1	Gazete haberi
147	Avrupa	24.09.2020	Seçim yarışına katılan adayların tümü de Kıbrıs'ta sürüp giden çözümsüzlükten yalnız Rum tarafını sorumlu tutuyor!. Bu konuda Türkiye'yi de suçlayan hiçbir adaya rastlanması!		1	Gazete haberi
148	Avrupa	25.09.2020	Millet susuzluktan kırılıyor…Bugün suyun akacağını söyleyen yetkililer sustu…Borunun tamir edilip edilmediği bilinmiyor…Asrın projesi denilen bu projeye vaktiyle karşı çıkmış olan aday varsa gidin ona oy verin!		1	Gazete haberi

149	Avrupa	25.09.2020	Seçime Hitler damgası	Tufan Erhürman adını vermediği bir cumhurbaşkanı adayının seçim kampanyasını faşist kampanyaya benzetti	1	Gazete haberi
150	Avrupa	26.09.2020	Yurdumuzdaki askeri tatbikatlara karşı çıkan ve adada silahsızlanma önerisini masaya koymaya hazır olan, ayrıca Kıbrıs'ın artık garantöre ihtiyacı olmadığını savunan bir aday varsa gidin ona verin oyunuzu!		1	Gazete haberi
151	Avrupa	26.09.2020	Türkiye'de helikopterden köylüleri attılar	Affetmiyorlar, on binleri içeri tıkıyorlar, Affetmiyorlar, içeri tıkamadıkları nı helikopterlerden atıyorlar	9	Gazete haberi
152	Avrupa	27.09.2020	Türkiye'de yaptıklarını Kıbrıs'ta da yapmak isteyen Recep Tayyip Erdoğan'ı durduracak ve ona "Bu memleket senin değil bizim" diyebilecek bir aday varsa ona oy verin!		1	Gazete haberi

153	Avrupa	27.09.2020	Kürtlüğü sizden mi öğreneceğiz!	Saray rejimi 20 milyon Kürdü toplama kamplarına alarak mı etkisiz halle getirecek?	9	Gazete haberi
154	Avrupa	28.09.2020	Türkiye Suriye'de işgal ettiği bölgelerde kendisine direnenlerin suyunu kesiyormuş! Biz şanslıyız demek ki bize boru bağladı!.. Ya burada da direniş var diyerek bize de keserse bir gün?		1	Gazete haberi
155	Avrupa	28.09.2020	Erdoğanistan	Spano'nun ziyareti sonrası Avrupa hukuku, Ankara'nın hukuksuzluğuna uyum sağlamış gibi görünüyor	9	Gazete haberi
156	Avrupa	29.09.2020	Yalıyoor… Yalıyoor!	Hikaye Azerbaycan'ın doğalgaz kaynaklarının Türkiye tarafından gasp edilmesiyle de sonuçlanabilir	9	Gazete haberi

157	Avrupa	30.09.2020	Tayyip Erdoğan Kıbrıs'taki seçim için keseyi açtı! Ersin Tatar 117 milyon TL'yi nakit olarak çantasına koyup geliyor! 199 bin seçmene bol bol yeter ve turşulu sandviçler için artar bile!		1	Gazete haberi
158	Avrupa	30.09.2020	Tatar kaçtı	Onlar Lefkoşa'da Tatar Ankara'da. Ersin Tatar'ın programa katılmayışı toplumda "Tatar kaçtı" diye yorumlandı … Programa katılmayacağını haber veren Tatar Ankara'ya uçtu ve Fuat Oktay ile görüştü…Bu görüşmeden sonra Oktay yaptığı açıklamada "Bugün 117 milyon TL'yi KKTC'ye aktarıyoruz" dedi...Bu da Tatar'a Türkiye'den	1	Gazete haberi

				seçim dopingi!		
159	Avrupa	1.10.2020	Seçimlerimize Türkiye'den bu kadar açık müdahaleye seçime katılan tüm adayların karşı çıkması gerekmez miydi? Tabii beni sokmayan yılan bin yaşasın diyorsanız, o başka!		1	Gazete haberi
160	Avrupa	1.10.2020	TC'den Akıncı'ya darbe hazırlığı	Türkiye'den ekipler geliyor, benim seçilmememem için aleni bir şekilde çalışıyor, bir partinin milletvekillerine talimatlar veriyorlar. Bu şekilde davranarak toplumu ölüyorlar…	1	Gazete haberi
161	Avrupa	1.10.2020	Ersin Tatar 2020 Geleceğe Yürüyoruz	Geleceğe yürümüyoruz, cehennemin dibine çakılıyoruz…	9	Gazete haberi

162	Avrupa	3.10.2020	Gazetemize karşı linç hareketini organize edenler, şimdi de Mustafa Akıncı'yı devirmek için harekete geçtiler! Bizi hedef gösteren Erdoğan'dı. Akıncı'yı da yine o hedef gösteriyor. Lütfen bunu toplumumuza açıklar mısınız Sayın Akıncı?		1	Gazete haberi
163	Avrupa	3.10.2020	TC elçiliği seçim karargâhı oldu	Mustafa Akıncı Türkiye'nin seçimlerimize müdahalesini ifşa etmeye devam ediyor…Gerekirse daha da açık konuşacağını söyledi…	1	Gazete haberi
164	Avrupa	3.10.2020	Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı: Büyükelçilik seçim karargahına döndü		3	Gazete haberi
165	Avrupa	4.10.2020	Dövizoronavirüs…İflas…Borç…Mazbata…İşsizlik…Faiz…Taksit…Harç…Vergi…Bir de üstünden oy mu istiyorsunuz? Kusura bakmayın, ama bu kadar ağır bir yükle nasıl sandığa gideriz?		1	Gazete haberi

166	Avrupa	4.10.2020	Libya'yı denedi, Suriye'yi kaç yıldır deniyor, Doğu Akdeniz'i denedi, şimdi de Güney Kafkasya…		9	Gazete haberi
167	Avrupa	6.10.2020	Gazetemizi hedef alan Tayyip Erdoğan iktidarı yazarlarımız için de tutuklama emri mi çıkardı? Türkiye'de cumhurbaşkanımızı hedef alan ve hatta ölümle tehdit edenler var. KKTC'de neden onlar için tutuklama emri çıkarılmıyor?		1	Gazete haberi
168	Avrupa	6.10.2020	Gazetemiz yazarlarına Türkiye'de kara liste	Türkiye'deki liman ve havalimanlarına liste gönderildi	1	Gazete haberi
169	Avrupa	6.10.2020	İşte Türkiye'nin müdahalesinin fotoğraflarla belgeleri…	İşte müdahalenin fotoğrafları	1-3	Gazete haberi
170	Avrupa	6.10.2020	Fetihçi yayılmacı Saray-AKP iktidarı her hafta bir cephede bayrağı yükseltiyor		9	Gazete haberi

171	Avrupa	7.10.2020	Ersin Tatar'a bakılırsa, yabancı istihbarat ajanları sızmış aramıza… Eroğlu'nun arkasında 42 MİT ajanı dolaşıyordu…Tatar'ın da CIA ajanları mı düştü peşine acaba? Tatar da Denktaş gibi delilleri gördü galiba!		1	Gazete haberi
172	Avrupa	7.10.2020	Seçime Erdoğan'dan darbe	Yüksek seçim Kurulu'nun tören, nutuk ve demeçle ilgili kararları göz göre göre çiğneniyor… Türkiye'den Ersin Tatar'a seçim dopingi! Su ve Maraş!	1	Gazete haberi
173	Avrupa	7.10.2020	Demokrasi için yüz karası	Mustafa Akıncı'dan sert tepki	1	Gazete haberi
174	Avrupa	8.10.2020	"İrade Lefkoşa'dadır, bizdedir " diyorlar…Eğer irade Lefkoşa'da ise kararlar neden Ankara'da alınıyor? Vatandaş "Kararları Tayyip Erdoğan alıyorsa, ben neden buradaki adaylara oy vereceğim" diye soruyor…		1	Gazete haberi

175	Avrupa	8.10.2020	Maraş'a giriş için yeni kapı	Maraş'la ilgili tepkilere aldırmayan Türk tarafı kapalı bölgede faaliyete başladı	1	Gazete haberi
176	Avrupa	8.10.2020	Akıncı: Müdahalelere halkın güçlü cevabı olacak		3	Gazete haberi
177	Avrupa	8.10.2020	Erdokhan	Türkiye ancak ağır bir çöküş ve bedelle doğru yolu bulma şansına sahip olacak. Çıkışı yok, çöküş kaçınılmaz!	9	Gazete haberi
178	Avrupa	9.10.2020	Kapalı Maraş bir müze gibi 46 yıl sonra halkın ziyaretine açıldı! Son ganimet görücüye çıktı… Girne sahilinde yer kapamayanlar artık boşuna hayıflanmasınlar! Ve ellerini çabuk tutsunlar! Lahmacun lokantası açacaklarsa kapıya TUTULMUŞTUR yazsınlar!		1	Gazete haberi

179	Avrupa	9.10.2020	TUTULMUŞTUR	Son ganimet Maraş görücüye çıktı	1	Gazete haberi
180	Avrupa	9.10.2020	Mustafa Akıncı: Bir senaryo yazılmış, Sayın Tatar'a da bu senaryoda figüranlık yapmak kalmıştır		11	Gazete haberi
181	Avrupa	10.10.2020	Akıncı ve ailesine derin devletten tehdit	Mustafa akıncı ilk kez açıklardı…2020 TV'nin yayınında kendisine sorulan bir soru üzerine, Türkiye'deki derin devletten aday olmaması yönünde tehdit aldığını ifşa etti…İsmini vermeden bu tehdidin Tayyip Erdoğan'a bağlı ve "derin" ilişkileri olan makamlardan	1	Gazete haberi

				geldiğini söyleyen ,Akıncı, özel kalem müdürü aracılığıyla kendisine bu tehdidin bildirildiğini belirterek " aday olmazsam benim için, ailem ve yakın arkadaşlarım için iyi olacağı iletildi" dedi…Bu konuda bilgi almak için makamına davet ettiği TC Lefkoşa Büyükelçisi davete icabet etmedi...		
182	Avrupa	11.10.2020	Büyük bir merak ve heyecanla beklenen seçim bugün yapılıyor…İkinci tur da var, ama birinci turdan bitecek diyenler de var! Türkiye'deki seçimde kediler kaçmıştı trafoya, umarız bizde kaçmaz!		1	Gazete haberi

183	Avrupa	11.10.2020	Kedilere dikkat! Trafoya kaçmasın		1	Gazete haberi
184	Avrupa	12.10.2020	Mustafa Akıncı'yı devirmek isteyen Tayyip Erdoğan birinci turda bunu başaramadı…İkinci turda hak ettiği cevabı vermek toplumumuza kaldı? Haydi hep beraber "No pasaran" diyelim! Faşizme geçit yok!		1	Gazete haberi
185	Avrupa	13.10.2020	Mustafa Akıncı'ya canlı video ile bir ölüm tehdidi daha	Gelirim makam odanda kafana sıkarım	1	Gazete haberi
186	Avrupa	13.10.2020	Allah'ın Sünni savaşçıları, İsrail silahlarıyla donanmış laik Aliyev rejimi için ölüyor?		9	Gazete haberi
187	Avrupa	14.10.2020	Türkiye'de havuz medyası dışında olan medyaya göre, Tayyip Erdoğan İstanbul'dan sonra Kıbrıs'ta da seçim kaybetti! İkinci turu Mustafa Akıncı'nın kazanacağına kesin olarak bakıyorlar!		1	Gazete haberi

188	Avrupa	15.10.2020	Doğru söylüyorsun Reis…Tutanın tuttuğu elinde kalır! Boşuna "tutulmuştur" diye yazmazlar kapılara! Bak, Kıbrıs da Kıbrıs'ı tutanın elinde kaldı! Maraş da elbette sahibinin değil, tutanın elinde kalacak!		1	Gazete haberi
189	Avrupa	15.10.2020	Kapanın elinde kalır	Erdoğan Maraş'ı işte böyle görüyor…	1	Gazete haberi
190	Avrupa	15.10.2020	Ankara'nın kulu Tatar'ı zorla seçtirebilirlerse anavatana "gel bizi ilhak et" çağrısı yapılabilir….		9	Gazete haberi
191	Avrupa	15.10.2020	Erdoğan'ın seçim mesajı…	En doğru kararı verecekler	10	Gazete haberi
192	Avrupa	15.10.2020	Çelik: Maraş Kıbrıs Türklerine aittir	Ak Pati Sözcüsü Çelik: "Bu bölge üzerinde Kıbrıs Türklerinin dışında herhangi bir kimsenin	19	Gazete haberi

				müdahale hakkı söz konusu olamaz"		
193	Avrupa	16.10.2020	Seçime 1 gün kaldı… Tatar'ın kazanması için her çareye başvuruluyor…Seçim karargâhı olan TC elçiliği aktif biçimde devrede… Yarış Tayyip Erdoğan ile Kıbrıslı Türkler arasında! Cevap hepimiz!		1	Gazete haberi
194	Avrupa	16.10.2020	YDÜ'den çalışanlara Tatar için oy baskısı	Ersin Tatar'ın kazanması için Suat Günsel de harekete geçti. Kıbrıs2ın güzel ve kadirşinas insanları, sandığa gitmek bir yurttaşlık görevidir. Türkiye ve Kıbrıs birlikteliği kazansın.	1	Gazete haberi

195	Avrupa	16.10.2020	Erdoğan kendisine kulluk etmeyi dert etmeyecek birini Kuzey Kıbrıs'ın cumhurbaşkanı olarak görmek istiyor		9	Gazete haberi
196	Avrupa	17.10.2020	Neden Türkiye'yi sevenler ve sevmeyenler diye ayırıyorlar ki toplumu? Kıbrıs'ı sevenler ve sevmeyenler diye ayırsak daha doğru olmaz mı? Oyumuzu Türkiye için mi veriyoruz, yoksa Kıbrıs için mi?		1	Gazete haberi
197	Avrupa	17.10.2020	Ya herro ya merro	Ankara'nın siyasi irademize müdahaleleri her zaman vardı, ancak ilk kez bu kadar açık biçimde ve pervasızca yapıldı…Türkiye'nin kaderini iki dudağı arasına alan Tayyip Erdoğan, Mustafa Akıncı'yı tasfiye etmek için bizzat bu seçime müdahil oldu…	1	Gazete haberi

198	Avrupa	18.10.2020	Tarih bunu yazacak… O iyi insanlar o güzel atlara binip gittiler mi, gitmediler mi, Bugün belli olacak! Federalistlerle taksimciler yarışacak! Üçüncü bir ihtimal bu seçimde yok!		1	Gazete haberi
199	Avrupa	18.10.2020	Siyasi irade için karar günü	Yeni bir dönemin kapısını açacak olan cumhurbaşkanlığı seçimleri bugün yapılıyor	1	Gazete haberi
200	Güneş	4.08.2020	Emekli Tümamiral Semih Çetin	Çok net söylüyorum: Sonuna kadar haklı olduğu Doğu Akdeniz ve Kıbrıs meselesini savunamayan Türkiye hiçbir meselesini savunamaz	10	Röportaj haber
201	Güneş	4.08.2020	Türk-Yunan ilişkileri ve Kıbrıs sorunu bilinmeyen sularda		15	Gazete haberi

202	Güneş	5.08.2020	Türkiye'den tam desteğe devam	Başbakan Tatar'la Türkiye Cumhurbaşkanı görüşmesinde önemli kararlar çıktı	1	Gazete haberi
203	Güneş	6.08.2020	Hükümet değişimi yok	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile İstanbul'da görüşen Başbakan Tatar yurda döndü	1	Gazete haberi
204	Güneş	7.08.2020	Çavuşoğlu: Yunanistan-Mısır arasında sözde deniz yetki alanları sınırlandırma anlaşmasını değerlendirdi		8	Gazete haberi
205	Güneş	7.08.2020	Güney Kıbrıs'tan Lübnan' a yardım		15	Gazete haberi
206	Güneş	7.08.2020	Sisi Türkiye karşıtlığında birinciliğe oynuyor		18	Gazete haberi

207	Güneş	8.08.2020	Mısır ve Yunanistan'a tepki	UBP Genel Başkanı ve Başbakan Ersin Tatar ne Türkiye ne de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Doğu Akdeniz'deki haklarının gasp edilmesine göz yummayacağını belirtti	1	Gazete haberi
208	Güneş	8.08.2020	Erenköy ruhu devam etmeli	UBP Genel Başkanı ve Başbakan Ersin Tatar Erenköy direnişinin 56. yıl dönümü dolayısı ile bir mesaj yayınladı ve Rum tutumu yüzünden Kıbrıs Türk'ü için tehlikenin henüz geçmediğine dikkat çekti	1-2	Gazete haberi

209	Güneş	8.08.2020	Kıbrıs TMT Mücahitler Derneği: Şanlı Erenköy direnişinin 56. yıl dönümünü büyük bir şeref ve gurur ile bir kez daha anıyoruz	UBP Genel Başkanı ve Başbakan Ersin Tatar Erenköy direnişinin 56. yıl dönümü dolayısı ile bir mesaj yayınladı ve Rum tutumu yüzünden Kıbrıs Türk'ü için tehlikenin henüz geçmediğine dikkat çekti	8	Gazete haberi
210	Güneş	10.08.2020	Taçoy: Erenköy direnişinin yıldönümü nedeniyle mesaj yayınladı		5	Gazete haberi
211	Güneş	10.08.2020	Sucuoğlu: Erenköy direnişinin anavatan Türkiye'nin Kıbrıs Türk'ünü asla bırakmayacağının ve adadaki Türk varlığını ebediyen korumaya kararlı olduğunun da en açık bir kanıtı oldu		5	Gazete haberi

212	Güneş	11.08.2020	Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan'da "Oruç Reis" telaşı		1	Gazete haberi
213	Güneş	11.08.2020	Taçoy: "Oruç Reisin yapacağı çalışmaları selamlıyorum		1	Gazete haberi
214	Güneş	11.08.2020	UBP milletvekili Hasipoğlu: "Maraş açılımı “federasyon tezi geçerli" diyenlerin işine gelmiyor"		1	Gazete haberi
215	Güneş	11.08.2020	TC. Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan önemli açıklamalar		1	Gazete haberi
216	Güneş	11.08.2020	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan: Akdeniz'de kendi planlarımızı uygulamaya devam edeceğiz	Gelin Akdeniz'deki ülkeler olarak bir araya gelelim, herkesin hakkını koruyan bir formül bulalım	11	Gazete haberi

217	Güneş	11.08.2020	10. yılında Azerbaycan-Türkiye stratejik ortaklık anlaşması ve ortak askeri tatbikatlar	Gelin Akdeniz'deki ülkeler olarak bir araya gelelim, herkesin hakkını koruyan bir formül bulalım	11	Gazete haberi
218	Güneş	12.08.2020	Çavuşoğlu: Doğu Akdeniz'de hem Kıbrıs Türklerinin haklarını hem de Türkiye'nin haklarını sonuna kadar savunacağız		3	Gazete haberi
219	Güneş	12.08.2020	Akar: Doğu Akdeniz'de Türkiye ve KKTC'nin olmadığı hiçbir proje yaşayamaz		6	Gazete haberi
220	Güneş	12.08.2020	Türkiye, Oruç Reis'le Güneyindeki Yunan-Rum-Mısır kuşatmasını kırıyor		11	Gazete haberi
221	Güneş	12.08.2020	Oruç Reis araştırma gemisinin faaliyetleri Rum gazetelerinin manşetlerinde		15	Gazete haberi

222	Güneş	12.08.2020	Fransız savaş uçakları Rum kesimine indi		15	Gazete haberi
223	Güneş	13.08.2020	Tatar: "Akdeniz'de tezgahladıkları oyunlara dur denilmeli"		1	Gazete haberi
224	Güneş	13.08.2020	Ekonomi Bakanı Hasan Taçoy: Fransa'nın adımı barış ve huzura tehdittir		1	Gazete haberi
225	Güneş	13.08.2020	Araştırma için sismik kablo Akdeniz' e indi	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez, Oruç Reis ile ilgili paylaşımda bulundu "Oruç Reis denizlerimizin röntgenini çekiyor" dedi.	1	Gazete haberi

226	Güneş	13.08.2020	Tatar: Yunanistan'la Mısır'ın Akdeniz'de tezgahladıkları oyunlara dur denilmeli		2	Gazete haberi
227	Güneş	13.08.2020	Yunanistan'ın Eski Savunma Bakanı: "Kimse bizim için Türkiye ile ilişkisini bozmaz"		5	Gazete haberi
228	Güneş	13.08.2020	Bağımsız Cumhurbaşkanı Dayı Özersay: Kıbrıs'ı müzakereler üzerinden okuyamayız, Doğu Akdeniz'e bakmalıyız		5	Gazete haberi
229	Güneş	14.08.2020	Erdoğan: "Haklarımızı kimseye yedirmeyiz"		1	Gazete haberi
230	Güneş	14.08.2020	Başbakan Tatar Anadolu Ajansı'nın Maraş, pandemi ve Doğu Akdeniz'deki gelişmelerle ilgili sorularını yanıtladı: Maraş konusunda ezber bozduklarına dikkati çekti ve vurguladı:	Mal sahipleri memnuniyet duyacaktır	1	Gazete haberi

231	Güneş	15.08.2020	Erdoğan: "Sivil gemilerimize karşı yapılabilecek en ufak bir saldırıyı cevapsız bırakamayız"		1-4	Gazete haberi
232	Güneş	15.08.2020	TC Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, KKTC'ye elektrik projesinin AB ve Rumlar tarafından engellendiğini vurguladı		1	Gazete haberi
233	Güneş	15.08.2020	Çavuşoğlu: Gerginlik arttı sorumlusu Yunanistan'dır		1-6	Gazete haberi
234	Güneş	17.08.2020	Akıncı neden suskun?	Ekonomi ve Enerji Bakanı Hasan Taçoy herkesi Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki çabalarına destek vermeye çağırdı. Cumhurbaşkanı Akıncı'nın suskunluğunu eleştirdi	1	Gazete haberi

235	Güneş	17.08.2020	Maraş konusunda etekleri tutuştu	UBP Milletvekili Oğuzhan Hasipoğlu, "kapalı Maraş açılımı ile ilgili Başbakan Ersin Tatar'ın son Ankara ziyaretinden sonra, GKRY'nin tabir yerinde ise eteklerinin tutuştuğunu anlıyoruz" dedi	1	Gazete haberi
236	Güneş	17.08.2020	Tatar "Siz sahibi olmak için seçimi kazanmalıyız"		2	Gazete haberi
237	Güneş	17.08.2020	Fuat Oktay: Fransa'nın adada askeri uçaklarını konuşlandırması kabul edilemez		3	Gazete haberi

238	Güneş	18.08.2020	Başbakan tatar, Fransa'yı kınadı		1	Gazete haberi
239	Güneş	18.08.2020	MHP Genel Başkanı Bahçeli'den Joe Biden'ın açıklamalarına tepki		6	Gazete haberi
240	Güneş	18.08.2020	Çavuşoğlu: Biden'ın ifadeleri cahilce yapılmış bir açıklama		7	Gazete haberi
241	Güneş	19.08.2020	Ekonomi ve Enerji Bakanı Hasan Taçoy, Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin önemli değerlendirmelerde bulundu	Bu seçim Kıbrıs Türk halkının haklarının korunması gerektiği bir seçimdir	1	Gazete haberi
242	Güneş	19.08.2020	Sucuoğlu: Başbakan'la Türkiye dış politikada da uyum içinde	Bu seçim Kıbrıs Türk halkının haklarının korunması gerektiği bir seçimdir	1	Gazete haberi

243	Güneş	19.08.2020	Yavuz, Oruç Reis, ve Barbaros görevde	Bu seçim Kıbrıs Türk halkının haklarının korunması gerektiği bir seçimdir	1	Gazete haberi
244	Güneş	19.08.2020	KKTC'den Fransa'ya tepki	Özersay: Kıbrıs'taki bu hamle gerginliğe hizmet eder, Bölgede oyun kurucu olmamıza engel olamayacaklar	7	Gazete haberi
245	Güneş	19.08.2020	Savaşan: Rum yapar veya yaptırırsa, Tük de yapar veya yaptırır!		9	Gazete haberi
246	Güneş	20.08.2020	Türkiye'de yeni dönem başlıyor		1	Gazete haberi

247	Güneş	20.08.2020	Rum-Yunan ikilisi hayal görüyor	Başbakan Ersin Tatar, Türkiye ile KKTC'den AB'nin uygulayacağı "kırbaç ve havuz" politikası ile Doğu Akdeniz'de taviz koparabileceğini sanan Rum-Yunan ikilisini yanıtladı	1	Gazete haberi
248	Güneş	20.08.2020	Azerbaycan: Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki faaliyetlerini kararlılıkla destekliyoruz		7	Gazete haberi
249	Güneş	20.08.2020	Yunanistan Dışişleri Bakanı Dendias'ın Güney Kıbrıs temasları		15	Gazete haberi
250	Güneş	20.08.2020	Fransa firkateyni protora açıklarında		15	Gazete haberi

251	Güneş	21.08.2020	Tatar: Kıbrıs Türkü kendi siyasi iradesini görmezden gelenlere "Artık Dur" diyecektir		12	Gazete haberi
252	Güneş	22.08.2020	Tarihi gaz keşfi	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Benzer bir müjdeli haberi Akdeniz'den de bekliyoruz" dedi ve Karadeniz'de 320 milyar metreküp doğalgaz bulunduğunu açıkladı	1	Gazete haberi
253	Güneş	22.08.2020	Artık açılma sürecine girildi	Başbakan Tatar, Maraş'ta TRT'nin sorularını yanıtladı	1	Gazete haberi
254	Güneş	22.08.2020	Taçoy "Bir müjdeli haber de Akdeniz'de bekliyoruz		1	Gazete haberi

255	Güneş	24.08.2020	Başbakan Tatar, KKTC halkının Türkiye'nin 320 milyar metreküp doğal gaz bulmasından sevinç duyduğunu belirtti ve vurguladı:	Şimdi sıra Kuzey Kıbrıs'ta	1	Gazete haberi
256	Güneş	24.08.2020	Akıncı'nın aldatmalarına artık yeter!	Başbakan Tatar, Haspolat Sanayi Bölgesini ziyaret etti yaptığı konuşmada hala Rumlarla görüşme yapıp anlaşmaktan bahseden Akıncı'ya "madem mümkündür 3 yıldır neden Rumlarla anlaşamadığını" sordu…	1	Gazete haberi
257	Güneş	24.08.2020	Akar’dan çok net açıklama	T.C. Savunma Bakanı Akar, "Ülkemiz ve asil milletimizin güvenliğini tehdit eden hiçbir oluşuma,	1	Gazete haberi

				mavi vatanımızdaki hak, alaka menfaatlerimizi gasp etmeye çalışan hiçbir girişime müsaade etmeyeceğimizi herkes bilmelidir" dedi		
258	Güneş	24.08.2020	Akar: "Mavi vatanımızda KKTC ve Türkiye'nin hakkını korumakta muktediriz"		5	Gazete haberi
259	Güneş	24.08.2020	Başbakan Tatar: Fransa donanmasının bu bölgede ne işi var?		9	Gazete haberi
260	Güneş	7.09.2020	Önce hidrokarbon konusunu halletmeliyiz	Başbakan Tatar dünyaca ünlü AP haber ajansının sorularını yanıtladı seçilir seçilmez Rumlara ve BM'ye ne	1	Gazete haberi

				önereceğini açıkladı		
261	Güneş	7.09.2020	Tatar "Haklarımızdan vazgeçmeyiz"		1	Gazete haberi
262	Güneş	7.09.2020	TC-KKTC birlikteliğine karşı oyunlara "DUR" denilecek		1	Gazete haberi
263	Güneş	7.09.2020	Başbakan Tatar: "Barıştan, uzlaşmadan, dostluktan yanayız ama hakkımızı, hukukumuzu korumakta da kararlıyız"		5	Gazete haberi
264	Güneş	7.09.2020	Akdeniz fırtınası tatbikatı başladı	Türkiye cumhurbaşkanı T-Yardımcısı Fuat Oktay "Doğu Akdeniz'de diplomatik çözüm yollarıyla	9	Gazete haberi

				birlikte ülkemizin ve KKTC'nin güvenlik öncelikleri vazgeçilmezimizdir" açıklamasında bulundu		
265	Güneş	8.09.2020	Romanya Türkiye'nin Karadeniz'de doğal gaz keşfinden memnun		19	Gazete haberi
266	Güneş	8.09.2020	Malta Dışişleri Bakanı: Doğu Akdeniz'de askeri çatışma acı verici olur		19	Gazete haberi
267	Güneş	9.09.2020	Türkiye dengeleri değiştirdi	Reuters ve AP ajansları, Atina yönetiminin Türkiye korkusuyla yeni bir silahlanma girişimi başlattığını bildiriyor	1	Gazete haberi

268	Güneş	9.09.2020	TC Dışişleri'nden dikkat çeken benzetme	"Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynakları konusunda varılabilecek işbirliğinin, Kıbrıs'ta çözümün mayası olabilir"	1	Gazete haberi
269	Güneş	9.09.2020	Türkiye'ye kafa tutmak Yunanistan'ın "son krizi" olur		3	Gazete haberi
270	Güneş	9.09.2020	Erdoğan:" Doğu Akdeniz'deki haklarımız konusunda kararlı ve aktif bir politika izleyeceğiz"		8	Gazete haberi
271	Güneş	10.09.2020	Başbakan Tatar açıkladı: Türkiye hastaları uçaklarla alıyor		1	Gazete haberi

272	Güneş	10.09.2020	Türkiye'den tam destek	TC Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay: ülkemizin KKTC'ye bakışı hiçbir zaman kazanç hevesinin ürünü olmamıştır. Biz Kıbrıs Türk'ünün ürettiği, ilerlediği ve refah seviyesinin arttığı bir ada arzuluyoruz. Türkiye'nin KKTC'ye bakışı hiçbir zaman kazanç hevesinin ürünü olmamıştır dedi	1	Gazete haberi
273	Güneş	10.09.2020	TBMM Başkanı Şentop'tan Doğu Akdeniz açıklaması	"Türk ve Yunan heyetler arasında teknik bir görüşme olacak"	7	Gazete haberi

274	Güneş	11.09.2020	Hidrokarbon ve su mesajları	Başbakan Tatar, Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay'la birlikte Anamur açıklarında TÜRKİYE-KKTC su projesi onarım çalışmalarını yerinde incelediler ve önemli açıklamalar yaptılar:	1	Gazete haberi
275	Güneş	11.09.2020	Miçotakis: Türkiye ile anlaşma sağlayamazsak uluslararası Adalet Divanı'na gideriz		15	Gazete haberi
276	Güneş	12.09.2020	Aksoy "Bildiri, taraflı, gerçeklerden kopuk ve hukuki dayanaktan yoksun"	Aksoy, "Ortak bildiride yer alan Doğu Akdeniz ve Kıbrıs meselesine ilişkin ifadeler, geçen sene olduğu gibi taraflı,	1	Gazete haberi

				gerçeklerden kopuk ve hukuki dayanaktan yoksundur" ifadelerini kullandı		
277	Güneş	14.09.2020	KKTC önemli bir devlet	Başbakan Tatar, HALK TV ve TRT HABER' in sorularını yanıtladı:	1	Gazete haberi
278	Güneş	14.09.2020	Enerji projesiyle Türkiye'yi kuşatmak: EASTMED'in dönüşümü	Fransa'nın yönetmenliğinde, AB, Almanya ve Doğu Akdeniz Gaz Forumu üyelerinin aktörlüğünde sahneye konan oyunun amacının Türkiye'yi bir çatışmaya çekerek saldırgan taraf pozisyonuna düşürmek olduğu artık aşikar	8	Gazete haberi

279	Güneş	14.09.2020	Bakan Dönmez: Karadeniz ve Doğu Akdeniz'den yeni müjdeler alacağımız günler yakındır		14	Gazete haberi
280	Güneş	15.09.2020	Tatar kazanır	Gezici, Eylül ayı ilk anket sonucunu açıkladı:	1	Gazete haberi
281	Güneş	15.09.2020	Türkiye, Kıbrıs Türklerinin meşru hak ve çıkarlarının çiğnenmesine "Asla izin vermeyeceğiz"		1	Gazete haberi
282	Güneş	15.09.2020	TC İletişim Başkanlığı: "Türkiye Kıbrıs Türklerinin meşru hak ve çıkarlarının çiğnenmesine asla izin vermeyecek"		4	Gazete haberi
283	Güneş	16.09.2020	Artık yeni bir geleceğe yürüyeceğiz	Başbakan Tatar, Kıbrıs konusu, Maraş'ın açılması, Doğu Akdeniz'deki haklara sahip çıkarak Kıbrıs Türk	1	Gazete haberi

				Halkı'nın zenginleşmesi, Türkiye ile ilişkiler ve Cumhurbaşkanlığında yapacağı faaliyetlerle ilgili vizyonunu halkla paylaştı		
284	Güneş	16.09.2020	Çavuşoğlu'ndan Atina'ya Yunan gazetesi üzerinden "Gideceğimiz yola dair tercih Yunan liderlerinin" mesajı		5	Gazete haberi
285	Güneş	17.09.2020	UBP'den ortak açıklama	Hak ve menfaatlerimiz için Tatar seçilmelidir	1	Gazete haberi
286	Güneş	17.09.2020	Anastasiadis ve Mitçotakis, Doğu Akdeniz'deki gelişmeleri görüştü		1	Gazete haberi

287	Güneş	17.09.2020	Erdoğan ve Merkel Doğu Akdeniz'i görüştü		6	Gazete haberi
288	Güneş	17.09.2020	Türkiye'nin ilk uçan arabası "Cezeri" ilk testlerini başarıyla tamamladı		7	Gazete haberi
289	Güneş	17.09.2020	Türkiye'nin yeni NAVTEX'i Rum basınında		15	Gazete haberi
290	Güneş	18.09.2020	Federasyon konuşulacak bir şey kalmadı	Türkiye, Kıbrıs konusundaki görüşünü net bir şekilde ortay koydu	1	Gazete haberi
291	Güneş	18.09.2020	Erdoğan: "Türkiye Doğu Akdeniz'de şantaj ve haydutluğa izin vermeyecek"		8	Gazete haberi

292	Güneş	18.09.2020	Türk savunma sanayisi Güney Asya ülkeleriyle buluşacak		14	Gazete haberi
293	Güneş	19.09.2020	Tatar: "Sayın Akıncı da artık federasyon bitti demişti"		1	Gazete haberi
294	Güneş	19.09.2020	Akıncı hala "Tek yol federasyon" derken Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ney konuştu: Biz federasyonda yokuz		1	Gazete haberi
295	Güneş	19.09.2020	Akar "Türkiye Akdeniz'de kendi sahasında çalışıyor"		1	Gazete haberi
296	Güneş	19.09.2020	TCG Gediz firkateyni Doğu Akdeniz'deki eğitimlerini tamamladı		5	Gazete haberi

297	Güneş	19.09.2020	Töre: Rumlarla yeni bir ortaklık mümkün değil		7	Gazete haberi
298	Güneş	21.09.2020	Ersin Tatar, Güney Kıbrıs'ta yayınlanan Kathimerini gazetesinin sorularını yanıtladı. Tatar, "Sağ oylar bizde toplanır dedi ve vurguladı: İki devletli özüm masaya gelecek		1	Gazete haberi
299	Güneş	21.09.2020	Savaşan: Akıncı önce tavizlerin hesabını vermeli		1	Gazete haberi
300	Güneş	21.09.2020	CTP Milletvekili Şahali'den Türkiye ve Akıncı için sert açıklama: "Türkiye Akıncı yüzünden federasyon bitti diyor"		1	Gazete haberi
301	Güneş	21.09.2020	Başbakan Tatar: Akıncı'nın politikaları iflas etmiştir		4	Gazete haberi

302	Güneş	22.09.2020	Tatar "Türkiye federal çözüm umudu kalmadığını resmen ortaya koymuştur"		1	Gazete haberi
303	Güneş	22.09.2020	Rum, aklını Türkiye ile bozdu	Rum Dışişleri Bakanı Christodoulides: Türkiye, Kıbrıs'a karşı tahrikleri artırmayı hedefliyor	4	Gazete haberi
304	Güneş	22.09.2020	Tatar: Milli davayı savunuyoruz		2	Gazete haberi
305	Güneş	22.09.2020	Seçim öncesi dikkat çeken anket: .Kıbrıs Türkü Türkiye ‘siz bir gelecek istemiyor		6	Gazete haberi
306	Güneş	22.09.2020	Erdoğan: Doğu Akdeniz'de Türkiye'yi yom sayanlar diplomasi masasına yaklaşmaya başladı		8	Gazete haberi

307	Güneş	23.09.2020	Tatar'dan Erdoğan'ın çağrısına destek		1	Gazete haberi
308	Güneş	23.09.2020	Erdoğan’dan, AB'ye Doğu Akdeniz için konferans çağrısı: "Kıbrıs Türkleri de katılsın, konuşalım"		1	Gazete haberi
309	Güneş	23.09.2020	Erdoğan: Kıbrıs Türkleri dahil, tüm tarafların katılımıyla düzenlenecek bölgesel konferans herkesin yararına olur		2	Gazete haberi
310	Güneş	23.09.2020	"Türkiye Kıbrıs için 2 devletli çözümü görüşür		3	Gazete haberi
311	Güneş	24.09.2020	Tek yol federasyon değildir	Cumhurbaşkanı Akıncı'nın vizyonunun bir tekrardan ibaret olduğunu dile getiren Altun, "Akıncı en son Crans Montana	1	Gazete haberi

				görüşmelerinden sonra "bu neslin son denemesi demiştir dedi		
312	Güneş	24.09.2020	En doğrusu iki devletli çözüm	Başbakan Ersin Tatar, Türkiye Dışişleri Bakanı'nın "Federasyon için son görüşmeleri Crans Montana'da yaptık. Beşi görüşmeyi iki devletli çözümün gündeme gelmesi için istedik şeklindeki sözlerini anımsattı ve vurguladı:	1	Gazete haberi
313	Güneş	25.09.2020	MGK'dan Doğu Akdeniz mesajı: Türk milletinin menfaatleri hususunda taviz verilmeyecek		7	Gazete haberi

314	Güneş	26.09.2020	Tatar "Ucu görünmeyen karanlık süreçlere girmeyiz	Federasyon masalından artık vazgeçilmesi gerektiğini belirten Ersin Tatar, federasyon görünümünde salında Kıbrıs Türklerini !960 öncesine götürmek istendiğini kaydetti.	1	Gazete haberi
315	Güneş	26.09.2020	Tatar " Yeni geleceğimiz iki egemen devletli bir Kıbrıs'tır"		1	Gazete haberi
316	Güneş	26.09.2020	Ülkemiz ve devletimiz bir Türk Cumhuriyeti'dir	YDÜ Kurucu Rektörü Suat Güncel Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili görüşlerini halkla paylaştı:	7	Gazete haberi

317	Güneş	28.09.2020	Ersin Tatar, BRT ekranlarından vatandaşa seslendi: "Ya çözüm ya herkes yoluna"		1	Gazete haberi
318	Güneş	28.09.2020	UBP Gazimağusa milletvekili ,Oğuzhan Hasipoğlu: "İki devletli çözümü dirayetle savunacak lider Tatar'dır"		1	Gazete haberi
319	Güneş	28.09.2020	Oruç Reis, Antalya Limanı'ndan ayrıldı		8	Gazete haberi
320	Güneş	28.09.2020	Mustafa Varank: Doğu Akdeniz'de haklarımızı savunmak için büyük bir gayret gösteriyoruz		9	Gazete haberi
321	Güneş	29.09.2020	UBP Genel Sekreteri Saner federasyon görüşmelerinin 50 yıldır sonuç vermediğine dikkat çekti	"Anlaşamıyorsak ayrılmanın yolunu bulmalıyız"	1	Gazete haberi

322	Güneş	29.09.2020	Tatar "Akıncı'nın tavizlerini reddediyoruz"		1	Gazete haberi
323	Güneş	29.09.2020	Tatar "Türkiye'den gelen su Güzelyurt ve Mesarya'ya mutlaka verilecek"		1	Gazete haberi
324	Güneş	29.09.2020	Su temin projesinde onarım çalışmalarında son aşamaya gelindi		5	Gazete haberi
325	Güneş	29.09.2020	Erdoğan: "Türkiye ve KKTC'nin içinde adil şekilde yer almadığı hiçbir denklemden Akdeniz barışı çıkmaz"		6	Gazete haberi
326	Güneş	30.09.2020	Saner "Alternatifler masaya gelmeli"		1	Gazete haberi

327	Güneş	30.09.2020	Ankara'da önemli kararlar	Türkiye Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay "Kovid-19 şartlarından kaynaklı KKTC'ye 117 milyon TL aktarıyoruz" dedi	1	Gazete haberi
328	Güneş	1.10.2020	Başbakan Tatar, son Ankara ziyaretinde önemli kararlar alındığını belirterek vurguladı: Meyveleri yakında anlaşılacak		1	Gazete haberi
329	Güneş	1.10.2020	DSİ'den su temin projesi açıklaması: Çalışmalara Cuma sabahı başlanması planlanıyor		7	Gazete haberi
330	Güneş	2.10.2020	Elçilik ‘ten akıncı ve Havadise kınama	Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği 'nden dün yapılan açıklamada Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı seçimine müdahale ettiğini ileri	1	Gazete haberi

				süren Cumhurbaşkanı Akıncı ve bu yönde yayın yapan Havadis Gazetesi kınandı		
331	Güneş	2.10.2020	Taçoy: KKTC'yi vatan bilen herkes Tatar'a oy vermelidir		1	Gazete haberi
332	Güneş	2.10.2020	Tatar "Maraş'ın açılması için yol haritamız hazırdır"		1	Gazete haberi
333	Güneş	2.10.2020	Başbakan Tatar Kıbrıs Türkünün federasyon anlayışı ile Rumların anlayışının 50 yıldır örtüşmediğine dikkat çekerek vurguladı: Kosova süreci zaman işi		3	Gazete haberi
334	Güneş	2.10.2020	TC MSB duyurdu: "Türkiye ve Yunanistan askeri heyetleri genel ilkelerde ortak anlayışa vardı"		5	Gazete haberi

335	Güneş	3.10.2020	Tatar her yerde		1	Gazete haberi
336	Güneş	3.10.2020	Saner: Sayın Akıncı'nın ciddi bir hayal kırıklığı yaşadığına inanıyorum		1	Gazete haberi
337	Güneş	3.10.2020	Güneş balçıkla sıvanmaz	Oktay "Yunanistan ve Rum Kesimi'nin savunduğu tez ve argümanlar uluslararası hukuka göre dayanaksız	1	Gazete haberi
338	Güneş	3.10.2020	UBP MYK Üyesi Ahmet Savaşan: "Türkiye müdahale değil, kendisi ile uyumlu bir Cumhurbaşkanı ile çalışmak istiyor"		6	Gazete haberi
339	Güneş	3.10.2020	AB zirvesi "Siyasi Korku filmi"	Anastasiadis ilk taslakta doğal gaz ifadesi yer almasından çok rahatsız	15	Gazete haberi

				oldu, Yunanistan' a göre" Mavi Vatan haritası tek yanlı deniz yetki açıklaması		
340	Güneş	5.10.2020	"BM parametreleri Allah'ın emri değildir""		1	Gazete haberi
341	Güneş	5.10.2020	Başbakan Tatar Memur-Sen'i ziyaret etti	Manga: "Türkiye ile zıtlaşan KKTC cumhurbaşkanı olmaz"	6	Gazete haberi
342	Güneş	5.10.2020	Savaşan: AB bizi federasyondan uzaklaştırdı		9	Gazete haberi
343	Güneş	6.10.2020	Ersin Tatar "Türkiye'nin garantörlüğünün devamına karar verme yetkisinin Akıncı2da olmadığını" belirtti ve vurguladı:	"Halkımız garantörlüğün aynen devamından yana"	1	Gazete haberi

344	Güneş	6.10.2020	Cumhuriyet Meclisi Başkan Yardımcısı Zorlu Töre "Haklarımızı kararlılıkla korumaya devam edeceğiz"	Türkiye ve KKTC'nin Doğu Akdeniz'de bir ülke olduğunu belirterek, Doğu Akdeniz'deki hak ve menfaatlerin, hem karada hem de denizlerde anavatan Türkiye ile birlikte savunulmaya devam edeceğini kaydetti	1	Gazete haberi
345	Güneş	6.10.2020	Haspoğlu: Kosovalılar gibi yapmamızın zamanı geldi		4	Gazete haberi
346	Güneş	6.10.2020	Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ve NATO Genel Sekreteri Stoltenberg ortak açıklama gerçekleştirdi	Çavuşoğlu: "Milli çıkarlarımız ve Kıbrıs Türkleri için adımlarımızı attık atıyoruz"	8	Gazete haberi

347	Güneş	7.10.2020	Su geldi, Maraş açıldı		1	Gazete haberi
348	Güneş	7.10.2020	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan vurguladı: Maraş, KKTC toprağıdır		3	Gazete haberi
349	Güneş	7.10.2020	"Bu isale hattı KKTC ve TC'nin kopmaz bağlarının atar damarıdır"		6	Gazete haberi
350	Güneş	7.10.2020	Canaltay: Alternatifleri görüşmek federal çözüm arayışlarından daha gerçekçi		8	Gazete haberi
351	Güneş	7.10.2020	Türk tarafının Yavuz sondaj gemisinin ayrılmasın a karşılık yeni planlar hazırladığı		15	Gazete haberi

352	Güneş	8.10.2020	Tatar "Federasyon öldü"		1	Gazete haberi
353	Güneş	8.10.2020	46 yılın ardından açılacak KAPALI MARAŞ'ta çalışmalar hızla sürüyor		4	Gazete haberi
354	Güneş	8.10.2020	Saadet Partisi Başkanlık Divanı ,üyesi İlyas Tongüç ile röportaj	"Doğu Akdeniz'de Enerji politikalarının Kıbrıs üzerinden Türkiye'ye Etkileri"	8	Gazete haberi
355	Güneş	9.10.2020	Eroğlu "Oyunuzu Tatar'a veriniz"		1	Gazete haberi
356	Güneş	9.10.2020	Tatar "Maraş'la ilgili adımımız, insanlığa hizmettir"		1	Gazete haberi

357	Güneş	9.10.2020	TC Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Kapalı Maraş konusunda açıklama yaptı	Mülklerin kullanımıyla ilgili adım daha sonra atılacak	5	Gazete haberi
358	Güneş	9.10.2020	TC Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay: Doğu Akdeniz'in incisi Maraş, Ada'da barış ve refahın simgesi olacak		5	Gazete haberi
359	Güneş	10.10.2020	Tatar "Maraş bir devlet meselesidir		1	Gazete haberi
360	Güneş	10.10.2020	TC Lefkoşa Büyükelçiliği: "Akıncı'nın ifadeleri gerçek dışı"		1	Gazete haberi
361	Güneş	10.10.2020	Türk-Yunan askeri heyetleri ilk toplantısını yaptı		6	Gazete haberi

362	Güneş	10.10.2020	Akar: Doğu Akdeniz'de provokatif girişimler gerginliği tırmandırıyor		6	Gazete haberi
363	Güneş	10.10.2020	Kıbrıs Sağlık turizmi Konseyi Başkanı Savaşan: "Son siyasi gelişmeler Maraş'ın turistik potansiyelini artırdı"		8	Gazete haberi
364	Güneş	13.10.2020	UBP Genel Sekreteri Ersan Saner, BRT' de katıldığı bir TV programında Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı'nın Kıbrıs sorunu söylemlerinde tutarsızlık olduğunu vurguladı	"Akıncı'nın Kıbrıs Politikası çözüm değil çöküm odaklı"	1	Gazete haberi
365	Güneş	13.10.2020	Başbakan Tatar, Rum fanatiklerin Maraş açıldı diye Derinya kapısında eylem yaparak yangın çıkarmalarını değerlendirdi: "Maraş insanlık için açıldı"		1	Gazete haberi
366	Güneş	13.10.2020	Fuat Oktay'dan Oruç Reis paylaşımı: Bu kutlu seferde yolun açık olsun		1	Gazete haberi

367	Güneş	13.10.2020	YDP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Kaya: "Federasyon masalıyla oyalayacak bir liderin seçilmesini istemiyoruz"		1	Gazete haberi
368	Güneş	13.10.2020	Hulusi Akar'dan Ege ve Doğu Akdeniz mesajı: Bizi test etmeyiz		4	Gazete haberi
369	Güneş	13.10.2020	Türkiye'den Yunanistan'ın Oruç Reis'in faaliyetine yönelik açıklamasına tepki		9	Gazete haberi
370	Güneş	13.10.2020	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Dönmez "Oruç Reis Akdeniz'in röntgenini çekmek için demir aldı"		14	Gazete haberi
371	Güneş	13.10.2020	Hristodulidis AB'li denklerine Kapalı Maraş ve yeni Navtex hakkında bilgi veriyor		15	Gazete haberi

372	Güneş	14.10.2020	Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Rumun egemenliğinden bahseden İsveç Dışişleri Bakanı Linde'ye ders verircesine sordu	"Peki Kıbrıs Türkü'nün hakları ne olacak	2	Gazete haberi
373	Güneş	14.10.2020	Yunanistan çalkalandı	Oruç Reis için 22 Ekim tarihine kadar ilan edilen yeni NAVTEX mesajıyla gözlerin çevrildiği Yunanistan ve Avrupa'dan ilk açıklamalar peş peşe geldi	1	Gazete haberi
374	Güneş	14.10.2020	"Kıbrıs Türkü için hem kimliği hem de Türkiye ile ilişkileri önemlidir"		5	Gazete haberi
375	Güneş	15.10.2020	Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan Kıbrıs Türkü'ne seslendi: Topraklarınız sizindir		1	Gazete haberi

376	Güneş	15.10.2020	DP: Türkiye ile birlikte yürüyecek olan adaya sahip çıkılmalıdır		2	Gazete haberi
377	Güneş	15.10.2020	YDP ve DP'den Tatar'a destek	Arıklı: Türkiye'yi sevenler bir arada olmalıdır	2	Gazete haberi
378	Güneş	16.10.2020	Cumhurbaşkanı adayı, Başbakan Tatar, Karşıyaka'da vatandaşlarla bir araya geldi	"Akıncı zarar veriyor" : Türkiye ile kavga eden bir Cumhurbaşkanı ile hiçbir yere varılamayacağını böyle bir Cumhurbaşkanı'nın ne halkına ne de ülkesine bir yarar sağlayamayacağını vurguladı	1	Gazete haberi

379	Güneş	16.10.2020	Tatar "Türkiye ile kavga ederek hiçbir şey çözemezsiniz"		1	Gazete haberi
380	Güneş	16.10.2020	YDÜ Kurucu Rektörü Güncel seçimle ilgili düşüncelerini paylaştı: "Türkiye'nin değerini bilelim"		1	Gazete haberi
381	Güneş	16.10.2020	Oğuzhan Hasipoğlu: "Maraş adımıyla Kıbrıs meselesinde paradigma değişikliğine gidildi"		6	Gazete haberi
382	Güneş	16.10.2020	Ahmet Savaşan: "Türkiye ile kavga ederek, ne Kıbrıs'taki haklarımızı alabiliriz, ne de kalkınabiliriz"		7	Gazete haberi
383	Güneş	17.10.2020	Tatar "Esareti değil cesareti seçiniz"		1	Gazete haberi

384	Güneş	17.10.2020	Ermenistan'da Rum korgeneral		1	Gazete haberi
385	Güneş	17.10.2020	Tatar: "Müzakere masasında ve 5'li konferansta olacağım"		4	Gazete haberi
386	Güneş	17.10.2020	Talip Emiroğlu Seçilecek Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ile işbirliği halinde çalışması çok önemlidir		9	Gazete haberi

EK-2 ARAŞTIRMA SORULARI

1. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazeteleri, 2020 seçim sürecinde Türkiye'yi nasıl temsil etmiş ve bu temsil hangi ideolojik çerçevelerle meşrulaştırılmıştır?
2. Kıbrıs davası, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetenin söyleminde hangi çözüm modelleri (federasyon, iki devlet, konfederasyon) üzerinden ve nasıl çerçevelenmiştir?
3. Türkiye'nin seçim sürecine müdahalesine ilişkin ifadeler, Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde kutuplaştırıcı "biz–onlar" stratejileriyle nasıl inşa edilmiştir?
4. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde seçim sürecinde öne çıkan aktörler (örneğin: Tatar, Akıncı, Erdoğan) hangi retorik söylem araçlarıyla temsil edilmiştir?
5. Avrupa-Güneş-Kıbrıs gazetelerinde Türkiye ile ilişkilere dair söylemlerde hangi söylemsel stratejiler (tekrar, aktarma, duygusal yükleme, atıf, başlık tercihleri) baskın şekilde kullanılmıştır?